

T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

AİLE İÇİ ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN SOSYO-KÜLTÜREL
ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ: DİYARBAKIR İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mesut AKYÜZ

Tez Danışmanı
Prof.Dr. Zafer İLBARS

ANKARA – 2011

TEZ TANITIM FORMU

TEZİN TARİHİ : 12.05.2011

TEZİN TİPİ : Yüksek Lisans Tezi

TEZİN BAŞLIĞI : Aile İçi Şiddet Mağduru Kadınların Sosyo-Kültürel Özelliklerinin İncelenmesi: Diyarbakır İli Örneği

TEZİN YAPILDIĞI BİRİM : Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü
Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı

SPONSOR KURULUŞ : -

DAĞITIM LİSTESİ : Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Tez Hazırlama, Onay, Dağıtım ve Muhafaza Esasları Kılavuzunda Belirtilen Yerlere

TEZİN ÖZETİ : Kadınların aile içinde maruz kaldıkları şiddete neden olan sosyo-kültürel faktörlerin belirlenebilmesi amacıyla, bu çalışmada aile içi şiddet mağduru katılımcılarla yapılan yüz yüze mülakatlar ve gözlemler yoluyla, yüksek, orta ve düşük ekonomik düzeyi temsil eden üç yerleşim yeri açısından şiddetin yaygınlığı ve sosyo-kültürel özellikleri incelenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular betimsel analiz ve içerik analizi yapılmak suretiyle nitel olarak değerlendirilmiştir. Kadının maruz kaldığı şiddet belirlenebilen 19 kategoride incelenmiş ve gözlem bulgularıyla birlikte değerlendirilerek betimsel olarak analiz edilmiştir. Şiddet mağduru kadınların bireysel hayat hikâyelerinden yola çıkılarak yapılan sayısal içerik analizi ile ekonomik düzeyi farklı olan yerleşim yerlerinde ağırlıklı olarak ön plana çıkan sosyo-kültürel faktörler tespit edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER : Şiddet, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Şiddet Mağduru Kadınlar, Sosyo-Kültürel Faktörler

SAYFA SAYISI : 225

GİZLİLİK DERECEİ : Tasnif Dışı

T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

AİLE İÇİ ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN SOSYO-KÜLTÜREL
ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ: DİYARBAKIR İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mesut AKYÜZ

Tez Danışmanı
Prof.Dr. Zafer İLBARS

ANKARA – 2011

KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

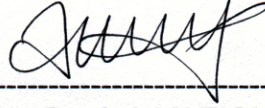
Mesut AKYÜZ'ün, "Aile İçi Şiddet Mağduru Kadınların Sosyo-Kültürel Özelliklerinin İncelenmesi: Diyarbakır İli Örneği" konulu tez çalışması, jürimiz tarafından GÜVENLİK BİLİMLERİ Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof.Dr. Zafer İLBARS
(Danışman)

Üye

Doç.Dr. Aslı YAZICI YAKIN

Üye

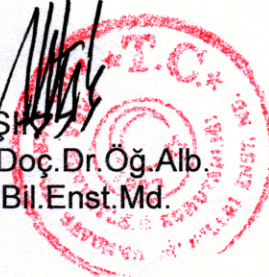
Dr. Kadir GÜNDOĞAN

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

13.06/2011

Ali İŞKİ
Yrd.Doç.Dr.Öğ.Alb.
Svn.Bil.Enst.Md.

TEŞEKKÜR

Başta bu çalışmanın vücuda gelmesinde engin tecrübeleri ile çalışmamın her aşamasında bana yol gösteren ve destek olan tez danışmanım Sayın Prof.Dr. Zafer İLBARS'a ve tez jürisinde yapmış oldukları katkılarından dolayı Doç.Dr. Aslı YAZICI YAKIN ve Dr. Kadir GÜNDOĞAN'a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Yüksek lisans eğitimin boyunca elde ettiğim kazanımlarımda ve bakış açımın gelişmesinde büyük katkıları olan tüm öğretim üyesi hocalarıma saygılarımı ve minnettarlıklarımı sunarım.

Hayatım boyunca beni her konuda cesaretlendiren ve varlıklarıyla bana güç veren anneme ve babama; başarılarımla sevinen, üzüntülerimle üzülen, eğitimim süresince bana hep destek veren, anlayış gösteren ve bana her zaman uygun çalışma ortamı hazırlayan sevgili eşim Özge AKYÜZ'e minnettarım.

Son olarak, gerek derslerde, gerekse tez çalışmam boyunca desteklerini ve alakalarını esirgemeyen sınıf arkadaşlarıma şükranlarımı sunarım.

T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
ANKARA 2011

AİLE İÇİ ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN SOSYO-KÜLTÜREL
ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ: DİYARBAKIR İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mesut AKYÜZ

ÖZET

Günümüzde aile içinde şiddetin mağdurları çeşitli aile bireyleri olmakla birlikte, şiddetin sürekliliği açısından aile içinde şiddete en fazla kadınlar maruz kalmaktadırlar. Kadına yönelik aile içi şiddetin psikolojik/psikiyatrik, sosyo-psikolojik ve sosyo-kültürel seviyede çok çeşitli nedenleri olduğu belirlenmiştir. Sosyo-kültürel bakış açısından bakıldığında, bu nedenler içerisinde en çok toplumsal cinsiyet rolleri ve şiddeti destekleyen normlara şekil veren sosyo-kültürel faktörlerin önemli olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda, araştırma kapsamında Diyarbakır merkezindeki farklı ekonomik düzeyi temsil eden üç ilçede (Kayapınar, Yenişehir ve Bağlar) şiddetin yaygınlığı açısından ortaya çıkan farklılıklar ve şiddet mağduru kadınların yaşamlarındaki sosyo-kültürel faktörlerin neler olduğu sorularına yanıt aranmıştır.

Bu maksatla farklı ekonomik düzeyi temsil eden üç farklı ilçeden 25'er şiddet mağduru, toplam 75 kadından, mülakat ve gözlem yöntemleriyle veri toplanmıştır. Görüşme formlarından elde edilen bulgular, tablolar haline dönüştürülerek ilçelere göre dağılımları belirlenmiştir. Bulgular, üç ana alt başlık altında analiz edilmiştir. Birinci bölümde katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile görüşme yapılan şiddet mağduru kadınların profili

ortaya çıkarılmıştır. İkinci bölümde, “aile içi şiddet” kavramına yapılan yüklemelerin içerik analizi ve şiddetin uygulama biçimlerine göre (fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik) şiddetin yaygınlığının ilçelere göre dağılımları tespit edilmiştir. Bununla birlikte kadınların hayatlarında ilk defa kimlerden şiddet gördükleri, şiddet görme süresi, şiddetin sıklığı, hamilelikte şiddet görme durumu, şiddet mağduru kadınlara göre şiddetin nedenleri, kendine veya etrafına zarar verme düşüncelerinin ilçelere göre farklılaşıp farklılaşmadığı belirlenmiştir. Üçüncü bölümde evlilik ve aile ortamlarındaki sosyo-kültürel özellikler ortaya çıkartılmıştır. Buna göre, ilk evlenme yaşları, evlenme biçimleri, akraba evliliği durumları, başlık parası uygulamaları, nikâh türleri, aile içi ilişkilerindeki kültürel örüntüler, şiddetin kültürel öğrenilmesi, şiddetin kuşaklar arasında aktarılması, ailede kararlara katılım, sosyal destek durumları, ailede suç işleme eğilimi, kurumlara başvuru davranışının ekonomik düzeyi farklı ilçelere göre farklılaşıp farklılaşmadıkları tespit edilmiştir.

Görüşmelerin sonunda sorulan bireysel hayat hikâyelerinden en çarpıcı olanların gözlem sonuçları ile birlikte betimsel analizi yapılmıştır. Araştırmanın başlangıcında yapılan ön test ile bazı kategorilerde şiddet mağduru kadınlara ulaşılması belirlenmiştir. Belirlenen bu kategorilerle kalınmayıp, araştırma devam ettikçe farklı özellikleri olan katılımcıların bireysel hayat hikâyelerinden elde edilen veriler de incelemeye tabi tutulmuştur. Bu bölümde toplam 19 kategorideki şiddet mağduru kadının hayat hikâyelerinden çarpıcı olanlar ele alınmıştır. Daha sonra katılımcıların bireysel hayat hikâyelerinden yola çıkılarak sosyo-kültürel faktörlerin önem derecesinin belirlenebilmesi için *OpenCode* nitel veri analiz programı kullanılmak suretiyle sayısal içerik analizine tabi tutulmuştur. Bulgular ışığında en çok öne çıkan sosyo-kültürel faktörlerin, erken yaşta evlilik, akraba evliliği, zorla evlendirilme ve eğitim hakkının engellenmesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Sosyo-Kültürel Faktörler.

Tez Yöneticisi : Prof. Dr. Zafer İLBARS

Sayfa Sayısı : 225

T.R.
TURKISH MILITARY ACADEMY
DEFENSE SCIENCES INSTITUTE
SECURITY SCIENCES DEPARTMENT
ANKARA 2011

**THE ANALYSIS OF SOCIO-CULTURAL FEATURES OF
WOMEN VICTIMS OF DOMESTIC VIOLENCE: AN EXAMPLE
OF DIYARBAKIR CITY
MASTER THESIS**

Mesut AKYÜZ

ABSTRACT

In present day, the victims of domestic violence can be various people in the family, but, in terms of continuity of violence women are mostly exposed to violence in the family. It is determined that there are various reasons of violence against women in psychiatric/psychological, socio-psychological and socio-cultural levels. In the perspective of socio-cultural level, gender roles and social factors which supports violence are very important in these reasons. In this sense with the context of the research the questions of which differences emerged in terms of prevalence of the violence and which socio-cultural factors in the women victims of violence are searched in districts which represents different economical levels in Diyarbakir City center (Kayapınar, Yenişehir, Bağlar).

For his purpose, research data was gathered from totally 75 women, 25 victims of violence from each districts which represents different economical levels by interview and observation methods. The findings which gathered from interview forms was determined for the districts by converting to tables. The findings have analyzed in three sections. In the First Section, socio-demographic features of participants and the profile of women victims

has revealed. In the Second Section, content analysis for the loadings which made to the term of “domestic violence” and the prevalence of violence for three districts according to the application types of violence (physical, sexual, psychological, economical) are determined. Besides, the people from whom women are firstly exposed violence in their life, the period of exposing violence, the frequency of violence, exposing violence during pregnancy, the reasons for exposing violence according to the women victims, the thought of self-harm are determined whether they are different for three districts. In the Third Section, the socio-cultural features were emitted for marital and family environment. According to this, the age of first marriage, styles of marriage, status of kinship marriage, bride-price practices, types of nuptial, cultural patterns in domestic relations, culturally learning of violence, intergenerational transferring of violence, participation in the decision process, status of social support, familial tendency of committing a crime, application behavior of institutions were determined for three districts which represents different economical levels.

The most lurid biographies which are asked at the end of the interviews analyzed descriptively. with results of observations. It was aimed to attain women victims of violence in some categories, whereby the pre-test which had been made in the beginning of the research. In this section the lurid biographies of women victims of violence were analyzed in 19 categories totally. Then, the content analysis for biographies of the women victims of violence were made in order to determine the importance degree of socio-cultural factors by the help of *OpenCode* qualitative data analyzing programme. It was reached that marriage at early age, kinship marriage, forced marriage and hindering of education rights were the most important socio-cultural factors with the lights of the findings.

Keywords : Domestic Violence Against Women, Socio-Cultural Factors.

Advisor : Prof.Dr. Zafer İLBARS

Number of Pages : 225

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
KISALTMALAR LİSTESİ	xvii
ÖN SÖZ	xix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AİLE İÇİ ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN SOSYO-KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİNİN TESPİTİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU	4
2. ARAŞTIRMANIN AMACI	5
3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE KONUNUN SEÇİMİ.....	5
4. ARAŞTIRMA SORULARI	7
5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	8
a. Araştırmanın Modeli	13
b. Araştırmanın Kapsamı.....	14
c. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	15
ç. Evren ve Örneklem	16
d. Veri Toplama ve Değerlendirme Tekniği	16
6. ÖN TEST (VERİ KONTROL ÇALIŞMASI).....	18

İKİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET VE NEDENLERİ

1. AİLE VE ŞİDDET	20
a. Aile	20
b. Evlenme Biçimleri.....	24

c. Şiddet.....	26
ç. Saldırganlık	29
2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET(KYŞ).....	33
a. Kadına Yönelik Şiddetin Tarihsel Gelişimi.....	33
b. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Dayalı Şiddet.....	37
c. Aile İçi Şiddet Türleri	42
(1) Çocuklara Karşı Ebeveyn Şiddeti	43
(2) Kardeşler Arası Şiddet	44
(3) Ebeveynlere Karşı Şiddet.....	44
(4) Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (KYAİŞ).....	44
ç. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Biçimleri	46
3. AİLE İÇİ ŞİDDET KONUSUNDAKİ YAKLAŞIMLAR	50
a. Psikolojik/Psikiyatrik Bakış Açısı	53
b. Sosyo-Psikolojik Bakış Açısı	54
c. Sosyo-Kültürel Bakış Açısı	56
ç. Ekolojik Bakış Açısı	63
4. KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET KONUSUNDA DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE YAPILMIŞ OLAN ÇALIŞMALAR.....	64
a. Dünyada Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Çalışmaları	64
b. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Çalışmaları	67
(1) Türkiye Geneline Yapılan Aile İçi Şiddet Araştırmaları	67
(2) Diyarbakır İlinde Yapılan Aile İçi Şiddet Araştırmaları.....	74
5. FAİL DAVRANIŞININ NEDENLERİ	79
6. MAĞDUR KADIN DAVRANIŞININ NEDENLERİ	92
7. AİLE İÇİ ŞİDDET ÜZERİNDE MEDYA ETKİSİ.....	102

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

1. KATILIMCILARIN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ.....	110
a. Katılımcıların Doğum Yerleri	110
b. Katılımcıların Medeni Durumu	112
c. Katılımcıların Yaş Grupları	113
ç. Katılımcıların Eğitim Durumu.....	114
d. Katılımcıların Meslek Durumu	115

e. Katılımcıların Gelir Durumu	116
f. Katılımcıların Kardeş Sayısı	117
g. Katılımcıların Çocuk Sayısı	120
ğ. Katılımcıların Hane Halkı Sayısı.....	122
h. Katılımcıların Eşlerinin Meslek Durumları.....	123
2. KYAİŞ'İN YAYGINLIĞINA AİT BULGULAR.....	124
a. Katılımcıların AİŞ Kavramından Anladıklarının İçerik Analizi	124
b. Katılımcıların Maruz Kaldığı Şiddetin Failleri.....	128
c. Faillerin Alkol ve Maddeyi Kötüye Kullanım Durumu	130
ç. Katılımcıların Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu	131
d. Katılımcıların Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu.....	133
e. Katılımcıların Ekonomik Şiddete Maruz Kalma Durumu	134
f. Katılımcıların Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu	135
g. Katılımcıların Şiddet Görme Süresi	137
ğ. Katılımcıların Şiddet Görme Sıklığı	138
h. Katılımcıların Hamilelikte Şiddete Maruz Kalma Durumu	139
ı. Katılımcılara Göre Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Nedenleri	141
i. Katılımcılara Göre Genel Sağlık Durumları	142
j. Katılımcıların Kendisine/Çevresine Zarar Verme Düşüncesi.....	143
3. KATILIMCILARIN SOSYO-KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ	145
a. Katılımcıların İlk Evlenme Yaşı.....	145
b. Katılımcıların Evlenme Biçimleri.....	147
c. Katılımcıların Akraba Evliliği Durumu	150
ç. Katılımcıların Başlık Parası İle Evlilik Durumu.....	151
d. Katılımcıların Nikâh Türü.....	152
e. Katılımcıların Aile İçi İlişkilerindeki Kültürel Örüntüler	153
f. Katılımcıların Çocuklukta Aile İçi Şiddeti Öğrenme Durumu.....	160
g. Şiddetin Kuşaklar Arasında Aktarılması	161
ğ. Katılımcıların Ailede Kararlara Katılım Durumu.....	163
h. Katılımcıların Sosyal Destek Durumu.....	164
ı. Katılımcıların Ailelerinde Suç İşleme Eğilimi	166
i. Katılımcıların Kurumlara Başvurma Durumu	168
4. BİREYSEL HAYAT HİKÂYELERİNİN BETİMSEL ANALİZİ.....	170
a. Tanımlanan Şiddet İle Yaşanan Şiddet Arasındaki Paralellik.....	170
b. En Genç Yaştaki Kadının Yaşadığı Şiddet.....	170

c. En Yaşlı Kadının Yaşadığı Şiddet	171
ç. Hiç Evlenmemiş Kadının Yaşadığı Şiddet.....	171
d. Boşanmış/Eşinden Ayrı Yaşayan Kadının Yaşadığı Şiddet.....	171
e. Tek Başına Yaşayan Kadının Yaşadığı Şiddet.....	172
f. Baba Yanı Yerleşim Yapan Kadının Yaşadığı Şiddet.....	172
g. Ekonomik Düzeyi Farklı Kadınların Yaşadığı Şiddet.....	173
ğ. Eğitim Düzeyi Farklı Kadınların Yaşadığı Şiddet.....	174
h. Eğitim Hakkı Engellenen Kadının Yaşadığı Şiddet.....	176
ı. Resmi Nikâhı Olmayan Kadının Yaşadığı Şiddet.....	176
i. Zorla Evlendirilen Kadının Yaşadığı Şiddet.....	177
j. Kuma Olarak Getirilen Kadının Yaşadığı Şiddet	177
k. Erken Yaşta Evlilik Yapan Kadının Yaşadığı Şiddet.....	178
l. Akraba Evliliği Yapan Kadının Yaşadığı Şiddet.....	179
m. Hamilelikte Şiddet Yaşayan Kadın	179
n. Erkek Çocuk Doğurmadığı İçin Şiddet Gören Kadın	180
o. Şiddetin Aile Ortamında Öğrenilmesi	180
ö. Şiddetin Kabullenilmesi	181
5. BİREYSEL HAYAT HİKÂYELERİNİN İÇERİK ANALİZİ	181

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

1. SONUÇLAR.....	187
a. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Yaygınlığına Ait Sonuçlar.....	192
b. Sosyo-Kültürel Faktörlere Ait Sonuçlar	200
c. İçerik Analizi Sonuçları.....	211
2. ÖNERİLER	212
3. GELECEK ÇALIŞMALARA ÖNERİLER	214
KAYNAKÇA	216
EKLER.....	225

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo-1	: Dünyadaki Bazı Ülkelerde Kadınlara ve Kız Çocuklarına Karşı Aile İçi Şiddet Oranları	66
Tablo-2	: Türkiye Nüfus Sağlığı Araştırmalarında Aile İçi Fiziksel Şiddete İlişkin Sonuçlar.....	71
Tablo-3	: Diyarbakır Valiliğine Başvuran ve Sığınmaevine Nakledilen Kadınların Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı.....	77
Tablo-4	: Diyarbakır'da Son 5 Yıllık Dönemde 4320 sayılı Kanun Kapsamındaki Dava Sayılarının Dağılımı	78
Tablo-5	: Şiddete Maruz Kalan Kadınlarda Belli Oranlarda Örtüşerek Harekete Geçtiği Gözlenen Mekanizmalar	93
Tablo-6	: Televizyonda Şiddetin Uygulandığı Yerlerin Dağılımı	107
Tablo-7	: 2005 Yılında Üç Aylık Dönemde Yüksek Tirajlı Üç Gazetede Rastlanan Şiddet Haberlerinin Sayı ve Yüzdeleri	108
Tablo-8	: Şiddet Haberlerinin Topluma Kazanımlarının Dağılımı	108
Tablo-9	: Katılımcıların Doğum Yerlerine Göre Dağılımı	111
Tablo-10	: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Medeni Durumlarının Dağılımı.....	112
Tablo-11	: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Yaş Gruplarının Dağılımı.....	113
Tablo-12	: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Eğitim Durumlarının Dağılımı.....	114
Tablo-13	: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Mesleklerinin Dağılımı..	115
Tablo-14	: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Gelirlerinin Dağılımı....	116
Tablo-15	: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Kardeş Sayısının Dağılımı.....	117
Tablo-16	: Katılımcıların Kaçınıcı Çocuk Olduklarının Dağılımı	118
Tablo-17	: Katılımcıların Kız Kardeş Sayısı İle Erkek Kardeş Sayısı Oranının Dağılımı	119
Tablo-18	: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Sahip Oldukları Çocuk Sayısının Dağılımı	120

Tablo-19 : Katılımcıların Kız Çocuk Sayısı ile Erkek Çocuk Sayısı Oranının Dağılımı	121
Tablo-20 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Hane Halkı Sayısının Dağılımı	122
Tablo-21 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Eşlerinin Meslek Durumunun Dağılımı.....	123
Tablo-22 : Katılımcıların AİŞ Kavramından Anladıklarının Dağılımı	125
Tablo-23 : Katılımcıların Hayatta İlk Defa Gördüğü Şiddetin Faillerinin Dağılımı.....	128
Tablo-24 : Katılımcıların Hayatı Boyunca Gördüğü Şiddetin Faillerinin Dağılımı.....	129
Tablo-25 : Faillerin Alkol veya Maddeyi Kötüye Kullanma Durumları	130
Tablo-26 : Katılımcıların Son 1 Yıl İçinde Fiziksel Şiddet Görme Durumunun Dağılımı.....	131
Tablo-27 : Katılımcıların Son 1 Ay İçinde Fiziksel Şiddet Görme Durumunun Dağılımı.....	132
Tablo-28 : Katılımcıların Maruz Kaldığı Fiziksel Şiddetin Biçiminin Dağılımı.....	132
Tablo-29 : Katılımcıların Son 1 Yıl İçinde Psikolojik Şiddet Görme Durumunun Dağılımı.....	133
Tablo-30 : Katılımcıların Son 1 Ay İçinde Psikolojik Şiddet Görme Durumunun Dağılımı	134
Tablo-31 : Katılımcıların Son 1 Yıl İçinde Ekonomik Şiddet Görme Durumunun Dağılımı	134
Tablo-32 : Katılımcıların Son 1 Ay İçinde Ekonomik Şiddet Görme Durumunun Dağılımı	135
Tablo-33 : Katılımcıların Son 1 Yıl İçinde Cinsel Şiddet Görme Durumunun Dağılımı.....	136
Tablo-34 : Katılımcıların Son 1 Ay İçinde Cinsel Şiddet Görme Durumunun Dağılımı.....	136
Tablo-35 : Katılımcıların Şiddet Görme Süresinin Dağılımı.....	137
Tablo-36 : Katılımcıların Şiddet Görme Sıklığının Dağılımı.....	138

Tablo-37 : Katılımcıların Hamilelikte Şiddete Maruz Kalma Durumunun Dağılımı.....	139
Tablo-38 : Katılımcılara Göre Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Nedenlerinin Dağılımı.....	141
Tablo-39 : Katılımcılara Göre Genel Sağlık Durumlarının Dağılımı.....	143
Tablo-40 : Katılımcıların Kendine/Çevresine Zarar Verme Düşüncesi ve Niteliğinin Dağılımı.....	144
Tablo-41 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Evlenme Yaşlarının Dağılımı.....	146
Tablo-42 : Erken Yaşta Evlilik Yapan Katılımcıların Yaşlarının İlçelere Göre Dağılımı.....	147
Tablo-43 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Evlenme Biçimlerinin Dağılımı.....	148
Tablo-44 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Akraba Evliliği Durumunun Dağılımı.....	150
Tablo-45 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Başlık Parası İle Evlenme Durumunun Dağılımı... ..	151
Tablo-46 : Evli Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Nikâh Türlerinin Dağılımı.....	152
Tablo-47 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Eşleri ile Kendi Ailelerinin Arasındaki İlişkilerin Durumunun Dağılımı... ..	154
Tablo-48 : Katılımcılar ile Eşinin Ailesi Arasındaki İlişkilerin Durumun Yaşadıkları İlçeye Göre Dağılımı... ..	155
Tablo-49 : Çocuk Sahibi Olan Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Eşleri İle Çocuklarının Arasındaki İlişkilerin Durumunun Dağılımı... ..	159
Tablo-50 : Katılımcıların Çocukluğunda Ailesindeki Şiddet Mağduru Bireylerin Dağılımı... ..	160
Tablo-51 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Çocuklarının Şiddete Maruz Kalma Durumlarının Dağılımı... ..	161
Tablo-52 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Ailede Önemli Kararların Kimlerin Aldığının Dağılımı... ..	163
Tablo-53 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Şiddet Konusunda Çeşitli Kurumlardan Yardım Almasını Engelleyecek Kişi ya da Kişilerin Varlığının Dağılımı... ..	164

Tablo-54 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Eşlerinden veya Diğer Aile Üyelerinden Korkup Korkmadıklarının Dağılımı.....	165
Tablo-55 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Ölüm Tehdidine Maruz Kalıp Kalmadıklarının Dağılımı	166
Tablo-56 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Ailede Suç İşleyen(Sabıkası Bulunan) Kişilerin Varlığının Dağılımı.....	167
Tablo-57 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Ailesindeki Sabıkalı Kişilerin İşledikleri Suçların Dağılımı.....	167
Tablo-58 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Evlerinde Ateşli Silahların Varlığının Dağılımı.....	168
Tablo-59 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Şiddete Maruz Kaldıklarında Herhangi Bir Kuruma Başvuru Durumlarının Dağılımı.....	169
Tablo-60 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Şiddete Maruz Kalma Durumunda Başvurdukları Kurumların Dağılımı	169
Tablo-61 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Bireysel Hayat Hikâyelerinin İçerik Analizinde Ortaya Çıkan Sosyo-kültürel Faktörlerin Dağılımı.	184
Tablo-62 : Araştırma Örnekleminde Sosyo-Kültürel Faktörlerin Önem Derecesi.....	185
Tablo-63 : KYAİŞ Araştırmalarında Nikâh Türü Oranlarının Dağılımı	204

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil-1 : Aile İçi Şiddetin Oluştığı Kültürel Ortam	13
Şekil-2 : Şiddetin Tipolojisi.....	29
Şekil-3 : Cinsiyet Eşitsizliğine Dayalı Şiddet ve AİŞ'nin Kesişimi.	40
Şekil-4 : Cinsiyet Eşitsizliğine Dayalı Şiddetin Açıklanmasında Ekolojik Bakış.....	64
Şekil-5 : Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Kadını Kontrol Etmeye Yönelik Davranışların Dağılımı	72
Şekil-6 : Şiddet Döngüsü.....	96
Şekil-7 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Aile Türlerinin Dağılımı ...	123
Şekil-8 : Kayapınar İlçesindeki Katılımcıların AİŞ Kavramına Yaptıkları Yüklemeler.....	126
Şekil-9 : Yenişehir İlçesindeki Katılımcıların AİŞ Kavramına Yaptıkları Yüklemeler.....	126
Şekil-10 : Bağlar İlçesindeki Katılımcıların AİŞ Kavramına Yaptıkları Yüklemeler.....	127
Şekil-11 : Hamileyken Maruz Kalınan Şiddet Türünün Dağılımı.....	140
Şekil-12 : Katılımcıların Erken Yaşta Evlilik Durumlarının Dağılımı.....	145
Şekil-13 : Katılımcıların Zorla Evlilik Yapma Durumlarının Dağılımı.....	149
Şekil-14 : Katılımcıların Yaşadıkları İlçelere Göre Kız Kaçırma Davranışının Yaygınlığı.....	150
Şekil-15 : Baba Yanı Yerleşim Yapan Katılımcıların Akrabalarından Kaynaklanan Şiddete Maruz Kalma Durumu	156
Şekil-16 : Kayapınar İlçesinde Yaşayan Katılımcılardan Evliliklerinde Baba Yanı Yerleşim Yapanlar	157
Şekil-17 : Yenişehir İlçesinde Yaşayan Katılımcılardan Evliliklerinde Baba Yanı Yerleşim Yapanlar	157
Şekil-18 : Bağlar İlçesinde Yaşayan Katılımcılardan Evliliklerinde Baba Yanı Yerleşim Yapanlar.....	158
Şekil-19 : Katılımcıların Çocukluğunda Şiddet Mağduru Olması ile Çocuklarının Şiddete Maruz Kalmasının Karşılaştırılması	162

Şekil-20 : Kayapınar İlçesinde Yaşayan Şiddet Mağduru Kadınların Hayat Hikâyelerinin İçerik Analizi	182
Şekil-21 : Yenişehir İlçesinde Yaşayan Şiddet Mağduru Kadınların Hayat Hikâyelerinin İçerik Analizi	182
Şekil-22 : Bağlar İlçesinde Yaşayan Şiddet Mağduru Kadınların Hayat Hikâyelerinin İçerik Analizi	183

ÖN SÖZ

Günümüzde şiddet olaylarının nedenlerini anlamak için kültürün izlerini takip etmek çok önemlidir. Aile içi şiddet olaylarının nedenlerinin ve sonuçlarının açıkça ortaya konabilmesi, şiddetin faillerinin ve mağdurlarının sosyo-kültürel özelliklerinin çok iyi derecede analiz edilmesi ile yapılabilir. Bu analizi yaparken toplumun kültürel değerlerine ve kodlarına ulaşmadan net sonuçlar alınamaz. Kadına yönelik aile içi şiddetin bugünkü görünümü kültürümüzdeki yüzyıllık belki de bin yıllık birikimin yansımasıdır. Bu kültürel yansıma artık ülkelerin gelişmişlik düzeylerini belirleyen faktörlerden biri duruma gelmiştir. Kadının statüsünün güçlendirilmesinde başlangıç noktasını kadına yönelik şiddetin önlenmesi oluşturmaktadır. Gerek özel alanda gerekse kamusal alanda kültürün taşıyıcısı olan kadının maruz kaldığı şiddetin önlenmesi birçok ülkenin gelecekte çözmeyi hedeflediği bir sosyal sorun olarak devam etmektedir.

GİRİŞ

Günümüzde toplumların çoğunun yoksulluk, nüfus artışı, etnik sorunlar, ailelerin parçalanması, tek ebeveynli ailelerin artması, boşanma oranlarının yükselmesi, evlilik dışı beraberliklerin çoğalması, uyuşturucu kullanımının yaygınlaşması, internet bağımlılığı, kültürel ve ahlaki değerlerde yozlaşma, suç oranlarının artması, bireysel ve toplumsal şiddetin yaygınlaşması, kimlik bunalımı ve psikolojik rahatsızlıklar gibi, insanı, aileyi ve dolayısıyla toplumu tehdit eden, sorunlarla karşı karşıya bulunduğu değerlendirilmektedir (Manis, 1984; Demirkan ve diğerleri, 2009: 46). Cinsiyetler arasında meydana gelen ilişki sorunları da bunlardan biridir. Bugün dünyada aile içi şiddet, ekonomik gelişme ve kalkınma seviyesine bağlı olmaksızın bütün ülkelerin en önemli sosyal sorun alanlarından biri olarak görülmektedir. Kadına yönelik aile içi şiddet suçunun tüm dünyada ve ülkemizde çok korkutucu boyutlarda olduğunun anlaşılması sonucu Birleşmiş Milletler (BM), Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) gibi uluslararası organizasyonlar ülkelerinin bu konuya dikkat çekmelerini sağlamıştır.

Aile, ekonomik üretim ve tüketim, miras, çocuk bakımı gibi konuları örgütlemeye ne kadar etkili olsa da aile içi ilişkiler kaçınılmaz olarak belirli bir miktar çatışma ve gerginlik içerir. Bu durum, ailenin büyük oranda destek ve sevgi kaynağı olduğu gerçeğini değiştirmez. Ancak çatışma olasılığı her zaman vardır ve ailenin işlevsiz hale gelmemesi için ortaya çıkan anlaşmazlıklar mutlaka çözümlenmelidir. Her aile tipi, değişik nedenlerle gerginlikler yaşar ve bu gerginlikleri yönetmek için uygulanacak yöntemlerin her bir ailede farklılıklar gösterdiği belirtilmiştir (Haviland ve diğerleri, 2008: 484).

Şiddetin karmaşık yapısı dolayısı ile tanımlanması, sebeplerinin araştırılması ve önlenmesine yönelik çalışmaların yürütülmesinde çeşitli zorluklar yaşanmaktadır. Dünyanın çeşitli yerlerinde şiddet ve şiddet türlerindeki artış, konunun farklı disiplinler açısından önemli bir mesele olarak ele alınmasına ve araştırılmasına sebep olmuştur. Aile içi şiddet konusu

epidemiyolojik yaklaşımdan bakıldığında halk sağlığı ve sosyal hizmetler çalışmaları, hukuksal açıdan kolluk kuvvetleri (polis ve jandarma) ve adalet birimlerince yapılan çalışmalar, bireysel ruh sağlığı açısından psikoloji ve psikiyatri çalışmaları, toplumsal açıdan sosyoloji çalışmaları ve kültürel açıdan sosyal antropoloji çalışmaları gibi birçok sosyal bilimin ilgi alanına girmiştir ve bu konuda farklı disiplinlerde bilimsel çalışmalar yapılmıştır.

Aile yaşamında kadınların bazen eşlerinden, “niçin o tarafa baktın, saçını neden taradın ya da taramadın, yemeğin tuzu neden eksik” gibi bahanelerle şiddet gördüğü belirtilmektedir (Günay, 2008: 98). Kadınlara yönelik şiddet, kadınların ve kız çocuklarının, maddi ve manevi bütünlük hakkı, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, ifade özgürlüğü ve evleneceği kişiyi seçme hakkı gibi en temel haklarından yararlanmasını engellediği için, kadının insan haklarının ihlali olarak kabul edilmektedir (Owen ve Owen, 2008). Sonuç sadece hukuk ihlali olarak kalmamakta, kadınlar ve şiddete tanık olan çocuklar üzerinde psikolojik, toplumsal düzeyde ise sosyo-kültürel birçok sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde ülkelerde meydana gelen demografik değişimlerin çok hızlı olması nedeniyle sosyal problemler incelenirken kültürün de göz önüne alınması gerektiği belirtilmektedir (Yick, 2007: 30). Yapılan çalışmalarda bireysel düzeyde psikolojik, toplumsal düzeyde sosyolojik çalışmalara temel hazırlayacak olan sosyo-kültürel düzeyde antropolojik çalışmaların önemi çok büyüktür. Aile içi şiddet konusunda toplumsal eğilimi anlamanın ve toplumsal dokuda meydana gelen değişmelerin farklı değişkenlerle belirlenebilmesinin, aile içinde meydana gelen şiddetin önlenmesi yönünde bilinç düzeyinin artması bakımından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Dünya ülkelerinde gelişmişlik düzeylerinin belirlenmesinde kadın ve erkek eşitliğini temel alan ölçütler de bir boyut olarak değerlendirilmektedir. Türkiye'nin insan hakları konusundaki gelişiminin önemli bir göstergesinin kadın hakları konusunda kat ettiği yol olduğu değerlendirilmektedir. Türkiye'nin kadın hakları ihlali olan aile içi şiddetin önlenmesine ilişkin beklenen hedeflerine ne ölçüde yaklaşabildiğini son 30 yılda atılan adımlarda görmekteyiz. Bunlara rağmen son beş yılda 3996 kadının cinayet nedeniyle

öldürüldüğü (TÜİK [web], 2010) ve son 7 yılda kadın cinayetlerinin sayısının yüzde 1400 oranında arttığı (TBMM [web], 2011) belirtilmiştir. Yapılan bütün çalışmalar bu konuda henüz yeterli seviyeye ulaşamadığını ortaya koymaktadır. Hukuksal alanda boşanmış ya da nikâhsız birliktelik yaşayan kadınların da şiddetten korunması için yasal boşluğun doldurulması çalışmalarına devam edilmektedir. Ülkemizde kadının statüsü ve haklarının gelişiminde kültürel mirasımızın ve kültürel kodlarımızın etkisinin belirlenmesi gerekmektedir. Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde gerekli olan zihniyet reformunun yapılabilmesi için de kültürel analizin yapılması önemlidir. Ülkemizde yapılan birçok çalışma konuyu psikolojik/psikiyatrik ve sosyo-psikolojik yönleriyle ele almış olmakla birlikte sosyo-kültürel bakış açısı üzerinden yapılan kısıtlı sayıdaki çalışmaların daha da derinleştirilmesi gerekmektedir. Nitekim bu konuda yapılan hukuki çalışmalara göre, meselenin çözümü için sosyo-kültürel çalışmalara ihtiyaç duyulduğu resmî olarak açıklanmıştır (KSGM, 2006: 17).

Bu akademik çalışma, dünyada ve ülkemizde şiddet olgusunun kültürel boyutuna ve bu kapsam içinde kadına yönelik şiddet davranışlarının genel durumuna baktıktan sonra, ülkemizdeki aile içi şiddete neden olan sosyo-kültürel faktörlere odaklanarak Diyarbakır ilinde görüşme yapılan aile içi şiddet mağduru kadınlardan elde edilen veriler ışığında aile içi şiddetin boyutlarını bilimsel olarak ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu sayede suç mağdurluğunu en alt seviyeye indirebilmek adına belirlenen ve atılması gereken adımlara katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; araştırmanın konusu, amacı ve önemi, yöntemi, kapsamı ve sınırlılıkları ortaya konulmuştur. İkinci bölümde; kadına yönelik aile içi şiddet kavramı tanımlanarak nedenleri sosyo-kültürel bakış açısıyla fail ve mağdur açısından teorik olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde; araştırmanın alan bulguları betimsel analiz ve içerik analizleriyle desteklenerek sunulmuştur. Dördüncü bölümde; araştırmadan elde edilen sonuçlara yer verilmiş ve bulgulara ilişkin genel değerlendirmeler ve önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

AİLE İÇİ ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN SOSYO-KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİNİN TESPİTİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırmanın konusu, Diyarbakır'da farklı ekonomik düzeylerdeki ilçelerde aile içi şiddet mağduru olan kadınların maruz kaldıkları şiddetin yaygınlığının ve bu şiddete neden olan sosyo-kültürel özelliklerin ortaya çıkartılmasıdır. Çalışma kapsamında Diyarbakır İli merkezinde yüksek ekonomik düzeydeki Kayapınar, orta ekonomik düzeydeki Yenişehir ve düşük ekonomik düzeydeki Bağlar ilçelerinde ikamet eden aile içi şiddet mağduru kadınların sosyo-kültürel özelliklerin tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Son dönemde önemi daha çok artan “kadına yönelik aile içi şiddet” konusuna sosyo-kültürel bakış açısından bakılarak, devam etmekte olan proje ve çalışmalara katkı sağlanması hedeflenmiştir. Çalışma kapsamında Diyarbakır İli merkezindeki ekonomik düzeyi farklı ilçelerde yaşayan 15 yaş ve üzeri kadınların maruz kaldıkları şiddet araştırılarak topluma dayalı bir çalışma yapılmıştır. Bu araştırma, çeşitli kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum örgütlerindeki hizmetlerden faydalanan şiddet mağduru kadınlara dayalı hizmet tabanlı bir çalışma değildir. Bunun yanında çalışmada aile içi şiddet mağduru olarak çeşitli resmî kurumlara başvuran kadınlara ait istatistiksel veriler de araştırmayı desteklemek maksadıyla kullanılmıştır.

Bu çalışma Diyarbakır İli merkezindeki nüfus bakımından sırasıyla en büyük üç ilçesi olan Bağlar, Kayapınar ve Yenişehir (TÜİK [web], 2009) ilçelerini kapsamaktadır. Araştırma alanı olan Diyarbakır İlindeki diğer ilçelerde meydana gelen kadına yönelik aile içi şiddet mağdurluğu olayları bu çalışmanın kapsamı dışındadır. Ekonomik düzey olarak ise çalışmada Kayapınar İlçesi yüksek ekonomik düzeyi, Yenişehir İlçesi orta ekonomik düzeyi ve Bağlar İlçesi de düşük ekonomik düzeyi temsil etmektedir (TÜİK [web], 2010).

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amaçları şunlardır:

- Aile içi şiddete neden olan kültürel kaynakları irdelemek ve örneklem olarak alınan grubun sosyo-kültürel dinamiklerinin aile içi şiddete olan etkilerini incelemek suretiyle kadına yönelik aile içi şiddetin niçin, nasıl ve ne şekilde olduğunu ortaya koymak,
- Görünen ve görünmeyen aile içi şiddetin kavranabilen etkilerini ortaya çıkarmak maksadıyla mağdurların bakış açısını anlamak,
- Aile içi şiddete maruz kalan kadınların mağdurluk nedenlerini ortaya çıkaran sosyal ve kültürel faktörlerin tespit edilmesi suretiyle aile içi şiddet mağduru kadınların sosyo-kültürel özelliklerini ortaya çıkarmak,
- Sosyal ve kültürel bir olgu olan şiddetin kendi içinde barındırdığı yıkıcı ve vurucu gücün gerisindeki nedenleri kavramak, sosyal yapı içinde toplumsal hedeflere ulaşılmasında şiddetin kullanılmasını ve şiddetin uygulayıcılarına toplumun nasıl baktığını kültür örüntüleri içinde ortaya çıkarabilmek,
- Kültürün taşıyıcısı durumunda olan kadının statüsünün güçlendirilmesi adına yapılabilecek çalışmalara yön vermek ve toplumsal farkındalığa katkı sağlamaktır.

Bulgular sonucunda uygulayıcılar ve planlayıcılar için yararlı olabilecek sonuçlara ulaşılması amaçlanmıştır.

3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE KONUNUN SEÇİMİ

Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi aile içi şiddet, ülkemizde de önemli bir sosyal problem olarak varlığını devam ettirmektedir. Aile içinde kadınların şiddete maruz kalması geçmişte bir tabu olarak dışarıya yansıtılmadığı halde günümüzde toplumun genelini ilgilendiren sosyo-kültürel bir sorun haline gelmiştir. Çok boyutlu olan bu sorunun hukuksal açıdan kadın haklarının bir ihlali olduğu ortaya koyan, sosyal açıdan bir toplumun

temeli olan ailenin yapısı üzerindeki etkileri gözler önüne seren ve konuyu halk sağılığı kapsamında da ele alan çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalarda temelde toplumdaki cinsiyet eşitsizliğine dayandığı düşünülen aile içi şiddetin, kültürel açıdan toplumsal nedenlerinin ortaya çıkarılmasının alınacak önlemlerin geliştirilmesinde önem kazanmaktadır. Çünkü kültür; içinde bulunduğumuz toplumda oluşan, bizim dünyamızı şekillendiren en önemli etkindir. Ülkemizde bugüne kadar “aile içi şiddet” kapsamında psikoloji, sosyoloji, aile hekimliği, halk sağılığı, hukuk ve antropoloji bilimlerinin paradigmaları ile çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Şiddet olgusunun sosyo-ekonomik durum, kültürel sorunlar veya bu tanımların kazanıldığı kültürel bağlamlardan ayrı olarak ele alınamayacağı ileri sürülmüştür (Heimer, 1997’den aktaran Kızmaz, 2006: 261). Bu bakımdan çalışmada ekonomik düzey dikkate alınarak, araştırma alanının değerlerine odaklanan sosyo-kültürel bir analiz yapılması hedeflenmiştir.

Aile içi şiddetin sonuçları, sadece belli bir grup için değil toplumun tümü için çeşitli riskler içeren bir suç kapsamındadır. Ülkemizde en son 2009 yılında yapılan ulusal çaptaki araştırmanın sonuçlarına göre, kadınların yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalma oranı %39 (%21 oranında ağır, %18’lik oranda orta); cinsel şiddete maruz kalma %15; duygusal şiddete maruz kalma oranı ise %44’tür (KSGM, 2009). Şiddete maruz kalma konusundaki bu yüksek oranlar nedeniyle konunun suç mağduriyeti kapsamında araştırılması önem taşımaktadır. Araştırmanın hizmet tabanlı olmayıp toplum tabanlı bir araştırma olması, yüz yüze görüşme için mümkün olduğunca (75 kişilik bir araştırma örnekleminde) çok fazla sayıda katılımcı ile görüşülmesi ve sosyo-kültürel analiz için yorumlamacı anlayışa dayanan nitel yöntemlerin kullanılması bu araştırmanın önemini artırmaktadır.

2009 verilerine göre ülkemizde yaşayan toplam kadın nüfusunun (36.098.842) yaklaşık olarak %10’u Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde (3.694.867) yaşamaktadır (TÜİK [web], 2010). Ülke çapında yapılan çalışmalarda kadının statüsünün Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde diğer bölgelere oranla daha düşük olması (TNSA-2008), araştırma alanı olarak

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yapılacak çalışmaların önemini arttırmıştır. Güneydoğu'da yaşayan kadınların %20'lik bölümü (747.085) Diyarbakır'da yaşamaktadır (TÜİK [web], 2010). Bu nedenle Diyarbakır örnekleminin incelenmesinin sosyo-kültürel açıdan önem arz ettiği değerlendirilmiştir. Bunun dışında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) 2009 yılında ilk kez bir devlet olarak ülkemizi suçlu bulduğu aile içi şiddet olayı da Diyarbakır'da meydana gelmiştir (AİHM [web], 2010). Bu olay da çalışma alanındaki kültürel dinamiklerin, aile içi şiddet olan etkilerinin tespit edilmesi açısından araştırmanın önemini arttıran bir başka nedendir.

Şiddet davranışının oluşumunda sosyo-kültürel değerler ile ekonomik faktörlerin birlikte etkili olduğu ve bu faktörlerin karşılıklı olarak birbirini etkilediği (Kızmaz, 2006: 257), şiddet ve saldırganlığın ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyi düşük toplumlarda daha sık görüldüğü ileri sürülmektedir (Balcıoğlu, 2001: 21). Bu bağlamda ekonomik düzeyleri farklı ilçelerden örneklem elde etme olanağı bulunduğu bir çalışma alanı açısından Diyarbakır İlinin uygun şartları taşıdığı değerlendirilmiştir. Tüm bunların yanı sıra niteliksel boyutta icra edilecek uygulamalı bir alan çalışması için gerekli verilerin ulaşılabilirliği, araştırmacının ve katılımcıların güvenliği nedenlerinden dolayı bu araştırmanın alan çalışması için Diyarbakır İli merkezindeki üç ilçe seçilmiştir.

Sosyal olayların, doğal ortamında, ilişki bağlantıları içinde incelenmesi ve algıların ortaya konulması önemlidir. Aile içi şiddetin sebeplerinin belirlenmesi, ailede meydana gelen şiddetin önleme çarelerini ortaya koyarak ailenin yapısının daha sağlıklı olmasına katkı sağlayabileceği değerlendirilmiştir. Yapılan bu uygulamalı araştırma ile sosyal bir problem olan aile içi şiddet sorunun nedenleri tanımlanarak kadına yönelik aile içi şiddetin doğası ve kaynağının anlaşılması amaçlanmıştır.

4. ARAŞTIRMA SORULARI

Bu çalışmada aile içi şiddet mağdurluğunun kültürel nedenlerini ortaya koymak için toplumsal cinsiyet rolleri ve şiddeti destekleyen normlar konularına odaklanılmıştır. Bu bağlamda aile içi şiddetin neden, nasıl ve ne

şekilde olduğu genel amacı çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Diyarbakır'da farklı ekonomik düzeyi temsil eden ilçeler arasında, kadına yönelik aile içi şiddetin yaygınlığı açısından ayırt edici özellikler nelerdir?

- Diyarbakır'da farklı ekonomik düzeyi temsil eden ilçelerde yaşayan aile içi şiddet mağduru kadınların, hayatlarında ataerkil yapıya zemin hazırlayan ve şiddeti destekleyen sosyo-kültürel faktörler nelerdir?

Bu nitel çalışmada, yukarıda belirtilen araştırma sorularına yönelik verilerin toplanması ve analiz edilmesi sonucunda daha aydınlatıcı bilgilere ve sonuçlara ulaşılması hedeflenmiştir.

5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Aile içi şiddetin ölçülmesi için üç temel veri kaynağı vardır. Bunlar klinik veriler, resmî rapor sonuçları ve sosyal araştırmalardır. Klinik araştırmalar; psikiyatristler, psikologlar, danışmanlar ve sosyal hizmet uzmanları tarafından yapılan ve veriye ulaşma kolaylığından dolayı sıklıkla başvurulmuş araştırmalardır. Hastanelerin acil yardım servisleri ve kadın sığınma evleri ile ilgili yapılan çalışmalar da bu kapsamdadır. Klinik verilerin asla evreni temsil etme özelliği yoktur. Resmî raporlar da bu konuda ikincil veriler sağlayan bir kaynaktır. Fakat resmî raporlarda gerçekleşen aile içi şiddet olaylarının daha az bildirilmesi, kayıt ve raporlamalardaki standartlığın sağlanamaması gibi sınırlılıkları söz konusudur. Sosyal araştırmalar ise, farklı görüşme sorularının yöneltmesi nedeniyle, bir kısıtlılık meydana getirirler de en sağlıklı veriyi sağlayan kaynaklar olarak değerlendirilmiştir (Gelles, 1998: 179; Smith ve Laidlaw, 1999: 299).

Literatür incelendiğinde sosyal bir problem olan aile içi şiddetin ölçülmesi ile ilgili, hem nicel hem de nitel çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Nicel olarak yapılan çalışmalarda geliştirilen çok çeşitli ölçekler kullanılmaktadır. Eşler arasında meydana gelen şiddet ve saldırganlık davranışlarının ölçülmesi ile ilgili olarak dünya çapında en çok

kullanılan Çatışma Taktikleri Ölçeği (*Conflict Tactic Scales*)'dir. Fakat bu ölçek, fiziksel şiddeti, yaralanmayı, psikolojik saldırganlığı, cinsel zorlamayı ve anlaşma durumlarını ölçmesine rağmen, sadece belli sınırlılıktaki şiddet davranışını ölçmeye çalıştığından, tartışmayı çevreleyen içeriği göstermediğinden, şiddetin amacını ve sonuçta meydana gelen etkilerini ölçmediğinden, birçok kuramcı tarafından eleştirilmektedir (Straus, 2007; Dutton ve Nicholls, 2005; Smith ve Laidlaw, 1999: 289). Nicel olarak yapılan çalışmalar, resmî raporlarda belirtilen aile içi şiddet verilerine göre daha güvenilir olmasına rağmen bu konuda yapılan çalışmaların sonuçlarında da yetersizlikler meydana geldiği belirtilmiştir (Gelles, 1998: 180). Kültürel özelliklerin anlaşılabilmesi için en uygun olanın ise nitel çalışmalar olduğu belirtilmektedir. Buna karşılık, aile içi şiddet araştırmalarında tutarlılığın artırılması için en uygun bileşim olarak hem nicel hem de nitel verilerin birlikte analizi (*triangulation*) önerilmektedir (Ellsberg ve Heise, 2005: 76). Bu çalışmada amaç kültürel normları ve davranışları anlamak olduğu için sadece nitel yöntemler kullanılmıştır.

Aile içi şiddetin kapalı kapılar ardında gerçekleşmesi ve bilindiğinde genel olarak fail ve mağdurun itibar kaybetmesine neden olması, bu olgunun gerçek miktarının bilinmesini de güçleştirmektedir (İçli, 2007: 387). Bir şehirde meydana gelen aile içi şiddet olaylarının bir kısmı polis ya da jandarmaya bildirilse de, büyük bir kısmı rapor edilmemekte ve resmî kayıtlara girmemektedir. Bu da aile içi şiddet gibi olayların kayıt dışı ve görünmeyen bir yönünü meydana getirmektedir. Bu araştırma, fail odaklı olmayıp mağdur odaklı bir çalışmadır. Bundan dolayı mağdur kadınların tanık oldukları ve bizzat yaşadıkları aile içi şiddet olayları ile ilgili anlatımlarına başvurulması, polis/jandarma veya adalet kayıtlarının incelenmesinden daha sağlıklı ve güvenilir sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Bu maksadın sağlanması için, araştırma sorularına yorumlamacı araştırma yöntemleri kullanılarak cevap aranmıştır.

Bu araştırma, aile içi şiddet mağduru kadınların sosyo-kültürel özellikleri ile ilgili mevcut durumlarını araştırma alanı çerçevesinde ortaya koymayı amaçlayan bir çalışmadır. Bu araştırma çerçevesinde nitel veri

toplama yöntemleri kullanılmıştır. Ayrıca, kültürel ve sosyal bir grubun betimlenmesine odaklı ve kültürel antropoloji disiplini orijinli bir çalışma yapılması için etnografik geleneğin en uygun olduğunu belirtilmiştir (Creswell, 1998). Karmaşık ve iç içe geçmiş değişkenleri nedeniyle genelde şiddet, özelde ise kadına yönelik aile içi şiddet olgusunun kültür odaklı bir çalışma ile yorumlanabilmesi için bu araştırmada sosyo-kültürel bakış açısı esas alınmıştır.

Kültürün kendi doğası gereği net olmayışından ve standardize edilmiş veri toplama araçlarıyla ölçülemediğinden dolayı gözlenmesi, yaşanması ve hissedilmesi gerekmektedir. Kadına yönelik şiddet konusundaki çalışmalarda hem nitel hem de nicel yöntemler bir karışım olarak kullanılmış olsa da, belli özellikleri olan bir konu ilk defa çalışılıyorsa ve amaç bir süreci anlamak ise, nitel yöntemlerin daha uygun olduğu değerlendirilmiştir (Ellsberg ve Heise, 2005: 55). Kültür analizi odaklı nitel çalışma temelinde yapılan bu araştırmada, mağdur kadınların perspektifinin anlaşılması ve sorunun arkasındaki kültürel örüntülerin ortaya çıkarılması maksadıyla etnografik araştırma deseni kullanılmıştır.

Tez çalışması üç aşamadan oluşmaktadır:

Birinci safhada kaynak incelemesi yapılmış, bu çerçevede kapsamında aile ve şiddet kavramlarından yola çıkılmış aile içi şiddetin kapsamı, türleri ve nedenleri ortaya konulmuştur. Bu safhada konuya sosyo-kültürel bakış açısı ile bakmak esas alınmış, dünyada ve ülkemizde yapılan araştırmalar ile desteklenerek konunun medyadaki yansımalarından da bahsedilerek bütüncül bir yaklaşım sergilenmeye çalışılmıştır.

İkinci safhada alan araştırması yapılmıştır. Uygulamalı alan araştırmasında yapılan yüz yüze mülakatlar ve gözlemler çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Bu aşamada daha önceden aile içi şiddet gören veya hâlihazırda görmeye devam eden kadın mağdurlardan mülakat ve gözlem yöntemleri ile veri toplanmıştır. Ayrıca görüşme yapılan kişilerin bireysel hayat hikâyeleri de betimsel analiz ve içerik analizi yapılmak suretiyle alan çalışmasına dâhil edilmiştir.

Üçüncü safhada ise elde edilen bilgiler analiz edilmiş ve bulgulardan elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. Bu safhada yapılanlar verilerin değerlendirilmesi bölümünde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Bu araştırmada; aile içi şiddet mağduru kadınların sosyo-kültürel özellikleri ile ilgili veri elde etmek amacına uygun olarak seçilen aile içi şiddet mağdurları, kartopu örneklem ve amaçlı örneklem yöntemi ile belirlenerek, 57 soruluk yapılandırılmış mülakat formları vasıtasıyla görüşmeler uygulanmıştır. Soru formunda şiddet mağduru kadınların sosyo-demografik bilgilerinin yanında hayat tarzları ile aile içi şiddet arasındaki farklılaşmanın tespit edilebilmesi için sosyo-kültürel özelliklerine yönelik sorular da sorulmuştur. Yapılandırılmış mülakatta kapalı uçlu soru tipinin yanında ayrıca konuya sosyo-kültürel bakış açısından bakmak için aydınlatıcı miktarda açık uçlu soru tipi uygulaması yapılmıştır. Sorularda kadın mağdurların cinsiyet eşitsizliği ve cinsiyet rolleri ile yaşadıkları kültürde şiddeti destekleyen normların bütüncül olarak ele alınması hedeflenmiştir. Bu bağlamda katılımcıların geçmişte anne babaları ile olan ailelerinde ve kendilerinin kurduğu ailelerinde ataerkil yapı, evliliklerinin özellikleri, ailede cinsiyet-güç ilişkileri gibi konuları ortaya çıkarma amacı güdülmüştür. Eylül 2010 ve Mart 2011 ayları arasındaki yedi aylık dönemde yapılan mülakatlar bazen 40-45 dk., bazen 1,5-2 saat olmakla birlikte ortalama 1-1,5 saat arasında sürmüştür. Mülakata başlamadan önce yapılacak araştırmanın gizliliği konusunda aydınlatıcı konuşma yapılırken ikna edilmesinde zaman zaman güçlükler yaşanmıştır. Yüz yüze görüşme için temas kurulan 7 kadın araştırma sorularını cevaplandırmayı çeşitli nedenlerden dolayı reddetmiştir. Genellikle kadınlar ile görüşme yapılırken yanlarında başka bir aile fertlerinin olmamasına dikkat edilmiştir.

Aile içi şiddetin her bulunduğu ortamda, araştırmacının gözlemde katılımcı olarak bulunması ailenin kendine özgü doğasından dolayı çok zor ve hatta imkânsız bile denilebilir. Yüz yüze görüşme maksadıyla bulunulan etkileşimli süreçte, şiddet mağduru kadınların davranışlarının ayrıntılı olarak tanımlanması amacıyla katılımsız gözlem yöntemi de destekleyici yöntem olarak kullanılmıştır. Gözlem; nitel veri toplamanın zamana dayalı bir şekli

olduğu ve kökenlerinin de kültürel antropolojiye dayandığı belirtilmektedir (Ellsberg ve Heise, 2005: 134). Katılımsız gözlemde ise gözlemcinin gözlemlenen duruma doğrudan katılmayıp, dışarıdan bakarak veri toplaması gerektiği belirtilmiştir (Altunışık ve diğerleri, 2007: 92). Bu araştırmada aile içi şiddet mağdurları ile görüşme esnasında, görüşmenin yapıldığı ortam ile ilgili gözlemler yapılmıştır. Ayrıca aile içi şiddet mağduru kadınların kişisel özellikleri ve davranışları gözlemlenerek hayat hikâyelerinin betimsel analizinde kullanılmıştır.

Alan çalışması planlanırken ve yürütülürken, Dünya Sağlık Örgütü tarafından kadına karşı şiddet konusunda çalışan araştırmacılar için hazırlanan ve 1999 yılında yayınlanan Etik ve Güvenlik Kılavuzu¹ ve 2005 yılında Ellsberg ve Heise tarafından hazırlanan Kadına Yönelik Şiddetin Araştırılması² kılavuzu kapsamında EK-Ç’de özetlenen, mahremiyetin korunması ile güvenilirlik ilkelerine riayet edilmiş ve yüz yüze görüşmeler gizlilik ilkesine göre yapılmıştır. Ayrıca şiddet mağduru kadınlarla iletişim konusunda Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan “Şiddete Maruz Kalan ve Şiddet Uygulayanlarla İletişim ve Görüşme” (Yalın ve diğerleri, 2008) isimli kılavuzdan da istifade edilmiştir.

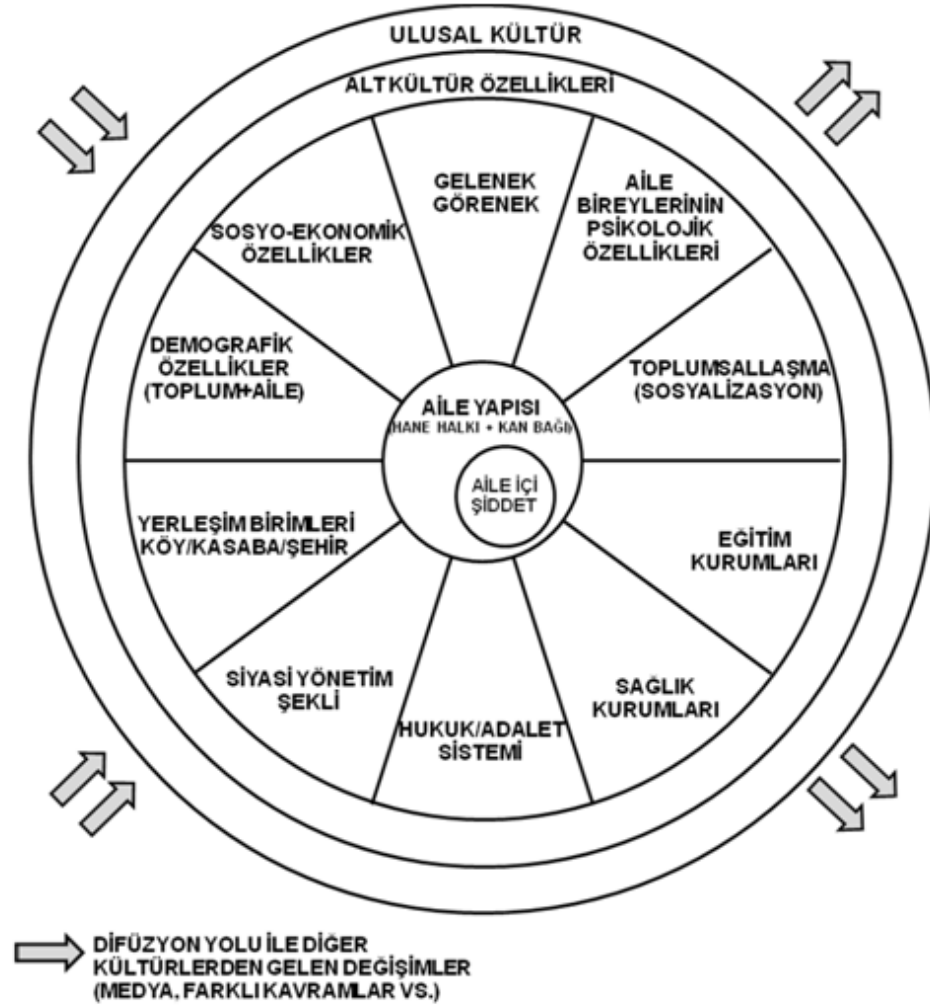
Bu çalışmada yukarıda bahsedilen yayınlardaki yol gösterici kurallara etik ve güvenlik açısından riayet edilmiştir. Bu bağlamda her hane halkından bir kadın ile görüşülmesi temel alınmış ve araştırma kapsamında görüşülen şiddet mağduru kadınların kimlikleri titizlikle korunmuştur. Mülakatın şiddet konusunda olduğu sadece görüşülen kadına söylenilmiş, mülakat konusunda sıkıntı duyup duymayacağı davranışlarından analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu konuda görüşme yapmak istemeyenlere karşı ısrarcı olunmamıştır. Genellikle isimlerinin verilmeyeceğini söylenmesi durumunda olumlu bakıldığı gözlemlenmiştir. Ailedeki diğer kişiler nedeni ile temasın kesilmesi durumunda veya görüşme yapılan ortama başka birilerinin gelmesi durumuna karşı görüşmenin gizlenilmesi için sahte anket formu bulundurulmuştur.

¹ *Putting Women First: Ethical Safety Recommendations For Research On Domestic Violence Against Women. (WHO [web], 1999).*

² *Researching Violence Against Women: A Practical Guide For Researchers And Activists. (Ellsberg ve Heise, 2005).*

a. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGEM) tarafından yapılan bir çalışmadaki aile içi şiddetin olduğu kültürel ortamın öğelerini anlatan şema temel model olarak alınmıştır (AAK, 1995: 34). Bu modelde yer alan faktörler Şekil-1'de gösterilmektedir.

Şekil-1: Aile İçi Şiddetin Oluşturduğu Kültürel Ortam (AAK, 1995: 34)

Bu araştırmada ulusal kültürdeki değerlerin alt kültüre yansımaları Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Diyarbakır örneğinde ele alınmış ve farklı sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerdeki katılımcıların gelenek-görenek, sosyalizasyon ve aile yapısı özelliklerinin sosyo-kültürel bir model çerçevesinde incelenmesi hedeflenmiştir. Aile içi şiddete neden olan sosyo-kültürel nedenlerin belirlenebilmesi için incelenen örnekte alışlagelmiş

olan kültürel örüntülerin tespit edilmesi önem arz etmektedir. Modelde bulunan öğelerden aile bireylerinin psikolojik özellikleri, eğitim kurumları, sağlık kurumları, hukuk/adalet sistemi ve siyasi yönetim şekli gibi unsurlar bu çalışmanın inceleme alanı dışında olduğundan dolayı incelenmemiştir.

b. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın konusu Diyarbakır İlinde seçilen üç ilçedeki (Kayapınar, Yenişehir, Bağlar) aile içi şiddet mağduru kadınların sosyo-kültürel özelliklerini kapsamaktadır. Diğer ilçelerdeki aile içi şiddet mağduru kadınlar ve Diyarbakır'da kadına yönelik diğer şiddet türleri (töre ve namus bahanesiyle işlenen cinayetler vb.) bu çalışmanın kapsamı dışındadır. Ayrıca aile içinde meydana gelen ve mağduru kadın olmayan diğer şiddet olayları da araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur. "Kadına yönelik aile içi şiddet" konusunun araştırıldığı bu çalışmada, sadece evli kadınlar ile değil, boşanmış, eşi vefat etmiş, herhangi bir sebeple yalnız yaşayan, nikâhsız birliktelik yaşayan, bekâr olup aile içinde diğer bireylerden şiddet gören kadınlar ve duygusal birliktelik yaşayan kadınlar da çalışmanın kapsamı içindedir. Bu çalışmada kadına yönelik aile içi şiddet konusunun sosyo-kültürel boyutları ile ele alınması amaçlanmış ve hukuksal açıdan mevcut durumun analiz edilmesi çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Araştırmanın örneklem alanı olarak Diyarbakır İli merkezindeki üç ilçe (Kayapınar, Yenişehir, Bağlar) seçilmiştir. Örneklem olarak aile içi şiddet mağduru kadınların oluşturduğu evrenden seçilen kadınlardan olasılığa dayanmayan örneklem şeklinde veriler toplanmıştır. Amaç "aile içi şiddet" olgusunun sosyo-kültürel nedenlerini araştırmak olduğundan, amaçlı örneklem grubu oluşturulmuştur. Diyarbakır İli merkezindeki üç ilçeden sosyo-ekonomik durumu farklı olan mahalle/semitten seçilen aile içi şiddet mağduru kadınlar ile yüz yüze görüşme yapılmıştır. Çalışmada evreni niceliksel olarak temsil etme maksadı yoktur. Sınırlı sayıda örneğe bakarak kültürel ortam hakkında kanaat sahibi olunması ve bazı sonuçlara ulaşılması hedeflendiğinden dolayı ilişkilendirme yöntemi olarak analitik genelleme yapılmıştır.

c. Araştırmanın Sınırlılıkları

Aile içi şiddet mağdurlarının sosyo-kültürel özelliklerinin tam anlamıyla tespit edilebilmesi için bütün şiddet mağduru kadınlar ile görüşülmesi gerekmektedir. Ancak bu şekildeki geniş çapta bir çalışma büyük bir araştırma ekibi, maddi imkânlar ve zaman gerektirmekle birlikte hem nicel hem de nitel çalışmanın karşılıklı karşılaştırılması suretiyle yapılabilecektir. Ayrıca aile içi şiddet konusunda sadece mağdur perspektifinden değil, fail ve tanıklar açısından da hatta resmî kurumlarda görev yapan sosyal hizmetler, sağlık ve emniyet personeli açısından da değerlendirmek suretiyle en sağlıklı sonuçlara ulaşılabilir. Bu şekilde geniş kapsamlı bir çalışma deseni oluşturulsa bile yine de araştırmanın sağlıklı sonuçlar vermesini engelleyecek kimi riskler ortaya çıkabilir. Bu araştırmanın kadına yönelik aile içi şiddet genel çerçevesinde en baştaki sınırlılığı, şiddet mağduru kadınlara odaklı olması, fail veya tanıklar ile herhangi bir görüşmenin yapılmamasıdır.

Konunun bazı yönleriyle aile mahremiyetine girmesi de hassasiyet yaratmakta ve mülakat esnasında doğru cevaplar alınamaması riskini doğurmaktadır. Özel sır niteliği de taşıyabilecek bilgilerin doğrudan hiç tanımadıkları bir yabancı ile paylaşılacak istenmemesi ve araştırmacının cinsiyeti de, aile içi şiddetin gerçek nedenlerinin gizlenilmesine ve başka sebep göstermesine de neden olabilir. Bu riskin ortadan kaldırılması için mülakat uygulaması yapılırken sorular doğrudan sorulmamaya çalışılmış ve görüşmenin başlangıcında katılımcıların isimlerinin açıklanmayacağı konusunda güven oluşturulmasına azami dikkat edilmiştir. Buna rağmen aile yaşantıları hakkında detaylı bilgilerin elde edilmesinde güçlüklerle karşılaşmıştır. Araştırma kapsamında sosyo-kültürel özelliklerin ortaya çıkarılması hedeflenirken oluşabilecek hassasiyetten dolayı etnik yapı ve dinî inanışlara ait soruların sorulmamış olması da bu araştırmanın bir başka sınırlılığını oluşturmaktadır. Bunun yanında şiddetin uygulama biçimleri ile ilgili çeşitli kaynaklarda farklı tasnifler söz konusudur. Ön test yapıp alan araştırmasına başladıktan sonra mülakat kâğıdına son hali verilmiş olduğundan dolayı, araştırmada kapalı uçlu sorularda sözel ve sosyal şiddet

ile ilgili doğrudan bir soru sorulmamış, bu şiddet türleri psikolojik şiddet kapsamında değerlendirmeye alınmıştır. Bireysel hayat hikâyelerinin içerik analizi yapılırken ise sözel ve sosyal şiddet ayrı bir şiddet uygulama biçimi olarak ele alınmıştır.

ç. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Diyarbakır İli merkezindeki Kayapınar, Yenişehir ve Bağlar ilçelerinde yaşayan aile içi şiddet mağduru kadınlar oluşturmaktadır. Aile içi şiddet mağdurluğunu sosyo-kültürel yapı içinde değerlendirilmesini içeren bu araştırmanın örneklemi ise Diyarbakır'da yüksek, orta ve düşük ekonomik düzeyi temsil eden farklı üç ilçede yaşayan aile içi şiddet mağduru kadınlar oluşturmaktadır. Kültürel analiz maksatlı yapılan bu çalışmada evreni temsil edecek verilere ulaşılması hedeflenmiştir. Örneklemden veri elde edilirken önce aile içi şiddet konusunda bir mağdur kadın ile görüşüldükten sonra, bu kişinin etrafında başka şiddet mağduru kadınların da olup olmadığı sorulmuştur. Tanıdığı başka şiddet mağduru kadın var olduğunu beyan ederse kartopu yöntemiyle başka mağdurlara ulaşılmış, etrafından başka şiddet mağduru kadın olmadığını beyan ederse yeniden amaçlı örneklem elde edilmesi için farklı katılımcılar ile temasa geçilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın başlangıcında üç farklı ilçeden 25'er olmak üzere toplam 75 aile içi şiddet mağduru kadın ile görüşme yapılması planlanmıştır. Görüşme yapılacak örneklem sayısı yetersiz kalması durumunda çeşitli resmî sosyal yardım kurumları veya bağımsız kadın dernekleri ile de irtibata geçilmesi bir alternatif hareket tarzı olarak düşünülmüştür. Bununla birlikte örneklemin homojenliğini bozabileceği değerlendirildiğinden dolayı çalışmanın başlangıcında hedeflenen katılımcı sayısına ulaşılması için çaba gösterilmiştir. Bu maksatla veriler doğrudan doğruya sahadan toplanmıştır.

d. Veri Toplama ve Değerlendirme Tekniği

Bu tez çalışmasında veri toplama tekniği olarak “mülakat yöntemi” ve “gözlem yöntemi” kullanılmıştır. Konunun hassasiyeti nedeniyle araştırmacı tarafından yönetilen bir veri toplama yöntemi kullanılması

düşünülmüştür. Katılımcılardan elde edilen ayrıntılı veriler, mağdur kadın davranışlarının genel bir kalıbını oluşturmak için incelenmiş, devam eden görüşme ve gözlemler de konunun ayrıntılı olarak açıklanması amacıyla kullanılmıştır. Mülakat için hazırlanan soru kâğıdındaki soruların araştırma sorularına yanıt arayacak nitelikte olması için yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Ayrıca konunun bir kültürel analiz tabanlı çalışma gerektirmesi ve konu ile ilgili daha önceden yapılan sosyo-kültürel nitelikli çalışmanın az olması ve birincil veri türüne olan ihtiyaç nedeniyle bu çalışmada mülakat ve gözlem yöntemleri seçilmiştir.

Mülakat formundaki sorular şiddetin yaygınlığı ve kadına yönelik şiddet mağduru kadınların sosyo-kültürel özelliklerinin ortaya çıkartmayı amaçlamaktadır. Bu maksatla mülakat formundaki kapalı uçlu sorulardan elde edilen bulgular tablolar haline dönüştürmüştür. Aile içi şiddet mağduru kadınların bireysel hayat hikâyeleri de alan çalışmasında biyografik bir veri olarak kullanılmıştır.

Alan çalışması sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi, nitel analiz yöntemleriyle yapılmıştır. Katılımcıların anlattıklarından faydalanarak şiddetin nasıl yaşandığı betimsel analiz yöntemiyle ortaya çıkarmaya çalışılmıştır. Gözlem yoluyla elde edilen bilgiler de bireysel hayat hikâyelerinin betimsel analizi yapılırken yorumlamaya dâhil edilmiştir. Bunun yanında mülakat formunda sorulan “aile içi şiddet kavramından ne anlıyorsunuz?” ve “bireysel hayat hikâyenizi anlatır mısınız?” şeklinde açık uçlu olarak sorulan soruların cevapları ise kodlanarak “içerik analizi yöntemi” kullanılarak değerlendirilmiştir. İçerik analizi yapılırken Ellsberg ve Heise (2005: 209) tarafından da aile içi şiddet araştırmalarında elde edilen verilerin içerik analizinde kodlandırma ve kategorize etme için kullanılabileceği önerilen *OpenCode* v 2.1 programı³ kullanılmıştır.

³ Ellsberg ve Heise (2005), nitel veri analizi için kullanılabilecek çok çeşitli programlardan bahsetmişlerdir. Bunlar *HyperQual*, *NUDIST*, *Ethnograph*, *QUALPRO*, *OpenCode*, *EZ Text*, *AnSWR* programlarıdır. *OpenCode* programı halk sağlığı alanında çalışan araştırmacıların kullanılabilmesi için temin edilebilen bir nitel analiz programı olarak İsveç'teki Umea Üniversitesi internet sitesinden temin edilmiştir (Umea [web], 2010).

6. ÖN TEST (VERİ KONTROL ÇALIŞMASI)

Pilot uygulama (veri kontrol çalışması) genellikle nicel çalışmalarda kullanılmaktadır. Fakat bu araştırmada konunun özelliğinden kaynaklanan hassasiyet ve araştırmacının yapmış olduğu ilk saha çalışması olduğundan dolayı verilerin niteliksel olarak kontrol edilmesi ve gerekli düzeltmelerin yapılarak veri toplama işlemine devam edilmesi düşünülmüştür. Bu nedenle bir ön test çalışması yapılmıştır. Altunışık ve diğerleri (2007: 82)'ye göre araştırmada tasarım hatasından ve ifade hatalarından kurtulmak maksadıyla istenen verilerin daha sağlıklı toplanabilmesi için pilot uygulamanın en az 10 kişi üzerinde yapılması gerekmektedir.

Bu çalışmanın verilerinin kontrolü maksadıyla 2010 yılı Eylül ayında Diyarbakır'da 16 kişilik bir grup kadın ile amaçlı örneklem seçmek suretiyle ayrı ayrı yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerden 15 tanesinde şiddet mağduru kadın ve bir tanesinde ise mağdur olmadığını fakat çocuklarını terbiye etmek için dövdüğünü söyleyen fail ile çalışmaya başlanmıştır. Mağdurlara odaklı bir araştırma yapılması tasarlandığı için 15 adet mülakat formu değerlendirmeye alınmıştır. Kontrol çalışmasında sadece evli ve eşinden şiddet gören kadınlar değil, bekâr olup da ailedeki diğer bireylerden şiddet gören kadınlar da çalışma kapsamında örneklem grubuna dâhil edilmiştir. Yapılan bu ön test çalışması sonucunda betimsel analizde kullanılacak olan temel kategoriler de belirlenmiştir.

Yapılan veri kontrol çalışması sonucunda mülakat formunda gereksiz tekrar eden bazı soruların aynı anlamı ifade ettiğinden dolayı düzeltmesi yapılmıştır. Diğer önemli bir konu ise muhtemelen mahremiyet nedeniyle hiç cevap elde edilemeyen edilen “cinsel ilişkiye zorlandınız mı?” sorusu “eşinizle zorla birlikte oldunuz mu?” olarak değiştirilmiştir. Cinsel şiddetin net olarak kontrol çalışmasında tespit edilememesinde, araştırmacının cinsiyeti ile ilk defa mülakat yöntemi kullanma tecrübesinden de kaynaklanabileceği değerlendirilmekle birlikte, bu sınırlılık sadece bu çalışmanın değil dünyada ve ülkemizde çalışma yapan birçok araştırmacının ve resmî kurumların da elde etmekte zorlandığı bir durumdur. Örneklem grubundaki aile içi şiddet mağduru kadınlarla görüşmek için yapılan düzenlemeler ile oluşturulan yeni

mülakat formu kullanılarak 2010 Ekim ayında yeniden alan çalışmasına başlanmıştır. Alan çalışması 2011 Mart ayı sonunda tamamlanarak verilerin analizi ve bulguların değerlendirilmesi aşamasına geçilmiştir.

Verilerin kontrol edilmesi için yapılan ön test çalışmasının sonuçlarına kısaca değinmek gerekirse, kontrol çalışmasında elde edilen sonuçlara göre 15 kişilik örneklem grubunda katılımcıların %40 orandaki çoğunluğunun, çocukluğunda babasından şiddet gördüğünü, %27 oranındaki kısmının ise şiddet ile ilk defa evlendikten sonra eşinden görmek suretiyle tanıştığı ortaya çıkmıştır. Bu bulgu şiddetin tanık olunarak veya bizzat mağdur olarak öğrenilmesini açıkça göstermektedir. Katılımcıların şiddet görme süreleri dikkate alındığında %47 oranında 10 yıldan fazla olarak cevaplandırmışlardır. Şiddet görme sıklığına bakıldığında ise %33'lük kısmı ayda bir, %27'lik kısmı haftada bir, %20'lik kısmı ise her gün şiddete maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır. Son bir yıl içinde fiziksel şiddete maruz kalanların oranı %40, psikolojik şiddete maruz kalanların oranı %47, ekonomik şiddete maruz kalanların oranı %27 olarak bulunmasına rağmen cinsel şiddet konusunda katılımcıların cevaplamamasından dolayı bilgi elde edilememiştir. Hamileyken herhangi bir şiddet türüne maruz kalanların oranı %47 olarak bulunmuştur. Şiddet gören kadınlardan sadece iki tanesi bu konuda bir kuruma başvurmuş olduğunu beyan ettiğinden kurumlardan destek alma oranı %13 olarak tespit edilmiştir.

Ön test uygulamasından elde edilen tecrübeler asıl alan araştırması için bir alt yapı oluşturmuştur. Bu sayede özellikle katılımcılar ile iletişim konusunda daha iyi bir farkındalık seviyesine ulaşıldığı değerlendirilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET VE NEDENLERİ

1. AİLE VE ŞİDDET

a. Aile

Aile kavramı ile ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Murdock, aileyi “ortak yerleşim yeri, ekonomik işbirliği ve üreme ile nitelenen toplumsal grup” olarak tanımlamıştır. (Murdock, 1949’dan aktaran Haviland ve diğerleri, 2008). Başka bir tanımlamaya göre, Sayın (1990) aileyi şu şekilde ifade etmiştir (Baran ve diğerleri, 2005: 30):

“Aile, biyolojik ilişkiler sonucu insan türünün devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı, o güne dek toplumda oluşturulmuş zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal v.b. yönleri bulunan toplumsal birimdir.”

Çayboyulu (2002) ise aileyi şu şekilde tanımlamıştır:

“...içinde insan türünün belirli biçimde üretildiği, topluma hazırlanma sürecinin belli bir ölçüde ilk ve etkili biçimde oluştuğu, eşler ve ana-babalarla çocuklar arasında belli bir ölçüde içten, sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu, yine içinde bulunan toplumsal düzene göre ekonomik etkinliklerin az ya da çok bir ölçüde yer aldığı bir toplumsal kurum.”

Antropolojik açıdan ise aile, kan evlilik bağı ya da evlat edinme yoluyla bir araya gelmiş en az iki insanın oluşturduğu birim olarak tanımlanmış ve bir ya da daha fazla çocuklu tek ebeveyn, çocuklu ve evli bir çift, pek çocuğa sahip çok eşli ailelerin hepsi birer aile olarak değerlendirilmiştir (Haviland ve diğerleri, 2008: 462). Buna karşılık aile ile hane halkı arasında fark vardır. Hane halkı, aynı adresi paylaşan ve genel olarak aynı masa etrafında yemek yiyen kişiler anlamında kullanılmıştır (Çayboyulu, 2002: 7). Bir tanım olarak hane halkı, içinde ekonomik üretim, tüketim, miras, çocuk yetiştirme ve barınma olgularının düzenlenip

gerçekleştirildiği, görev temelli yerleşim birimleridir. İnsan topluluklarının çoğunda ev halkı bir aileyi, ailenin bir kısmını ya da çekirdek üyelerini içerir; bazen ev halkının bazı üyeleri ailenin akrabası bile olmayabilir (Haviland ve diğerleri, 2008).

İlbars (1991: 540-543)'a göre aile; evli çift sayısı, kuşakların genişliği ve hanede yaşayanlar esasına göre çekirdek, ataerkil geniş aile, geçici geniş aile ve parçalanmış aile; yerleşim yeri esasına göre ise köy, kasaba, kent ve gecekondü ailesi olarak sınıflandırılabilceği belirtilmiştir. Gökçe (2004: 190-191)'den Baran ve diğerleri, (2005)'nin aktardığına göre, Türkiye'deki aile tipleri büyük aile, küçük aile ve geçiş ailesi olarak sınıflandırılmaktadır. Büyük aile, kırsal alanda yaşayan, akrabalık ilişkileri kuvvetli, geçimini tarımla sağlayan aile tipidir. Hanedeki birey sayısına göre kök, birleşik ve geleneksel olmak üzere üç alt tipi bulunan bu ailede aile adı büyük önem taşır ve kararlar erkekler tarafından alınır. Küçük aile ise kentte yaşayan, bireylerinin hizmet veya ticaret sektöründe çalıştığı, geleneksel yaşam tarzından uzaklaşmış, akrabalık ilişkilerinin göreceli olarak önemini yitirdiği, kadının karar alma sürecindeki yerinin giderek arttığı aile tipidir. Küçük aile tipinin anne-baba ve çocuktan oluşan çekirdek aile; eşlerin boşandığı veya ayrı yaşadığı parçalanmış aile; eşlerin tek ya da çocukla yaşadığı tamamlanmamış aile olmak üzere üç alt tipi bulunmaktadır. Geçiş ailesi ise sanayileşmekte olan ülkelerde görülen kasaba ve gecekondü aileleridir. Hem büyük ailenin hem de küçük ailenin özelliklerini taşıyan, geniş ailenin korunduğu; ancak küçük aile özelliklerinin de özümsemeye çalışıldığı aile tipidir. Çayboylu (2002)'ye göre, köyden kente göç olgusunun yarattığı büyük şehirlerin çevresinde gecekondü mahallelerinde yerleşen bu aileler ne geleneksel ne de modern değildirlir.

Ailenin sosyo-kültürel bir birim olarak toplumun sosyal ve kültürel temellerini besleyen ve sosyalizasyon sürecinin kaynağı olduğu belirtilmiştir (Nurin, 1994: 19). Ailenin, kişinin ahlaki değerlere uymasını, tavır ve hareketlerini belirleyen esasların egemenliğini, erdemli bir insan olma kriterlerine uymasını sağlayan bir sosyal kontrol aracı olması açısından şiddet işlemesi konusunda da etkili bir rol üstlenmektedir. Aile içindeki

mevcut ortamın huzurlu, sıcak, güvenli olup olmaması arasında şiddete eğilim açısından mutlak bir ilişki olduğu değerlendirilmiştir (Türkdoğan, 1993'ten aktaran Balcıoğlu, 2001: 149). Aile bireylerinin topluma uymalarında ailenin eğitici fonksiyonu öne çıkmaktadır. Ailedeki yetişkin bireyler, toplumun çeşitli kurumlarından ve kaynaklarından aldıkları bilgi ve kültürü, kendi süzgeçlerinden olabildiğince geçirerek aile içinde yetişmekte olan bireylere aktarırlar. Yetişen birey de aldığı eğitimi, bilgi ve davranış olarak yeniden topluma aktarırlar. Böylece aile toplumsal eğitim malzemelerini kendi dokusunda süzerek yeniden topluma aktarır. Bu döngü ailenin toplum üzerindeki dolaylı etkisini kurar (Battal, 2008: 4).

Ülkemizde aile yapısı özelliklerine bakıldığında, Türkiye'de 1970'lerden bu yana geniş ailelerin azalma, çekirdek ve dağılmış ailelerin artma eğiliminde oldukları gözlenmektedir. Buna paralel olarak 1980'li yıllardan itibaren de dağılmış aileler kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru artmakta, geniş aileler azalmaktadır. Çekirdek ailelerin ise kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru artış gösterdiği belirtilmiştir (Çayboylu, 2002: 7-8). Yapılan çalışmalarda Türk aileleri için geçerli olduğu belirtilen ailenin büyüklük açısından çekirdek, evlilik ilişkisi açısından ayrılmış(eşlerin farklılaşmış ve birbirini tamamlayan etkinliklerde bulunması), otorite ilişkisi açısından geleneksel, ailesel ilişkiler açısından sık dokulu bir aile olduğu belirtilmektedir (Çelebi ve diğerleri 1993'ten aktaran Baran ve diğerleri, 2005). Sanayileşmenin insanlar üzerindeki etkisi Türk aile yapısı üzerinde de görülmüştür. Aile fertleri arasındaki nitelik farklarının büyümesi nedeniyle aile bireylerinin birbirine karşı yabancılaşması ortaya çıkmıştır. Bu durum kadına aile içinde koruyucu ve toplayıcı rol yüklemiş olmakla birlikte kadının ev dışında ekonomik faaliyetlerde bulunmasından dolayı ailede baba otoritesinin sarsılmış olduğu değerlendirilmiştir (Nurin, 1994: 34).

Türk ailesinin sağlam yapısına rağmen aile içi sorunları hiç azımsamamak gerekir. Aile büyüdükçe şiddet artmaktadır. Bunun için evliliklerin mümkün olduğunca yeni bir mekânda kurulması teşvik edilmesi önerilmektedir. Zorunluluk bulunmadığı hallerde ebeveynle ayrı bir mekânda yaşamanın sorunları azaltabileceği öne sürülmüştür (Sevil ve Yanikkerem,

2006'dan aktaran Şen ve Sevil, 2007: 11). Yapılan bir araştırmada ülkemizde erkeklerin evlilik süresince kendi ailelerine mekânsal yakınlıkları fazla olmakla birlikte, kadınların kendi ailelerine mekânsal olarak yakınlıklarının az olduğu ortaya çıkmıştır. Kadınların %49'unun evliliğinin ilk yıllarında kendi ailesi ile aynı şehirde, fakat uzak semtte yaşadığı; %19'unun ise kocalarının ailesiyle aynı binada oturdukları tespit edilmiştir. Ülkemizdeki geleneksel yapının bir sonucu olarak kadının kocasının ailesine yakın veya onlarla aynı bina içinde yaşıyor olmasının en önemli nedeninin Türk toplumunda ailenin erkek çocuğa attığı değer ve yaşlılıkta onu bir güvence olarak görmesinin bir sonucu olduğu değerlendirilmiştir (Demirkan ve diğerleri, 2009: 88). Aynı araştırmanın bir başka sonucuna göre ise ülkemizde evlilik ile birlikte kişilerin %22'sinin yerleşim birimini değiştirdiği, bunların %20'sinin ise kasabadan/ilçeden büyük kente gittiği bulunmuştur. (Demirkan ve diğerleri, 2009: 79). Bu durum bir bakıma göç olgusunu da beraberinde getirmekle birlikte günümüzde şehir kadının iş hayatına katılımı sonucu ortaya çıkan çocuk bakımı, ev işleri gibi konularda aileden yardım görme açısından uzakta yaşamamanın dezavantajı olduğu düşünülebilir. Aileye fazla yakın olmak ise ailelerin kişilerin evliliklerine müdahale riski taşımaktadır.

Aileyi çevreleyen akrabalık bağları da toplumumuzda çok önemli görülmektedir. 14'üncü yüzyılda İbn-i Haldun, "Mukaddime" adlı eserinde toplumsal çevrenin insan üzerindeki etkisini açıklamakta kullandığı "asabiyyet" kavramından bahsederek aynı soydan gelenler arasındaki sıkı bağlardan kaynaklanan sosyal dayanışma ve birlik ruhunun bir güç birliği ortaya çıkardığını ve insanların bir ideal etrafında toplandıklarını ortaya koymuştur. Aile içi baskının ise aile üyelerinin yaşama şevk ve heyecanını zedelediğinden yola çıkarak, baskıcı bir aile ve eğitim ortamının asabiyyet duygusuna ağır darbeler indirdiğini belirtmiştir (Doğan, 2008: 28-31). Bu noktada asabiyyet kavramının getirdiği bir diğer davranış biçiminin de topluluk içinde meydana gelen olayların dışarıya yansıtılmaması yönündeki tutumlar olduğu değerlendirilebilir. Bu dayanışmanın günümüzdeki yansımalarını halen daha görüldüğünü söylemek mümkündür. Evliliklerde yaşanan sorunlarla ilgili olarak kadınların %34'ü, erkeklerin ise %31'i aile büyüklerinde yardım istemektedir. Bu durum ülkemizdeki aile yapısında aile

bireyleri arasındaki ilişkilerin sıklığı, kuşatıcı bağların bulunması, dayanışma ve paylaşmaya yönelik ilişki yoğunluğu özelliklerinden kaynaklanmaktadır (Demirkan ve diğerleri, 2009: 102). Bu kültürel kalıbın aşılammaması sonucunda kişiler yaşadıkları sorunları aile danışma merkezleri ya da uzman kişilere danışmalarını engellemektedir.

b. Evlenme Biçimleri

Aile kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için evlilik biçimlerinin de açıklanmasına fayda vardır. Evlilik, kadın ve erkek arasında geleneklere, göreneklere, örf ve adetlere bağlı olarak şekillenen bir toplumsal anlaşmadır (Çayboylu, 2002: 9). Aile, belirli tarihi ve toplumsal koşulların ürünüdür. Kültürel bir sistemin parçası olarak aile türleri toplumun altyapısı, toplumsal yapı ve üstyapısındaki diğer özelliklerle karmaşık bir biçimde iç içe geçmiştir (Haviland ve diğerleri, 2008: 467).

Evlenme biçimleri iki ayrı ölçüte göre iki ayrı grupta incelenebilir. Bunlar çevre ve eş sayısıdır. Çevre ölçütüne göre grup içi veya grup dışından evlenme biçimi söz konusudur. Grup içi evlenme (endogami), evlenecek veya evlendirilecek kişiye eş kendi grubu içinde seçildiği evlenme türüdür. Örneğin; akrabalık, komşuluk, sosyal sınıf, din, kast ve millet vb. Bu evlilik biçimiyle grubun prestijinin ve statüsünün korunduğu inancı yaygındır. Grup dışı evlenme (egzogami), kişiye grubun dışından eş seçme olanağı tanır. Hemen her toplumda olan evlilik yasaklamaları bizim toplumumuzda da mevcuttur. Ana-baba ve çocuklar arasında evlilik ve cinsel ilişki (yani ensest) yasaktır (Çayboylu, 2002: 9).

Eş sayısı ölçütüne göre ise evlilik türleri tek eşle evlilik (monogami) ve çok eşle evlilik (poligami) şeklinde sınıflandırılmaktadır. Tek eşle evlilik, bir kadının bir erkekle ve bir erkeğin bir kadınla evlenmesidir. Çağdaş yaşama düzeyinin sonucu olarak ortaya çıkan işbölümü, ihtisaslaşma, uzun süreli öğrenim zorunluluğu gibi durumlar küçük aileyi ve dolayısıyla tek eşle evliliği teşvik edicidir. Toplumumuzda bazı bölgelerde çok kadınla evlilik görülmekle beraber Türk Medeni Kanunu, tek eşle evliliği meşru ve yasal

görmekte ve tek eşli evliliğe hukuki haklar tanıyarak koruma altına almaktadır (Çayboylu, 2002: 10).

Türk kültüründe evlenme konusu üzerinde yapılan çalışmalarda, evlenme biçimleri olarak, görücü usulü ile evlenme, kız kaçırma (dügünsüz evlenme), başlık parası karşılığında evlenme, oturakalma evlilik, başörtüsü kaçırma yoluyla evlilik, beşik kertme evliliği, taygeldi evlilik, kuma getirme evliliği, berdel (bedel) evliliği, kepir (yaban değişimi) evliliği, ölen kardeşin karısıyla evlenme (levirat), baldızla evlilik (sororat), iç güveyi evliliği, yetim evliliği, yakın akraba evliliği(kardeş çocukları evliliği vb.), oldu-bitti evlilik, para karşılığı evlenme, kan parası karşılığı evlenme, öç alma karşılığı evlenme, çok eşli evlilik, anlaşmalı evlilik, hileli evlilik, rastlantı evliliği, ilan yoluyla eş seçme, tercihi evlilik, yabancı ile evlilik, farklı mezhep evliliği, metres edinme evliliği, muta evliliği, dış güveyi evliliği, dul evliliği, tanışıp anlaşarak evlenme, televizyon evliliği olduğunu belirtmiştir (Balaman, 2002; Sezen, 2005).

Türkiye’de bazı bölgelerde malın bölünmemesi ve ailelerin birbirini daha iyi tanımaları gibi nedenlerle yapılan, eğitim ve bilinç düzeyinin yükselmesi sonucu sağlık yönünden sakıncaları anlaşılan akraba evliliği, evliliğin teminatı ve çeyizin hazırlanması için alınan başlık parası gibi uygulamalar daha az uygulanan gelenekler haline gelmişlerdir (Çayboylu, 2002: 10). Çok kadınla evlilik, kumalık, akraba evliliği, başlık parası, berdel evliliği (evlenebilecek yaşlarda hem kız, hem de oğlu bulunan iki ailenin karşılıklı olarak kız ve oğullarını evlendirmeleri), levirat (yenge ile evlilik), sororat (baldızla evlilik) veya kayınpeder-gelin evliliği bazı bölgelerde az da olsa rastlanmakla beraber giderek yok olmaktadır (Beşikçi, 1969: 163’den aktaran Çayboylu, 2002: 10).

Yapılan araştırmalarda Türkiye’de kadınların yaptığı en yaygın evlenme biçimi olan görücü usulü ile evlenmenin %50-%75 oranları arasında olduğu tespit edilmiştir (AAK, 1995; TÜİK, 2006; Altınay ve Arat, 2008; KSGM, 2009). Bu durum evlenme kararı vermede ailelerin etkisini açıkça göstermekle birlikte günümüzde giderek değişen bir şekilde kişilerin kendi eşlerini kendilerinin seçmesi eğiliminin arttığını da söylemek mümkündür. Fakat Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yapılan çalışmalarda genç kızların

ailelerin istediği kişilerle evlenmelerine karşı direnemediği ve hatta olayın namus bahanesiyle işlenen cinayetlerin bir nedeni olduğu açıkça ortaya konulmuştur (KAMER, 2006).

c. Şiddet

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre “şiddet” terimi bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik; hız; duygu ve davranış için aşırılık ve karşıt görüşte olanlara, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma anlamlarında kullanılmaktadır (TDK [web], 2010). Kelimenin başka dillerdeki anlamına baktığımızda, Copet-Rougier (1986), şiddet (violence) kelimesinin İngilizcedeki ve Fransızcadaki anlamlarını karşılaştırıldığında kelimenin, kavramsal olarak çift anlamlı ve göreceli olduğunu İngilizcedeki asli anlamının fiziksel saldırganlık, yasadışı bir haksızlık, Fransızcada ise birincisi bu anlama yakın, öteki ise rıza göstermesini sağlamak için birine baskı uygulama fikrini ifade ettiğini belirtmiştir.

Şiddet sözcüğü genel anlamda, aşırı duygu durumunu, bir olgunun yoğunluğunu, sertliğini, kaba ve sert davranışı; özel anlamında ise saldırgan davranışları, kaba kuvveti, beden gücünün kötüye kullanılmasını, yakan yıkan, yok eden eylemleri, taşlı, sopalı, silahlı saldırıları, bireye ve topluma zarar veren etkinlikleri belirler (Köknel, 2000: 20; Balcıoğlu, 2001: 20). Başka bir tanımlamaya göre şiddet, sahip olunan gücün, yaralanma ve kayıpla sonlanan veya sonlanma olasılığı yüksek bir biçimde bir başka insana, kendine, bir gruba veya bir topluma karşı tehdit yoluyla ya da bizzat, saldırgan bir şekilde uygulanmasıdır (Günay, 2008: 118). Bu tanımlama şiddetin ortaya çıkmasındaki saldırganlık dürtüsünün de incelenmesi gerekliliğini ortaya koymakla birlikte birçok disiplinin şiddet ile ilgilenmesine neden olmuştur.

Şiddeti sınıf çatışması temelinde ele alarak yoksul kitlelerin zengin kitlelerle savaşı şeklinde yapılan tanımlamaları da mevcuttur (Sorel, 2002). Bu tanımlama toplumsal ekseninde kabul görmekle birlikte aile içinde meydana gelen şiddetin tanımlanmasında kullanılamayacağı değerlendirilmektedir. Dar anlamıyla şiddet, fiziksel şiddetin insanların bedensel bütünlüğüne karşı

dışarıdan yöneltilen, sert ve acı verici bir edimdir. Mala, cana, sağlığa, bedensel bütünlüğe, birey özgürlüğüne karşı bir tehdit oluşturması söz konusu olan yaralama, ırza tecavüz, yağma, adam kaçırma gibi başkasına yönelmeler olabildiği gibi, intihar girişimleri biçiminde bireyin kendine yönelik eylemlerinin söz konusu olduğu belirtilmiştir. Geniş anlamında şiddet ise insan üzerindeki fiziksel ve ruhsal etkileri açıkça ölçülemeyen, dolaylı ve soyut bir biçimde hissedilen ekonomik şiddet, medya terörü, enflasyon, işsizlik, trafik korsanlığı, doğanın ve tarihsel çevrenin tahribi, sağlıksız kentleşme gibi çeşitli baskılar olduğu belirtilmiştir (Ünsal, 1996: 31-35; Kocacık, 2001: 4; Kızmaz, 2006: 249).

Hukuksal açıdan yapılan bir başka tanımlamada şiddet ile ilgili davranışların, kanuna uymamak, kişiye zarar vermek, hakaret etmek, onuru kırmak, huzura son vermek, birinin haklarını çiğnemek, hırpalamak, incitmek, zor kullanmak şeklinde kendini gösterdiği belirtilmiştir (Erten-Ardallı, 1996: 143'den aktaran Kocacık, 2001: 2).

Riches (1986: 15), antropolojik açıdan şiddeti “ilk planda, alıcılarının-kurban ya da tanık olsunlar- isteksiz alıcılar oldukları bir sosyal kazanım aracı” olarak tanımlamaktadır ve kazanım elde edilerek meşru bir önlem olduğu savunulan en uygun şiddet örneğini ise “taktik caydırıcılık” olarak belirtmiştir. Bunların yanında antropolojik çerçevede bir de ahlaki şiddet kavramından bahsedilmiştir ve şiddetin farklı perspektiflerden yasal/yasadsı ve fiziksel/dolaylı olmak üzere iki düzeyde ele alınabileceğini belirtilmiştir. Dolaylı şiddetin de iki tipi vardır. Birincisi ekonomik zorunluluklarla ortaya konan “açık” şiddet, diğeri ahlaki ve etkiye dayanan zorunluluklarla ortaya konan ve primitif toplumu niteleyen “sembolik” şiddettir (Bourdieu, 1980'den aktaran Copet-Rougier, 1986). Bu anlamda “simgesel şiddet”, ekonomik yoldan ya da tutkusal yükümlülüklerin kullanarak birisi üzerinde kalıcı denetim kurmak olarak tanımlanmıştır (Bourdieu, 1977'den aktaran Riches, 1986). Bu tanımlama ilerideki bölümlerde de ele alınacak olan psikolojik ve ekonomik şiddet tanımlarının kültürel olarak temelini oluşturmaktadır.

Antropolojik açıdan şiddetin temellerine baktığımızda Riches (1986: 23) teorik düzeyde şiddeti “bilinçli olarak başvurulmuş bir imkân” olarak

değerlendirmiş ve şiddet eğilimlerini biyolojik kökenli ya da insanın bilinçaltına kazınmış bir şey olarak gören etoloji (insan davranışlarını biyolojik nedenlerle açıklayan görüş) bakış açısına katılmamıştır. “Şiddet şiddeti doğurur” eğilimin insan bireyinin psikolojik yapısından kaynaklanmaktan çok, insanlar arası ve sosyal etkileşimin bir ölçüde temel -ve belki de evrensel- bir mantığından geldiği iddia edilebileceği belirtilmiştir (Riches: 1986: 24). New Mexico’daki Pueblolardan olan Zuni topluluklarındaki erginlenme törenlerinde maskeli tanrılar şeytanı kovmak için çocuğu kırbaçlamak suretiyle fiziksel şiddet uygulamasına rağmen kırbaçlama asla çocuğu terbiye etmek amacıyla kullanılmamaktadır (Benedict, 1998: 89). Bu durum şiddet pratiğinin süreklilik arz etmeyen halde bulunabildiğinin de bir göstergesidir.

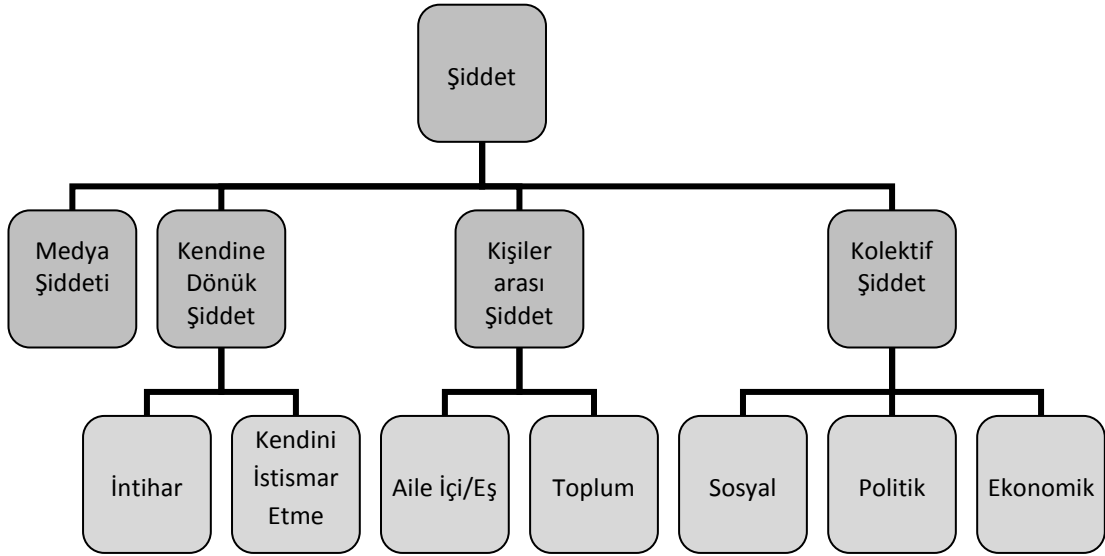
Şiddet konusunda çok çeşitli ayrımlar yapılmıştır. Sınıflandırmalardan birisi failin kişiliğine göre yapılan bireysel şiddet ve kolektif şiddet ayrımıdır. Kolektif şiddetin failleri kapsamında, kabileler, etnik gruplar, toplumsal sınıflar, profesyonel çeteler ve devlete kadar uzanan bir çeşitlilik olduğundan bahsedilmiştir (Kocacık, 2001: 3). Bir diğer ayrım da yapısal (sürekli) ve konjonktürel (geçici) şiddet kategorileridir. Bu ayrıma göre konjonktürel şiddet geçici fakat elverişli ortamlarda ortaya çıkan evrensel bir olgudur. Yapısal şiddet ise eşitliğin henüz yasa önünde bile sağlanamadığı veya az gelişmiş ve demokratik olmayan toplumlarda sık rastlanan bir durum olarak tanımlanmıştır (Kocacık, 2001: 4).

Copet-Rougier (1986: 75), şiddeti görünür ve görünmez şiddet olarak iki gruba ayırmıştır. Birinci grup fiziksel, görünür ve siyasi amaçlara sahip şiddetle ilgiliyken, ikinci grup kıskançlığın neden olduğu ve topluluk içindeki sosyal ilişkilerin kaçınılmaz gerilimlerinin yansımasından ibaret olan tasavvuri, görünmez şiddete dayanmaktadır. Konumuz olan aile içi şiddetin kapalı kapılar ardından yaşanan kısmının büyük bir oranda olması nedeniyle görünmez şiddet tanımına uyduğu değerlendirilmektedir.

Büyük değişmelere uğrayan gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan, fakat henüz yapıcı ve yaratıcı hedeflere yöneltilmemiş sosyal enerjinin kendine karşı şiddet, aile içi şiddet, kan davası, namus cinayetleri, trafik kazaları, adak ve kurban teşhiri, zorla bekâret kontrolleri ve dövüşme, kaba

güç gibi bazı erkeklik özelliklerinin abartılması ile ortaya çıkan şiddet görüntülerini ortaya çıkardığını açıklanmıştır (Ergil, 2001: 41'den aktaran Kocacık, 2001: 4-5).

Şiddetin türleri ile ilgili tasniflere bakıldığında şiddetin kendine dönük, kişilerarası ve kolektif boyutları olduğu görülmektedir. Şiddet ile ilgili yapılan bu sınıflandırma Şekil-2'de ayrıntılarıyla görülmektedir.

Şekil-2: Şiddet Tipolojisi (KSGM, 2006: 100)

Bu sınıflandırmaya göre aile içi şiddet kavramı, kişiler arası şiddet kategorisinde tanımlanmıştır. Medyanın ürettiği şiddetin ise diğer şiddet türleri üzerinde etkisi olan ayrı bir şiddet kategorisi olduğu söylenmektedir.

ç. Saldırganlık

Şiddetin temelinde saldırganlık güdüsü olduğundan dolayı (Kocacık, 2001: 5), şiddet ile ilgili en önemli tamamlayıcı kavram saldırganlıktır. Saldırganlık, kendini korumaya güdülenmiş bir canlıya yönelik zarar verici her türlü davranışlar olarak tanımlanmaktadır ve en yaygın şekli iki kişi arasındaki bireysel saldırganlıktır ve canlıların temel içgüdülerinden, dürtülerinden biridir (Köknel, 2000: 20; Birx, 2006: 31). Saldırganlık, doğada içgüdüsel bir dürtü olarak tanımlanmakta, beslenme ve cinsellik güdülerinin birey ve yaşam süreçlerinde gördüğü işlevin aynısını yerine getirdiği

belirtilmiştir. Bu bağlamda insan *animal rationale* (akıl yetisi olan hayvan) olarak tanımlanmış ve insanı tehlikeli yapanın akli olduğu belirtilmiştir (Arendt, 2009: 75). Saldırganlık, bütün canlılarda ortak olan bir dürtüdür. Saldırganlık, beslenme, korunma, cinsellik içgüdülerinin altında yer alan, onları birleştirip bütünleştiren bir alt içgüdü olarak ele alınmıştır (Balcıoğlu, 2001: 36).

Saldırganlık kavramı ile ilgili yapılan başka tanımlamalarda ise, bir kişi veya grubun bir kişi veya gruba, onların isteği dışında, onları incitebilecek, zarar verebilecek davranışlara yönelmesi (Günay, 2008: 33) ve diğer bir canlı ya da nesneye yönelik incitici ve rahatsız edici davranışlar (Boxer ve Tisak, 2005'tan aktaran Özmen, 2004) olarak tanımlandığını görülmektedir. “Agresif hareketler” terimi sözlü saldırganlıktan gücün fiziksel olarak kullanımına kadar olan yelpazedeki davranışları kapsamaktadır. Buna karşılık “saldırı” kavramı zarar verme niyetiyle ciddi anlamda fiziksel şiddet kullanımını içermektedir (Smith ve Laidlaw, 1999: 286). Saldırgan ve şiddet içeren iletiler, öfke dolu mimikten adam öldürmeye kadar giden, geniş bir yelpaze içinde yer alan sözsüz ve sözlü davranışlara yol açtığı belirtilmiştir (Köknel, 2000: 138).

İhtiyaç ve tehlike olmadığı halde kendi türüne saldıran tek canlı, insandır (Köknel, 2000: 28). İnsan yaratılışındaki en büyük zıtlıklardan biri en yaralayıcı davranışların, en sevilen kişiler arasında meydana gelmesidir. Sayısal verilere göre de, samimi kişiler arasındaki fiziksel şiddet oranları rahatsız edici derecede yüksektir (İçli, 2007: 384). İnsandaki saldırganlık ve bunun şiddete dönüşmesi, kişinin psikolojik ve toplumsal gelişiminin nörolojik ve hormonal yapısının etkileşimiyle ortaya çıktığı düşünülmüştür (Kocacık, 2001: 5). Lorenz, “Saldırganlık Üzerine” adlı kitabında şiddetin esas olarak dış uyaranlara karşı bir tepki değil, insanın içinde gömülü ve serbest kalmaya çabalayan bir durum olduğunu söylemiştir (Kocabaşoğlu, 2000: 28).

Savrun (2000: 2), soymak için girdiği evde oturanları öldüren hırsızın gösterdiği saldırganlık davranışı ile uçaktaki rehineleri kurtarmak amacıyla (tabii başka bir yol yoksa) hava korsanlarını öldüren güvenlik görevlilerinin davranışları arasında doğal olarak fark olduğunu ve bu iki davranış

arasındaki farklılıkların incelendiği alanın, biyolojiden daha ziyade “psikososyokültürel alan” olarak nitelendirildiğini belirtmiştir.

Yapılan birçok çalışma ve incelemelerde saldırganlığın birçok şeklinde sosyal, cinsiyete bağlı, ırksal, biyolojik, kültürel/coğrafi, psikolojik, tarihi ve hatta durumsal olan potansiyel değişkenlerin olduğu ortaya çıkmıştır (Birx, 2006: 31). Saldırganlığın içgüdüsel (dürtüsel) ve toplumsal kaynaklı olmak üzere iki çeşit kaynağı vardır (Kocabaşoğlu, 2000; Köknel, 2000). Başka bir deyişle, saldırganlık doğuştan gelen ya da sonradan kazanılan bir güdü olarak iki değişik yaklaşımla yorumlanmıştır (Köknel, 2000: 20). Saldırganlık davranışının kültürel olarak öğrenilmesinde Yeni Gine’de yaşayan Mundugumor kabilesinde erkek çocuklarının sert, kavgacı, sabırsız ve güvensiz kişiler olarak yetiştirilmesi örnek olarak verilebilir (İlbars, 1987: 204). Saldırganlığın sonradan öğrenilmesi görüşüne karşı saldırgan olmama davranışının da öğrenilebileceği bir örüntü olduğu ileri sürülmüştür (Kocacık, 2001: 6).

Saldırganlığın ve şiddetin uyumu sağlayan ve zarar veren olmak üzere iki boyutu olduğu ileri sürülmüştür (Köknel, 2000: 22):

- Uyumu sağlayan saldırganlık ve şiddet, bireyin ve toplumun yaşamını sürdürmesi, kollaması, koruması amacıyla belirli ölçüler ve sınırlar içinde gösterilmesi gereken saldırganlık ve şiddet davranışdır. Örneğin, düşman karşısında savunmak için savaşmak bu türdendir.

- Zarar veren saldırganlık ve şiddet, doğaya, insanlara bilerek, isteyerek kötülük yapan, yıkıcı, yok edici saldırganlık davranışları ve şiddet eylemlerini kapsar.

Saldırgan davranışları ve şiddet eylemlerini içeren örneklerin, ekonomik, eğitim ve kültür düzeyi düşük olan toplum kesimlerinde bulunan erkekler arasında daha çok bulunduğu gözlenmiştir (Altuğ, 1996’dan aktaran Balcıoğlu, 2001: 43).

Genel olarak şiddet davranışının kaynakları olarak, bireysel ve kişilik eğilimleri, okul çevresi, aile yapısı ve ilişkileri kapsamında ebeveynlerin aile

içerisinde şiddet tutumları sergilemeleri, akran gruplarının varlığı, silahlara kolay yollardan ulaşabilme imkânının olması, alkol ve uyuşturucu kullanımı, toplum ve yerleşim yerinin özellikleri gibi faktörler olduğunu belirtmişlerdir (Bernak ve Keys (2000)'den aktaran Kızmaz, 2006: 260).

Aile ilişkileri çerçevesinde saldırgan davranışların üç kaynağı vardır: Çocukluk döneminde yaşanan sosyalizasyon, gençlik ile yetişkinlik dönemlerinde elde edilen deneyimler ve bireyin yaşamında var olan gerilimlerin düzeyi (Seltzer ve Kalmuss, 1988'den aktaran İçli, 2007: 383). Şiddet pratiklerinin nedenleri olarak ailenin yıkılması, görece yoksulluk, sapkın akranlarla birlikte olma, okul başarısızlığı ve geleneksel grup ve normlara olan bağlılığın zayıflaması olduğu belirtilmiştir (Kızmaz, 2006: 259). Bireyin öfkелendiği zaman nasıl hareket edeceği; bireyin o anda içinde bulunduğu konumu, konumla ilgili genel durum, kültürel normlar, öfkenin şiddeti, benzer durumlarla ilgili daha önce geçirilen yaşantılar, öfke öncesi bireyin içinde bulunduğu durum gibi pek çok etmene bağlı olarak farklılık gösterir (Özmen, 2004).

Saldırganlık ve şiddet davranışları içgüdüden kaynaklanmayıp, insanın zihinsel işlevlerinin ürünü olduğu söylene de (Köknel, 2000), şiddet en iyi şekilde, bir kültürel ortamlar dizisi üzerinde ve çok çeşitli sosyal durumlar içinde incelendiğinde anlaşılabilceği (Riches, 1986:7) belirtilmiştir. Yapılan araştırmalarda araştırmacılar ve klinisyenler her tür ve biçimdeki ailede ve yakın ilişkide şiddet ve istismar olgusunu ortaya çıkabileceğini tespit etmişlerdir (Gelles, 1998: 178). Heimer, sosyo-ekonomik statü ile şiddet davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmasında şiddet suçlarının/pratiklerinin, sosyal süreç içerisinde sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler tarafından açıklanabileceğini ileri sürmüştür (Heimer, 1997'den aktaran Kızmaz, 2006: 260). Şiddet olgusu, daha çok birbiriyle ilişki içinde olan bireyler ya da gruplar arasında olduğundan dolayı yapılabilecek en iyi incelemenin toplumsal ilişkilerin dinamikleri içinde, bütüncül bir yaklaşımla ele alınabileceği savunulmaktadır (Kocacık, 2001: 2).

2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET (KYŞ)

a. Kadına Yönelik Şiddetin Tarihsel Gelişimi

Şiddet toplumda gruplar ve kurumlar arasındaki var olan organizasyonu bozan, gruplar arası dayanışma bağına koparan ve sosyal bir problem olarak tarihin ilk dönemlerinden beri araştırmacıların ve bilim adamlarının dikkatini çekmiştir (Sarımurat, 1993'den aktaran Balcıoğlu, 2001: 19). Şiddet her toplumda ve her dönemde var olmuş ve var olacak bir sosyal olgudur. Şiddetin niteliğinin ve niceliğinin toplumun yapısına göre farklılık göstermesinin yanında, aynı toplum yapısı zaman içinde değişiklik görülebilir. Şiddetin nitelik ve niceliklerinde meydana gelen değişimler genel olarak sosyal değişim süreci ile ilişkilidir (Balcıoğlu, 2001: 18). Saldırganlık davranışı bir amaca hizmet eder. Bugün için böyle bir davranışın gerekliliği elbette sorgulanabilir. Ancak çok eski devirlerde yaşayan insanlar için saldırganlık hayatta kalmak için gerekli olan bir özellik olarak görülmüştür (Savrun, 2000:2).

Aile içi şiddetin varlığına ait kanıtlar yazılı tarihin başlangıcına kadar uzanmaktadır. Bugün aile içi şiddet olarak düşünülen birçok davranış, dünya üzerinde değişik tarihsel dönemlerde ve farklı topluluklarda sosyal ve yasal olarak kabul edilebilir olmuştur. Bu bize kişiler arasındaki ilişkilerde kabul edilebilir davranışların standartlarının ne kadar evrimleştiğini de göstermektedir (Rubenser, 2007: 733-734). Tarih boyunca evin erkekler ve kadınların toplumsal rollerinin ayrılaştırıldığı özel ve mahremiyet yeri olduğu düşünülmüştür (Rubenser, 2007: 736). Erkeğin karısını kontrol edebilmesi için şiddet kullanmasına birçok kültürde izin verilmiş, hatta bazı toplumlarda bazı dönemlerde yasalarla da desteklenmiştir (İçli, 2007: 382). Cinsel suçlar ise eski çağlardan beri bu kapsam dışında en ağır cezalandırılan suçlardan biri olmuştur. Örneğin, Hitit yasalarında ensest gibi cinsel suçlar "hurkil/hurkel"⁴ olarak adlandırılmakta bu tür suçları işleyenler kesinlikle ölüm

⁴ Türkçeye "lanet edilen, tiksinti verici olan" şeklinde aktarılmıştır (Yirmibeşoğlu, 2007: 38).

cezasına çarptırılmakta ve bağışlanmak amacıyla krala başvurabilme olanağından yoksun bırakılmaktadırlar (Yirmibeşoğlu, 2007: 39).

Kadınlara ve çocuklara karşı şiddete izin veren meşru ve toplumsal geleneklerin eski medeniyetlerden itibaren başladığını görmekteyiz. Bilinen en eski yazılı kanun olan Hamurabi Yasalarında eş veya çocuğu disiplin altına almak için özel hükümler bulunmaktadır. Örneğin ailenin reisi olarak erkek eşini aldatırken yakaladığında idam etme veya nehirde boğma hakkına sahipti. Ayrıca erkek borçlarını ödemek için eşini ve çocuklarını üç yıllığına kölelik için satabiliyordu ve istediği zaman evliliği bitirebilme hakkına sahipti. Evlenmemiş bir kıza tecavüz olayı sonucunda kız tecavüzcüsüyle evlenmeye zorlanır ve tecavüzcünün cezası ise kız ile evlenmek ve maddi ceza ödemek olarak belirlenmişti. Aynı şekilde aile içindeki kısıtlamaları İbrani Yasalarında, Yunan Yasalarında da görülmektedir. Roma İmparatorluğu döneminde dövme, boşanma ve katletmenin aile reisi erkeğin özel hakları olsa da; üst sınıf kadınların kocalarının aşırı şiddetine maruz kalma durumunda boşanabilmesine izin verildiği, alt sınıftaki kadınlarda ise böyle bir hakkın olmadığı görülmektedir. Büyük Konstantin eşini gerçekten bir zina davranışı yaparken yakalamamış olmasına rağmen, zina şüphesi nedeniyle kaynar suya atarak idam ettirmiş olan ilk imparatorudur (Rubenser, 2007: 734).

Ortaçağ'ın Avrupa topluluklarında da aile içi şiddetin sosyal ve yasal olarak kabullenildiği bir ortam oluşmuş, kadınların eğitimleri ve siyasi işlere katılımları engellenmiş, evlilikler çoğunlukla babalar ve müstakbel eşler arasında kız çocukların istekleri göz önüne alınmadan yapılmış ve öncelikli görevleri olarak evde hizmetçi ve yemek yapıcı olarak değerlendirilmişlerdir. Kocasını tehdit eden, zina işleyen, eşine ters cevap veren, dırdır eden ve sebebi ne olursa olsun düşük yapan kadınlar diri diri gömülmüşlerdir. Din de bu bakış açısına yardım eden bir faktör olmuştur. 1400'lü yıllarda Friar Cherubino tarafından yazılan *Rules of Marriage* isimli kitapta kocaların eşlerine hangi durumlarda şiddet uygulayabileceği yazılmıştır. Buna göre ilk aşamada kadını azarlamak, zulmetmek ve korkutmak; bu başarısız olursa bir sopayla vurmak erkeğin intikamı olarak görüleceği yerde, çaresiz durumdaki

kadının ruhunu şeytandan korumak olarak nitelendirilmiştir (Rubenser, 2007: 735).

1877’de İngiltere’de yasalar erkeğin karısını işaret parmağından daha ince bir sopa ile dövmesine izin veriyordu. 18’inci ve 19’uncu yüzyıllarda İngiltere’de erkek, ailesi üzerinde tüm haklara sahipti ve bu haklar yasa ile güvence altına alınmıştır (İçli, 2007: 382). Aile içi şiddet konusunda belki de en meşhur yasa olarak bilinen İşaret Parmağı Yasası⁵ daha önceden herhangi bir sınır olmayan aile içi şiddete bir sınırlama getirdiğinden kadınlara yönelik davranış konusunda bir gelişme olarak görülmektedir (Rubenser, 2007: 735). Buna karşılık geleneksel İngiliz hukukunda kadınlar, babalarının ve kocalarının mülkü sayılıyorlardı. Thomas Hardy’nin *The Mayor of Casterbridge* (1886) adlı yapıtında da aktarıldığı gibi, gelenek uyarınca, karısından kurtulmak isteyen ve boşanma olanağı olmayan ya da bu yolu pahalı bulan koca, karısının üzerindeki “mülkiyet” hakkını belirginleştirmek için karısının boynuna bir kayış takarak müzayede sahasına götürür ve açık artırmayla satışa çıkardığı belirtilmiştir (Yirmibeşoğlu, 2007: 36).

1800’lü yıllara gelindiğinde ABD’deki duruma bakıldığında mahkemelerin verdikleri kararlarda kocanın karısına karşı fiziksel şiddet kullanabileceğini onaylayan hükümler yer almıştır. Modern dönemde ise güçlü evlilik bağı, evlenmeden önce cinselliği yaşamamak, aile danışmanlığı ve diğer sosyal hizmetler ile medyada akşam yemeğine beraber oturan aile imajları aileyi bir arada tutmak için oluşturulan aile değerleri olmuştur (Rubenser, 2007: 736).

Erkek ve kadın eşit değil, erkeğin üstün kabul edildiği dönemin bitmesi, kadınların kendilerini kontrol etmede ve ailenin medenileşmesinde daha üstün görülerek erkeklere eşit bir statü elde etmeleri 19’uncu yüzyılın sonlarında başlamıştır (Dallos ve McLaughlin, 1993: 7-11’den aktaran İçli, 2007: 382). 19’uncu yüzyıl ile birlikte, şiddetin sosyo-psikolojik boyutunda yapılan çalışmalar, toplumun yapılarının ve hareketliliğin, toplumsal değişimin

⁵ Aile içi şiddet konusunda belki de en çok bilinen hukuk düzenlemesi olan İşaret Parmağı Kuralı (*Rule of Thumb*), İngiltere’de teamül hukukunda ortaya çıkmıştır. İngiltere ve Amerika’da yaygın olmasına rağmen resmî olarak kanun kapsamında kodlaştırılmamıştır (Rubenser, 2007: 735).

yönü konularına odaklanmıştır. Hızlı toplumsal değişimin şiddete yol açan yeni engellemeleri doğurduğunu, toplumsal değişimin hızlı bir ekonomik gelişme ile birlikte olmasının şiddeti azalttığı, yapılan çalışmalarda izlenmiştir (Campbell ve Muncer, 1990'dan aktaran Balcıoğlu, 2001: 21). Toplumun değer yargılarının yeniden biçimlendirilmesinde bir faktör olan değişme ve gelişmeler birinci derecede aile büyüklüğüne, aynı zamanda gerek aile içi ve gerekse aile bireylerinin toplumla ilişkilerini, kısaca aile yapısını tümüyle etkilemektedir (Balcıoğlu, 2001: 15). Buna rağmen İngiltere'de aile içi şiddet konusu yasa koyucunun 1975'e dek dikkatini çekmemiş ve evlilik içi tecavüz ise 1992'ye kadar suç sayılmaması erkek egemenliğini doğal sayan geleneksel yaklaşımın yasalar tarafından da paylaşıldığını göstermektedir (Yirmibeşoğlu, 2007: 37).

Türklerde aile çok önemli bir unsurdur. Bütün kültürel ve sosyal değerleri bünyesinde toplar ve kültürü nesilden nesile aktarır. Kadın da Türklerde ailenin önemli bir şahsıdır. Kadının erkeğin yardımcısı olduğunu Dede Korkut Destanları'nda görülmektedir. Radloff'a göre erkeğin kadına dayak atması eski Türklerde duyulmamış bir olaydır. Eşler arasında karşılıklı şefkat ve saygı vardır (Nurin, 1994: 23). Zaman içerisinde kültürün etkisiyle bu durumun olumsuz yönde değiştiğini görmekteyiz. Bugün gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de kadına yönelik şiddet çok önemli bir sosyal sorun halini almıştır. İçinde bulunduğumuz çağda şiddet toplumuna dönüştüğümüzü söyleyebiliriz. Türkiye'de yıllar boyu saldırgan davranışlar, şiddet eylemleri, kargaşa, terör karşısında bireysel ve toplumsal olarak tepkisel kaçma ya da savaşıma yollarının kullanılmış olması, "şiddet toplumu" durumuna gelinmesine yol açmıştır (Köknel, 2000: 135). Sosyal hayatımızda "at, avrat, silah" sözleriyle fertlerin günlük yaşamına giren silahlar, insanları yok eden, öldüren ölüm aygıtı haline gelmiştir. Toplamların geleneğinde, göreneğinde, zihninde, geleceğinde, geçmişinde silahlar hem önemli hem de değerlidir (Köknel, 1996'dan aktaran Balcıoğlu, 2001:149). Silah toplumumuzda şiddet kültürünün tırmanmasında çok önemli bir etkindir. Bizim toplumumuzda silah bir güç sembolüdür. Silahın simgelediği bu hatalı kavram doğrultusunda silahın yaratabileceği bireysel ve toplumsal

sorunlar ortadadır. Düğünlerde, maçlarda, toplantılarda rastgele havaya ateş açmak artık adeta gelenek haline gelmiştir (Kocabaşoğlu, 2000: 30).

b. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Dayalı Şiddet

Dünyadaki birçok toplumda cinsiyetçi öğelerle şekillendirilen roller gereği, kişilere verilen fırsat ve sorumluluklar da kadın ve erkek olarak ayrılmıştır. Toplumsal cinsiyet rolleri her iki cinsiyete de farklı yükler getirmektedir. Toplumsal cinsiyete bağlı eşitsizlikler dünden bugüne ortaya çıkmış bir sorun olarak değerlendirilmemeli, tarih ve kültür tarafından biçimlendirildiği kabul edilmelidir (Üner, 2008).

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre toplumsal cinsiyet eşitliği, karar verme, seçme, fırsatları kullanma, kaynakların ayrılması, kullanılması ve hizmetleri elde etmede cinsiyete bağlı ayrımcılık yapılmaması olarak tanımlanmaktadır. Dünyanın farklı bölgelerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin uygulanış biçimlerine bakıldığında, cinsiyetinden dolayı bir fetüsün kürete edilmesini, yeni doğan bir kız çocuğunun boğularak öldürülmesini, bir kıza sünnet (genital mutilasyon) uygulanmasını, bir başkasının cinsellik konusunda eğitim alma hakkının engellenmesini, bir genç kızın tecavüz sonucu oluşan gebeliğini ailesinin dini inanışları nedeniyle sürdürmek zorunda kalmasını ya da sağlığı önemli görülmediğinden hekime başvuramayışını görülebilir (Üner, 2008). 2007 yılında yapılan Dünya Değerler Araştırması Türkiye sonuçlarına göre Türkiye'de işsizlik ve eğitimden sonra üçüncü sorun olarak kadın ve kız çocuklarına karşı ayrımcılık olduğu tespit edilmiştir (WVS [web], 2010).

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kadınlara yönelik şiddet, doğum öncesi olaylar, erkek bebeklerin lehine yapılan öldürme olayları, cinsel taciz, kadınların sünnet edilmesi, fiili taciz, kadınların kaçakçılığa tabi tutulması, ev içi ve aile içi şiddet, evlilik sonrasında tecavüz gibi biçimlerde görülmektedir (Armutçu, 2007). Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet denildiğinde ilk önce kadına yönelik şiddet gelmektedir. Fakat bunun erkeğe yönelik olan boyutu da bulunmaktadır. Toplumumuzun kanayan yaralarından biri olan kan davalarını toplumun erkekler için biçtiği rollerden birisi olarak erkeğe yönelik şiddetin bir örneği olduğunu belirtilmiştir (Üner, 2008: 17). Kadına yönelik

şiddetin en uç noktalarından birisi de töre ve/veya namus bahanesiyle işlenen cinayetlerdir. Bu bağlamda kadın cinayetleri başlı başına araştırılması gereken bir konudur. Bu cinayetler bir anlık öfke ile işlendiğinde “tutku ve kıskançlık cinayeti”, geleneksel ilişki biçimi ve toplumsal talep gereği işlendiğinde ise “töre ve namus cinayeti” olarak sınıflandırılmaktadır. Cinayetin uygulanmasında aile meclisi kararı varsa “töre cinayeti”, aile meclisi kararı yoksa “namus cinayeti” olarak adlandırılmaktadır (Bağlı, 2008: 20-24).

Namus cinayetleri, kültürel olarak onay gören, geleneği bozan aile bireylerine, özellikle ailede uysal ve namuslu rolünü zorlayan kızlara ve kadınlara karşı gerçekleştirilen bir şiddet eylemi olarak nitelendirilmektedir (Ergil, 2001’den aktaran Kocacık, 2001: 5). Genel olarak namus bahanesiyle işlenen cinayetlerin nedeninin toplumda kabul gören “sözde namus anlayışı” (Owen ve Owen, 2008); namusun kadın bedeni üzerinden kurulması ve namusun kişilerin tek amacı olduğunun belirtilmesi (Günay, 2008) olarak açıklanmıştır. Namusunu koruyamayan erkek toplum tarafından dışlanabilmekte ve erkeğin bu durumdan kurtulabilmesi için gerekli tüm haklar (şiddet, cinayet) kendisine verilmektedir (İçli ve Öğün, 2000’den aktaran Efe ve Ayaz, 2010: 27).

Töre ve namus cinayetlerinde de esas olarak kadına yönelik şiddet söz konusu olmakla beraber toplumsal cinsiyet ayrımcılığından her iki cinsiyet de etkilenmektedir. Kurban kadın olduğunda suçu işleyen kendi gücünü kanıtlama, kabul ettirme ve kadını kontrol etme amacını gütmektedir (Üner, 2008: 17). Erkeğin kadına dayak atmasını doğal karşılayan toplum kesimlerinin bulunması dayanın toplum tarafından desteklenip onaylanması, kitle iletişim araçlarında gazetelerde, radyolarda televizyonlarda ünlü kişilerin bu doğrultuda mesaj vermesi, dayağa bağlı saldırgan davranışların, şiddet eylemlerinin, namus ve onur cinayetlerinin artmasına yol açmıştır (Köknel, 2000: 148).

Töre ve namus cinayetleri konusunda ülkemizde istatistiksel veri eksikliği bulunmaktadır. Bu durumun aile içi şiddet olgusuyla bağlantıları vardır. Toplumda namus ve şeref kavramına ilişkin algılama biçimleri de,

kadına yönelik şiddet eylemini besleyen ve rasyonelleştiren bir işlevi yerine getirdiği belirtilmiştir (Kızmaz, 2006: 251). Namus ve kan davası saikiyla işlenen cinayet hükümlüleri üzerinde yapılan geniş kapsamlı bir araştırmada töre cinayeti faillerinin geçmişte aile içi şiddetin öznesi veya nesnesi oldukları saptanmıştır (Gündoğan, 2009: 259).

Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında kadın da erkek de toplumdan ve bireylerden şiddet görmektedir. Erkek ve kadınların şiddete maruz kalış şekilleri, suçu işleyen ile yakınlıkları ve zarar görme biçimleri farklı olmaktadır (Üner, 2008). “Kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet” kavramı, bir kadına sırf kadın olduğu için yöneltilen ya da orantısız bir şekilde kadınları etkileyen şiddettir (CEDAW’dan aktaran Owen ve Owen, 2008: 12). 1992 yılında Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi tarafından alınan 19 sayılı genel tavsiyesi, toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti, “kadınların erkeklerle eşit hak ve özgürlüklerden faydalanabilmelerini engelleyen bir ayrımcılık türü” olarak tanımlamıştır. Cinsiyet ile şiddet ilişkisi ele alındığında bütün toplumlarda kadınların şiddete başvurma oranlarının erkeklerden düşük olduğu görülmektedir. Ancak kadının şiddete başvurma oranı ülkeden ülkeye, sosyo-kültürel yapıdaki farklılıklara bağlı olarak değişmektedir. Bu konuda belirleyici olan, kadınların sosyo-kültürel yapı içindeki konumlarının işledikleri suç oranları ile türlerinin ne ölçüde etkilediğidir (Lester 1991’den aktaran Balcıoğlu, 2001: 23).

Kadınların toplumsal varlıklar olarak yer almaları bir uygarlık aşamasıdır. Kadının toplumsal değerinin bilinmediği, anlaşılmadığı, azımsandığı dönemlerde toplumlar kalkınamamış, geri gitmişlerdir (Balcıoğlu, 2001: 15). Kadının ciddi olarak ilk söz sahibi olduğu zamanın ailenin toprağa yerleşmesi olduğu öne sürülmüştür. Buna göre avcılıkta baba otoritesi aile birliğini sağlamaktadır. Toprağa yerleşme olgusu ile kadın söz sahibi olmaya başlamıştır (Nurin, 1994: 38). Kültürü yaratan toplumun tüm üyelerinde, kadınların ağırlığı daha çoktur. Buna rağmen bizim kültürümüz erkek kültürüdür. Geleneksel bakış açısı ile devlet, din, bilim, sanat, yasalar ataerkil bakış açısının eseridir (Günay, 2008: 123). Kadın toplumda teşvik edici (daha iyiye yöneltici) bir rol oynar. Ailenin toplumun küçük bir modeli ve aynı

zamanda göstergesi olmasından dolayı toplum içinde kadının durumunun iyileştirilmesi, kadının onurunun sağlanması, ailenin refahı için de zorunlu olduğu belirtilmiştir (Nurin, 1994: 37). Kadının statüsü ile ilgili çalışmalar dünyada her geçen gün önemi artan bir konudur. Kadının statüsünün iyileştirilmesi ve kadının güçlendirilmesi sayesinde toplumların gelişiminin daha hızlı olacağını söylemek mümkündür.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kavramı çok geniş bir kavramdır. İçeriğindeki her bir alt maddenin ayrı bir araştırma konusu olabileceğini söylenebilir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı şiddet ile aile içi şiddet arasındaki ortak paydanın yakın eş şiddeti (*Intimate Partner Violence*) ve ailede kadın ve kızların cinsel istismarı olduğu değerlendirilmektedir. Bu iki kavram arasında bulunan ortak alan Ellsberg ve Heise (2005) tarafından Şekil-3'de görüldüğü gibi şematize edilmiştir.

Şekil-3: Cinsiyet Eşitsizliğine Dayalı Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Kesişimi (Ellsberg ve Heise, 2005: 12)

Kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddet sınıfına, ahlaki değerlerine, kültürüne ya da ülkeye bakılmaksızın toplumun her kesiminde görülmektedir ve kadına karşı şiddet bir insan hakları ihhalidir (Günay, 2008: 24). Bu kadar geniş bir boyuttaki olgunun tanımlanmasında bir takım zorluklar olmakla birlikte bu konuda çalışmaların bir başlatıcısı sayılan Birleşmiş Milletler'in

bakış açısını anlamının önemli olduğu değerlendirilmektedir. “Kadına Yönelik Şiddet” kavramına yönelik en önemli tanımlama Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi’nde yapılmıştır. Bu bildirgenin önsözünde kadınlara yönelik şiddetin, “erkekler ve kadınlar arasındaki eşit olmayan güç ilişkilerinin tarihsel bir göstergesi” ve “erkeklerle karşılaştırıldığında kadınları zorla bağımlı bir konuma sokmanın çok önemli toplumsal mekanizmalarından biri” olduğu değerlendirilmiştir (Owen ve Owen, 2008). Bu tanımlamaya göre kadına yönelik şiddet, cinsiyete dayanan, kadını inciten, ona acı veren fiziksel, cinsel, ruhsal hasarla sonuçlanan veya sonuçlanma olasılığı bulunan, kamusal alanda ya da özel yaşamda ona baskı uygulanması ve özgürlüklerinin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranış olarak tanımlanmaktadır (BM, 2003’ten aktaran Üner, 2008). Son yıllarda kadına yönelik şiddet tanımına “şiddete maruz kalanı ekonomik ihtiyaçlardan yoksun bırakmak” da dâhil edilmiştir (Owen ve Owen, 2008; Günay, 2008).

Kadına yönelik şiddet toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en ağır biçimde ortaya çıkmasıdır (Üner, 2008). Kadına yönelik aile içi şiddet, erkeğin kadın üzerinde hâkimiyet kurmasına yol açan cinsiyet politikaları ve erkeğin üstünlüğünü ileri süren cinsiyet ayrımcılığı ile yakından ilişkilidir (Owen ve Owen, 2008). Günay (2008: 26), kadına yönelik şiddet konusundaki en önemli sorunun bu konuda toplumda bir duyarlılığın olmaması, doğal karşılanması ve bu olgunun temel insan hakları ihlali olduğunun farkında olunmaması olduğunu vurgulamıştır.

Kadına yönelik şiddetin aile içi şiddet, toplum içinde şiddet ve devletin göz yumduğu şiddet olmak üzere üç tipi olduğu belirtilmiştir (Ellsberg, 2006’dan aktaran Maybek, 2009: 36). Günay (2008: 24), kadına yönelik şiddetin “doğum öncesinde erkek çocuk isteğiyle cinsiyet seçimini, yeni doğan kız çocuğunun öldürülmesini, cinsel istismarı, kadın sünnetini, okulda ve işyerinde cinsel tacizi, insan ticaretini, zorla fuhuş yaptırılmasını, çeyizle ilgili, ev içi şiddeti, dayak ve evlilik içi tecavüz” gibi konuları içerdiğini söylemiştir. Örneğin, Çin’de sırf kız oldukları için bazı bebekler doğar doğmaz öldürülmektedir. Her yıl birçok kadın insan ticareti mağduru olmaktadır.

Afrika'nın bazı ülkelerinde kadın sünneti, Ortadoğu'da ise namus bahanesiyle kadınlara şiddet uygulanması, hatta öldürülmeleri devam etmektedir. Gelişmiş ülkelerden ABD'de en yaygın suçlardan biri tecavüzdür (Owen ve Owen, 2008).

c. Aile İçi Şiddet Türleri

ABD'de 1960'lı yıllarda başlayan feminist hareket, aile içi şiddet (*domestic violence*) terimini ortaya çıkarmıştır. Kadınların mağdur olduğu erkeklerin ise şiddeti uygulayan konumunda ele alındığı bir kavram olarak çıkan bu terim ilk başta sadece farklı cinsiyetler arasındaki ilişkileri baz almış, sonradan aynı cinsiyetler arasındaki ilişkilerde de kullanılır hale gelmiştir (Yick, 2007: 29). Aile içi şiddet terimi İngilizcede çok farklı terimlerde kullanılmaktadır. En çok kullanılan "*domestic violence*" teriminin yanında "*family violence*", "*familial violence*", "*marital violence*", kelimeleri de aile içinde meydana gelen şiddeti tanımlamaktadır. Eş istismarı ve eşe yönelen şiddet anlamında ise "*wife abuse*", "*spouse abuse*", "*wife assault*", "*intimate partner violence*" terimleri kullanılmaktadır. Aile içi şiddet sonucunda ölümle sonuçlanan cinayet suçları ise "*intrafamily homicide*" ve kadın cinayetleri de "*femicide*" terimleriyle ifade edilmektedir.

Aile içi şiddet gerçekte çok sık olmakla birlikte, bilinen ve ortaya çıkan vakalar oldukça azdır (Köse ve Beşer, 2007: 114). İşsizlik, oturulan gecekondunun yıkılması gibi kriz anlarında aile içi şiddetin de arttığı söylene de (Kocacık, 2001: 5), aile içi şiddetin nedeni olarak sadece krizleri göstermek yeterli değildir. Şiddet üzerine yapılan çalışmalarda, kadının ebeveyn, eş, kayınvalide ve partnerleri tarafından dövüldüğünü göstermektedir (İlbars, 2008: 6). Bireylerin yaralanmasına, sindirilmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan fiziksel veya herhangi bir şekilde hareket, davranış veya muamele olarak tanımlanan ailede şiddetin yöneldiği kişiye bakacak olursak, en çok aile içi şiddetin koca tarafından eşine uygulandığı ortaya konulmuştur (Ember ve diğerleri, 2005; İçli, 2007). Aile içi şiddet denildiğinde ilk akla gelen çocuk ve eşin dövülmesidir. Fakat bu algı tanımlaması eksik bir açıklamadır. Aile içi şiddetin türlerine yönelik çok çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Yapılan sınıflandırmalar mağdurlarına göre

veya uygulanma şeklinde göre farklılıklar göstermektedir. Konunun kapsamının netleştirilmesi açısından mağdur odaklı yapılan tasniften bahsedilmesi uygun olacaktır.

Gelles'e göre, aile şiddeti (*family violence*), aile içinde meydana gelen her türlü şiddeti kapsayan genel bir kavramdır. Ebeveynden çocuğa karşı şiddet, eşler arasındaki şiddet, kardeşler arası şiddet, çocuktan ebeveyne karşı şiddet, eşcinsel çiftler arası şiddet v.b. biçimlerde görülmektedir (1998: 188) ve genel bir bulgu olarak, aile ilişkilerinden birinde şiddetin olması, diğer ilişkilerde de şiddet riskini arttırmaktadır (1998: 193). Bu noktada "geniş aile şiddeti" olarak tanımlanan bir şiddet türünden de bahsedilmesinde fayda vardır. Çeşitli akrabalık ilişkisi içinde bulunan kişiler arasında da şiddet içeren davranışlar söz konusu olabilir. Örneğin ayrı yaşayan kardeşler, eski kardeşler, eski eşler, kuzenler, ailesini terk etmiş babalar v.b. buna geniş aile şiddeti (*extended family violence*) denir (Weis, 1989: 124-125'den aktaran İçli, 2007: 380).

Aile içi şiddet konusunda fail ile mağdur arasındaki ilişkinin tabiatı en önemli özellik olarak belirtilmiş ve mağdurlarına göre aile içi şiddetin türleri dört türde sınıflandırılmıştır (İçli, 2007; Aktaş, 1997):

- Çocuklara karşı ebeveyn şiddeti,
- Kardeşler arası şiddet,
- Ebeveynlere karşı şiddet,
- Kadına yönelik aile içi şiddet.

Bu araştırmanın konusu olan kadına yönelik aile içi şiddetin anlaşılabilmesi için ailede meydana gelen diğer şiddet türlerinden de bahsedilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

(1) Çocuklara Karşı Ebeveyn Şiddeti

İçli (2007: 380-381)'ye göre, günümüzde kocanın karısına karşı şiddetten daha yaygın olan bu şiddet türü, tokatlama, itme, bir şeyle vurma veya çocuğa bir şey fırlatma, dövme, bıçak ve tabanca ile tehdit etme

ile bunları kullanma gibi daha tehlikeli davranış biçimlerini kapsamaktadır. Bu konuda üzerinde durulması gereken bir diğer kavram da çocuk istismarı ve çocuklara karşı kötü muameledir. Çocuk istismarı ve ihmalinin; fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal, eğitim ihmal, duygusal ihmal olmak üzere altı türü olduğu belirtilmiştir (Gelles, 1998: 181). Kadınların çeşitli şiddet türlerine maruz kalmaları çocuklarına da şiddet uygulamalarına neden olduğu yönünde görüşler mevcuttur. Eşleri tarafından tokat veya tartaklanmaya maruz kalan kadınların %69,7'sinin çocuklarına da tokat veya tartaklamak suretiyle dövdükleri; hakarete veya küfre maruz kalan kadınların %76,9'unun çocuklarına hakaret veya küfür ettikleri tespit edilmiştir (Maybek, 2009: 222-223).

(2) Kardeşler arası Şiddet

Bu şiddet türünde erkek ve kız kardeşler arası şiddetten bahsedilmektedir. İçli (2007)'nin Ritzer (1990: 188)'den aktardığına göre, 3-17 yaş arasındaki çocukların %80'inden fazlası yılda en az bir kere erkek veya kız kardeşinin şiddeti ile karşı karşıya kalmıştır.

(3) Ebeveynlere Karşı Şiddet

Ülkemizde bu şiddet türüne yönelik güvenilir bilgi eksikliği vardır. (İçli, 2007: 381). ABD'de yapılan Ulusal Aile Şiddeti Araştırması (*National Family Violence Survey*)' e göre her yıl 750.000 ile bir milyon arasındaki ebeveynin genç çocukları tarafından uygulanan şiddete maruz kaldığını oryaya koymuştur (Cornell ve Gelles, 1982'den aktaran Gelles, 1998). Buna ek olarak, 65 yaşın üzerinde yaklaşık yarım milyon Amerikalı ailesinin daha genç yaştaki üyelerinin çeşitli tür saldırılarına maruz kalmaktadır (Ritzer, 1990: 189'den aktaran İçli, 2007: 381).

(4) Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (KYAİŞ)

Aile içinde ortaya çıkan öfke ve saldırganlığın etkilerinin tüm aile bireyleri üzerinde olumsuz sonuçlar doğurduğu, fakat özellikle çocukların ve kadınların bu etkiye daha çok açık oldukları söylenebilir (Özmen, 2004). Şiddet yaşantısında, kadınların da erkekleri istismar etmelerine karşın, genellikle aile içinde şiddete uğrayanların büyük çoğunluğu kadınlardır.

Kadına yönelik şiddet en az tanımlanmış insan hakları ihlalidir (Köse ve Beşer, 2007: 114).

Kadına yönelik aile içi şiddet, kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik açıdan zarar görmesine sebep olan eylemlerdir. Bilimsel araştırma perspektifi kadına yönelik aile içi şiddet konusunu kavram olarak daraltmaya çalışmakta olsa da hümanistik perspektife göre kavram daha geniştir ve fiziksel saldırıları, fiziksel saldırı tehditlerini, psikolojik ve duygusal saldırganlığı ve istismarı, cinsel saldırıları, cinsel saldırı tehditlerini ve ihmal edici davranışları kapsamaktadır (Gelles, 1998: 179).

Aile içi şiddet temelde erkek problemidir. Kadınların da kocasına karşı şiddet kullandıkları konusunda kanıtlar varsa da, kadına karşı şiddet çok daha önemli bir problemdir. Çünkü genel olarak kadının kocasına karşı kendini savunmak ve dayaktan kaçmak amacıyla şiddet kullanması söz konusu olur (İçli, 2007: 380). Buna karşılık feminist teoriyi eleştiren bazı araştırmacılara göre epidemiyolojik veri toplanmasını içeren geniş ölçekli birçok çalışmada kadınlar tarafından uygulanan şiddet oranlarının en az erkeklerin uyguladığı şiddet oranları kadar yüksek çıktığı iddia edilmektedir (Dutton ve Nicholls, 2005: 686). Bu çalışmanın konusu “kadına karşı aile içi şiddet” olduğundan dolayı konuya odaklanmak açısından aile içinde yaşanan diğer şiddet türleri çalışmanın kapsamı dışındadır.

Kadına yönelik aile içi şiddetin eş dışında başka kişilerden veya ailenin diğer üyelerinden de kaynaklanabileceği durumlar ortaya çıkabilir. Bu nedenle daha da özellikli bir tanımlama olan “yakın yaşam arkadaşları şiddeti (*Intimate Partner Violence-IPV*)” kavramının tanımlanmasında da fayda vardır. Dünya Sağlık Örgütü, eşlerin uyguladığı şiddeti, yakın bir ilişkide, fiziksel, psikolojik ya da cinsel hasara yol açan her türlü davranış olarak tanımlamıştır (Owen ve Owen, 2008: 12). Türkiye’de evli kadınların şiddete bakış açısı üzerinde yapılan bir araştırmada kadınların %40,7’si aile içi şiddete maruz kaldıklarını, bunların %91’i eşi, %19,7’si eşinin yakınları tarafından kendilerine şiddet uygulandığını bildirmişlerdir (Güler ve diğerleri, 2005: 51). Aslında aile içi şiddetin daha dar kapsamlı bir tanımı gibi görülse de eşlerin uyguladığı şiddet neredeyse kadına yönelik aile içi şiddetin büyük

bir bölümünü kapsamaktadır. İçli (2007: 384), Amerika'da kadınların bir yabancıdan çok beraber yaşadıkları veya tanıdıkları bir erkek tarafından öldürüldüğünü belirtmiştir.

Her kültür evin önemi, huzur vermesi, güvenli bir yer olması üzerine değişler, şarkılar üretmesine rağmen ev, bazı kadınlar için güvenli ve huzurlu bir yer değil, acının ve aşağılanmanın olduğu bir yerdir. Kadına yönelik aile içi şiddet gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmemiş her toplumda farklı biçimde günlük yaşamın içinde yer almaktadır (Owen ve Owen, 2008). Tüm dünya nüfusunu temel alan 48 çalışmanın verilerine göre eşleri ya da partnerleri tarafından şiddete uğrayan kadınlar %10-69 arasındadır (Krug ve diğerleri, 2002'den aktaran Üner, 2008: 17).

ç. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Biçimleri

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre eşlerin uyguladığı şiddet kavramının içindeki eylemler şunlardır:

- Tokat atma, vurma, tekmeleme ve dövme gibi fiziksel saldırı fiilleri,
- Sindirme, sürekli küçük düşürme ve aşağılama gibi psikolojik taciz,
- Cinsel ilişkiye zorlama ve cinsel zor kullanmanın diğer biçimleri,
- Bir kimseyi ailesinden ve arkadaşlarından uzaklaştırma, hareketlerini gözleme ve bilgi ya da yardıma ulaşmasını kısıtlama gibi çeşitli kontrol edici davranışlar (WHO [web], 2010).

Şiddet biçimleri konusunda çok çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır. Aile içinde ortaya çıkan kadına yönelik şiddet türleri genel olarak, fiziksel, cinsel, psikolojik, sözel, sosyal ve ekonomik şiddet olmak üzere altı kategoride sınıflandırılmaktadır (Arın, 1996: 305; Owen ve Owen, 2008: 16-20).

- **Fiziksel Şiddet:** Genel anlamda kaba kuvvetin bir korkutma, sindirme ve yaptırım aracı olarak kullanılması (Köse ve Beşer, 2007: 117)

olan fiziksel şiddet; tokat atmak, tekmelemek, yumruklamak, hırpalamak, kolunu bükme, boğazını sıkmak, bağlamak, saçını çekmek, kesici veya vurucu aletlerle yaralamak, kezzap veya kaynar suyla yakmak, vücudunda sigara söndürmek, ellerini ayaklarını ezmek, sakat bırakmak, işkence yapmak, sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakmak, sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olarak bedensel olarak zarar görmesine neden olmak gibi eylemleri kapsamaktadır (KSGM [web], 2010).

Kadının kocası tarafından dövülmesi sadece Türk toplumuna has bir problem değildir. Tarihsel süreç içerisinde hemen her toplumda görülmüştür. Bazı kültürlerde erkeğin içki içmesi ve şiddet kullanması kadının derbederliğine ve başarısızlığına bağlanmaktadır. Bu görüşlere göre, bazı durumlarda kadın şiddeti 'hak etmektedir' (İçli, 2007: 382). Günümüzde bile halen şiddetin erkeğin doğasında olduğunu ve dayağın cennetten çıkma olduğunu dile getirebilen insanların olması konunun üzüntü verici boyutudur.

- **Cinsel şiddet:** Genel anlamda cinselliğin bir tehdit, sindirme ve kontrol etme aracı olarak kullanılması (Köse ve Beşer, 2007: 117) olan cinsel şiddet, evli olduğu kişi bile olsa kadını istemediği yerde, istemediği zamanda ve istemediği biçimlerde cinsel ilişkiye zorlamak (tecavüz), başkalarıyla cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel organlara zarar vermek, çocuk doğurmaya ya da doğurmamaya, kürtaja, enseste (akrabalar arası cinsel taciz ve tecavüz), fuhuşa zorlamak, zorla evlendirmek, telefonla-mektupla ya da sözlü olarak cinsel içerikli rahatsızlık verici davranışlarda bulunmak gibi eylemleri kapsamaktadır (KSGM [web], 2010; Günay, 2008: 27).

Fiziksel şiddete uğrayan kadınların büyük bir bölümünün cinsel şiddete de uğradığı ve kadınların çoğunun dayaktan sonra zorla cinsel ilişki ve ters ilişki kurmaya zorlandığı, itiraz ettiklerinde ise tecavüz edilerek evlilik içi tecavüz olayının ortaya çıktığı iddia edilmiştir (Günay, 2008: 27). Bunun yanında kadınlara en çok kocalarını tecavüz ettiğini ve evli olan bir erkeğin kendi karısının ırzına geçebileceğini düşünmesinin yasal bir zeminde işlenen çelişik bir suç olduğunu, yuvasında eşinin tecavüzüne tekrar tekrar uğramış kadının da cinsiyet rolü içerisinde kendini suçlayarak kendini cinsel yönden eksik bir kadın olarak tanımladığı belirtilmiştir (Günay, 2008: 43-46). Cinsel

şiddet kapsamındaki tecavüz konusunda kadınlara yönelik şiddetin egemenlik kurma aracı gibi görülmesinin yanında ırza geçen erkeğin aslında erkeklerden korktuğu, bu korkusunu yenmek için bir misilleme olarak kadınlara karşı şiddet yönelttiği görüşü de en çok paylaşılan ortak bir bakış açısıdır (Günay, 2008: 35).

- **Psikolojik şiddet:** Duyguların ve duygusal ihtiyaçların karşı tarafa baskı uygulayabilmek için tutarlı bir şekilde istismar edilmesi, bir yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılması (Köse ve Beşer, 2007: 117) olan psikolojik şiddete eşle doğrudan iletişim reddetmek, onunla konuşmamak, surat asmak, eşin kendini ifade etmesini, görüş ve düşüncelerini açıklamasını engellemek, duygusal sömürü yapmak, imalı konuşarak yanlış anlamlara meydan vermek, eşin kendisine olan güvenini ve saygısını yitirmesini sağlamak, korkutmak, tehdit etmek, ailesiyle, akrabalarıyla, komşularıyla, arkadaşlarıyla ya da başkalarıyla görüştürmemek, eve kapatmak, küçük düşürmek, çocuklarından uzaklaştırmak, kıskançlık bahanesiyle sürekli kontrol altından tutmak, başka kadınlarla kıyaslamak, kadının nasıl giyineceği, nereye gideceği, kimlerle görüşeceği konusunda baskı yapmak, kadının kendini geliştirmesine engel olmak gibi eylemler girmektedir (KSGM [web], 2010). Aşağılama ve baskılama üzerine kurulan psikolojik şiddet, görünür bir iz bırakmadığı için daha kolay uygulanabilmektedir ve sosyo-kültürel olarak daha üst gruptaki erkeklerde karısına, sevgilisine psikolojik şiddet uygulayabildiği belirtilmiştir (Armutçu, 2008: 51).

Son zamanlarda duygusal taciz ve yıldırma kapsamında yeni bir kavram olan İngilizcedeki “mobbing” kavramı, sözlükte “çevresini kuşatmak, topluca saldırma, rahatsız etme ya da sıkıntı verme” şeklinde geçmekle birlikte; işyerinde gerçekleşen bir veya daha fazla kişi tarafından, bir veya daha fazla kişiye, sistemli bir şekilde, düşmanca ve ahlakdışı bir yaklaşımla, süreklilik gösteren bir sıklıkla, çok çeşitli sebepleri olabilen, kişiyi sindirme maksadı ile kişinin özgüvenine uygulanan psikolojik ve hatta fiziksel saldırgan davranışları ifade etmektedir. İşyerinde en çok uygulanan psikolojik şiddet davranışları ise yapılan yanlışlardan sorumlu tutulma, kişiye mantıksız görevler verilmesi, yeteneğinin eleştirilmesi, birbiriyle çelişkili kurallara itaat

ettirilme, görevin kaybettirileceğine ilişkin tehditler, küçük düşürölme ve hakarete uğrama, başarının olduğundan az gösterilmesi, işten çıkarılma (ayağının kaydırılması), bağırılma, şerefının lekelenmesi olarak belirtilmiştir (Hancı, 2010). Hemşireler üzerinde yapılan bir araştırmada işyerinde psikolojik şiddetin fiziksel şiddetten daha tehlikeli boyutlara ulaştığını ve çalışanlar bakımından işyerinde önemli bir mesleki sağlık ve güvenlik sorunu haline geldiğini göstermektedir (Çöl, 2008).

- **Sözel Şiddet:** Söz ve hareketlerin düzenli bir şekilde korkutma, sindirme, cezalandırma ve kontrol etme aracı olarak kullanılması (Köse ve Beşer, 2007: 117) olan sözel şiddet kapsamına aşağılayıcı sözler söylemek, küfür etmek, hakaret etmek, bağırarak, zaafı ile alay etmek gibi eylemler girmektedir.

Ülkemizde aile içi şiddet konusunda kadın ve erkeklerin şiddet eylemi olarak algıladıkları en belirgin davranışların dayak, aşağılama, küfür ve tecavüz olduğu belirtilmiştir. Kadınlar küfür, aşağılama, azar, dayak, tecavüz ve çalışmanın engellenmesi eylemlerini erkeklere göre daha yüksek oranda şiddet eylemi olarak algılamışlardır (Ayata, 2006'dan aktaran Owen ve Owen, 2008: 16).

- **Sosyal Şiddet:** Genel anlamda kadının sosyal çevresini daraltan şiddet davranışları olan sosyal şiddet kapsamına sosyal hayatını katı kurallar ve sınırlar koyarak baskı kurmak, ailesiyle veya arkadaşlarıyla görüşmesine izin vermemek suretiyle çevresiyle bağlarını koparmak, başkalarının önünde kıskançlık gösterilerinde bulunmak suretiyle eşin davranışlarını kontrol etmek, kadının evden çıkmasına izin vermemek, sosyal ilişkilerini kısıtlayarak yalnız/desteksiz bırakmak, eşini başkalarının yanında küçük düşürmek gibi eylemler girmektedir (Köse ve Beşer, 2007: 117).

- **Ekonomik şiddet:** Ekonomik kaynakların ve paranın kadın üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol etme aracı olarak kullanılması (Köse ve Beşer, 2007: 117) olan ekonomik şiddet kapsamına para vermemek veya kısıtlı para vermek, evin masraflarını karşılamamak, ailenin tasarrufları, gelir ve giderleri konusunda bilgi vermemek, kadının mallarını ve diğer gelirlerini

ellerinden almak, çalışmasına izin vermemek, istemediği işte zorla çalıştırmak, çalışıyorsa iş hayatını olumsuz etkileyecek kısıtlamalar getirmek, aileyi ilgilendiren ekonomik konularda kadının fikrini almadan tek başına karar vermek gibi eylemler girmektedir (KSGM [web], 2010). Kadınların çalışmasına erkeklerin bakış açısının yanında bazen sosyal çevrenin de baskısı yüzünden çalışan kadınlara kötü kadın gözüyle bakan kadınların da olduğu belirtilmektedir (Günay, 2008: 125).

Aile içi şiddet denilince ne anlaşıldığı konusu bir algı meselesidir. Kadının şiddete bakış açısı yaşadığı toplumun kültürüne, mevcut yasal düzenlemelere, kadının eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyine göre değişmektedir (Subaşı ve Akın, 2003). Bu algıya yönelik yapılan çalışmalarda ilk başta fiziksel, psikolojik ve cinsel boyuttaki şiddet türlerinin ortaya çıktığını görülmektedir. Güler ve diğerleri (2005) tarafından yapılan çalışmada kadınların %59,7'si şiddeti fiziksel şiddet olarak tanımlarken, cinsel ve ekonomik şiddeti ifade etmemişlerdir. Efe ve Ayaz (2010) tarafından yapılan çalışmada ise şiddeti fiziksel şiddet olarak tanımlayan kadınların oranı %88,1 olarak bulunmuştur.

3. AİLE İÇİ ŞİDDET KONUSUNDAKİ YAKLAŞIMLAR

Kavramsal açıdan aile içi şiddet konusu incelenirken ilk adımda şiddetin ve ailenin ne olduğunu açıklanması gerektiği belirtilmektedir (İçli, 2007: 379). Bu nedenle kavramsal çerçevenin oluşturulduğu bölümde şiddet ve onunla bağlantılı olarak saldırganlık kavramları ele alınmış ve kültürel açıdan şiddet olgusuna açıklama getirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca aile kavramı, aile türleri ve evlenme biçimlerinden bahsedilerek konunun bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır.

Sosyal problem, sosyal standartlarla sosyal gerçeklik arasındaki belirgin uyuşmazlık olarak tanımlanmaktadır. Sosyal sapma ise sosyal problemden daha objektif bir özellik taşıyan herhangi bir sosyal sistemde o dönemde yasaları, adetleri, kuralları hiçe sayan davranış olarak nitelendirilir (Aziz, 1993 ve İçli, 1998'den aktaran Balcıoğlu, 2001: 17). Her toplumda insanların nasıl davranmaları gerektiğini biçimlendiren davranış standartlarına uymayan, başka bir deyişle mevcut değer ve normlardan farklı

davranışlar “sapma” kavramıyla açıklanmaktadır (Bektaş ve Bakacak, 2009: 35). Sapma bakış açısıyla baktığımızda kadına yönelik aile içi şiddet olgusunun geçmişte sapma durumundayken yapılan yasal düzenlemeler sonucunda suç durumuna dönüştüğünü görülmektedir.

Şiddet olayları veya suçları; biyoloji, psikoloji, psikiyatri, sosyoloji ve antropoloji gibi birçok farklı disiplin tarafından incelenmiştir. Bu farklı bakış açıları ile şiddetin gerçekte ne kadar çok boyutlu ve karmaşık bir yapıya sahip olduğunu söylemek mümkündür. Kriminoloji literatürüne bakıldığında şiddet davranışının; aile, yoksulluk, işsizlik, sosyo-ekonomik statü, kültür veya şiddet alt kültürü, ateşli silahlar, sınıf, uyuşturucu ve alkol kullanma, sosyal sermaye ve kitle iletişim araçları gibi birçok değişken etrafında çözümlendiği görülmektedir (Kızmaz, 2006: 248-249).

Genel olarak şiddet ve saldırganlık olgusunu veya suçlarını ele alan yaklaşımlara baktığımızda biyolojik, psikolojik ve psikiyatrik ve sosyolojik bakış açılarının olduğu belirtilmiştir. Biyolojik yaklaşım şiddet davranışını genelde beyin işleyişine bağlı olarak bio-kimyasal, nöropsikolojik ve genetiksel faktörler üzerinden analiz etmektedir. Psikolojik ve psikiyatrik yaklaşım ise, şiddet fenomenini bireyin zihinsel süreci, psikopatolojik sendromlar, kişilik bozuklukları, zihinsel rahatsızlıklar, egosantrizm ve sinirlilik gibi kişilik özellikleri ekseninde açıklamaktadır. Sosyolojik yaklaşım ise şiddet eylemini yaşam biçimini belirleyen değerler yapısı, toplumsal ve kurumsal yapı, sosyalleşme süreci ve bireyler arasındaki ilişkiler biçimi üzerinden analiz etmektedir (Kızmaz, 2006: 248). Bu bakış açıları çerçevesinde günümüzde daha çok kentlerde yoğunluk kazanan şiddet olaylarının nedenlerine bakıldığında; göç, çarpık kentleşme, alkolizm, madde bağımlılığı, aile parçalanması, yoksulluk, eşitsizlik, başıboşluk, çete oluşumları, kimlik arayışları, kitle iletişim araçlarının etkisi, ataerkil yapı/erkeklik rolleri, namus ve saygınlığa ilişkin tanımlamalar, başarısızlık, bastırılmışlık veya engellenmişlik gibi birçok sayıda faktörün dikkat çektiği görülmektedir (Kızmaz, 2006: 262).

Dünyada ve Türkiye’de genelde tüm şiddet türlerini içine alacak şekilde şiddetin nedenlerine yönelik çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Aile içi şiddetin

nedenleri ve risk faktörleri ile ilgili yapılan çeşitli araştırmalarda bazı araştırmacılar psikolojik faktörlere, bazıları sosyal faktörlere ve kimi araştırmacılar da kültürel faktörlere vurgu yapmışlardır. Bu faktörler yaş, cinsiyet, gelir ve ırk gibi sosyo-demografik faktörler olabildiği gibi, işsizlik, maddi sorunlar, cinsel sorunlar, genç yaşta annelik, tek ebeveynlilik gibi kişiler üzerinde stres yaratan durumlar, sosyal izolasyon ve sosyal destek eksikliği, cinsiyet eşitsizliği ve şiddetin kuşaklararasıda aktarımı gibi durumsal ve çevresel faktörlerin de olabileceği belirtilmiştir (Gelles, 1998: 188). Bu bağlamda konumuz olan kadına yönelik aile içi şiddetin ortaya çıkışını etkileyen faktörler bireysel faktörler, ilişki faktörleri, yakın çevreye ilişkin faktörler ve toplumsal faktörler olmak üzere dört temel grupta açıklanmaktadır (Owen ve Owen, 2008: 21). Bu sınıflandırmaları göz önüne alarak yapılan çalışmalarda ise aile içi şiddet üç farklı yaklaşımla ele alınmaktadır. Bunlar bireysel düzeyde analiz yapan psikolojik/psikiyatrik model, sistem perspektifi de denilen eşler arası düzeydeki sosyo-psikolojik model ve toplumsal düzeydeki sosyo-kültürel modeldir (Gelles, 1998; Malik ve Lindahl, 1998; İçli, 2007: 387).

Bütün bu yaklaşımların şiddetin nedenleri sorusuna getirdiği cevaplamalar konuyu farklı bakış açılarından ele almakla birlikte şiddetin en önemli nedenlerinden biri kültürel bir takım uygulamalardır. Konuya aile içi şiddeti üreten dinamiklerden baktığımızda yalnızca bireylerin biyolojik ve psikolojik özelliklerinden değil, toplumun sosyal, hukuksal, ekonomik, geleneksel, siyasal ve eğitimsel yapısı içerisinde kadını ayrımcılığa uğratan ve onu erkeğe bağımlı kılan mekanizmalardan da kaynaklandığı ortaya konulmuştur (Köse ve Beşer, 2007: 116). Bütün bu değerlendirmeler şiddetin kültürel açıdan da incelenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Aile ile ilgili araştırmalarda geçerli olduğu belirtilen sosyo-kültürel model, makro seviyede analiz sağlamakla birlikte şiddet olgusunu eşitsizlik, ataerkillik gibi sosyal değişkenler, şiddete yönelik algı ve tutumlar ve aile ilişkileri gibi kültürel normlar ışığında inceleyen bir model olduğu belirtilmiştir (Nurin, 1994: 237; Gelles, 1998: 196). Bu çalışmada sosyo-kültürel model çerçevesinde toplumsal faktörler üzerinde durularak aile içi şiddetin nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır. Diğer seviyelerde ve bakış açılarında yapılan çalışmalardan özet bilgiler verilerek konu bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır.

Aile içi şiddeti doğuran faktörler çoklu ve karmaşık bir yapı sergilemektedir. Kadına yönelik olarak uygulanan tüm şiddet türlerinin temelinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve toplumsal cinsiyet rolleri bulunduğu ortaya konulmuştur (Gelles, 1998: 193; Üner, 2008). Bu çalışmada bu nedenlerden toplumsal faktörler üzerinde durulmuş ve sosyo-kültürel model çerçevesinde geleneksel toplumsal cinsiyet normlarının kültürel olarak öğrenilmesi ve şiddeti destekleyen toplumsal normlar mağdur açısından ele alınmıştır.

a. Psikolojik/Psikiyatrik Bakış Açısı

Şiddetin incelendiği ilk seviye olan bu seviye fail açısından incelenirken biyolojik ve anatomik faktörlerin söz konusu olduğu bir yaklaşımı kapsamaktadır. Fakat mağdur davranışı açısından psikolojik/psikiyatrik seviyedeki incelemelerin genel olarak şiddetin mağduru kadınların üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi konusuna odaklandığını söylemek mümkündür. Psikolojik düzeyde aile; aile yapıları, ailedeki etkileşim ve ailedeki yaşam döngüsünün bireyin ruhsal durumuna etkileri açısından incelenmektedir (Özmen, 2004). Çeşitli kaynaklarda kişiler arası seviyede yani psikiyatrik modeli ele alarak erkeklerin eşlerini dövme davranışını açıklayan farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bu görüşlerde genel olarak eşini döven erkeklerin çocukluklarında benzer olaylara tanık oldukları için, kişilik özellikleri ya da ruhsal bozuklukları sebebi ile alt sosyo-ekonomik tabakalarda işsizlik, parasızlık ve eğitimsizlik ve sarhoşluk, aşırı kıskançlık gibi nedenlerle şiddete başvurdıkları belirtilmektedir (Balcioğlu, 2001: 22). Aile şiddeti ile psikiyatrik bozukluklar arasındaki ilişkin araştırılması sonucunda anti-sosyal kişilik bozukluğu, depresyon ve alkolizmin şiddet davranışı gösterme riskini arttırdığı ortaya çıkmıştır (Smith ve Laidlaw, 1999: 296).

Psikolojik/psikiyatrik seviyede yapılan araştırmalar genel olarak klinik verilere dayandığından ve büyük çaplı alan araştırmalarından elde edilen bulgular ortaya koyamadığından dolayı aile içi şiddetin yaygınlığı ve sıklığı konusunda tam olarak yeterli bilgi sunmadığı görülmektedir. Psikolojik seviyedeki klinik verilere dayalı bir araştırmanın konusunun fail veya mağdur olması da bu araştırmaların sonuçlarına etki etmektedir. Ülkemizde psikiyatri

hastaları üzerinde yapılan bir çalışmada genç yaşı, alkol kullanan eş ve kaynana ile aynı evde yaşamamanın eş şiddetine maruz kalma riskini anlamlı derecede artırdığı ve hastaların %62'si evliliğinde, %63'ü çocukluğunda en az bir kez fiziksel şiddetle karşılaştığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca hastaların %51'i kendi çocuğuna fiziksel şiddet uyguladığı bulunmuştur (Vahip ve Doğanavşargil, 2006). Bu durum çocuğa yönelen bir şiddetin kaynağının hem anne hem de babadan doğrudan olabileceği gibi dolaylı olarak annenin şiddet gördükten sonra çocuğuna da şiddet uyguladığını göstermektedir.

Psikolojik ve psikiyatrik bakış açısından bakıldığında sosyal durumsal/stres ve başa çıkma teorisi şiddetin niçin bazı durumlarda kullanıldığını, diğerlerinde kullanılmadığını açıklayabilir. İstismar ve şiddetin ailedeki yapısal stres ve başa çıkma kaynaklarından yoksunluk gibi iki nedenden dolayı ortaya çıktığı iddia edilmektedir (Gelles, 1998: 197). Fakat aile içi şiddetin anlaşılmasına bireysel seviyede yapılan analizler kapsam açısından sınırlı kalmaktadır. Aile içi şiddetin birey üzerinde etkilerini inceleyen bu bakış açısı “dövülmüş kadın sendromu” ve “öğrenilmiş çaresizlik” kavramları üzerinde durmaktadır.

b. Sosyo-Psikolojik Bakış Açısı

Psikolojik bakış açısından sonra sosyal psikolojik seviyede yapılan araştırmalar da aile içi şiddetin nedenlerine açıklamalar getirmeye çalışmaktadır. Sosyal psikolojik seviyede yapılan çalışmalarda aile içindeki şiddetin dış çevresel faktörlerden etkilenmesi, aile yapısı ve günlük yaşamdaki aile içi etkileşim örüntüleri üzerinde durulmuştur. Gelles (1998), sosyal ve demografik risk faktörleri olarak yaş, cinsiyet, gelir durumu, ırk özelliklerini; durumsal ve çevresel faktörler olarak ise stres, sosyal izolasyon ve sosyal destek eksikliği, şiddetin kuşaklar arasında iletilmesi, cinsiyet eşitsizliği ve diğer şiddet türlerinin varlığını belirtmiştir. Bunun yanında şiddetin ortaya çıkmasında yoksulluk, zihinsel özür olma, eğitim yetersizliği, ilaç kullanımı, parçalanmış aile ve bozuk aile ilişkileri, açgözlülük, işsizlik, arkadaş grubunun baskısı, kötü çevre şartları, kızgınlık veya intikam duygularının etkili olduğu da belirtilmiştir (Balcıoğlu, 2001: 18). Öğrenim durumu ile şiddet arasında da yakın bir ilişki bulunduğu öteden beri iddia

edilmiştir. Öğrenime devam etmek, düzenli okula gitmek bireyi kötü çevrelerle olan ilgisini kesebileceği gibi, aynı zamanda uygun bir disiplin altında manevi değerlerini değiştirmesini de sağlayacağı belirtilmiştir (Balcıoğlu, 2001: 148).

Günlük yaşamdaki çevresel faktörlerden etkileşim konusunu sosyal bilişsel teori kapsamında ele alarak açıklamak mümkündür. Yapmış olduğu deneyde Bandura şiddette öğrenmenin etkisini üç grup çocuk üzerinde açıkça ortaya koymuştur. Birinci grupta çocuklar oyuncak bir bebeğe başka çocukların saldırgan davranışlarını gösteren bir film, ikinci gruptaki çocuklar oyuncak bebeğe yetişkinlerin saldırgan davranışlarını izlemişlerdir. Üçüncü grup çocuklar ise ya saldırgan davranışın bulunmadığı bir film izlemişler ya da saldırgan davranışı bulunmayan yetişkinleri gözlemlemişlerdir. Daha sonra çocuklar oyuncak bebekle baş başa bırakılarak davranışları gözlemlendiğinde 1'inci ve 2'nci grup çocukların bebeğe tekme ve tokat atarak benzer davranışta bulundukları yani çocukların çevrelerinde gördükleri davranışları model alarak eylemlerini gerçekleştirdiklerini ortaya çıkmıştır (Kocabaşoğlu, 2000: 28).

Eşler arasında ahlak, alışkanlık, yapıla gelen davranış kalıplarının farklı olmasından kaynaklanan, cinsel, ruhsal, toplumsal nedenlere bağlı uyum bozukluklarının, çatışma ve sürtüşmelerin anlaşmazlık, geçimsizlik ve ailede şiddet yarattığını belirtmekle birlikte (Köknel, 2000: 82); sosyal psikolojik çalışmalarda aile içi şiddetin açıklanmasında üzerinde durulan bir diğer konu da aile içindeki uyum ve ailenin etrafı ile bütünleşmesidir. Bu bağlamda şiddeti ortaya çıkaran nedenlerden biri de sosyal izolasyon ve sosyal destek eksikliği olduğu belirtilmiştir. Komşularından ve akrabalarından yalıtılmış halde yaşayan insanların evde şiddet içeren davranışları daha fazla sergilediği belirtilmiştir (Gelles, 1998: 192).

Sosyal psikolojik düzeyde önemi çok olan Glick ve Fiske tarafından ortaya atılan çelişik duygulu cinsiyetçilik kuramı cinsiyetçiliğin kaynaklarını ataerkillik, cinsiyetler arası farklılaşma ve heteroseksüellik olmak üzere üçe ayırmıştır. Bu kaynakların ortaya çıkardığı davranışlar cinsiyetçiliğin korumacı mı yoksa düşmanca cinsiyetçilik mi olacağını belirlemektedir (Uğurlu ve Ulu, 2003: 54). Glick ve Fiske'ye göre, kadını kontrol etme, kadını düşük seviyede

tutma gibi ataerkil davranış, farklılıkların algılanması ve kadının daha değersiz görülmesi gibi farklılaşma davranışı, kadının cinselliğini kullanarak erkeklere istediğini yaptırma ve kadını cinsel obje gibi görme şeklindeki heteroseksüel davranışların düşmanca cinsiyetçilik; kadınların korunmaya muhtaç varlıklar olduğu şeklindeki ataerkil davranış, kadınların erkeği tamamlayan ve hayran olunması gereken özellikler taşıdığı cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma anlayışı, cinsel açıdan kadına olan ihtiyaç, yoğun duygusallık ve kadına hayranlığın varlığı gibi heteroseksüel yakınlık davranışı da korumacı cinsiyetçilik anlayışını oluşturmaktadır (Uğurlu ve Ulu, 2003: 55).

c. Sosyo-Kültürel Bakış Açısı

Aile içi şiddet konusunda daha makro düzeyde yapılan araştırmalar sosyo-kültürel seviyede yapılan araştırmalardır. Bu bakış açısı temelde kültürün birey üzerindeki etkilerini ele almaktadır. Çağdaş antropoloji ve etnolojinin başlangıç döneminde Taylor, 1871 tarihli "*Primitive Culture*" isimli kitabında kültürü "bilgileri, inançları, sanatı, ahlakı, yasaları, gelenekleri ve bir toplumun üyesi olarak insanın edindiği bütün öteki eğilim ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütün" olarak tanımlamış ve terimin aynı zamanda iktisadi üretim ve dağılım sistemini, akrabalık ve aile bağları sistemini, dili, mit, sanat, felsefe ve hatta bilim üretimini kapsadığını belirtmiştir (Haviland ve diğerleri, 2008; Yavuz, 2000: 103).

Kültür, insanla doğanın savaşından doğmuştur ve insanın yaptıklarının tümüdür. Kültür, etnik kökenden dini inançlara, değerler ve ahlaktan artistik ve bilimsel ifadelere, çocuk yetiştirme metotlarından cenaze törenlerine kadar karmaşık bir kavramlar silsilesidir. Gelenek, görenek, din, aile yapısı, ekonomik düzen gibi temel toplumsal kurumlar; giyim, kuşam, araç, gereç, makine gibi teknoloji ürünleri; bilgi, sanat, inançlar, değer yargıları, tutum, beklentiler gibi kavramlar nihayet toplumun amaçları, kültürü oluşturan öğelerdir (Köknel, 2000: 67; Yavuz, 2000: 105). Değerler ise kültürün etik ve yasal olduğunu bize öğrettiği düşünceler sistemi içinde neyin iyi neyin kötü olduğu konusundaki yargılarımızdır (Smith ve Davies, 2008: 196). Sosyal ve kültürel değerler, ailede fertler arası ilişkileri etkileyen prensipler olarak tanımlanmıştır (Nurin, 1994: 217).

Şiddetin kültürel kökenlerine yönelik yapılan araştırmalarda şiddet kavramının ana özellikleri ne olursa olsun, zamana ve topluma göre değişkenlik gösterdiği belirtilmektedir (Kocacık, 2001: 5). Şiddetin uygulanış biçimini de içinde yaşanan kültür tayin etmektedir. Örneğin, Çin ataerkil toplumunda mülk ve iktidar sahibinin her zaman erkek olmasından ve erkekler kadından daha değerli olmasından dolayı Çinli erkeklerin çoğu kadınlara şiddet uygulamayı hak saydıkları tespit edilmiştir. Bu ülkede gelenekler gereği kayınvalidelerin de gelinlerine hem fiziksel hem de psikolojik şiddet uyguladıkları ve eziyet ettikleri belirlenmiştir. Bu örnekten de anlaşılacağı gibi kadına uygulanan şiddetin sosyo-kültürel sistemin bir ürünü olduğu belirtilmiştir (İlbars, 2008: 7).

Sosyo-kültürel bakış açısından yapılan araştırmaların bir kısmı tek bir ortamdaki kültürü veya kültürleri ele alıp incelemiştir. Kültürün içinde yaşayarak ve katılarak gözlem metoduyla yapılan sosyal antropolojik araştırmalar bu konuda en önemli olanlarıdır. Kültürel ortamın aile içi şiddetin oluşmasına neden olayları ve çatışma alanlarının nasıl etkilediği konusunda Nuer mültecilerini örnek olarak verebiliriz. 1994 yılından itibaren ABD'ye yerleşen Sudanlı Nuer mültecilerinin aile içi çatışmaların çözülmesi ve aile içi şiddet olayları üzerinde yapılan bir çalışmada, yerleştikleri ülkenin kültürel özelliklerini benimseyen Nuer mültecilerinin kadının günlük yaşamda erkekler ile birlikte çalışıp para kazanma zorunluluğunun ortaya çıkması ve karşılıklı bağımlılığın doğması sonucunda erkek ve kadının sosyal rolleri ile sorumluluklarının dönüşüm gösterdiğini ortaya koymuştur. Sudan kültüründe kadının yemek yapma ve ev işlerini yapmaması erkek ve kadın arasında bir çatışma yaratırken; ABD'ye yerleşen Sudanlı Nuer mültecilerinde erkeğin de yemek yapmasının gündeme gelmesi ve kazanılan paranın nasıl harcanacağı konusu yeni çatışma alanı haline gelmiştir (Holtzman, 2004: 58-64).

Sosyo-kültürel model ekseninde yapılan bir çalışma türü de kültür ve değerler bağlamında ülkelerin veya toplulukların karşılaştırıldığı kültürlerarası çalışmalardır. Ülkeler arasındaki kültürel farklılıkları ortaya koyan araştırmalardan biri olan ve 1992 yılında Shalom Schwartz tarafından yapılan

Çalışmada kültürler; g, başarı, zevkcilik (hedonizm), uyarma, kendini yönlendirme, evrensellik, iyi niyet, gelenek, uyum, güvenlik olmak üzere toplam 10 kategoride ele alınmıştır. Değerler konusunda ise ilk kez 1981 yılında yapılan ve Türkiye'nin 1990 yılında dâhil olduğu "Dünya Değerler Araştırması" büyük önem taşımaktadır. Bu araştırma verilerine dayanarak Inglehart tarafından yapılan çalışmada değerler geleneksel ve rasyonel dünyevi otorite değerleri ve kendini idame etme (kıtlık değerleri) ve kendini gerçekleştirme (güvenlik değerleri) olarak ikiye ayrılmıştır. Türkiye, geleneksel otorite ve kıtlık değerleri bölgesine daha yakın olduğu görülmektedir (WVS [web], 2010; AAK, 2010). Bu konuda yapılan başka bir önemli çalışma ise Geert Hofstede tarafından birincisi 1980 yılında ikincisi ise 2001 yılında yapılan çalışmalardır. Bu çalışmaların sonucunda Hofstede ülkelerin sahip olduğu kültürler arasında güç mesafesi, bireysellik ve kolektivistlik, belirsizlikten kaçınma, ataerkillik, uzun dönem uyum, zevke düşkünlük olmak üzere altı boyutta farklılaşmalar olduğunu saptamıştır (Hofstede, 2001; Hofstede [web], 2010). Sonuç olarak her kültürün kendine has özelliklerinin olduğu ortaya konulmuştur.

Saldırgan davranışları ve şiddet eylemlerini içeren örneklerin ekonomik, eğitim ve kültür düzeyi düşük olan toplum kesimlerindeki erkekler arasında daha çok bulunduğu gözlemlenmiştir (Köknel, 2000: 48). Aile içi şiddet konusundaki kültürler arası çalışmalara baktığımızda, eş dövme davranışının özellikle erkeklerin ailedaki geliri kontrol altına aldığı, evde karar vermede en son sözü erkeğin söylediği, kültürel nedenlerden dolayı boşanmanın kadınlar için zor olduğu, kadınlar için herhangi bir çalışma grubu veya derneklerin olmadığı kültürlerde yaygın olduğu ortaya çıkartılmıştır (Ember ve diğerleri, 2005: 533).

Kültürel farklılıkların altından her kültürün kendine ait içi dinamikleri yatmaktadır. Örneğin, batı medeniyetinin toplum hayatında tek dayanak olarak kuvveti, hedef olarak menfaati, hayatın kuralını mücadele, insanlar arasındaki birlik ve beraberlik lşsn de rk üstünlüğü olarak kabul ettiğini belirtmiş ve buna alternatif olarak toplumda dayanak noktası kuvvet yerine hukukun üstünlüğü, menfaat yerine insanlara fazilet ve iyiliği, mücadelenin

yerine yardımlaşma, ırk üstünlüğü yerine evrensel insanlık değerlerini ikame etmekle küresel kültür seviyesinde agresyon dürtülerinin yönünün müspet tarafa çevrilebileceğini iddia edilmiştir (Yavuz, 2000: 106). Batılı olmayan toplumlarda ise fiziksel zararların birçoğunun görünmez bir şekilde uygulandığını, bu yüzden de büyücülük ve büyü bozma gibi olguların da şiddet kategorileri arasına dâhil edilmesi gerektiğini savunmuştur (Riches,1986: 18). Dolayısıyla her kültürün kendi özelliklerinden dolayı şiddeti farklı şekillerde de olsa yarattığını söylemek mümkündür.

Kültürün bireyler üzerindeki etkileri şiddet davranışının ortaya çıkmasına ve onay görmesine neden olmaktadır. Bir kültürde normal olan davranış başka bir kültürde “sapma” olarak değerlendirilebilir. Örneğin, “kem göz”ün geçerli olduğu Akdeniz kültüründe insanın bazı özellikleri tespit edilmiştir. Kin tutma, hakaretleri affetmeme alışkanlığı, masum olaylarda gizli ve tehditkâr anlamlar arama, yeterli delil olmadan zarar görmeyi bekleme ve söylediklerinin aleyhlerinde kullanılacağı korkusuyla başkalarına açılmaya çekinme gibi kültüre ait özellikler başka kültürlerde kişilik bozukluğu olarak kabul edilebileceği belirtilmiştir (Yavuz, 2000: 105). Bazı kültürler ise temelde belli başlı ana özellik üzerinde oluşmuştur. Örneğin, Asya kültüründe ataerkil normlar sosyal düzenin ve yapının büyük bölümünü etkilemektedir. Ataerkillik, karar verme ve diğer aile üyeleri üzerindeki güç ve otoritenin babadan en büyük oğluna geçmesini kapsamaktadır. Dolayısıyla, ilişkilerin geleneksel cinsiyet rollerini kapsayan hiyerarşiye dayalı olduğu görülmektedir (Yick, 2007: 32).

Ülkelerin kültürlerinin karşılaştırılması yapılmasına rağmen ülkelerin kendi içinde de homojen bir kültür olduğunu söylemek imkânsızdır. Dolayısıyla ülkemiz kültürünün de içinde çeşitli alt kültürler bulunmaktadır. Sosyal sınıfların yansıması, köy şehir farklılaşması, kuşaklar arası hayat tarzı ve felsefeler, gelir gruplaşmaları “büyük toplumda” bir takım alt kültürler yarattığı belirtilmiştir (Kocabaşoğlu, 2000: 31). Wolfgang ve Ferracuti tarafından geliştirilen “şiddet alt kültürü” kuramı, sorunların şiddet kullanılarak çözümünü öngören değerlerin revaçta olduğu bölgelerde şiddet alt kültürünün var olduğunu ileri sürerek, şiddet pratiklerinin temelinde bir

kültürel yapıyı göstermektedirler. Bu kültür aynı zamanda kişiler arası sorunların çözümünde bireyleri şiddet kullanmaya yöneltmekte veya teşvik etmektedir. Kültür burada şiddet eylemini meşrulaştırıcı ve teşvik edici bir işlev görmektedir. Şiddetin etkinliği; bireyin yaşama biçimi, sosyalleşme süreci ve kişiler arası ilişki biçimiyle de yakından ilgili olduğu belirtilmiştir. Şiddet alt kültürünün üyesi olan bireyler egemen kültürün bazı değerlerini paylaşmakla birlikte, sorunları çözmede şiddet kullanmayı tercih ettikleri iddia edilmektedir (Kızmaz, 2006: 255).

Kültür ile şiddet ilişkisi ortaya konurken genel olarak şiddetin kültür içinde öğrenilmesi üzerinde durulmuştur. Ruth Benedict, her kültürün, bir topluluğun temel varoluş biçimi çevresinde oluştuğunu ve bu kültürel ethos'un içselleşmesi sonucunda, o topluluğun insanların aynı ruhsal yapıları taşıdıkları görüşünü savunmuştur (Yavuz, 2000: 103). Bazı alt kültürlerde sosyal çevreyi dönüştürme aracı olarak ve kilit sosyal fikirlerin önemini gösterme aracı olarak şiddet son derece etkili olabileceği bu sayede geniş bir yelpazede yer alan hedefleri ve hırsları gerçekleştirmek için duyulan arzunun, şiddet ediminin uygulanması için yeter koşulu olduğu ileri sürülmüştür (Riches, 1986: 23). Alt kültür içinde bireyler arası ilişkilerin yapısı ve bireylerin soruna yönelik çözüm arayışlarının da önemli ölçüde sosyo-kültürel dinamikler tarafından belirlendiği belirtilmektedir. Bu açıdan sorun çözme stratejisinin parçası olmasından dolayı şiddetin kültürel kaynaklarının irdelenmesi gerektiği belirtilmiştir (Kızmaz, 2006: 249).

Her sosyal tabakadan kadın şiddete maruz kalabilirken, saldırgan erkeklere bakıldığında eğitim seviyesi düşük, işsiz ve sosyal destek eksikliği içinde bulunan kişiler olduğu görülmektedir. Bu durum eğitim durumu daha iyi olan yüksek sosyo-ekonomik gruptan olan erkeklerin kadınlara karşı şiddet davranışı göstermelerinin ihtimalinin daha düşük olduğunu göstermektedir (Smith ve Laidlaw, 1999: 290). Kişisel becerisi, yetisi, yeteneği yetersiz olan insanlar, içinde bulundukları toplumsal durumu, konumu, rolü, yeri beğenmezler. Toplum tarafından engellendiklerini, ilgi, sevgi, saygı göremediklerini düşünürler. İlgi görmek, saygınlık kazanmak, kendilerini

gerçekleştirmek için, saldırgan davranışlara ve şiddet eylemlerine değer ve yer veren davranış kalıplarını ve örneklerini kullanırlar (Köknel, 2000: 39).

Şiddetin alt sınıfa özgü kültürel yapıdaki düşük özgüvenle ilişkili bir davranış olduğu iddia edilmektedir. Ayrıca işsizlik ve yoksulluk nedeniyle ailede ortaya çıkan çatışma ve gerilimlerin de şiddet eylemlerini tetikleyebildiği belirtilmiştir (Kızmaz, 2006: 259). Buna karşılık sosyal yapı ile şiddet arasındaki ilişkinin etki ile fırsat arasındaki ilişki olduğu; şiddetin sosyal yapı tarafından yaratıldığıнын söylenemeyeceği de iddia edilmektedir (Riches, 1986: 39). Saldırganlığı benimsemiş toplumlarda çevreden gelen küçük bir uyarı şiddet eylemlerinin ortaya çıkmasını sağlayabilmektedir. Çocuğun ve gencin içinde yer aldığı alt kültürde şiddetin değer kazanması, yüceltilmesi, insanlar arasında kin, kıskançlık, düşmanlık duygularının körüklenmesinin de şiddeti arttıracakı belirtilmektedir. Kimi toplumların şiddeti delikanlılık, mertlik simgesi olarak değerlendirdikleri söylenmiştir (Kocabaşoğlu, 2000: 29).

Kentleşme, çevre ve kültürel değişim bombardımanında olan geçişli toplumlar, dengeli bir kimliği olan geleneksel toplum ile işbölümü neticesi farklılaşmış ve kendi içinde bütünleşmiş modern toplum yapısı arasında sıkışmış, henüz dengeli bir kimliğe sahip olamadıklarından dolayı şiddete açık oldukları iddia edilmiştir (Türkdoğan, 1996'dan aktaran Kocabaşoğlu, 2000: 31). Bu bağlamda sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan bireylerin, eşlerine ve çocuklarına fiziksel şiddeti bir cezalandırma biçimi olarak yönelttiği ileri sürülmüştür (Markowitz, 2003'den aktaran Kızmaz, 2006: 259). Şiddet davranışları toplumsal yaşamın tüm katmanlarında belirli bir görünürlük düzeyine sahip olduğu bunun etkilerinin alt kültürlerle de yansıdığını söylemek mümkündür. Aile içi şiddet, ataerkil yapı ve erkeklik olgusuna ilişkin kültürel rol ve tanımlardan kaynaklandığı için (Kızmaz, 2006: 256), erkekler tarafından eşlerine yönelik fiziksel şiddet davranışının alt kültür özellikleri göz önüne alınarak yorumlanabilir.

Birleşmiş Milletler Kadın Gelişim Fonuna göre, aile ve topluluk içi şiddetin toplumsal bakış açısıyla bağlantılı kültürel faktörler olarak cinsiyete dayalı çifte standartlar, katı cinsiyet rolleri, eğitim olanaklarından yoksun bırakılma, kadının tecrit edilmesi ve destekten yoksun bırakılması, kadınların

cezalandırılmasını hoş gören toplum davranışları belirtilmiştir (Günay, 2008: 132). Fernandez (2006: 255-258), aile içi şiddete neden olan kültürel faktörler olarak şunları belirtmektedir:

- Dünya görüşü (bireysel/kolektivist),
- Toplumsal yapı (ataerkil/anaerkil),
- Kadınlığa bakış açısı (kendi başına karar verebilme, ekonomik rol),
- Erkeklerin erkeklere kadınların kadınlara karşı rolleri,
- Eşlerin izolasyonu (kısıtlanma)

Buna göre kolektivist dünya görüşüne sahip, ataerkil toplumsal yapı içinde yaşayan, toplumsal cinsiyet rollerinin keskin bir biçimde yer aldığı, kendi başlarına karar veremeyen, ekonomik olarak bir üretim ve gelir elde etme rolü olmayan ve çevresinden ya da ailesinde yalıtılmış bir hayat yaşayan kadınların daha fazla şiddete maruz kalabileceğini söylenebilir.

Ülkemizde ise kadına yönelik şiddetin ve namus cinayetlerinin nedeni olarak gösterilen beş ana sosyo-kültürel faktör ise şunlardır (KSGM, 2006: 110) :

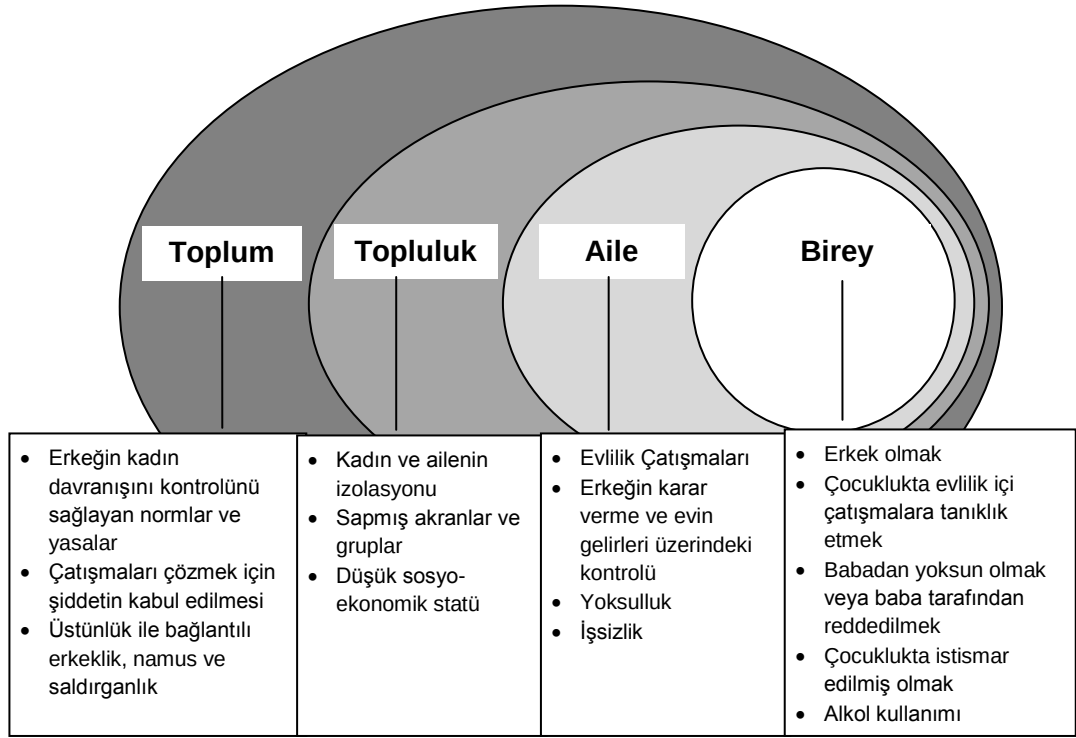
- Ataerkil yapı ve değerler,
- Hiyerarşiyi ve itaati öngören geleneğin ve kültürün yaygınlığı ve sürekli yeniden üretilmesi,
- Kadının ve erkeğin fiziki mekânı paylaşmasını öneren dinsel ve kültürel inançlar ve gelenekler,
- Geniş aile, aşiret, hemşericilik, cemaat ilişkilerinin yaygınlığına bağlı olarak birey üzerinde toplumsal baskının yüksek oluşu,
- Bu yapılanmaların resmî düzeyde kabul görmesi sonucu siyasal yaşam ve hukuk uygulanmasına yön vermesi,

Aile içi şiddetin nedenleri kültürel faktörler bağlamında geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri ve şiddeti ortaya çıkaran ve destekleyen sosyal normlar olarak iki grupta incelenmektedir (Owen ve Owen, 2008: 21; KSGM, 2006: 101). Bu araştırmanın teorik çerçevesi kurgulanırken toplumsal cinsiyet rollerinin kültürel olarak öğrenildiğinden yola çıkılarak sosyal öğrenme teorisi; ataerkil sosyal yapı ile güç ve kontrol dengesinin faillerin davranışına etkilerini açıklamak için feminist teori; mağdur açısından yardım isteme davranışının açıklanması için şiddet döngüsü teorisi; toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve şiddeti destekleyen normların mağdur kadının davranışları üzerine etkilerinin açıklanması için sosyal kontrol teorisi bağlamında ele alınacaktır.

Kültürel kuramlar; şiddet davranışını, toplumda öğrenilen ve paylaşılan değerlerin/davranışların sonucu olarak görmekte, ahlaki bilinçliliğin ve aileye ilişkin değerlerin güçlü olmayışı ile şiddet olgusu arasında bir ilişki kurmaya çalışmaktadır. Bu yaklaşım bize, bazı toplumlardaki kültürel yapının, şiddet eylemlerini teşvik eden niteliğini anlamamıza yardımcı olmaktadır (Kızmaz, 2006: 262).

ç. Ekolojik Yaklaşım

Antropologların bir kısmı herhangi bir sosyal durumdaki şiddetin tipini ve sıklığını belirleyen başlıca etkenlerin ekolojik koşullarla birlikte sosyal ve kültürel etkenler olduğu konusunda fikir birliğine ulaşmışlardır (Riches, 1986: 37). Şiddetin sosyal kaynaklarının kültürel yapısal ve etkileşimsel yaklaşımların birlikte ele alındığı bütüncül bir model ile daha iyi çözümlenebileceği ileri sürülmüştür (Kızmaz, 2006: 262). Bireysel, sosyo-psikolojik ve sosyo-kültürel teorilerin bir tek modelde ele alınması noktasından yola çıkan James Garbarino ve Jay Belsky tarafından ortaya atılan ekolojik yaklaşım çocuklara karşı kötü muamele olgusunun doğasını açıklamak maksadıyla oluşturulmuş bir yaklaşım olsa da, aile içinde meydana gelen diğer şiddet türlerini de açıklamaya hizmet etmiştir. Model üç seviyedeki analize dayanmaktadır. Bunlar organizma ile çevre arasındaki ilişki, insani gelişimin meydana geldiği birbiriyle etkileşen sistemler ve çevresel niteliklerdir. Kadına yönelik şiddetin açıklanmasında ekolojik bakış açısını Şekil-4 ile özetlemek mümkündür.

Şekil-4: Cinsiyet Eşitsizliğine Dayalı Şiddetin Açıklanmasında Ekolojik Bakış (Ellsberg ve Heise, 2005: 26)

4. KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET KONUSUNDA DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE YAPILMIŞ OLAN ÇALIŞMALAR

a. Dünyada Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Çalışmaları

Dünya çapında yapılan kadının toplum içindeki statüsüne yönelik çalışmalar genellikle kalkınma boyutunda ele alınmıştır. Bu çalışmalarda geliştirilen yaklaşımlar şunlardır (JICA [web], 2010):

- Kalkınmada Kadın Yaklaşımı,
- Kalkınma ve Kadın Yaklaşımı,
- Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma Yaklaşımı,
- Toplumsal Cinsiyetin Ana Görüş Haline Getirilmesi Yaklaşımı- (Gender Mainstreaming).

Dünyadaki toplulukların %85'inde "eş dövme" davranışı olayının meydana geldiği belirtilmektedir (Ember ve diğerleri, 2005: 533). Kadına yönelik her türlü şiddetin dünya genelinde yaygın olması bu konuda uluslar arası örgütlerin duruma müdahale ederek dikkatlerin konuya odaklanmasını sağlamıştır. Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (1945), kadın erkek eşitliğini temel insan hakkı olarak tanımlayan ilk uluslararası sözleşmedir. Bu tarihten sonra BM, kadın erkek eşitliği konusunda stratejiler, standartlar, programlar geliştirmiştir. BM tarafından kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak sürdürülen çabalar yasal düzenlemelerin teşvik edilmesi, kamuoyunun aydınlatılması ve uluslararası önlemler alınmasının teşvik edilmesi, eğitim ve araştırmaların (cinsiyet bazlı istatistiklerin toplanması dâhil) teşviki ve en korunmasız grupların doğrudan desteklenmesi şeklinde özetlenen dört ayaktan oluşmaktadır (BMOP [web], 2010).

1995 yılında Pekin'de düzenlenen IV. Dünya Kadın Konferansı'nda toplumsal cinsiyetin ana görüş olarak kabul edilmesi kabul edilmiştir (JICA [web], 2010). 1993 yılındaki Viyana Deklarasyonu ve Eylem Planı'na göre; kadınların insan hakları, evrensel insan haklarının ayrılmaz bir parçasıdır ve ulusal, bölgesel ve uluslar arası düzeyde siyasi, sivil, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşama kadınların eşit ve tam katılımı; cinsiyete dayalı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması, uluslar arası toplumun birincil hedefidir. 1970'li yılların ortalarına kadar, kadınlara yönelik şiddet olaylarının yalnızca küçük ve belirli bir kadın kesimini etkilediğine inanılmaktaydı. Bu nedenle de, şiddete maruz kalan kadınların bu tür davranışları kışkırtan mazoşist bir kişiliğe sahip oldukları yolundaki genel inancın sorgulanmasına pek gerek görülmemektedir. Bu tutum, kadınlara yönelik şiddetin oldukça geniş bir kadın kesimini etkilediği gerçeğinin ortaya çıkmasıyla birlikte büyük ölçüde değişime uğramış ve soruna çözüm bulmaya yönelik girişimler çoğalmıştır (Davis, 1987'den aktaran İçli, 2007: 380). 1970'li yılların sonlarına doğru oluşturulan tecavüz ve cinsel saldırı mağdurlarına yönelik acil yardım hatlarının sonucunda dayak mağduru kadınlar içinde sığınma evleri kurulmuştur (Yick, 2007: 29).

Straus ve diğeri (1975), tarafından ABD’de yapılan araştırma epidemiyolojik olarak çok önemli sonuçlara ulaşmıştır. Bu çalışmanın sonucunda Amerikan nüfusunun büyük bir bölümünün evlilik cüzdanını “dayak lisansı” olarak gördüğü ve fiziksel şiddeti evlilik yaşamının normal bir parçası gibi gördüğünü ortaya çıkarmıştır. Aynı çalışma on yıl sonra tekrarlandığında kadınların kocalarına uyguladığı şiddet oranı sabit kalırken, eşini döven erkeklerin oranının arttığı saptanmıştır (Smith ve Laidlaw, 1999: 287). A.B.D’de 1985 yılında yapılan *National Family Violence Survey* sonuçlarına göre, yetişkin kadınların %34’ünde ciddi anlamda fiziksel şiddet, %74’ünde psikolojik şiddet ve %12’sinde ise evlilik içi tecavüz olayına rastlanmıştır (Gelles, 1998).

Bazı Avrupa ülkelerinde yapılan araştırmalar fiziksel şiddetin %7-28 arasında; cinsel şiddetin %1-19 arasında; her ikisinin de birlikte görülme oranı ise %10-35 arasında olduğu bulunmuştur (Frauen ve Jugend, 2004’den aktaran Smartt ve Kury, 2007: 1269). UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu) tarafından 2000 yılında yapılan “Kadınlara Ve Kız Çocuklarına Karşı Aile İçi Şiddet” isimli araştırmaya göre aile içi şiddetin boyutu konusunda çeşitli ülkelere ait bazı istatistikler Tablo-1’de gösterilmiştir.

Tablo-1: Dünyadaki Bazı Ülkelerde Kadınlara ve Kız Çocuklarına Karşı Aile İçi Şiddet Oranları (Ellsberg ve Heise, 2005: 13)

BÖLGELER	ÜLKELER	FİZİKSEL ŞİDDET ORANLARI
Sanayileşmiş Ülkeler	Japonya	%59
	Kanada	%29
	ABD	%28
	İngiltere	%25
	İsviçre	%20
	Yeni Zelanda	%20

Tablo-1: Dünyadaki Bazı Ülkelerde Kadınlara ve Kız Çocuklarına Karşı Aile İçi Şiddet Oranları (Ellsberg ve Heise, 2005: 13) (devamı)

BÖLGELER	ÜLKELER	FİZİKSEL ŞİDDET ORANLARI
Asya ve Pasifik Ülkeleri	Hindistan	%45
	Kore	%38
	Tayland	%20
	Kamboçya	%16+%8 yaralanan
Ortadoğu Ülkeleri	Mısır	%35
	İsrail	%32
Afrika Ülkeleri	Kenya	%42
	Uganda	%41
	Zimbabve	%32
Latin Amerika ve Karayipler	Nikaragua	%52
	Meksika	%30
	Şili	%26
	Kolombiya	%19
Orta ve Doğu Avrupa, Baltık Ülkeleri	Polonya	%60
	Estonya	%52
	Rusya	%25
	Tacikistan	%23

b. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Çalışmaları

(1) Türkiye Geneline Yapılan Aile İçi Şiddet Araştırmaları

Sivil toplum hareketi olarak doğan kadın hareketi ülkemizi de 1980’li yıllardan itibaren etkilemeye başlamış ve bu konuya dikkatlerin çekilmesini sağlamıştır. Türkiye dünyadaki birçok ülkeye göre kadın haklarının önce yerleştiği bir ülke olmasına rağmen ülkemizde işsizlik, cehalet, yoksulluk ve şiddetin kadınlarımızın boyunduruğu gibi olduğu

değerlendirilmiştir. Ülkemizdeki her kesimden kadınlar için ortak hale gelmiş okuma-yazma bilmeyen kadınlar, şiddete maruz kadınlar, ev içi emeğine hapsedilmiş kadınlar, sokak kadınları vb. gibi sorun alanları olduğu belirtilmiştir (Günay, 2008: 22). Ülkemizde aile içi şiddet konusunda yorumlar, genelde gelişmiş kentler ve özellikle metropoller bağlamında ele alınsa da töre cinayetleri, linç, sözel şiddet ve toplumsal ilişkileri sarsıcı biçimiyle Anadolu coğrafyasında da önemli bir sorun olduğu belirtilmektedir (Batı, 2007: 16).

Kadına yönelik aile içi şiddetin yaygınlığı tün dünyayı kapsayan küresel boyutta olduğu söylenmektedir. Bu konudaki sorun güvenilir istatistiksel rakamlara ulaşılmasıdır. 1990'lı yıllardan itibaren yapılan çeşitli çalışmalarda fiziksel şiddetin boyutu ile ilgili bir takım veriler olsa da, ülkemiz genelindeki durumun yansıtıldığı bir veri tabanına ulaşmak açısından uzun bir dönem yetersiz kalmıştır. Bu veritabanına yönelik çalışmaların geçmiş birkaç yıl öncesinde oluşturulduğu görülmektedir (KSGM, 2009).

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu tarafından 1993-1994 yıllarında yürütülen “Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları” araştırması ülke çapında yapılan ilk resmi çalışmadır. Bu araştırmanın bulgularına göre hakaret etme şeklinde ortaya çıkan sözel şiddet oranı %84; fiziksel şiddet oranı %78,9; duygusal şiddet oranı %29,3; ekonomik şiddet oranı %17,5 ve cinsel şiddet oranı ise %9,1 olarak bulunmuştur. (AAK, 1995: 140) Kadına uygulanan şiddet türleri içerisinde cinsel şiddet (zorla ilişki) son sıradadır. Bu durumun nedeni olarak gerçekleşen şiddet olaylarının olduğundan daha az rapor edilmesi olduğu değerlendirilebilir. Nedenlerine bakıldığında kadınlara göre en önemli nedenlerin %28,2 oranında maddi güçlüklerden kaynaklı sorunlar, %23,4 oranında kocanın aşırı sinirli olması ve %18,9 oranında ise kocanın akrabalarının kıskırtması olduğu ortaya çıkmıştır. Erkekler için ise şiddet uygulama nedenlerinin başında %19,6 oranında kadının itaat etmemesi gelmektedir (AAK, 1995: 143-144).

1995 yılında yapılan araştırmanın örnekleminde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden herhangi bir ilin alınmaması bir sınırlılık oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda aile içi şiddet ile ilgili bir indeks oluşturulması ve

örneklemin sosyo-ekonomik statü gruplarının ölçülmesi de ise çalışmanın özgün yönünü oluşturmaktadır. Ayrıca bu araştırmada şiddetin kültürel olarak öğrenilip kuşaktan kuşağa geçmesi ile bulgulara da ulaşmıştır. Örneklem grubundaki kadınların %10,21'i, erkeklerin ise %19,12'sinin kendi çocukluklarında ana-babalarından sık sık dayak yedikleri saptanmıştır. Bununla birlikte sık sık dayak yiyen kadınların %10,35'i, erkeklerin ise %3,35'inin kendi çocuklarına da sık sık dayak attıkları bulgusuna ulaşılmıştır (AAK, 1995: 113-114).

Bir başka çalışma ise 1994 yılında yapılan ülkemizdeki en büyük üç şehir örnekleminde yapılan çalışmadır. Ankara, İstanbul ve İzmir illerindeki 1070 evli kadın ile cezaevlerindeki 351 suçlu kadını kapsayan niceliksel alan araştırmasında elde edilen sonuçlara göre, evli kadınların %21,2'si suçlu kadınların da %53'ü eşlerinin fiziksel şiddetine uğradıkları ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada elde edilen diğer bulgularda eşlerin öğrenim durumu yükseldikçe karısına karşı şiddet uygulama frekansının da düştüğü, kadınların öğrenim düzeyleri yükseldikçe şiddete uğrama sıklığının azaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca şiddete uğrayan kadınların ekonomik bağımsızlıklarının olmadığı ve ev içi kararlara katılım oranı düşük bulunmuştur (İçli, 1994, 2007: 393-397). Bu araştırmanın örnekleminde kadın suçluluğu kapsamında hüküm giymiş kadınların da olması diğer araştırmalara göre farklılık arz etmektedir.

Ülkemizdeki ulusal çapta yapılan ikinci araştırma olan 1997 yılındaki Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun 12 ilde, 4000'den fazla aile üzerinde yaptığı araştırma sonucu yayınlanan "Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet" raporuna göre; ülkemizde, ailelerin %34'ünde kadına, %47'sinde çocuğa yönelik saldırgan davranışların ve şiddet eylemlerinin bulunmaktadır. Aynı raporda dayak, dövme, tekmeleme ve yaralama %87 oranıyla ilk sırada yer almaktadır (AAK, 1998). Bu çalışmanın 1994 yılı araştırmasına göre farkı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden Gaziantep, Diyarbakır ve Siirt illerini de örneklem alanı kapsamına almasıdır.

2003 yılında Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün Sağlık Bakanlığı ile işbirliği yaparak hazırladığı Dünya Sağlık Araştırmaları (*Demographic and*

Health Surveys) kapsamında yapılan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA)'nda, aile içi şiddet ile ilgili sadece fiziksel şiddete maruz kalma konusunda kadınların tutumları ölçülmüştür. Bu araştırmaya göre aile içi şiddet mağdurluğu, sosyal yaşamın bütün katmanlarında kadının statüsünün güçlendirilmesinde ve kadının kendi kararlarını kendisinin alabilmesinde bir engel olduğunu ve kadınların sağlığı, sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesi ve çocuklarının sağlığına olumsuz sonuçları olduğu belirtilmiştir. Bu araştırmada fiziksel şiddet konusunda sorular yöneltilen kadınların %39,2'si belirli en az bir nedenden dolayı eşinden kaynaklanan dayanın mazur görülebileceği cevabı alınmıştır. Bu oran kırsal alanda yaşayan kadınların %57'si içinde geçerlidir. Hem kırsal hem de kentteki kadın için ise “kocasına karşılık vermek” en önemli dayak yeme nedeni olarak göze çarpmaktadır. Bu araştırmanın bulguları ile daha sonra yapılan TNSA-2008 araştırmasının karşılaştırılmalı sonuçları Tablo-2'de gösterilmiştir.

56 ilde 5385 kişiyle ve eşlerin her ikisine de sorularak yapılan başka bir araştırmada ise kadınların %32,5'i eşlerinin fiziksel şiddetine maruz kaldığı (Vatandaş, 2003: 79); erkeklerin %69 oranında, kadınların ise %73,2 oranında eşine sözel şiddet uyguladığı tespit edilmiştir (Vatandaş, 2003: 120). Türkiye'de kadına yönelik şiddet konusunda istatistikî bilgi eksikliği giderilmeye çalışılsa da hala mevcuttur. Şahsa karşı suçlar kapsamındaki “aile fertlerine kötü muamele” olaylarının sayısı 2002 yılında 5.130 iken, 2006 yılında 17.064'e yükselerek %232,6'lık bir artış meydana gelmiştir. Bu dönemdeki toplam olay sayısı ise 44.856 olarak tespit edilmiştir (ATO [web], 2007).

2006 yılı Aile Yapısı Araştırması sonuçları da bize aile içinde yaşanan anlaşmazlıkların devamında meydana gelen kadına yönelik psikolojik ve fiziksel şiddet konusunda bir takım veriler ortaya koymaktadır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre evli kadınların eşleri ile anlaşmazlık yaşaması durumunda eşlerinin %75,8 oranında seslerini yükselttiğini, %7,7 oranında zor kullandığını ortaya koymuştur (TÜİK, 2006). Bu sonuç aile içindeki yaşanan gerginliklerde erkeğin genellikle psikolojik şiddet uyguladığını göstermekle birlikte, fiziksel şiddet konusundaki oranın düşük

bulunması da aile içi fiziksel şiddetin tek sebebinin eşler arasında yaşanan anlaşmazlıklar olmadığını da göstermesi bakımından önemlidir. Bu araştırmada aile yapısı içinde sosyo-kültürel özellikler ile ilgili bir takım veriler elde edilmiştir. Buna göre, ilk evlenme yaşına bakıldığında Güneydoğu Anadolu Bölgesinde her dört bireyden bir tanesinin (%26,3) 18 yaş altında evlilik yaptığı bulunmuştur (TÜİK, 2006: 5). Ayrıca başlık parası uygulamasının 65 ve daha yukarı yaştaki bireylerde %28,7 oranında iken 18-24 yaş grubunda %10,2'ye düştüğü ortaya çıkmıştır (TÜİK, 2006: 8). Bu sonuç başlık parası uygulamasının etkilerinin kuşaktan kuşağa azaldığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

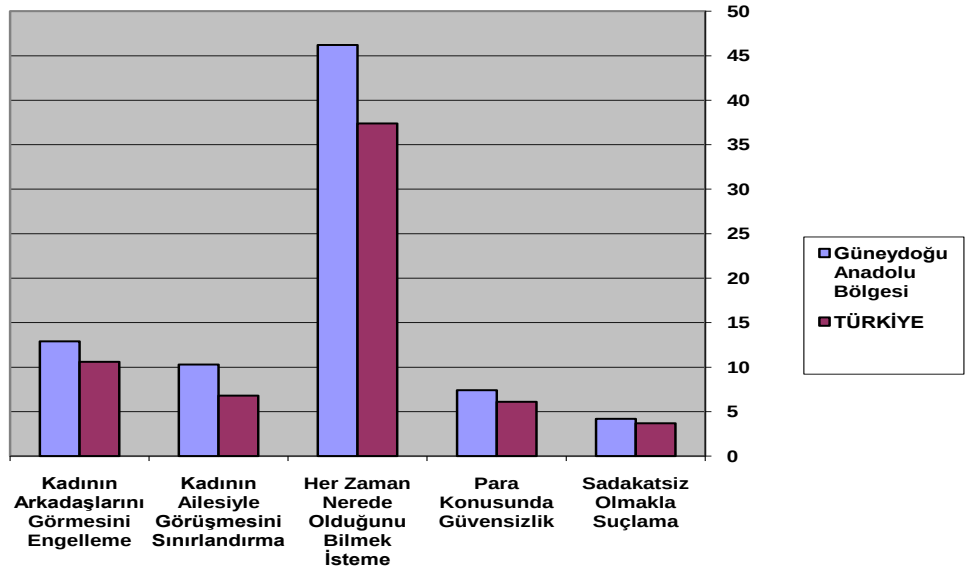
2008 yılında Sağlık Bakanlığı, DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün işbirliği ile yapılan Türkiye Nüfus Sağlığı Araştırmasının kadının statüsü bölümünde, 2003 yılında yapılan araştırmada farklı olarak kadınların fiziksel şiddete yönelik tutumlarına ilaveten kadınları kontrol etmeye yönelik davranışlar da ölçülmüştür. Tablo-2'de, 2003 ve 2008 yıllarındaki araştırmaların sonuçlarından 15-49 yaş grubundaki evli kadınlar arasında bir erkeğin belirli nedenlerle fiziksel şiddet uygulamasını doğru bulan kadınların oranları gösterilmiştir.

Tablo-2: Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmalarında Aile İçi Fiziksel Şiddete İlişkin Sonuçlar (TNSA, 2003: 41, 2008: 197)

	Yemeği Yakarsa	Kocasına karşılık verirse	Çocukların bakımını ihmal ederse	Cinsel ilişkiyi reddederse	Yemek yapmazsa	Ev işlerini ihmal ederse	Lüzumsuz para harcarsa	Görüşülen kadın sayısı
TNSA-2003	5.8	29.1	23.2	16.3	-	-	27.0	8075
TNSA-2008	2.5	11.0	14.5	5.4	4.9	10.4	15.4	7405

2003 yılındaki araştırma ile karşılaştırıldığında 2008 yılındaki Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması verilerine göre; Türkiye genelinde TNSA-2003'ten bu yana geçen sürede, fiziksel şiddet yaşanmasına ilişkin en az bir nedeni kabul eden kadınların oranı %39'dan %25'e düşmüştür. Daha önce

kırsal alandaki kadınların %57'si yaşadığı şiddeti kabullenebilmekteyken, 2008 yılında bu oran %21'e düşmüştür (TNSA, 2008: 196). Bu olumlu gelişme her geçen gün kadınların haklarına yönelik farkındalık düzeyinin arttığını ve aile içi şiddetin fiziksel boyutunu daha sorgular hale geldiklerini göstermektedir. Yine her dört kadından birinin fiziksel şiddeti tolere edebiliyor olması, bu konuda daha çok çalışma yapılmasını gerektirmektedir. Fiziksel şiddetin nedenleri olarak 2003 yılında en çok “kocasına karşılık vermek” iken, 2008 yılında “paranın lüzumsuz harcanması” en önemli neden olarak algılanmıştır (TNSA, 2008: 197). Bu noktada ekonomik zorlukların artmasından kaynaklanan nedenlerin bahane edildiğini görülmektedir. Şekil-5'te Türkiye genelinde ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki 15-49 yaşlarındaki evlenmiş kadınların eşlerinden kaynaklanan kontrol edici davranışların yüzdelerinin dağılımı görülmektedir.

Şekil-5: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki Kadını Kontrol Etmeye Yönelik Davranışların Dağılımı (TNSA, 2008: 199)

TNSA-2008'in bulgularına göre, kadını kontrol etmeye yönelik davranışlardan en sık yaşanan durumların %37,4'lük oranla “kadının nerede olduğunun bilinmek istenmesi” ve ikinci sırada ise %10,6'lık oranla “kadın

arkadaşları ile görüşmesinin eş tarafından engellenmesi” olduğu ortaya çıkmıştır. 7405 kadın örnekleminde yapılan araştırmada, “kadının nerede olduğunun bilinmesi” konusunda en çok %47,1’lik oranla Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi’nde, en az ise %29,9’luk oranla Batı Marmara Bölgesi’nde olduğu ortaya çıkmıştır. Kadını kontrol etmeye yönelik davranışların Batı Marmara, Doğu Marmara ve Ege Bölgeleri Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmektedir (TNSA, 2008: 199).

2008 yılında yayınlanan TÜBİTAK Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Grubu (SOBAG) tarafından desteklenen, niceliksel ve niteliksel olarak iki boyutta yapılan, 18 ay süreli “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet: Sorun Tespiti ve Mücadele Yöntemlerinin Analizi” araştırmasının niteliksel bölümünde, 27 ilden yaklaşık 50 kadın kuruluşundan 150’ye yakın kadınla görüşme yaparak kadın kuruluşlarının ve devletin kadına yönelik şiddeti sorunsallaştırmalarını, mücadelelerinin zaman içinde gelişmesini ve bunun sonuçlarını inceleyerek bu deneyimlerin güçlü ve zayıf noktaları değerlendirilmiştir (Altınay ve Arat, 2008). Aynı araştırmamanın niceliksel ayağında ise toplam 1800 evli kadınla 56 ile dağılmış yerleşim yerinde (il, ilçe ve köy) alan araştırması yürütülmüş ve kadınların eşlerinden yaşadıkları şiddetle ilgili deneyimlerini ve görüşlerini tespit edilmesi hedeflenmiştir. Bu araştırmanın en önemli bulgularından biri ülke genelinde her üç kadından birinin (%35), Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde ise %40 oranındaki kadının hayatı boyunca en az bir kez fiziksel şiddet gördüğü; bir diğeri de her on kadından dokuzunun dayağı haklı görmediği olmuştur. Bu araştırmada cinsel şiddete maruz kalma oranı %14 olarak bulunmuştur. Cinsel şiddete uğrayan kadınların %67’sinin aynı zamanda fiziksel şiddete maruz kalması bu çalışmadaki önemli bir bulgudur (Altınay ve Arat, 2008). Bu araştırma ile aynı yıl yayınlanan TNSA-2008 karşılaştırıldığında bulgular arasında farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır.

2009 yılında tamamlanan Avrupa Birliği 2005 yılı Katılım Öncesi Mali Yardım Programı kapsamında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü’nün de içinde bulunduğu uluslararası bir konsorsiyum tarafından gerçekleştirilen “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi

Şiddet Araştırması 2008” raporu sonuçlarına göre, ülke genelinde yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %39 olarak bulunmuş; evlenmiş kadınların %15’inin cinsel şiddet içeren davranışlardan en az birini yaşadığı tespit edilmiştir (KSGM, 2009: 46). Bu araştırma sonuçları ile ülkemizde kadına yönelik aile içi şiddet konusundaki veri tabanı eksikliği tamamlanmıştır.

2010 yılında kadınların aile içi şiddete bakış açısını belirlemek amacıyla yapılan bir başka nicel çalışmada sosyo-demografik özelliklerden okur-yazar olmamak, eşinin işsiz olması, kötü ekonomik ve eşler arası 5-9 yaş arası yaş farkının kadınların aile içi şiddete maruz kalma riskini arttırdığı saptanmıştır (Efe ve Ayaz, 2010: 23).

(2) Diyarbakır İlinde Yapılan Aile İçi Şiddet Araştırmaları

Diyarbakır İli Türkiye’de kadının statüsünün en düşük olduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin kültürel açıdan kalbi konumundadır. Bu nedenle yapılan geçmişte yapılan çalışmaların incelenmesinin de önemi büyüktür. Ulusal çapta yapılan ikinci araştırma olan 1998 “Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet” araştırmasında Diyarbakır İli örneklem grubuna sadece İl merkezi ve Çermik İlçesi dâhil edilmiştir (AAK, 1998). Alan çalışmasının yapıldığı Diyarbakır İlinde geçmişte yapılan araştırmalara genel olarak bakıldığında, ulusal tez veri tabanında aile içi şiddet konusunda Diyarbakır İlini kapsayan bir adet tez çalışması olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın dışında yapılan çalışmaları ise alan çalışması olarak sivil toplum kuruluşlarının topladığı veriler ve ülke çapında yapılan çalışmaların Diyarbakır İlini ilgilendiren bölümleri oluşturmaktadır.

2004 yılında Kadın Merkezi Vakfı (KAMER) isimli kadın sivil toplum kuruluşuna başvuran 164 aile içi şiddet mağduru kadın üzerinde yapılan hizmet tabanlı bir araştırma sonuçlarına göre; şiddet mağduru kadınların %32’sinin görücü usulü ile evlendikleri ortaya çıkmıştır (Erkan ve Bozgöz, 2004). 2006 yılında yapılan bir başka hizmet tabanlı bir alan araştırmasında kadın sivil toplum kuruluşlarına başvuran şiddet mağduru kadınlarla yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlara göre; şiddet sonucunda kadın sivil

toplum kuruluşlarına okur-yazar kadınların daha çok başvurdukları, kadınların %60,1'inin 18 yaşını bitirmeden evlenerek çok küçük yaşta büyük sorumlulukların altına girdikleri, %65,4'ünün kendi iradeleri dışında evlilik yaptıkları, %29,1'inin de eşiyle akraba olduğu tespit edilen sosyo-kültürel faktörler öne çıkmaktadır. Aynı araştırmada şiddet nedeniyle başvuran kadınların %62'sinin fiziksel şiddete uğradıkları ve bu şiddetin faillerinin de %65,3 oranında eşleri olduğu ortaya çıkmıştır (Akçer, 2006).

2008 yılında Altınay ve Arat tarafından yapılan geniş çaplı alan araştırmasında Diyarbakır ilinden 40 kişi ile anket ve odak grup çalışması yapılmıştır (Altınay ve Arat, 2008). Bağımsız bir kadın sivil toplum kuruluşu olan KAMER'e, kurulduğu tarih olan 1997'den 2002 yılına kadar başvuran 1025 kadından, %49'unun fiziksel, %37'sinin cinsel, %10'unun ensest, %2'sinin tecavüze maruz kaldığı tespit edilmiştir (Alyanak ve diğerleri, 2002: 10). KAMER'e 2009 yılı Aralık ayına kadar başvuran şiddet mağduru kadınlardan 3707 tanesi ile yapılan anketler sonucunda kadınların %68,2'sinin kocası veya birlikte olduğu kişi tarafından uygulanan şiddete maruz kaldığı; %59,7 oranında fiziksel, %96,5 oranında psikolojik, %84,2 oranında ekonomik, %71,8 oranında sözel, %35,8 oranında cinsel şiddete maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır. Bu örnekteki kadınların %45,8'inin 18 yaşından önce evlendikleri; %87,6'sının kendi istekleri dışında ailelerinin istedikleri kişilerle evlendirildikleri; %78,1'inin akraba evliliği yaptıkları ortaya çıkmıştır (KAMER [web], 2010).

Ülke genelinde yapılan en son araştırma olan "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet" araştırmasında ise, Güneydoğu Anadolu Bölgesinden toplam 2040 kadın ile görüşme yapılmıştır. Diyarbakır İli ile ilgili ayrıntılı veri bulunmamakla birlikte Güneydoğu Anadolu Bölgesinde kadınların hayatlarının herhangi bir döneminde %47,7 oranında fiziksel, %19,2 oranında cinsel şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Maruz kalınan fiziksel şiddetin %23 oranında ağır, %24 oranında ise orta derecede olduğu ortaya çıkmıştır (KSGM, 2009: 47).

Diyarbakır'da kadının durumu ile ilgili olarak kadın kültürün taşıyıcısı konumunda olmasına rağmen erkeğe göre yeterince değerinin

anlaşılamadığını söylemek mümkündür. Ülkemizde yapılan araştırmalarda da kadının statüsünün Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde daha düşük olduğu ortaya çıkmaktadır. Kadının statüsü ile ilgili olan faktörlerden birisi onun eğitimidir. Türkiye nüfusunun okur-yazar olmayan bölümünün büyük kısmını kadınların oluşturması, eğitimdeki eşitsizliği ortaya koymaktadır (Köse ve Beşer, 2007: 116). Diyarbakır genelinde eğitim düzeylerine bakıldığında toplam okuma-yazma bilmeyen 19,062 kişiden 15,069'unun 15 yaş üstü kadınların oluşturduğu görülmektedir (TÜİK [web], 2010). Diyarbakır genelinde kadınların okuma-yazma oranının çok düşük olması kültürel yapıyı doğrudan etkilemektedir. Çünkü kadının eğitilmiş olması yetiştireceği gelecek nesiller için çok önemlidir. Eğitimsizlik kadının çalışma yaşamında yer almasını ve dolayısıyla ekonomik özgürlüğünü elde etmesini olumsuz etkileyebilmektedir (Köse ve Beşer, 2007: 116).

Üzerinde önemle durulması gereken bir diğer nokta da kadınların sosyal destek mekanizmalarından yoksun olmasıdır. Kadın içinde bulunduğu ortamda yaşadığı olumsuzluklar karşısında erkeğe nazaran daha çok kaderiyle baş başa bırakılmaktadır. Özellikle aile içi şiddet gibi en yakınlarından gelen bir şiddetin mağduru olma durumunda kadın içinden çıkılmaz bir hale düşmektedir. Diyarbakır'da ciddi intihar girişiminde bulunan bireylerin başvurusundan itibaren bir yıl süreyle izlenmesi suretiyle yapılan bir araştırmada, intihar teşebbüsünde bulunan kadınlara ailelerinin yardım etmediği, aileden veya arkadaşlardan gelen sosyal desteğin yetersiz olduğu belirlenmiştir. İntihar teşebbüsü sonrasında kadınların %65'inin aile içi şiddete maruz kaldığının saptanmış olması, durumun boyutlarını ortaya koyması açısından dikkat çekicidir. Bu çalışmada ortaya çıkan diğer bir sonuç ise intihara teşebbüs sonrası erkeklerin %48'inin tedavi süresi 4 ay veya daha fazla olmasına rağmen kadınların %62'sine herhangi bir tedavi uygulanmasına ailenin engel olduğudur (Yaşan ve diğerleri, 2008: 474).

Diyarbakır son yıllarda yapılan aile içi şiddet ile ilgili bazı araştırmalarda örnekleme dâhil edildiğini görmekteyiz. Bu noktada şiddet mağduru kadınların kurumlara başvuruları açısından değerlendirildiğinde meydana gelen olayın resmini daha somut olarak görmek mümkün olacaktır.

TBMM Komisyon İnceleme Raporuna göre, 2000-2005 yılları arasında Diyarbakır Valiliği'ne başvuran toplam 1113 kadından %63'ü fiziksel, %20,3'ü cinsel, %57'si ekonomik, %61'i duygusal şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir (KSGM, 2006: 207). Bu dönemde Valiliğe başvuran ve sığınma evine nakledilen kadınların dağılımı Tablo-3'te gösterilmiştir.

Tablo-3: Diyarbakır Valiliğine Başvuran ve Sığınmaevine Nakledilen Kadınların Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı (KSGM, 2006: 207)

YILLAR	AİLE İÇİ ŞİDDET	TECAVÜZ	TOPLAM
2001	2	1	3
2002	5	-	5
2003	4	-	4
2004	12	2	14
2005	28	4	32
TOPLAM	51	7	58

Diyarbakır'da 2006-2010 yıllarını kapsayan dönem içerisinde Jandarma sorumluluk bölgesinde 72 aile içi şiddet olayı meydana gelmiş, bu olaylara maruz kalan 45 kadın mahalli kolluk birimlerine müracaat ettiği öğrenilmiştir (Diyarbakır Jandarma Bölge Komutanlığı, 2010). Bu araştırmanın yapıldığı dönemde Emniyet Genel Müdürlüğü veri analiz merkezinin yeniden yapılanma sürecinde olmasından dolayı, kentsel alanda görev yapan polisin sorumluluk sahasında meydana gelen kadına yönelik aile içi şiddet olayları hakkında istatistiksel bilgi elde edilememiştir (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2011). Bu nedenle araştırmada kentsel ve kırsal alandaki olayların istatistiksel verilerinin karşılaştırılması yapılamamıştır.

2005-2010 yılları arasında Diyarbakır Valiliği Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne başvuran kadınların 465'i gündelik, 428'i ise sürekli kalmak için başvurduğu bilgisine ulaşılmıştır (Diyarbakır Valiliği, 2011). Kadın sivil toplum kuruluşlarına başvuran kadınlar ile ilgili olarak Diyarbakır'da 2010 yılının ilk 9 ayında sivil kadın kuruluşlarından toplam 882 kişi şiddete uğradıkları gerekçesiyle destek istemiştir. Belirtilen dönemde Diyarbakır Kadın

Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi (DİKASUM)'a başvuran kadınların sayısı 306; Bağlar Belediyesi Kardelen Kadın Evine başvuran kadınların sayısı ise 223'dür. DİKASUM'a başvuran kadınlardan 61 tanesinin can güvenliği riski olduğundan dolayı beraberindeki çocuklarla birlikte sığınma evine yerleştirilmişlerdir. Kardelen Kadın Evi'ne kaçırılma, öldürülme endişesi ile başvuran 11 tanesinden 8'i sığınma evine yerleştirilmiştir (Anadolu Ajansı [web], 2010). Resmi kurumlara yapılan başvurular ile sivil toplum kuruluşlarına yapılan başvurular arasında da büyük rakamsal farklılıklar olduğu dikkat çekmektedir.

Kadına yönelik aile içi şiddet olayları genellikle kolluk güçlerinin yaptığı işlem sonucunda olayın ciddiyetinin en üst seviyeye ulaşması halinde adli makamlara ulaşmaktadır. Meydana gelen aile içi şiddet olaylarının adli olay kapsamındaki sayısına bakıldığında Tablo-4'deki bilgiler elde edilmiştir. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun kapsamında son 5 yıllık dönemde Ulusal Yargı Ağı Programı (UYAP) ortamındaki Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı'nda görülen dava sayıları aşağıda görülmektedir.

Tablo-4: Diyarbakır'da Son 5 Yılda 4320 sayılı Kanun Kapsamında Görülen Dava Sayılarının Dağılımı (Adalet Bakanlığı, 2011)

Yıllar	Derdest Evrak	Açılan Dava	Takipsizlik Kararı	Yetkisizlik Kararı	Görevsizlik Kararı	Birleştirme Kararı	Fezleke	Toplam
2006	0	13	4	0	0	1	0	18
2007	0	20	3	0	0	1	0	24
2008	1	21	12	1	0	4	0	39
2009	12	38	15	1	0	6	0	72
2010	36	13	14	2	0	5	0	70

Bu bilgiler ışığında, kadın konukevine sığınmak için başvuran şiddet mağdurları ve kolluk güçlerince işlem yapılan olaylar ile adli makamlara intikal eden aile içi şiddet olayları arasında farklılıkların bulunmaktadır.

5. FAİL DAVRANIŞININ NEDENLERİ

Şiddet, belirli eylemleri yapanlardan çok onların tanığı ya da kurbanı olanlara ait bir kelimedir. Riches (1986: 12), antropolojik açıdan şiddet konusunda aktör, kurban ve tanıktan oluşan yapıyı “temel şiddet üçgeni” olarak tanımlayarak, şiddete yönelik tanık ve aktör perspektifi olmak üzere iki bakış açısı bulunduğunu belirtmiştir. Şiddet aktör tarafından meşru, tanık tarafından gayri meşru sayılan bir fiziksel zarar verme edimi olarak görülür. Olaydan sonra kurban, kendisine yönelik eylemleri onaylasa veya aktörler (uygulayıcılar) olaydan sonra pişmanlık duysa bile eylemin hala şiddet niteliğinde olduğu belirtilmiştir (Riches, 1986: 19). Bu nedenle şiddet suçlarının nedenleri araştırılırken temel şiddet üçgenindeki bakış açılarından yorumlanmasının gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

Conrad’tan Kızmaz (2006)’nın aktardığına göre, şiddet suçlarını işleyenler dört grupta ele alınmaktadır:

- **Kültürel Şiddet Suçluları:** Alt kültür grupları içerisinde yaşayan suçlulardır. Genelde herhangi bir sorunun çözme biçimi olarak şiddet davranışına başvurmaktadırlar.

- **Kriminal Şiddet Suçluları:** Bu kategoridekiler soygun gibi kriminal bir eylemi gerçekleştirmek için şiddeti bir araç olarak kullanmaktadırlar.

- **Patolojik Şiddet Suçluları:** Zihinsel veya beyin ile ilgili bir rahatsızlığı olan patolojik suçluları tanımlamaktadır.

- **Durumsal Şiddet Suçluları:** Belirli durumlarda-özellikle kışkırtılma koşulları altında- kontrolsüz olarak işlenen şiddet suçlularını tanımlamaktadır. Örneğin aile tartışmaları, öfke suçları bu şiddet suçlarındandır. Aile içi tartışmalardaki durumsal şiddet suçlusu failer genelde geçici olarak kontrollerini kaybederler ama sonradan işlediği eylemlerden dolayı da üzüntü ve pişmanlık duyarlar (Kızmaz, 2006: 255). Esasen aile içi şiddetin failerini kültürel şiddet suçluları olarak değerlendirebildiği halde, kadın cinayeti suçlarının durumsal şiddet suçluları olduğu değerlendirilmektedir. Eşini döven erkeklerin dövmeyenlerden farklarının

yüksek ataerkil ortamda sosyalleşmeleri olduğu belirtilmektedir (Hattery, 2009: 80). Bu farkı yaratan ise geri plandaki kültürel ortamdır.

Kuşaklar boyu saldırgan davranışların ve şiddet eylemlerinin sürmesinde, artmasında rol oynayan gelenekler, görenekler arasında dayak ilk sırada yer alır. Elle, yumrukla, sopayla vurarak insanın, hayvanın canını acıtma eylemi olan dayak, anne babanın çocuğa; erkeğin kadına karşı kullandığı baskı, denetim, eğitim aracı niteliği kazanmıştır (Köknel, 2000: 147). “Babamdan böyle gördüm” diyerek, dayağı ailenin içine sokan erkekler, “dayak cennetten çıkmadır” özdeyişine uyararak insanlarda acı, kızgınlık, öfke, kin, nefret duyguları yaratan bu eylemin etkisini ve yaygınlığını arttırmışlardır (Köknel, 2000: 147).

Şiddet evlilik veya birliktelik ile ortaya çıkmaz; şiddetin temelleri insanın bilinçaltından sosyal çevresine, okuduğu kitaplardan izlediği filmlere kadar hayatı boyunca kişiliğine yerleşir (Günay, 2008: 107). Kadına yönelik aile içi şiddetin sorumlusunun çoğunlukla kocalar, erkek kardeşler, babalar ya da oğullar olduğu (Gelles, 1998; Owen ve Owen, 2008) ve şiddet uygulayan erkeklerin yalnızca “hasta ruhlu ve alkolik” değil, “dışarıda melek” gibi tanımlanan hepsi normal, bildik, tanıdık biçimde davranan erkekler olduğu (Günay, 2008) iddia edilmektedir. Fakat kadına yönelik aile içi şiddetin failleri de daima erkekler değildir. Kadının aile ve akraba çevresindeki başka bir kadın da kadına karşı şiddet uygulayabilir. Örneğin, kaynanası, eltisi, görümcesi gibi kişiler tarafından uygulanan şiddete de maruz kalılabilmektedir. Fakat kadına karşı şiddet özellikle erkekler tarafından uygulanmaktadır ve kadına karşı şiddeti uygulayan kişi de genellikle kocasıdır (İçli, 2007: 398; Kızmaz, 2006: 257). Buna karşılık mağdur her zaman eş ile sınırlı kalmayıp eşin yakın çevresine de (kayın valide, baldız, kayınlar ve kayın peder vb.) uzandığı görülmektedir (Kızmaz, 2006: 251). Şiddet kullanmanın güçlü erkeğin bir davranışı olmadığı ve kendini göreceli olarak güçsüz bulan erkeklerin şiddet kullandığı bildirilmiştir. Kadınlarına vuran ve buna karşılık eşlerine saldırmaktan ziyade geleneksel olarak korumak için sosyalleştiklerini söyleyen erkekler üzerinde çok güçlü bir tabu

vardır. Kadınlar belli durumlarda erkeğin dövebileceğini kültürel anlamda kabullenmektedirler (Smith ve Laidlaw, 1999: 292).

Eşlerini döven erkeklerin; cinselliği de içeren saldırgan dürtülerini denetleyemeyen, kişiliği gelişmemiş, eğitim ve öğretim düzeyi düşük, ekonomik ve kültür yetersizliği içinde yetişmiş, alkol kullanan insanlar olduğunu belirtmiştir (Köknel, 2000: 147). Evlilik içi tecavüz faillerinin ortak özelliklerinin ise güç, denetleme, cinsellik, sadizm, öfke olduğu belirtilmiştir (Günay, 2008: 47). Şiddete başvuran erkeklerin çoğunluğu yetersiz kişilik gösteren, iletişim yeteneği olmayan, ruhsal gelişimini tamamlayamamış kişilerdir. Evlilikte şiddete başvurma'nın güçsüzlük, yetersizlik duygularını yenme ve özsaygıyı koruma çabası olduğu belirtilmektedir (İçli 1998'den aktaran Balcıoğlu, 2001: 22).

Erkeklerin bir kısmının dayanın hâkimiyet kurmada etkili bir araç olduğuna inandığı belirtilmiştir. Erkeklerin kendilerince oluşturdukları sebeplerle iki durumda dayaa başvurdukları belirlenmiştir. Birincisi, kadın yerine getirilmesi şart bir görevi ihmal etmiş veya kabul edilemez bir kusur işlemiştir. İkincisinde ise, erkek haklı olmamasına rağmen sırf bir tartışmadan, öfkesinden ve duygusal davranışından dolayı eşini dövmüştür (Günay, 2008: 14). Alkol kullanımı da şiddeti iki yönde etkilemektedir. Alkollü olduklarında erkekler, daha “rahat ve fütursuzca” şiddet uygulayabilmektedirler ve şiddeti alkolün arkasına sığınarak açıklayabilmektedirler (Günay, 2008: 31).

Kocabaşoğlu'nun aktardığına göre, Skinner, Watson gibi davranışçı yaklaşımı benimseyenler, insan davranışını biçimlendiren asıl şeyin “toplumsal koşullanma” olduğunu söylerler. Bu görüşe göre kişi yaşam boyu bir kültürel süreçten geçer. İçinde yaşadığı toplum onu belli bir davranış biçimlendirmesine götürür (Kocabaşoğlu, 2000: 28). Kadın-erkek farklılığının da büyük ölçüde cinsiyete değil kültürel şartlanmaya bağlı olduğu belirtilmiştir (İlbars, 1987: 205-206). Kültür unsurlarının nesiller arasında aktarılmasında aile ile birlikte gelenekler ve müesseselerin bu görevi yerine getirdiği belirtilmiştir (Nurin, 1994: 33).

Sosyal öğrenme teorisi şiddetin çocukluk döneminde öğrenildiğini ve yaşama uygulandığını belirtmesi açısından önemlidir. Teorinin merkezinde şiddete maruz kalan veya ebeveynleri arasındaki şiddete tanık olan çocukların büyüdükllerinde şiddeti kullanma ihtimallerinin daha fazla olduğu iddiası yatmaktadır. Buna göre aile; insanların karı ve koca, ebeveyn ve çocuk rollerini öğrendikleri bir sosyal grup ve kurumdur. Ev ortamı insanların çok çeşitli streslerle, buhranlarla ve öfkelerle nasıl başa çıkılmasının öğrenildiği ilk yer olarak görülmektedir (Gelles, 1998: 196). İnsan, oldukça uzun süren bebeklik ve çocukluk süresince, aralıksız bir öğrenim süreci içinde doğduğu ve eğitildiği topluma özgü yaşama biçimlerini içselleştirmesini sağlar. İnsan toplumlarının üyeleri daima farklı davranış biçimleri ya da örneklerini paylaşırlar ki bu, bütün olarak kültürlerini oluşturur. Her toplumun kendine özgü bir kültürü vardır ve bütünüyle öbür toplumlarından farklıdır. (İlbar, 1981: 55).

İlk defa Emile Durkheim tarafından kullanılan “sosyalizasyon” kavramı, yetişkin kuşakların yetişmekte olan kuşakları sosyalleştirmesi, toplumsal hayata alıştırmaları, ruhsal, zihinsel ve ahlaki yönden yetiştirmesi olarak açıklanmıştır (Silah, 2005: 328). Genel olarak toplumdaki normların ve rollerin kazanılması olarak tanımlanan sosyalizasyon süreci doğumdan ölüme kadar devam ettiği belirtilmektedir (Weiten ve Lloyd, 2006: 313). Önce toplum kendi değerlerini en küçük yapıtaşı olan aileye benimsetmekte, aile sayesinde de bireylere değerlerin aktarımının yapıldığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda bireylerin şiddet eylemlerine başvurmalarının nedeni özellikle çocukluk ve ergenlik dönemindeki sosyalleşme biçiminde aranması gerektiği öne sürülmüştür. Yetersiz veya yanlış bir sosyalleşme biçimi, bireyin gelecekte şiddet davranışını gerçekleştirme veya suç işleme olasılığını arttırabileceği değerlendirilmiştir (Kızmaz, 2006: 249-258). Bireyler, fiziksel saldırganlığın kabul gören bir davranış biçimi olabileceğini, öncelikle aile üyeleriyle yaşadıkları deneyimler aracılığıyla öğrendikleri, daha sonra öğrendikleri bu saldırgan davranış ve tutumları, kendi özel ilişkilerinde de sürdürme eğilimi geliştirebilecekleri belirtilmiştir.

Kültür kişilerin sosyalizasyon sürecine doğrudan etki etmektedir. Mesela özerlik ve bireyselliğin rehber felsefe olduğu batı toplumunda bireyler kendine yeten, bağımsız ve kişisel başarıya yüksek derecede önem verildiği bir ortamda yetişmektedirler. Doğu kültüründe ise bireyin kimliği, davranışları ve başarısının kökenleri aile ve topluluk gibi kolektif birimlere dayanmaktadır (Yick, 2007: 33). Bir sosyalizasyon aracı olarak öğrenilir bir biçim olan ve kültürden kültüre değişkenlik gösteren şiddetin, yaşandığı kültürel ortamda, farklı özellikler kazanan ve çeşitli simgesel içerikleri olan karmaşık bir olgu olduğu belirtilmiştir (Batı, 2007: 15). Aile içi şiddetin, kültürel olarak en yaygın üstünlük kurma aracı olarak kullanıldığı belirtilmiştir (Kocacık, 2001: 5). Aile içi şiddetin maskelenmesinde, minimize edilmesinde ve sınırlandırılmasına yönelik tutumlarda da kültür çok önemli bir rol oynamaktadır (Yick, 2007: 32). Nurin'e göre kadın oğlunu nasıl yetiştirirse, o çocuk da büyüüp baba, koca olduğu zaman çocuklarına, karısına aynı eğitimi, aynı davranışı, duygu ve düşünceyi ve terbiyeyi verecektir. Kadının daha iyi eğitilmesi ise hem erkeği güdüleyecek, hem de kültürün kuşaktan kuşağa daha iyi aktarılması, çocukların daha iyi sosyalizasyonu sağlanmış olacaktır (1994: 38).

Kadının mağdur olmasında üzerinde durulması gereken bir diğer önemli konunun "toplumsal cinsiyet rolleri" olduğu da belirtilmektedir (İçli, 2007: 399). Dolayısıyla sosyalizasyonun kişilere kazandırdığı en önemli kültürel örüntünün ise cinsiyet rolleri olduğu söylenebilir. Cinsiyet rolleri genel anlamda her cinsiyet için uygun davranışın ne olması gerektiği konusundaki kültürel beklentilerdir (Weiten ve Lloyd, 2006: 313).

Kadın ve erkek arasındaki köken bakımından biyolojik nitelikte olmayan farklılıklar ve onların yükledikleri rollerin sosyal olarak yapılandırılması olan toplumsal cinsiyet, kişinin kültürel, toplumsal rolü, ruhsal-işsel tanımlaması ve onların temsil edilmesi anlamında kullanılmaktadır (Üner, 2008). Cinsiyeti doğa belirlerken, toplumsal cinsiyeti kültür belirlemekte ve toplumsal cinsiyet kimliği hakkındaki anlayışlar, bunlarla bağlantılı olan cinsel tutum ve eğilimlerle birlikte, çok erken yaşlarda oluşmaktadır (Johnston ve diğerleri, 2001'den aktaran Üner, 2008).

Bu beklentilerin her kültürde aynı olduğunu söylemek hatalı olur. Yavuz (2000: 104), kültürel öğrenme faktörleri yoluyla her toplumun kendine has normallik standartları geliştireceğini ileri sürmüştür. Kadın ve erkeğe biçilen cinsiyet rolleri kültürel ve görecelidir. Farklı kültürlerin analizi amacıyla yapılan çalışmalar kadın ve erkeğin farklılığının çoğunlukla kültürel yani öğretilmiş olduğunu göstermektedir (İlbars, 1987: 205). Bu bakımdan her toplum ve kültürel yapı için aynı cinsiyet organizasyonun egemen olduğunu söylemek olası değildir. Bazı toplumlarda erkeklerle özdeşleştirilen bir takım rollerin kadınlar tarafından, kadınlara biçilen rollerinse erkekler tarafından üstlenildiği ya da cinsiyet rollerinin denkleştiği görülmektedir (İlbars, 2008: 5).

Örneğin, Tchambuli kültüründe kadınlar batıdaki erkekler, erkekler ise batıdaki kadınlar gibi davranmaları kültürel roller ve ilişkilerin batıdaki geleneklere göre cinsel yönden ters kişilere verilmesi bu farklılaşmayı ortaya koymaktadır. Kadın cinsiyet rolleri kültürden kültüre değiştiği gibi aynı kültürün farklı katmanlarında da değişiklik gösterebileceği belirtilmiştir. Kültürümüzde kadının konumunun değerlendirilmesine ilişkin çalışmalar, kadının yerleşim yerine göre kır-kent gibi ikili bir toplum yapısındaki farklılığın kadının yaşam değerleri ve statüsünde de farklılıklar yaratmasına neden olduğu belirtilmiştir (İlbars, 1987: 206). Günümüzde hala buna benzer örneklerin kalıntılarını bulabilmek mümkündür. Arnavutluk'ta beş yüz yıldan beri devam eden "Leke Dukagjini" kanunu sonucunda bir gelenek olarak yeminli bakirelerin erkek egemen toplumda söz sahibi olabilmek için yemin etmeleri suretiyle eşitliğe kavuşmaya çalışmakta olduklarını, kadınlığından vazgeçip, tamamen erkek rolüne bürünmek suretiyle karşılığında özgürlüğünü almakta oldukları belirtilmektedir (Atasoy, 2010).

Asya kültüründe koca evin reisidir, ekmeğini kazanmakla görevlidir ve karar vericidir. Kadın ise kocasına, kocasının ailesine ve çocuklara bakmakla görevlidir. Kız çocukları görevini yapan, gelecekte neslin devamı ve sosyal güvenlik sistemine hizmet etmesi için erkek çocuk doğurmakla görevli kişiler olarak sosyalize olmaktadır (Yick, 2007: 32). İçli (2007: 382)'ye göre ideal kadın, genelde kocasının rahatının sağlayan, evini temiz tutan, ev ile ilgili çatışmaları çözen, seksi görünmeyen, saldırgan olmayan,

erkeğin aksine itilimlerini kontrol edebilen biridir. Kadınların eşlerinden dayak yemesi ya da azar işitmesinin nedeninin çoğunlukla kadınların kocalarına itaat etme, saygı gösterme, anlayışlı davranma gibi sorumlulukları yerine getirmemeleri yani cinsiyet rollerine uymamaları olduğu belirtilmiştir (Uğurlu ve Ulu, 2003: 63).

Sanayileşmenin de kadın rolleri üzerinde etkili olduğu söylenmektedir. Kentleşme ile kadının yükü artmış; anne, eş ve iş kadını olarak hayattaki rolünü almıştır. İyi bir anne olmak zorundadır. Çocuklarına bakmaya, onların eğitimi ve sağlığıyla ilgilenmeye kendini mecbur hissetmektedir. Mükemmel bir eş olmaya çalışacaktır. Evde işi bir hayli yüklüdür, fazladır. Evdeki işleri yoluna girince işe, çalışma mekânına gidecektir. Orada çalışırken, aklı bir yandan da evde, eşine ve çocuklarında olacaktır. Bu onda sıkışma hissi, kaygı, anksiyete oluşturacaktır ve bir anlamda tükenmişlik içine girecektir (İçli, 1984'ten aktaran Balcıoğlu, 2000: 23).

Aile içinde sorumlulukların paylaşılması evliliğin stres ortamına etki eden faktörlerden birisidir. Bu davranışlar da kültürel olarak öğrenilmektedir. Ülkemiz kültüründe evdeki sorumlulukların dağılımına baktığımızda 2006 yılında yapılan Aile Yapısı Araştırması sonuçlarına göre, ülkemizde erkeklerin ev işleri konusunda yaptıkları faaliyetler olarak %69,1 oranında aylık faturaların ödenmesi ve %68,4 oranında küçük bakım, onarım, tamir olduğu tespit edilmiştir. Buna rağmen ev içindeki işlerden yemek yapma %87, 1 oranında; ütü %84,3 oranında; sofranın kurulup kaldırılması %74,1 oranında ve günlük yiyecek-içecek alışverişinin de %37,7 oranında kadınlar tarafından yapılmaktadır (TÜİK, 2006). Bu bize cinsiyet rollerinin günlük hayatımızda ne kadar etkili olduğunun en somut göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bağlamda madalyonun diğer yüzüne baktığımızda kültürel değerlerde, cinsel nesnenin erkek ya da kadın olmasına bakılmaksızın özne daima, aktif ve saldırgan bir erkektir. Çünkü kültürel anlamda bu rol değer verilen bir roldür (Bulut, 2008: 114). Türk sosyo-kültürel yapısı içinde genelde, erkek çocuğun sosyalizasyonunda kazandırılan 'erkeklik' rolünde

kadını küçümseme, ona karşı sert davranma, evde tek hâkim olma ve gerektiğinde kadına şiddet kullanma öğretildiği belirtilmiştir (İçli, 2007: 398).

Ülkemizde toplumsal cinsiyet kalıplarında kadın ve erkeğin tepkisel davranış özellikleri evliliğin ya da birlikteliğin işleyişinde bir takım olumsuzluklara yol açabilmektedir. Yapılan bir araştırmada ailede meydana gelen sorunlara yönelik olarak eşlere sorulduğunda kadınlar, kocalarının %30'unun kavga ve şiddet göstermeye eğilimi olduğunu; erkekler ise eşlerinin %27'sinin münakaşa edip, sesini yükselttiğini ortaya koymuştur. Aynı soru kendilerinin ne tür tepki verdiği şeklinde sorulduğunda, kadınların %37'si konuyu konuşarak tartıştığı, erkeklerin %43'ünün de eşleriyle konuyu konuşarak tartıştığı saptanmıştır (Demirkan ve diğerleri, 2009: 96-98). Bu ikilemin nedeni yine kültürel olarak erkeğin yaptığı tepkisel şiddet davranışını açıkça ifade etmeyerek gizlemesindendir. Kadına el kalkmayacağını ve kötü söz söylenmeyeceğini bilmesine rağmen erkeklerin otorite aracı olarak şiddet kullanmasının temelinde yanlış sosyalizasyon süreci olduğunu da söylemek gerekir. Bu noktada meydana gelen fiziksel şiddetin faili tarafından itiraf edilememesinin ardında yine kültürel faktörlerin olduğu söylenebilir.

Hartnagel ve Mizanuddin tarafından yapılan kültürlerarası bir araştırmada kadınların yaşamlarının tümüyle geleneksel ev içi rolleriyle sınırlanmasının, onların ailenin diğer üyelerine yönelik şiddet ögesi içeren suç işleme olasılığını yükselttiğini ortaya koymuştur (Hartnagel ve Mizanuddin, 1986'dan aktaran İçli, 2007: 383-384). Evlilikte aile içi şiddete maruz kalma ile çocuğuna şiddet uygulama arasındaki anlamlı ilişki olduğu da yapılan çalışmalarda elde edilen bir başka bulgudur. Kocasından dayak yiyen kadınların yemeyenlere oranla çocuklarını daha fazla dövdükleri ortaya çıkmıştır (Vahip ve Doğanavşargil, 2006). Bu durum kadın tarafından maruz kalınan şiddetin genelde çocuklara yansıtıldığını da göstermektedir. Dolayısıyla aile içinde kadına yönelen şiddet ile çocuğa yönelen şiddet arasında bir bağ olduğu ortaya çıkmaktadır.

Kocabaşoğlu'na göre, sosyo-kültürel açıdan şiddet konusunda; çocuk yetiştirme biçimi, öğrenme, cezalandırma, özdeşim, alt kültür ve değer yargıları üzerinde durulması gerekir. Cezalandırmada aile şiddete başvurursa

çocuk bu davranış biçimini benimseyecek, gücünün yettiği kimseye tekrarlayacaktır (2000: 27). Çocukların aile içi şiddete tanıklık etmesi de çocuk istismarı ve ihmali olgusu ile aile içi şiddetin ortak alanında kalan ve araştırılan konulardan birisidir. Aile içinde şiddete görsel ya da işitsel olarak tanık olmuş olan çocuklara “sessiz”, “unutulmuş” ya da “görünmez” kurbanlar adı verilmektedir. Bu çocuklar son yıllarda “duygusal istismar” kategorisi içinde değerlendirilmektedirler (Özmen, 2004). ABD’de yapılan iki aile şiddeti anketi sonuçları göre her yıl 3 ile 17 yaş arasındaki çocuklardan 1,5 ila 3,3 milyon arasındaki miktarının aile içi şiddete maruz kaldığını ortaya koymuştur (Gelles, 1998: 184). Yapılan birçok çalışmada çocuklukta aile içi şiddete maruz kalma ile kendi çocuğuna şiddet uygulama arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır (Kaufman ve Zigler, 1987’den aktaran Gelles, 1998: 193; Burman ve Duffy-Feins, 2007; Vahip ve Doğanavşargil, 2006).

Aile içi şiddetin varlığı, gelecekteki şiddet davranışının güçlü bir göstergesi olarak görülebilir. Bu çerçevede, şiddet davranışı gerçekleştiren bireylerin, şiddet davranışı sergilemeyenlere nispeten daha çok aile içi şiddete maruz kaldıkları veya daha çok şiddet davranışının sergilendiği ortamlarda büyüdükleri belirtilmiştir (Kızmaz, 2006: 258-259). Kendi ailesinde babasının annesine fiziksel şiddet uyguladığına tanık olan erkeklerin %72,5’inin kendi eşlerine de tokat atmak veya tartaklamak; %26,4’ünün ise kendi eşlerine karşı bıçak, silah kullanma, boğazını sıkma veya eşinin bir yerini yakmak suretiyle fiziksel şiddet uyguladıkları saptanmıştır (Maybek, 2009: 213-214). Dolayısıyla ortada kuşaktan kuşağa aktarılan bir şiddet mevcuttur. Bu bağlantıdan yola çıkılarak aile içinde kadına yönelik şiddetin önlenmesi ile çocuğa yönelik şiddetin de ortadan kaldırılmasına yardımcı olacağı değerlendirilmiştir (Aktaş, 1997: 1).

Şiddetin yaşandığı ailelerde yetişen kız ve erkek çocuklarda, şiddet yaşanmayan ailelerde yetişen çocuklara oranla fiziksel ve psikolojik sorunlara daha sık rastlanmaktadır. Bu çocuklarda ciddi sağlık sorunlarının yanı sıra eşitlik ve doğruluk kavramları bozulmakta ve sonuçta uyuşturucu ve alkol bağımlılığı, intihar girişimi, yasadışı davranış eğilimi, okulda devamsızlık ve eğitimini yarıda bırakma gibi eğilimlerin daha yüksek oranlarda görüldüğü

saptanmıştır (Warren, 1997'den aktaran Köse ve Beşer, 2007: 118). Bu konudaki bir diğer bulgu çocuk sayısı fazla olan ailelerde aile içi şiddetin arttığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle evlenecek çiftlere ve yeni evlilere, aile sağlığı ve aile planlaması yöntemleri konusunda daha iyi bilgi verilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Sevil ve Yanikkerem, 2006'dan aktaran Şen ve Sevil, 2007).

Türk kültürel değerlerinde emek, itaat ve hizmet, bir kadının kimliğinin bir parçası olarak yer aldığı, kadınların bunlardan birini yerine getirmemesi ve bu yüzden fiziksel şiddet görmesi, onun toplum tarafından iyi bir kadın olmaması nedeniyle cezalandırılması olarak görüldüğü öne sürülmüştür (White, 2000: 98-99'dan aktaran Bulut, 2008: 114). Bu tarz şiddeti destekleyen sosyal normların yerine şiddeti önlemeyi amaçlayan toplumsal sorumlulukların giderek arttığını görülmekte olsa da bu anlayış henüz etkisini kaybetmiş değildir. Bunun yanında bireylerin de giderek bilinçlendiği ve şiddeti kabullenmediği ortaya çıkmaktadır. Ülkemiz genelinde “erkeğin karısına kötü muamelede bulunması” kadınların %71,2'lik kısmı tarafından kesin boşanma sebebi olarak görülmektedir. Geriye kalan %28,8'lik kısmı ise aile içi şiddetin kesin boşanmaya varabileceğini çeşitli nedenlerle düşünmemektedir veya düşünmemektedir (TÜİK, 2006).

Bir başka tanıma göre “toplumsal cinsiyet sistemi” bütün erkeklerin kadınların boyun eğdirilmesinden çıkar sağladığı bir iktidar rejimidir. Bu iktidar rejimi erkeklerin egemen erkeklik değerlerini bir önceki kuşaktan başarı ile öğrenmelerini olanaklı kılan kültürel pratikler/alışkanlıklar sistemi olarak işlemektedir ve farklı sınıf, etnisite ve sosyo-kültürel gruplara mensup erkeklerin egemen erkeklik değerlerini ortak olarak benimsemelerine yol açtığı belirtilmiştir (Connell, 1998; Sancar, 2009'dan aktaran Maybek, 2009: 17). Kadın ve erkek arasındaki eşitsizliği cinsellik, güç ilişkileri ve politikaların cinsiyete olan etkisinde arayan feminist teori 18'inci yüzyılda bir akım olarak temelleri atılmış ve 1960 ve 1980'li yıllarda süregelen farklı akımlarla günümüze taşınmıştır. Bu süreç içerisinde feminist hareket liberal, radikal, marxist, sosyalist, psikanalitik ve kültürel feminizm olmak üzere altı farklı paradigmaya sahip olmuştur (Hanser, 2007: 321-326). ABD'de kadın hareketi

olarak başlayan bu akım ilk başta aile içi şiddetin nedenlerini cinsiyet eşitsizliği ve güç dengesizliğine bağlayan sadece beyaz kadınları kapsayan bir hareket olarak çıkmıştır (Yick, 2007: 30).

Aile içi şiddet konusunda en çok tartışılan teorinin feminist teori olduğunu söylemek mümkündür. Feminist teorideki kültürel feminist bakış açısı kadına yönelik şiddetin ataerkil ideolojilerden etkilendiğini öne sürmektedir. Feminist araştırma ve teorinin son 30 yılı erkek şiddetinde kadın sorumluluğu inancını değiştirmiştir. Dövülmüş kadınlar için sığınma evlerinin kurulma talebi uygulamadaki politikanın reformu ve halkın eğitimi gibi örnekler kadına karşı şiddet konusunu araştırma ve politika geliştirmede en hızlı büyüyen alanlardan birisi konumuna getirmiştir (İçli, 2007: 385).

Feminist bakış açısı, kadını erkeğin tasarrufunda gören ve kadını erkeğe göre ikincil konuma oturtan yasal ve sosyo-kültürel yapıların varlığını, erkek tarafından kadının bedenine zorla sahip olma stratejisini haklılaştırdığını ileri sürerek, tecavüz olgusunu kadın ile erkek arasındaki iktidar ilişkilerine veya ataerkil yapılara bağlı olarak açıklamaktadır (Kızmaz, 2006: 258). Aile içi şiddeti üreten dinamikler, yalnızca aile içindeki ilişkilerden değil, toplumsal yapı içerisinde kadını ayrımcılığa uğratan ve onu erkeğe bağımlı kılan mekanizmalardan kaynaklanmaktadır. Şiddet eylemlerinin temel bir belirleyicisi durumunda olan ataerkil yapının günümüzde, her ne kadar da gelişmiş bazı bölgelerde kısmen de olsa zayıflamış olmasına rağmen, varlığını önemli ölçüde devam ettirdiği belirtilmiştir (Kızmaz, 2006: 256). Ataerkil yapının kadınları birer meşru kurban, erkekleri de potansiyel saldırganlar olarak topluma hazırladığı sonucu çıkartılmıştır (Scully, 1994'den aktaran Kızmaz, 2006: 258).

Feminist teori ve uygulama tek güç seçeneğinin kocanın baskın olduğu ilişki olduğunu reddeder ve evlilikteki hiyerarşiyi ve kadınların evlilikte ikincil durumda olduklarını destekleyen yasal, dini ve kültürel mirasları sorgular (Smith ve Laidlaw, 1999: 292). Bu bağlamda kadına yönelik şiddeti evrensel olarak ataerkil yapılanmanın olmasına bağlayanlar da olmuştur (Ertürk, 2007'den aktaran Owen ve Owen, 2008) ve şiddet eylemlerinin sosyo-kültürel kaynaklarının analizinde irdelenmesi gereken unsurlardan

birinin ataerkil yapı veya erkekliğe ilişkin algılama biçimi olduğu belirtilmiştir (Kızmaz, 2006: 257-258).

Erkek şiddeti ataerkilliğin bir aracı ve önemli sosyal kurumlar tarafından onaylanan bir eylem olarak görülmektedir. Eş şiddetinin evlilikte güç dengesi ve erkek ile kadın arasındaki eşitliğin olmamasından kaynaklandığı iddia edilmiştir. Evlilikte güç ilişkileri erkeğin baskın olduğu, kadının baskın olduğu, gücün bölüşüldüğü yani eşitlikçi olarak sınıflandırılmıştır. Güç ilişkilerini belirleyen faktörler ise, gelir ve eğitim gibi kaynaklara ulaşım, kimin en çok sözünün geçtiği gibi güç süreçleri ve paranın nereye harcanacağına karar verilmesi konusunda kimin belirleyici olduğu olarak sıralanmıştır (Smith ve Laidlaw, 1999: 291-293).

Feminist teori kapsamında yapılan çalışmalarda değinilen bir diğer konu da ilişkinin içindeki güç dengesidir. Buna göre ilişki; güç temelleri, güç süreçleri ve gücün sonuçları olmak üzere üç faktöre bağlıdır. Bu tanımlamada “gücün temelleri” terimi, kültürel normlar içinde oluşan, kimin otorite olduğunu ve toplumdaki statüyü; “gücün süreçleri” terimi, kontrolü ele almak ve kararları vermek için etkileşim tekniklerini kapsayan bir süreci; “gücün sonuçları” terimi ise, önemli kararları kimin aldığı ve en son sözü kimin söylediğidir (Malik ve Lindahl, 1998). Bu noktada batı toplumlarındaki ilişkiler daha eşitlikçi iken, Asya kültüründe ilişki örüntüleri hiyerarşik bir yapı sergilediği belirtilmektedir (Yick, 2007: 33). Bireysel ve kültürlerarası verilere göre, cinsiyet eşitsizliğinin fazla olduğu ilişkiler, topluluklar ve toplumlarda, kadına yönelik şiddetin de yüksek oranda olduğunu ortaya çıkarmıştır (Gelles, 1998: 193).

Cesaret ve prestij korumaya yönelik fiziksel güç kullanma stratejilerinin erkeklik (*masculinity*) ile ilintili bir kültürel tanımlama biçimi olduğu belirtilmiştir (Markowitz ve Felson, 1998’den aktaran Kızmaz, 2006: 257). Gilmore’a göre, dünyadaki tüm erkek kimliklerinde dölleyici, koruyucu ve geçindirici olmak üzere üç temel ölçüt vardır. Bunlar bir kadını hamile bırakmak, kendisine bağımlı olanları tehlikelerden korumak, hısım ve akrabalarını geçindirebilmek görevleriyle bağlantılı olduğu belirtilmektedir (Maybek, 2009: 17). Dolayısı ile aile üyelerinin yapması gereken görevler

belirginlik kazanarak bir beklentiye getirmekte ve kadından beklenen görevler, erkekten beklenen görevler gibi ayrılaşmış bir yapı ortaya çıkarmaktadır. Bu ayrılaşmış yapı aile içi ilişkilerin statü ve roller bağlamında hiyerarşik bir yapı oluşturmaya ve babanın evin reisi olarak görevleri düzenlemesine yol açtığı iddia edilmektedir (Klein ve White, 1996'dan aktaran Baran ve diğerleri, 2005: 30-31).

Ülkemizde aile reisliğine baktığımızda kültürel yapının sonucu olarak, hanelerin %87'sinde hane halkı reisi erkektir, kalan %13 hanede ise kadınlar hane halkı reisidir. Kadınların hane halkı reisi olduğu hanelerin oranı kentlerde (%12) ve kırsal alanda (%13) yaklaşık olarak aynı düzeydedir (TNSA, 2008). Aile Değerleri Araştırması bulgularına göre de aile reisinin erkek olduğu tüm katılımcıların %66,4'ü tarafından desteklenmektedir (ASAGEM, 2010). Geleneksel Türk aile yapısı incelendiğinde, erkek egemen yapı içinde kadına yeterince söz hakkı verilmediği görülür. Bu yüzden erkeğin sözü emir olarak algılanmakta, reddedildiğinde ceza verilmesinin olağan karşılandığı belirtilmiştir (Tılıç'den aktaran Efe ve Ayaz, 2010: 27).

Feminist çalışmaların sonucunda temelinde özerklik, bireysellik ve kendi hakkında karar verme ilkelerine dayanan kadının güçlendirilmesi (*empowerment*) kavramı ortaya çıkmıştır (Yick, 2007: 36). Bu kavram günümüzde halen ülkelerin politikalarında üzerinde durulması gereken bir kavram olarak görülmektedir. Bunların yanında feminist teoriye yönelik de bir takım eleştiriler de yapılmıştır. Bazı feminist kuramcılar, kadının şiddeti yalnızca erkeğin uyguladığı şiddete karşılık vermek için kullandığını iddia etmişlerdir. Fakat genelde yapılan araştırmalar kadınların erkekler kadar sıklıkta fiziksel şiddeti başlatan olduğunu göstermiştir. Ayrıca eşcinsel ilişkilerdeki şiddetin oranının da fazla olması ve bunun nedenlerinin incelenmesi sonucunda kıskançlık ve sadakat olduğunun ortaya çıkması, ataerkillik ve erkek egemenliği konusunda ortaya atılan görüşleri çürütmüştür (Smith ve Laidlaw, 1999: 293). Elbette bu eleştiriler her kültürün kendi kodları içinde geçerli olup olmadığı konusu da tartışmalı bir durumdur. Sadakat ve kıskançlık davranışlarının da temelinde erkeğin kadına göre daha değerli

görüldüğü ve kültürel olarak kişilere öğretilmesinin de etkileri olduğunu söylemek mümkündür.

6. MAĞDUR KADIN DAVRANIŞININ NEDENLERİ

Kültür, kadında sahip oldukları yakın ilişkileri sürdürmelerini, aile kurumlarına ve yaşamdaki anahtar erkeklere (baba, eş, sevgili, oğul) bağımlı olmalarını beklemektedir. Cinsiyete ilişkin sosyo-kültürel beklentilerin, kadının bağımlılık düzeyini arttırırken, ebeveyn ve eş tarafından uygulanan gözetim ve baskıyı da arttırmakta olduğu belirtilmiştir (İlbars, 2008: 4).

Antropologların şiddete yaklaşımı, uygulandığının genel toplumdaki gerilim ve değerleri hangi şekilde içerdiği üzerine yoğunlaşma eğilimindedir. Bu bakış açısının ardında, sosyal edimlerin daha geniş sosyal çevreye etkide bulunmak amacıyla tasarlandığı ve edimin amaçlanan etkisinin ortaya çıkması için faili ile alıcısı arasında bir ölçüde anlayış ortaklığı bulunması gerektiği varsayımı yatar. Sosyal değerler bu anlayış ortaklığının dayanağını oluşturur (Riches, 1986: 27). Sosyal değerlerin, tutum ve davranışlarımızı etkilemesi aile içi şiddet konusunda mağdurların da davranışlarını doğrudan etkilemektedir. Sosyo-kültürel yapının bir boyutu olan ataerkil güç ilişkileri cinsiyet farklılığına biçim vermekte ve kadını çeşitli mağduriyetlere maruz bırakmaktadır. Sosyo-kültürel yapının kadına yüklemiş olduğu aile içi roller, kadında maddi ve kültürel anlamda erkeğe bağımlılık yaratan ve onun şiddete maruz kalmasına neden olan önemli bir etken olarak değerlendirilmiştir (İlbars, 2008: 6).

İçinde bulunduğu kültürel ortamın dinamikleri, şiddet mağduru kadının da şiddete uğradığında yardım isteme ve kendine olan özgüvenini sağlayıp kendi ayakları üzerinde durabileceğini anlamasında önemlidir. Bu konuda yapılan antropolojik bir çalışma daha önce de bahsedilen ABD'ye göç eden Sudanlı mülteciler üzerinde yapılan sosyo-kültürel araştırmadır. Çatışma ve şiddete maruz kalma durumunda Nuerli kadınlardan Sudan'da yaşayanlar akrabalarına giderken, ABD'ye yerleşen Nuerli mülteci kadınların polis ve sığınmaevlerine başvurmaları (Holtzman, 2004: 62) açıkça

göstermektedir ki kültürel ortamın sağladığı imkânlar kadının mağduriyeti etkilemesi açısından çok önemlidir.

Kadın, erkeğini kızdırmamak, ağır hakarete uğramamak veya dayak yememek için istemeyerek saygı gösterir. “Ne yapayım, bu benim kaderim. Hem boşanıp da ne yapacağım? Beni kim alır? Annem, babam, akrabalar, komşular ne der sonra... Ben ne derim, bu şiddete göğüs geremem mi? Bu kadar çocuktan sonra zaten bir yere de gidemem. Onların hatırı için katlanmaya mecburum” diye düşünür. Böylece hem kendini itaate ve suçluluk duygusuna günden güne daha fazla gömer, hem de bu davranışının sonunda da daha da şiddetlenen kavgaların kurbanı olmaya devam eder (Günay, 2008: 15). Yakın çevresine söylese bile bu noktada geleneksel yapıdan kaynaklanan yakınların aracılığı aile içinde konuyu zaman bırakmak en faydalı çözüm olacağı düşüncesinin de etkisini söylemek yerinde olacaktır. Bu da kadının sabretmesi yönünde telkin edilen kültürel bir örüntüdür.

Kadınların şiddete uğramasına rağmen böyle bir ilişkiyi sürdürmesindeki en önemli faktörlerin bağımlılık duygusu, dini inançlar, erkeğin egemenliği ve maddi zorluklar olduğunu öne sürmüştür (Wodarski, 1987’den aktaran İçli, 2007: 383). Şiddetin algılanma biçimleri ve şiddete tepkiler genel olarak şiddetin korku ve çaresizlik nedeni ile kabullenilmesi veya meşrulaştırma ve rasyonelleştirme yolu ile kabullenilmesi olduğu belirtilmiştir. Bu kabullenme davranışı Tablo-5’te gösterilmiştir (AAK, 1995: 156).

Tablo-5: Şiddete Maruz Kalan Kadınlarda Belli Oranlarda Örtüşerek Harekete Geçtiği Gözlenen Mekanizmalar (AAK, 1995: 156)

DAVRANIŞ	NEDENİ	SONUÇ
ŞİDDETİN KABULLENİLMESİ	Korku nedeni ile	Öfke, Nefret
	Çaresizlik nedeni ile	Öfke, Nefret
	Meşrulaştırma yolu ile	Aldırmazlık, Duygusal Bütünlüğün Korunabilmesi
	Şiddetin rasyonelleştirilmesi yolu ile	Duygusal bütünlüğün ve duygusal bağın korunabilmesi

Şiddete maruz kalan kadınlarla ilgili yapılan araştırmaların sonucunda düşük sosyo-ekonomik durum, stres, ruhsal hastalıklar, intihar girişimi, çok çocuğa sahip olma, madde bağımlılığı, sosyal destek yoksunluğunun yüksek risk faktörlerinden olduğu ortaya çıkmıştır (Köse ve Beşer, 2007: 114). Kadının ekonomik özgürlüğe sahip olması ile sözel, ekonomik, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalması arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir (Maybek, 2009: 236). Buna rağmen elde edilen genel bulgular, kadının ve erkeğin eğitim düzeyi, sosyal statüsü, ekonomik şartlarına bağlı olmaksızın, kadının ev içinde şiddete uğradığı görüşünü destekler niteliktedir (Balcıoğlu, 2001: 22). Mağdurlar üzerinde yapılan çalışmalar mağduriyetin depresyon, psikolojik rahatsızlık, intihar teşebbüsü, travma sonrası stres bozukluğu gibi sonuçlarını ve çeşitli önleme çabalarının etkinliklerinin incelenmesi konularına odaklanmıştır (Gelles, 1998: 194).

Dayak yiyen kadınların çoğu, kendi aile ortamlarında gördükleri baskı ve şiddet sonucu küçük yaşta evden kaçıp kurtulmak amacıyla evlenmek zorunda kalan, evliliğin ilk yıllarında dayak yemeye başlayan, dayak yüzünden bedensel, ruhsal izler taşıyan, içinde yaşadıkları olumsuz koşulları değiştirecek yolu, yöntemi bulamayan, çözümsüzlüğü yaşamaktadırlar. Dayak yiyen kadınların bir bölümü, dayacı gelenek ve göreneklerin eşine tanıdığı hak olarak kabul etmiş, ilginin, sevginin, kollamanın, koruma belirtisi olarak değerlendirmiş, “Kocam değil mi, döver de sever de,” diyerek boyun eğmiştir (Köknel, 2000: 147-148).

Kadının şiddetle mücadele edebilmesinde etkili olan sosyo-kültürel faktörlerin benlik algısı, cinsiyet rolleri ve kimlik hakkındaki inanışları ve evlilik ve aile hayatı hakkındaki inanışları olduğu belirtilmiştir (Fernandez, 2006: 254). Yapılan bazı çalışmalar şiddet mağduru kadının özelliklerini ortaya koymaktadır. Wodarski (1987)’den İçli (2007: 382)’nin aktardığına göre, şiddete uğrayan kadının özellikleri şöyledir:

- Saldırgan davranışlara maruz kalan kadın, duygusal açıdan katı bir aile ortamında pasif olmaya yöneltilmiştir.

- Sosyal açıdan oldukça yalnızdır; bütün evliliklerde şiddetin var olduğuna inanmaktadır.

- Kendisine yöneltile saldırgan davranışlardan, kendisini sorumlu tutmaktadır. Böylelikle, saldırgan davranışta bulunan kişiye ait sorumluluğu da üstlenmiş olmaktadır.

- Saldırgan bireye itaat etmesi, onun davranışlarını sürdürmesi olasılığını arttırmaktadır.

- Saldırgan davranışta bulunan kişinin bir gün değişeceğine dair ümidi hiç tükenmediği için, itaatkâr olmaktan vazgeçmez.

- Cinsiyet rolü, aile ve ev yaşamı çerçevesinde gelenekseldir.

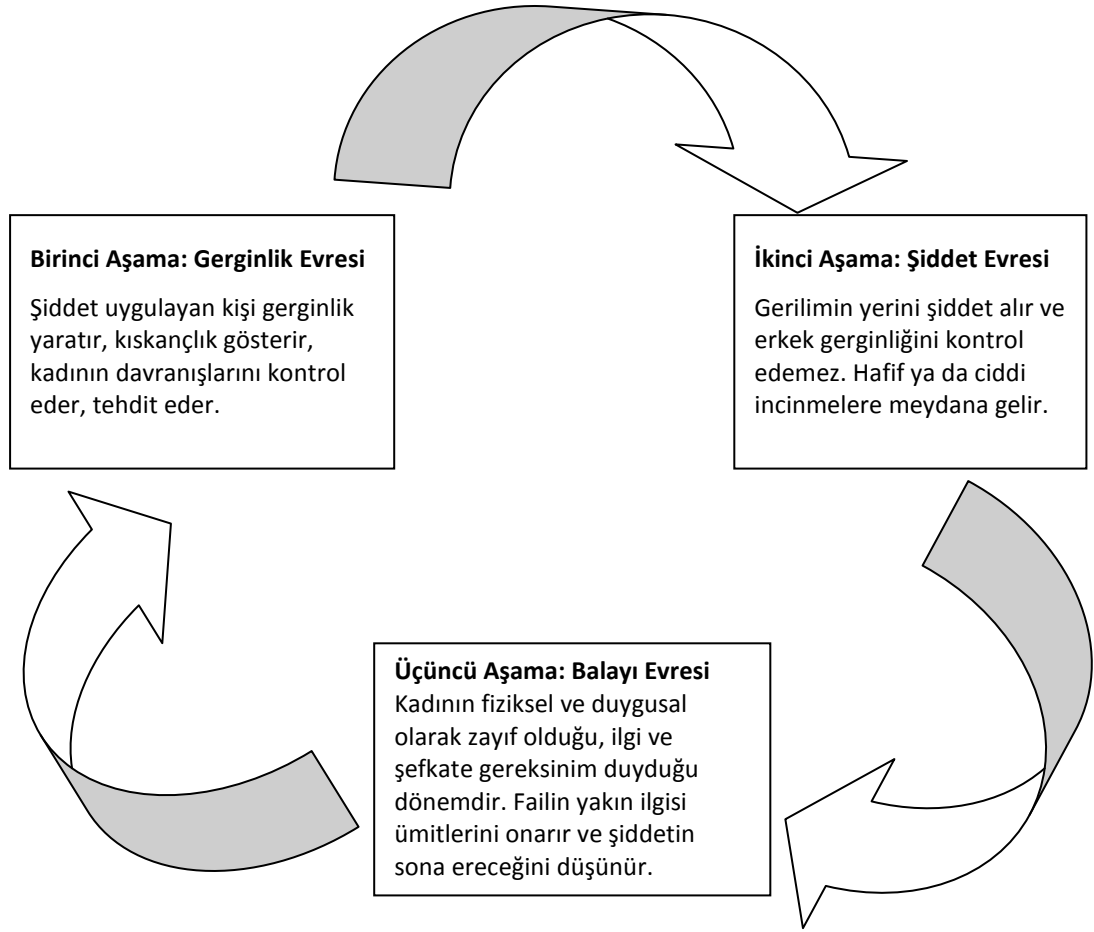
- Oldukça ciddi psikolojik ve fizyolojik sorunları olmasına rağmen, yaşadığı öfkeyi ve şiddeti inkâr etme eğilimi taşır.

Bu noktada bahsedilmesi gereken bir husus mağdurların yaşadığı şiddetin kısır bir döngü içinde devam ettiğine yönelik psikolojik seviyedeki görüştür. Jordan ve Walker tarafından şiddetin tekrarlayan döngüler şeklinde ortaya çıktığını ve bu döngünün üç safhayı kapsadığını belirtmişlerdir. Walker şiddet döngüsü sonucunda kadınlarda meydana gelen psikolojik sorunları incelemek suretiyle yaptığı çalışmalar sonucunda “dayak yiyen ya da örselenmiş kadın sendromu” kavramını ortaya çıkarmıştır (Dutton, 2007: 78; Köse ve Beşer, 2007: 116).

Şiddet döngüsü kavramının yapılan bazı çalışmalarda, “şiddetin öğrenilmesi ve kuşaktan kuşağa aktarılması” anlamında kullanıldığı da görülmektedir. Birçok çalışmada da şiddet döngüsü kadının yaşadığı şiddetin evrelerinin anlatılması için kullanılmıştır. Bu çalışmada da mağdur kadının şiddet döngüsünden çıkmasını engelleyen davranışın açıklanması amacıyla bu durumdan bahsedilmesinin uygun olduğu değerlendirilmiştir.

Şiddet döngüsü devam ettiği sürece mağdurlar şiddetin uygulandığı ikinci evrede her defasında daha da başarısız olduklarını ve her defasında

maruz kaldıkları şiddetin dozajının giderek arttığını bildirmişlerdir (Sullivan ve Kuehnle, 2007: 224). Şiddet döngüsünün evreleri Şekil-6'da gösterilmiştir.

Şekil-6: Şiddet Döngüsü (Dutton, 2007: 78; Köse ve Beşer, 2007)

Şiddet döngüsünden kadının çıkıp çıkamadığını belirlemek için mağdurların bu durumla nasıl baş ettiklerinin öğrenilmesi gerekmektedir. 2009 verilerine göre ülkemizde fiziksel veya cinsel şiddet mağduru her 10 kadından 6'sının yaşadıkları şiddeti çok ciddi bir sorun olarak görmedikleri ve şiddet yaşamış kadınların %74'ünün evini terk etmedikleri; evi terk edenlerin %56'sının ise çocukları nedeniyle geri döndükleri ortaya çıkmıştır (KSGM, 2009: 97). Boşanmış kadınlar üzerinde yapılan bir başka araştırmada, kadınların evlilik sorunlarını çözmek için ne yaptıkları sorulduğunda, %50'sinin "düzeleceğini umarak her şeye katlandıklarını" belirtmişlerdir. Aynı çalışmadaki örnekleme kadınların çoğunluğunun eğitimli ve iş sahibi olmalarına rağmen, sorunlarının geçeceğini düşünerek evliliklerini

sürdürdükleri tespit edilmiştir (Bulut, 2008: 115). Bu durumun “öğrenilmiş çaresizlik” olduğu da belirtilmektedir (Dutton, 2007: 46).

Sonuç olarak, şiddet döngüsü içinde bulunan kadının kültürel değerlerin baskısı nedeniyle maruz kaldığı bu durumdan kurtulamadığını açıkça göstermektedir. Çünkü kültürel değerlerden kaynaklanan cinsiyet normları evli kadının evliliğini sürdürmesini beklemektedir. Kadınların yaşadıkları şiddetin nedenlerine ilişkin görüşlerinin en başında “erkeğin sözünü dinlememe” ve “erkeğin sinirlenmesi” olarak bildirdikleri saptanmıştır (Efe ve Ayaz, 2010: 27). Mağdur psikolojisi açısından kadınlar kendilerini suçlu görmekte ve şiddeti kabullenmekte oldukları görülmektedir.

Kadının şiddet döngüsünden çıkamamasını bir başka kuramsal yaklaşım olan Sosyal Kontrol Teorisi ile de açıklanabilir. Sosyal Kontrol Teorisi suç kavramını bireylerin kültürden sapmaları ile açıklamaktadır. Ancak bazı şiddet davranışları da içinde yaşadığımız kültürden kaynaklanmaktadır. Aile içi şiddet eylemlerinin temelinde bireylerin kültürel algılama biçiminden kaynaklanan; “şeref”, “namus” ve “erkeklik” gibi olguların olduğu belirtilmiştir (Kızmaz, 2006: 261). Türkiye’de de namus kültürünün erkeğin kadın üzerindeki kontrolü erkeklik kimliği ile bütünleşmektedir. Türkiye kültürünün kolektivist olmasından kaynaklanan normlara itaat ve sorumluluklarını yerine getirme tüm aile bireylerinden beklenmektedir. Bu kültürel yapı içinde ise kadından eşinin ataerkil otoritesini kabul etmesi, kocadan ise eşini ve çocuklarını koruması beklenmektedir (Marshall ve Furr, 2010: 267).

Temelde sapma davranışının kontrol altına alınabilmesi için kullanılan sosyal kontrol araçları ile ilgili çeşitli görüşler mevcuttur. Sosyal kontrolün uygulanmasında aile ve kültür, devletin birer ideolojik aygıtları olarak belirtilmiştir (Althusser, 1994’den aktaran Bektaş ve Bakacak, 2009). Dolayısıyla sapma davranışının engellenmesinde aile ve içinde bulunulan kültür çok önemli bir yere sahiptir. Fakat kadına yönelik şiddet konusunda kontrol mekanizmasının şiddeti uygulayan fail üzerine odaklanması gerektiği halde şiddet mağdurunun üzerinde baskı kurmaya odaklandığı görülmektedir. Erkek egemenliğinin kadınları denetlemek açısından başvurduğu çeşitli

yöntemlerden birisinin de, kadınları “namuslu aile kadını” ile “orta malı” olarak ikiye ayırmak suretiyle etiketlemek olduğu belirtilmiştir (Yirmibeşoğlu, 2007: 75). “Mahalle baskısı” denilen kavramı daha çok kadın kendi üzerinde hissetmektedir. Şiddet mağduru kadının ilişkiyi bitirememesinin nedeni de kültürel faktörlerden kaynaklanan kontrolün ürünü olduğu söylenebilir. Riches’e göre, şiddetin dinamiğini kültürler arası bir bakış açısıyla incelendiğinde aktör, kurban ve tanık arasında ortaya çıkan gerilim, şiddet ediminin bir meşruluk mücadelesi yönünü anlatan siyasi rekabet ile taraflar arasında neyin şiddet olarak nitelendirilebileceğine dair anlaşma derecesini ifade eden uzlaşma olmak üzere iki ögeden oluşur (1986: 19). Aile içi şiddet açısından değerlendirildiğinde, aile içi şiddete tanık olan komşuların, daha geniş anlamda toplumun, hareket tarzlarının yaratabileceği kısıtlamaların şiddeti uygulayan aktör üzerinde önemli etkilerinin olduğunu söylemek mümkündür. Fakat aile içindeki tartışmalara genelde toplum müdahil olmak istememektedir. Riches (1986: 21), aile içiyle sınırlı olan şiddet hakkındaki deneyimlerin farklı toplulukların ya da farklı etnik grupların üyeleri arasında gerçekleştiği anda kişinin şiddetin meşruluğunun tartışmalı olabileceğini bildirmiştir. Aslında aile içi şiddet konusunda toplumun etkisi önleyici olması gerektiği halde toplum içindeki bir takım mekanizmalar bunun tam tersinin olmasına neden olmaktadır.

Şiddetin nasıl örgütlenmesi gerektiği hakkında normları bulunmayan pek az toplum olduğu söylenmiştir; örneğin, hangi tür rakiplere karşı hangi tür silahların kullanılması gerektiğinin de bu normlarda yer aldığı belirtilmiştir. Bu konuda ünlü bir örnek, Güney Sudan’daki Nuerlerdir. Nuerlerde aynı köyün üyeleri arasındaki dövüşlerde sadece sopa kullanılabilir, buna karşılık farklı köylerden kişiler arasında mızrak kullanılabilir, aynı şekilde, farklı kabileler arasındaki savaşlarda da kadınlara ve çocuklara dokunulması, kulübelerin ve ahırların yıkılması ve esir alma konusunda yasaklar vardır. Bu tür hükümler ancak rakipler Nuer değilse geçersizdir (Evans-Pritchard 1940: 121’den aktaran Riches, 1986).

Şiddetin toplum içinde, toplum tarafından nasıl sunulduğu, nasıl kabul gördüğü de önemlidir. Çünkü kabul gören şiddet de meşrudur. Hatta

şiddet genellikle bir yaşam biçimi olarak benimseniyorsa sorun olarak görülmez ve sorun çözmenin bir aracı olarak onay görür (Ergil, 2001: 40'den aktaran Kocacık, 2001: 4). Kültürel yapının kadına yönelik şiddeti hoş görmesi, toplumda erkeğin egemen konumda olması, fiziksel olarak erkeğin kadından güçlü olması, aile içi şiddet yaşantısında kadınların mağdur olma riskini arttırmaktadır (Adam, 2000 ve Eryılmaz, 2001'den aktaran Köse ve Beşer, 2007: 116). Ülkemizde kadınların aile içi şiddete yönelik tutumlarını nasıl etkilendiği konusunda yapılan çalışmalarda ataerkil inanışlar, başlık parası uygulamaları, kırsal yerleşim, geniş hane halkı, okur-yazarlık durumu, yoksulluk ve erken yaşta evliliğin şiddeti destekleyen birer faktör olduğu belirtilmektedir (Marshall ve Furr, 2010).

Şiddet uygulayanların gerekçesi olarak “disiplin” ve “terbiye” terimlerinin kullanıldığı görülmektedir (Bingölçe, 2006: 6). Şiddet eylemlerinin başka önemli bir gerekçesi olarak ileri sürülen “hakarete uğrama” mazereti de disiplin ve terbiye mazereti gibi kültürel bir tanımlamadır ve hakarete uğramaya yönelik geliştirilecek herhangi bir tutum da yine kültürel yapıyla ilintili olmak durumundadır (Kızmaz, 2006: 261). Bu gibi kültürel gerekçeler ülkemizdeki kadına yönelik şiddet olaylarının en temel mazeretlerini oluşturmaktadır.

Bir diğer husus kadının çalışmasının engellenmesi şeklinde ortaya çıkan kültürel kaynaklı kontrol mekanizmasıdır. Eşlerini bir işte çalıştırmak istemeyen aile başkanı erkeklerin oranı yüksektir. Gelin alayları, başlık, çeyiz gibi alışkanlıklarını koruyan, yer sofrasında, aynı kaptan yemek yiyen ve çatal bıçak kullanmayanların, çoğunlukta olduğu görülür. Ailelerin çoğu, kadınların başörtüsüz, kısa kollu giysilerle, çorapsız dolaşmasını hoş karşılamaz, saç kestirmesine ve boyanmasına karşı tepki gösterir (Sacaklıoğlu, 1994 ve Dönmezer, 1984'ten aktaran Balcıoğlu, 2001: 15).

Birçok toplumda bazı şiddet türleri sadece hoş görülmez, aynı zamanda cesaretlendirilir. Ebeveynlerin çocuklarının istedikleri gibi kontrol edebilmeleri için şiddet kullanmaları genelde onaylanır. Buna erkeğin karısını kontrol edebilmesi için de birçok kültürde izin verilmiştir (İçli, 2007: 382). Gelenek ve görenek, toplumsal hayatımızda şiddet üzerinde etkilidir. Mesela,

bazı alt kültürler kan davalarını teşvik ederler. Yine bazı yaygın inançlar da şiddet doğurabilir (Balcıoğlu, 2001: 148). Hırslar şiddet yoluyla ulaşılması mümkün türdense, kişilerin gerçekleştirmeyi umabileceği başlıca hırsları belirleyen kültürel etkenler şiddetin uygulanışını köklü bir şekilde etkileyebilir. Özgeci ilişkiler alanını, yabancılık ve düşmanlık alanlarını tanımlayan sosyal yapı da bu konuda etkilidir (Riches, 1986: 37).

Erkeklerin düzenleyici, lider, koruyucu, kahraman, mert, savaşçı, yetkili, yiğit, yönetici gibi niteliklerle anılması; kadınlardan daha güçlü ve saygın olarak kabul edilmesi; saldırgan davranışlar ve şiddet eylemlerine ilişkin hatalı, kötü örnekler oluşturmuştur. Bu örnekler babadan oğla, erkekten erkeğe geçerek toplumda saldırgan davranışların ve şiddet eylemlerinin artmasına, yayılmasına yol açmıştır (Köknel, 2000: 46).

Kültür içindeki sosyal normlar şiddeti tamamen destekleyebildiği gibi kısmen de desteklediği durumlar vardır. Örneğin, Venezuela'daki Piaora halkında akrabalık türü kısıtlamalar yüzünden gündelik ilişkilerde şiddet neredeyse yoktur. Fakat yabancılarla ilişkilerde –ister Piaora olmayan insanlar olsun, ister doğaüstü varlıklar olsunlar- şiddetin her türüsüne izin vardır (Overing, 1977'den aktaran Riches, 1986).

Toplum ve kültür tarafından erkek saldırganlığının onaylanması genç erkeklerde şiddet davranışının daha fazla olmasına sebep olur (Dallas, 1990 ve İçli, 1998'den aktaran Balcıoğlu, 2001: 21). Şiddetin kuşaktan kuşağa taşıyıcı ve meşrulaştırıcı kodları olarak kültürün şiddeti teşvik eden bazı unsurlarına örnek olarak erkeğin kadına karşı kullandığı şiddetin bazı toplumlarda manilere, özdeyişlere veya şarkılara yansıdığı belirtilmiştir. Türk kültüründeki 'söz ile uslanmayanı etmeli tekdir, tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir', 'annenin-babanın vurduğu yerde gül biter', 'dayak cennetten çıkmadır', 'kadının karnından sıpayı, sırtından sopayı eksik etmeyeceksin', 'kızını dövmeyen dizini döver', 'dövene elsiz sövene dilsiz gerek' gibi deyişler buna örnek olarak gösterilmiştir (İçli, 2007: 400; Köknel, 2000: 147; Bingölçe, 2006: 6). Toplumsal değer sistemimizin kadına "kol kırılır yen içinde kalır", "kan kussan da kızılıcık şerbeti içtim diyeceksin" biçiminde sorumluluklar yüklediği görülmektedir (Aktaş, 1997: 2).

Aile içi şiddetin toplumsal sonuçlarından birisi de boşanma olgusudur. Elbette tek başına sadece aile içi şiddet ile yola çıkılarak boşanma gibi daha geniş bir konuyu açıklamak imkânsızdır. Ülkemizde eşlerinden ayrılmak isteyen kadınlar, çok ciddi derecede erkek şiddeti ile karşı karşıya geldiği ve aile içindeki geçimsizliklerden dolayı kadının evden ayrılması veya boşanma isteğini belirtmesi, şiddet davranışını tetikleyen önemli bir neden olduğu belirtilmiştir (Kızmaz, 2006: 251). Boşanmanın nedenlerine yönelik geniş çaplı birçok çalışma yapılmakta ve ekonomik, psikolojik, sosyal ve kültürel nedenleri ortaya konulmaktadır. Ülkemizde 1998 yılında yedi coğrafi bölgeden yedi il örneğinde yapılan bir araştırmada eşlerin boşanmasına yol açan birbirine yönelik yanlış davranışlarından en önemli davranışın erkeğin evi ve evdeki görevleri ihmal etmesi (%27,8) ve erkeğin fena muamelesi (%21) olduğu bulunmuştur (Battal ve diğerleri, 2008: 136). Türkiye’de 12 il üzerinde yapılan başka bir araştırmada da genel olarak boşanma nedenlerinin temelinde aile içindeki iletişim sorunlarının olduğu ortaya çıkmıştır (Demirkan ve diğerleri, 2009: 134). Eğitim düzeyi yüksek ve meslek sahibi kadınların çoğunluğunu örneklem alan bir başka küçük çaplı çalışmada ise boşanma konusundaki en önemli nedenin %55 oranında şiddet olduğu tespit edilmiştir (Bulut, 2008: 114). 2009 yılı verilerine göre ülkemizde meydana gelen 114.162 boşanma olayının sadece 29 tanesinin nedeni cana kast ve pek fena muameledir (TÜİK [web], 2010). Bu bulgular bize göstermektedir ki kültürümüzde evlenen kadına empoze edilen “gelinlikle çıktın, kefenle dönersin” anlayışından dolayı aile içi şiddet nedeniyle boşanabilen kadınların toplumda özgürlüğünü biraz daha fazla elde etmiş kadınlar tarafından yapılabilen bir davranış olduğunu açıkça göstermektedir.

Boşanma olgusuna sosyo-kültürel açıdan bakacak olursak, bazı toplumlarda olumsuz bir tutum oluşmasının ve kabullenilebilir bir durum olarak görülememesinin temelinde kültürel değerlerin etkisi büyük olduğu söylenebilir. Boşanmış kişinin toplumda evliliği sürdüremeyen, karısını veya kocasını idare edemeyen bir birey olarak görülmesi genel anlamda boşanma düşüncesini engellemektedir (Akyüz, 1983’den aktaran Battal, 2008: 26).

Kadının içinde yaşadığı çevre, kendi dünyasıyla dış dünya arasındaki ara yapıyı oluşturmaktadır. Kendi dünyası sorunlu bir kadının dünyasıdır. Dış dünya ise kadın, evlilik, aile ve şiddete ilişkin değer ve normları temsil eden sosyal, politik ve ekonomik kurumlardan oluşmaktadır. Öncelikle kadının, kadın, evlilik, aile ve şiddet konularında hâkim kültürel değerleri büyük bir olasılıkla içselleştirdiği varsayılmaktadır. İkinci olarak, kadının ilk kez şiddete maruz kaldığında bu değerlerin onun tepkisini etkilediği varsayılmaktadır. Üçüncü olarak da, bu değerlerin ve bazı başka maddi faktörlerin (para, ailenin fiziksel yakınlığı vb.) etkileşiminin, kadının taciz edildiği ilişkiyi sürdürmesini ya da terk etmesini belirlediği varsayılmaktadır (Ann Hoff, 1990'dan aktaran İçli, 2007: 384). Evde, eşler arasındaki çatışmaların, geçimsizliğin nedenleri arasında söz konusu davranış kalıplarının farklı yorumu yer alır. Örneğin, eşinin çalışmasını, başı açık dolaşmasını ahlâksızlık olarak gören erkek, baskı yaparak, korkutarak, yıldırarak düşüncesini kabul ettirmeye çalışır. İnançları nedeniyle kadın eli sıkmayan erkek, arkadaşları arasında eşini küçük düşürür. Sabahları erken kalkmaya alışmış olan erkek, sürekli geç kalkan eşiyle tartışır (Köknel, 2000: 82).

Sonuç olarak rutin sosyalizasyon süreçleri, dominant cinsiyet sistemi, süre gelen kadın erkek ilişkileri erkekleri, kadını mağdur etme konusunda cesaretlendirmektedir. Bunun yanında medyanın da uyguladığı ve medya şiddetinin aile içi şiddet üzerinde etkilerinin de incelenmesi gerekmektedir.

7. AİLE İÇİ ŞİDDET ÜZERİNDE MEDYA ETKİSİ

Aile içi şiddetin medyadaki yansımalarının değerlendirilmesi ayrı bir çalışma konusudur. Bu bölümde geçmiş dönemde yapılan çeşitli çalışmalardaki çözümlemelerin bulgularını kullanarak medyanın aile içi şiddeti pekiştirici özelliğine vurgu yapılarak, alınması gereken önlemler açıklanmaya çalışılmıştır.

Kitle iletişim araçları bilgi aktarma, eğitim, öğretim gibi görevleri yanında, haber verme, eğlendirme görevlerini de yüklenmiş olup, yayının amacına, türüne, toplumun kültür düzeyine ve yapısına göre bu görevleri yerine getirmeye çalışırlar. Kitle iletişim araçlarından çıkan iletiler, alıcının

kişilik yapısı, yaş dilimi, bilgi birikimi, ekonomik ve toplumsal durumu, içinde yaşadığı kültür ortamı, ruhsal yaşantısı gibi bireysel özelliklerle ilişkili olarak farklı etkiler yaratabilir (Köknel, 2000: 120). Günümüzde kitle iletişim araçları, aktardıkları mesajlarla toplumları çok büyük ölçüde etkileme gücüne sahiptir. Özellikle kentsel toplumlarda kitle iletişim araçlarının her eve, her kasabaya hatta toplumdan soyutlanmış biçimde yaşayan gruplara bile erişebilme özelliğinden dolayı toplumsallaşma etmeni olarak karşımıza çıkmaktadır (Yüksel, 1990'dan aktaran Şen ve Sevil, 2007).

2006 yılı Aile Yapısı Araştırması sonuçlarına göre televizyon izleme ile ilgili verilere bakıldığında bireylerin %59,6'sı günde 1-3 saat arasında televizyon izlemektedirler (TÜİK, 2006). Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından gerçekleştirilen 2009 yılı Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırmasına göre kadınların günde 4,5 saat televizyon izlediği; 2010 yılı Kadınların Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması sonuçlarına göre ise kadınların ortalama televizyon izleme süresi hafta içi ve hafta sonu 4,32 saat olarak bulunmuştur (RTÜK [web], 2010). Yazılı ve sözlü basın bilgi aktarımı bakımından bugün çok yüksek bir ivme kazanmıştır. Gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalarda insanların yaşama biçimlerini değiştirmede en etkili teknolojik gelişim televizyon olarak saptanmıştır. Eğlence, bilgi, değerlerin farklılaşması, yemek yeme saati ve biçimi, düşünce biçimi, giyim tarzı, alışveriş, boş zamanları değerlendirme gibi davranışların değişimi sırasında saptanan olumsuz etkiler olarak ise; saldırganlık ve şiddete neden olmak, bireyi aile ve arkadaşlık ilişkilerinden uzaklaştırmak, tüketim davranışlarını değiştirmek, fantezi dünyasını çok canlı sunarak gerçeklerden uzaklaştırmak, hareketsizliğin fizik gelişimini olumsuz etkilemek, okuma zevkini azaltmak ve okuma süresini kısaltmak (Kocabaşoğlu, 2000: 30).

Televizyonun bir diğer etkisi de zihinsel dönüşüm sürecinde insanı değiştirmesidir. Batı (2007)'ya göre, televizyon gerçekliği ile yönlendirilmiş ve düşünsel ve zihinsel açıdan özürlü televizyon bağımlı insan tipi yaratılarak insanlar şiddete karşı duyarsızlaştırılmakta ve insani değerlere yabancılaşmaktadır. Aile içi şiddet bağlamından bunun nedeni ise kadının toplumsal özne olmaktan çıkarılıp şiddet özelinde nesneleştirilmesi ve erkek

egemen/kapitalist medya zihniyetinin erkek şiddetini derin retoriklerle meşrulaştırmasıdır. Sonuçta ortaya şiddet eğilimli ve duygu yoksunu insanlar çıkmaktadır (Batı, 2007: 18).

Batı (2007)'ya göre, şiddetin arka planında, kişilik bozukluklarından ceza yasalarına, bireysel silahlanmadan yeni metropol biçimi paralelinde gecekondulaşmaya, toplumun eğitim zafiyetlerinden medyaya, psikolojik, sosyo-ekonomik, sosyo-psikolojik, hukuki, antropolojik ve kültürel bir takım etkiler barındırdığını ve bunların kelebek etkisi⁶ misali birbirini etkilediğini öne sürmüştür. Toplumda şiddet eylemleri olarak görülebilen cinayet, tecavüz, gasp, yaralama, aile içi şiddet, darp etme/dövme, kavga, kapkaç, soygun, terörizm ve savaş gibi olaylara ait haberlerin her gün medyaya yansıdığı görülmektedir (Kızmaz, 2006: 249). Her türlü şiddet olayının medyaya yansımadaki farklılıklar toplumsal bilinç düzeyinin de olumlu ya da olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır. Kitle iletişim araçlarının da toplu ve bireysel şiddetin meydana gelişini etkileyen faktörlerden biri olduğu iddia edilmektedir. Kitle iletişim araçlarının şiddet sahnelerinin bireylerce benimsenmesine ve çatışma durumlarında uygulanmasının artmasına yol açtığını ileri sürenler vardır. Bunun yanı sıra, kitle iletişim araçlarının şiddetin azalması yönünde de yararlı olabileceği, şiddetin gösterilmesinin zihinsel bir boşalma, tatmin (katarizis) oluşturup şiddeti azaltabileceği görüşleri de vardır (Dönmezer, 1974'ten aktaran Balcioğlu, 2001: 21).

Kızmaz (2006: 251)'e göre, ülkemizde kitle iletişim araçlarına yansıyan şiddet eylemlerinin meydana gelmesinde aşağıdaki unsurların önemli ölçüde etkili olduğu belirtilmiştir:

- Boşanma ile ilintili yaşanan sorunlar,
- Eşler arasında yaşanan aldatma olayları,
- Okulla ilintili olarak ortaya çıkan sorunlar,

⁶ Kelebek Etkisi Teorisi, bir kelebeğin kanat hareketlerinin yüzlerce kilometre ötede bir kasırga başlatabileceğini temel alıp "Herkes, her şey birbirine bağlıdır; tüm canlılar tüm nesneler ilintilidir ve her olgunun arkasında mutlaka bir neden vardır" şeklinde bir yargıyı ifade eder. Günümüzde medya sarmalının yönlendirdiği toplumsal olguları açıklamada sıklıkla kendisinden bahsedilen bir yaklaşımdır (Batı, 2007: 14).

- Kıskançlık, tartışma, dedikodu ve intikam,
- Ekonomik sorunlar,
- Prestij ve statüye ilişkin algılamalar,
- Kız meselesi,
- Kan davası,
- Namusa ilişkin algılamalar,
- Futbol fanatikliği,
- Uyuşturucu, alkol ve uçucu maddelerin etkisi,
- Kitle iletişim araçlarının etkisi,
- Silah ve kesici alet taşımanın yaygınlığı,
- Mafya ve çete oluşumundan kaynaklanan şiddet olayları,
- Bireysel adalet arayışları,
- Hakkında bilgi sahibi olunmasının istenmemesi,
- Kişilik ve zihinsel rahatsızlıkların/yetersizlik yol açtığı şiddet eylemleri.

Daha önceleri ailenin toplumdaki saygınlığının korunması için aile içinde meydana gelen olayların sır olarak saklanması görüşü hâkimken günümüzde toplum aile içi şiddetin önlenmesi için gerekenlerin yapılmasını yazılı ve görsel medyada açıkça tartışılmaktadır (İçli, 2007: 384). Bu durum kültürel anlamdaki değişimle bağlantılı olduğu şeklinde değerlendirmek mümkündür. Yapılan bir çalışmaya göre gazetelerde yer alan aile içi şiddet haberlerinde en fazla fiziksel şiddete, ikinci sırada ise cinsel şiddete ilişkin haberlere yer verilmektedir (Bek ve Altun, 2007'den aktaran Owen ve Owen, 2008: 15). Bunun yanında seyredilecek bir şiddet olayında kişilerin faili değil, mağduru izlediği öne sürülmüştür (Armutçu, 2008: 63). Medyanın kadına

yönelik şiddeti sansasyon ve istismara dayalı biçimde işlemesi; ırza geçmeyi objektif bir biçimde ortaya koyamaması; vahşet, şiddet ve pornografiyi birleştiren yayınlarda bulunması; kadına yönelik şiddetin ciddi bir insan hakları ihlali olarak algılanmasını olumsuz etkilemektedir (Alemdar ve Erdoğan, 1990'dan aktaran Şen ve Sevil, 2007). Bu yaklaşımın arka planında ise hala medyada çalışanların çoğunluğunun erkek olmasından ve konulara ataerkil bakış açısıyla yaklaşılmasından kaynaklandığı ileri sürülmüştür (Armutçu, 2008: 51).

1994 yılında Aile Araştırma Kurumu tarafından yapılan Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları araştırması kapsamında yapılan dört aylık gazete inceleme sonuçlarında gazetelerdeki haberlerin %53'ünün önem derecesi birinci sayfadan sonra gelen üçüncü sayfada yer aldığı ve haberler verilirken "mizahi-alaycı", "olayı meşrulaştırıcı", "yargılayıcı-küfredici" bir üslup kullandıkları tespit edilmiştir (AAK, 1995: 200). Yine Aile Araştırma Kurumu tarafından 1997 yılında yapılan Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet araştırmasında, üç gazete ve iki televizyon kanalı kapsamında yapılan medya içerik çözümlemesinde şiddete ilişkin haberlerin %63,7 oranında adli haber, %20,7 olarak ise magazin haberi olarak verildiği; haberlerin %40 oranında üçüncü sayfada yer aldığı ve hikâyelendirme üslubunda verildiği ortaya konulmuştur (AAK, 1998: 223-227).

Yazılı basında aile içi şiddetin yansımaları ile ilgili birçok çalışma yurt dışında ve yurt içinde yapılmıştır. Yurt dışında yapılan incelemelere örnek olarak Romanya'da yapılan bir gazetelerin lingüistik incelenmesine yönelik bir çalışmada 225 gazete makalesinde çok sık geçen kelimeler olarak "karı", "öldürmek", "anne", "dövmek", "dayak", "katletmek" ve "koca" kelimeleri bulunmuştur (Marinescu, 2007: 29). Gazetelerin şiddet olaylarını alaycı bir dille yazdıkları, aile içinde vuku bulan şiddet haberlerine karşı duyarsız bir yaklaşım sergiledikleri ve çoğu zaman da yargıç gibi davranıp olayları ve kişileri yargıladıkları görülmüştür (Sucaklı, 2003: 32'den aktaran Ulusal, 2007).

Türkiye'de Ekim 2007 ile Mart 2008 arasındaki dönemde ulusal kanallarda yayınlanan televizyon dizilerinde kadına yönelik şiddetin nasıl

oluşturulduğuna ve nasıl yansıdığına ilişkin olarak yapılan bir içerik analizi çalışmasında (Ünlü ve diğerleri, 2009) şiddetin uygulandığı yer olarak bulunan sonuçlar Tablo-6'da verilmiştir.

Tablo-6: Televizyonda Şiddetin Uygulandığı Yerlerin Dağılımı (Ünlü ve diğerleri, 2009)

Şiddetin Uygulandığı Yer	Frekans	Yüzde
Ev	35	61,4
Kafe/Restoran	4	7,0
Eğlence mekânı	2	3,5
Cadde/Sokak	6	10,5
Araba içi	1	1,8
Orman	2	3,5
İşyeri	2	3,5
Telefonda	2	3,5
Diğer	3	5,3
TOPLAM	57	100

Televizyonda şiddet uygulanan mekân olarak %61 oranında ev ortamının ilk sırada yer alması aile içi şiddetin yansımalarını açıkça göstermesi bakımından önemli ve düşündürücüdür.

Ülkemizde Şen ve Sevil (2007) tarafından yapılan bir diğer çalışmada ise aile içi şiddet ile ilgili haberler, fiziksel, sözel, duygusal, ekonomik ve cinsel şiddet olarak gruplandırılmıştır. Şen ve Sevil (2007)'e göre yazılı kitle iletişim araçlarından olan gazetelerde şiddet ile ilgili yer alan haberlerin %10,2'sinin toplumu bilinçlendirici nitelikte olduğu belirlenmiştir. Gazetelerde şiddet ile ilgili bilinçlendirici haberlere yer verilmediği, yer verilen haberlerin de %84,6'sının da toplumu yanıltıcı ve magazinsel nitelikte olduğu belirlenmiştir (2007: 10). Tablo-7 araştırmanın verilerine dayanarak, bu aylar içinde gazetelerde rastlanan şiddet haberlerinin şiddet türlerine ve Tablo-8'de haberlerin topluma katkısına göre yapılan gruplamaların sayı ve yüzdeleri özetlenmiştir.

Tablo-7: 2005 Yılında Üç Aylık Dönemde Yüksek Tirajlı Üç Gazetede Şiddet Haberlerinin Sayı ve Yüzdeleri (Şen ve Sevil, 2007)

ŞİDDETİN TÜRÜ	SAYI	YÜZDE
Fiziksel	173	59.0
Duygusal	36	12.3
Ekonomik	9	3.1
Sözel	1	0.3
Cinsel	53	18.1
Bilgi Yok	21	7.2

Gazetelerde yer alan haberlerde sırasıyla en fazla fiziksel, cinsel ve duygusal şiddet içeren haberlerin olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik ve sözel şiddet ise gazetelere çok az oranda yansımıştır.

Tablo-8: Şiddet Haberlerinin Topluma Kazanımlarının Dağılımı (Şen ve Sevil, 2007)

HABERİN TOPLUMA KAZANIMI	SAYI	YÜZDE
Toplumu Bilinçlendirici	30	10.2
Toplumu Yönlendirici	14	4.8
Yanılıcı ve Magazinsel	249	85.0

Buna göre yapılan şiddet haberlerinin %85 oranında yanılıcı ve magazinsel boyutta olduğu göze çarpmaktadır. Geriye kalan %15'lik oranın ise toplumu bilinçlendirici ve yönlendirici haberler olduğu tespit edilmiştir.

Medyada çalışanların aile algısına yönelik yapılan bir çalışmada, katılımcıların %68'i "kadın kocasının tokadını sineye çekmelidir" ifadesine, %87'si ise "evliliğin sürmesi için bazen fiziksel güç kullanılabilir" ifadesine katılmamışlardır. Bu araştırmada medya profesyonellerine göre medyada yansıtılan şiddet, alt sınıfların düşük sosyo-ekonomik düzeydeki kişilerin yaşadığı ve uyguladığı şiddet olduğu; üst kesimlerdeki şiddetin ise sadece istatistiksel verilerde kaldığı ve medyada yer almadığı belirtilmiştir (Şentürk

ve diğlerleri, 2010: 300-301). Ayrıca medya çalışanlarına göre, kamusal alanda yapılan her şey kamunun malı sayıldığından mahremiyet alanına girmediği ve haberinin yapılabileceği; mahremiyeti ihlal eden haberlerin ise yükselme hırsı, para kazanma eğilimi, reyting ve tiraj kaygısı gibi nedenlerle yapıldığı belirtilmiştir (şentürk ve diğlerleri, 2010: 309).

Medyada alışanlar tarafından da geleneksel cinsiyet rollerini değiştirebilecek, toplumdaki olumsuz davranışları azaltabilecek ve toplumsal değişim için en etkili aracın medya olduğu belirtilmektedir (şentürk ve diğlerleri, 2010: 314). Aile içi şiddet konusunda medya aracılığıyla yapılan kampanyalara baktığımızda medyanın çok etkili rol üstlendiği ve farkındalık yaratma konusunda çok önemli görevleri olduğu ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde son dönemde meydana gelen kadın cinayetlerinin medyaya yansıma şekillerine bakıldığında (Nejla Yıldız cinayeti, Ayşe Paşalı cinayeti, Arzu Yıldırım cinayeti, Arzu Odabaş cinayeti, Semiha Karadağlı cinayeti, Sakine Akkuş cinayeti) daha bilinçlendirici haberler yapıldığı ve kitleler üzerinde daha çok farkındalık yaratıldığı görülmekle birlikte yine de kadın cinayetlerinin ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi engellenememektedir. Neredeyse her gün medyaya yansıyan haberlerde olayların normalleştirilme sürecine girmeden, kadına uygulanan her türlü şiddetin yanlış olduğunun vurgulanması önem kazanmaktadır.

Bu bağlamda, şiddetin ortaya çıkmasında suçu sadece medyaya yüklemenin yanlış olacağını da söylemek gereklidir. Medyada cinsiyetçiliğin azaltılması önemli bir faktör olmakla birlikte, sokak ortasında dayak yiyen kadına yardım edilmemesi ve etrafta seyirci bir grubun olması şeklinde verilen haberlerde toplumsal duyarsızlaşmayı pekiştirici etki yapmaktadır. Bu türden haberlerin verilmesinde daha dikkatli olunmalı ve bireyleri duyarlı hale getirici haberler yapılmalıdır. Sonuç olarak aile içi şiddetin tetikleyicisi de olabilen medyanın olumsuz etkilerinden arınarak sosyo-kültürel değerleri olumlu hale dönüştürecek en önemli güç olduğu görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırma kapsamında ekonomik düzeyi farklı olan üç ilçeden toplam 75 aile içi şiddet mağduru kadınlar ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Bu bölümde önce katılımcıların sosyo-demografik özellikleri daha sonra şiddetin yaygınlığı ve son olarak da katılımcıların sosyo-kültürel özellikleri ele alınmıştır. Yapılan mülakatlarda toplam 57 adet soru sorulmuştur. Kapalı uçlu sorular *MS Excel* programı ile bilgisayar ortamına aktararak araştırmacının veri tabanı oluşturulmuştur. Katılımcıların maruz kaldıkları şiddete ilişkin yaşadıkları betimsel analiz yapılmak suretiyle yorumlanmıştır. Soru kâğıdındaki açık uçlu sorular olan 26 ve 57'nci sorular ise bir nitel veri analiz programı olan *OpenCode v 2.1* programı kullanılmak suretiyle kodlandırılmış ve içerik analizine tabi tutulmuştur.

1. KATILIMCILARIN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Araştırma kapsamında görüşme yapılan katılımcıların tanımlayıcı bilgilerinin elde edilmesi maksadıyla; doğum yeri, medeni durumu, yaşı, eğitim durumu, mesleği, gelir durumu, kardeş sayısı, çocuk sayısı, hane halkı sayısı, eşlerinin meslek durumları gibi sosyo-demografik özelliklere ait sorular sorulmuştur. Bu özelliklere ait elde edilen bulgular müteakip maddelerde görülmektedir.

a. Katılımcıların Doğum Yerleri

Katılımcıların doğdukları yerler ile yaşadıkları yer arasında kültürel farklılıkların olabileceği göz önünde bulundurularak doğum yerleri sorulmuştur. Verilen cevaplar Diyarbakır merkez, Diyarbakır ilçeleri ve diğer iller olmak üzere üç ana grupta toplanmıştır. Araştırma alanındaki üç ilçeye göre katılımcıların doğum yerlerinin ayrıntılı olarak dağılımı Tablo-9'da görülmektedir.

Tablo-9: Katılımcıların Doğum Yerlerine Göre Dağılımı

Yerleşim Yeri	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Diyarbakır-Merkez	15	0.60	9	0.36	11	0.44	35	0.47
Bismil	2		1		3		6	
Çermik	0		1		1		2	
Çınar	1		2		0		3	
Dicle	0		0		3		3	
Eğil	2		1		1		4	
Hani	0		1		0		1	
Hazro	0		1		2		3	
Kulp	0		0		1		1	
Lice	2		2		0		4	
Silvan	0		1		0		1	
Toplam İlçeler	7	0.28	10	0.40	11	0.44	28	0.37
Mardin	1		1		2		4	
Siirt	1		0		1		2	
Muş	1		0		0		1	
Şırnak	0		1		0		1	
Adapazarı	0		1		0		1	
Adıyaman	0		1		0		1	
İstanbul	0		1		0		1	
Toplam Diğer Şehirler	3	0.12	6	0.24	3	0.12	12	0.16
GENEL TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Katılımcıların yarıya yakın bir çoğunluğunun (%47) doğum yerinin Diyarbakır merkez ilçeleri olduğu görülmektedir. Verilen cevaplar

incelendiğinde tüm katılımcıların %37'si Diyarbakır'ın ilçelerinden gelip merkeze yerleşen kişilerdir.

b. Katılımcıların Medeni Durumu

Şiddet mağduru kadınlarla mülakat yapılırken evli, hiç evlenmemiş, boşanmış, eşi vefat etmiş ve eşinden ayrı yaşayan katılımcılarla görüşülmüştür. Katılımcılardan alınan cevaplar doğrultusunda yaşadığı ilçelere göre medeni durumları Tablo-10'da görülmektedir.

Tablo-10: Katılımcıların Yaşadığı İlçeye Göre Medeni Durumlarının Dağılımı

Medeni Durum	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Evli	18	0.72	23	0.92	22	0.88	63	0.85
Hiç evlenmemiş	5	0.20	1	0.04	2	0.08	8	0.11
Boşanmış	1	0.04	0	0.00	0	0.00	1	0.01
Eşi vefat etmiş	0	0.00	1	0.04	0	0.00	1	0.01
Ayrı yaşıyor	1	0.04	0	0.00	1	0.04	2	0.02
Nikâhsız birliktelik	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Araştırma örneklemindeki kadınların %85'i evlidir, %11'i hiç evlenmemiştir. Evli olan toplam 63 kadının tamamının ilk evlilikleridir. Ayrıca görüşme yapılan kadınların kocalarının kaçınıcı evliliklerini yaptıklarını sorduğumuzda 6 tanesinde erkeğin ikinci evliliği olduğu, bunlardan 3 tanesi ilk eşi vefat ettiği için evlendiği tespit edilmiştir. Bu soru sorulurken tespit edilmek istenen bir diğer maksat “kuma getirmek” gibi çok eşlilik biçiminde oluşturulan aile yapısı içindeki kadınların belirlenebilmesidir. Bu doğrultuda yapılan yüz yüze görüşmelerde sadece Bağlar İlçesinde 2 kadının kuma olarak yaşadığı belirlenebilmiştir. Bu katılımcıların bireysel hayat hikâyeleri betimsel analiz bölümünde bulunmaktadır.

c. Katılımcıların Yaş Grupları

Daha önce aile içi şiddet ile ilgili yapılan araştırmalardan yola çıkılarak, bu araştırmanın başlangıcında en az 15 yaşındaki katılımcılarla görüşülmesi bir kriter olarak tespit edilmiştir. Örneklemin yaş ortalaması 35 (35.09) olarak bulunmuştur. İlçelere bakıldığında, Kayapınar İlçesinin yaş ortalaması 33 (32.7); Yenişehir İlçesinin yaş ortalaması 38 (37.5); Bağlar İlçesinin yaş ortalaması ise 36 (35.8) olarak bulunmuştur. Katılımcıların yaş gruplarının ilçelere göre dağılımı Tablo-11'de görülmektedir.

Tablo-11: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Yaş Gruplarının Dağılımı

Yaş Aralığı	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
15-19	1	0.04	0	0.00	0	0.00	1	0.01
20-24	2	0.08	1	0.04	3	0.12	6	0.08
25-29	4	0.16	8	0.32	3	0.12	15	0.20
30-34	8	0.32	2	0.08	6	0.24	16	0.21
35-39	5	0.20	4	0.26	7	0.28	16	0.21
40-44	3	0.12	6	0.24	2	0.08	11	0.15
45-49	2	0.08	1	0.04	3	0.12	6	0.08
50-54	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
55-59	0	0.00	1	0.04	1	0.04	2	0.02
60 +	0	0.00	2	0.08	0	0.00	2	0.02
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Katılımcıların yaş grupları incelendiğinde örneklem genelinde en çok 25-39 yaşları arasındaki şiddet mağduru kadınlarla görüşülmüştür(%60). En küçük yaştaki katılımcı 18 yaşında, en büyük yaştaki katılımcı ise 65 yaşındadır. Görüşme yapılan katılımcıların en çok Kayapınar İlçesinde 30-34 yaş arası; Yenişehir İlçesinde 25-29 yaş arası ve Bağlar İlçesinde 35-39 yaş arası olduğu görülmektedir.

Ç. Katılımcıların Eğitim Durumu

Katılımcıların eğitim durumlarının ilçelere göre dağılımı Tablo-12'de görülmektedir.

Tablo-12: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Eğitim Durumlarının Dağılımı

Mezun Olduğu Okul	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Üniversite (4 yıl)	2	0.08	0	0.00	0	0.00	2	0.01
Yüksekokul (2 yıl)	2	0.08	2	0.08	0	0.00	4	0.05
Lise	8	0.32	9	0.36	1	0.04	18	0.24
İlköğretim (8 yıl)	7	0.28	1	0.04	3	0.12	11	0.15
İlkokul (ilk 5 sınıf)	6	0.24	3	0.12	9	0.36	18	0.24
Okur-yazar, fakat ilkokul mezunu değil	0	0.00	4	0.16	9	0.36	13	0.17
Okur-yazar değil	0	0.00	6	0.24	3	0.12	9	0.12
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Katılımcıların eğitim durumlarına baktığımızda örneklem genelinde kadınların %12'si okur-yazar değildir. Okur-yazar olup, ilkokul mezunu olmayanların oranı ise %17'dir. Örneklem genelinde eğitimi olmayan (ilköğretimi bitirmemiş) kadınların oranı %29'dur. Eğitim gören şiddet mağduru kadınların ilçeler arasındaki dağılımına bakıldığında; Kayapınar ve Yenişehir ilçelerinde en fazla Lise mezunu kadınlarla, Bağlar İlçesinde ise en çok ilkokul mezunu kadınlarla görüşme yapılmıştır. Kayapınar İlçesindeki kadınların diğer ilçelerde yaşayan kadınlara göre eğitim düzeyinin daha yüksek olduğu, Bağlar İlçesinde yaşayan kadınların eğitim düzeyinin ise en düşük olduğunu söylemek mümkündür. Araştırma esnasındaki görüşmelerde kadınların eğitim düzeyi ile kendi düşüncelerini daha iyi ifade etmeleri arasında paralellikler olduğu gözlemlenmiştir.

d. Katılımcıların Meslek Durumu

Katılımcıların meslek durumlarının ilçelere göre dağılımı Tablo-13'te görülmektedir.

Tablo-13: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Mesleklerinin Dağılımı

Meslek	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Çaycı	0	0	0	0.00	2	0.08	2	0.03
Çocuk Gelişimcisi	2	0.08	0	0.00	0	0.00	2	0.03
Ev Hanımı	16	0.64	17	0.68	19	0.76	52	0.69
Hizmetli	0	0.00	0	0.00	1	0.04	1	0.01
İşletmeci	1	0.04	1	0.04	0	0.00	2	0.03
Kasiyer	0	0.00	0	0.00	1	0.04	1	0.01
Kuaför	1	0.04	2	0.08	0	0.00	3	0.03
Memur	1	0.04	0	0.00	0	0.00	1	0.01
Muhasebeci	0	0.00	1	0.04	0	0.00	1	0.01
Öğrenci	1	0.04	0	0.00	0	0.00	1	0.01
Satış Görevlisi	3	0.12	1	0.04	1	0.04	5	0.06
Sekreter	0	0.00	1	0.04	0	0.00	1	0.01
Temizlikçi	0	0.00	2	0.08	1	0.04	3	0.04
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Katılımcıların meslek dağılımlarına bakıldığında en çok %69 oranında ev hanımı oldukları belirlenmiştir. Ev hanımı olanların dışında ekonomik faaliyet icra eden kadınların sayısı Kayapınar İlçesinde 9, Yenişehir İlçesinde 8, Bağlar İlçesinde 6'dır. Ekonomik düzeyi düşük olan Bağlar İlçesinde ekonomik faaliyet icra eden kadınların en az olduğu görülmektedir.

e. Katılımcıların Gelir Durumu

Katılımcıların aylık olarak eve giren gelir miktarının ilçelere göre dağılımı Tablo-14'de görülmektedir.

Tablo-14: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Gelirlerinin Dağılımı

Aylık Gelir Aralığı	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
2000 TL ve yukarısı	7	0.28	2	0.08	0	0.00	9	0.12
1000-2000 TL arası	17	0.68	11	0.44	4	0.16	32	0.43
500-1000 TL arası	1	0.04	11	0.44	17	0.68	29	0.39
500 TL'den daha az	0	0.00	0	0.00	1	0.04	1	0.01
Düzenli Geliri Yok	0	0.00	1	0.04	3	0.12	4	0.05
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Araştırma örneklemindeki katılımcılardan 2000 TL ve üzeri geliri olanlar en çok Kayapınar İlçesinde bulunurken, Bağlar İlçesinde hiç bulunmamaktadır. 1000-2000 TL arası geliri olanların ilçelere göre dağılımında da belirgin bir farklılık bulunmaktadır. 500 TL'den daha az geliri olan veya düzenli bir geliri olmayan katılımcıların en çok Bağlar İlçesinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların Kayapınar İlçesinde en fazla %68 oranında 1000-2000 TL arasında; Yenişehir İlçesinde en fazla %44 oranlarında 500-1000 ve 1000-2000 TL arasında; Bağlar İlçesinde ise en fazla %68 oranında 500-1000 TL arasında gelirleri olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında düzenli bir geliri olmayan katılımcılardan Kayapınar İlçesinde rastlanılmamış, fakat Yenişehir İlçesinde 1 kişi, Bağlar İlçesinde ise 3 kişi düzenli bir gelirlerinin olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcıların gelirleri konusunda verilen cevaplara bakıldığında araştırmanın kurgusunda bulunan Kayapınar İlçesinin yüksek ekonomik düzey, Yenişehir İlçesinin orta ekonomik düzey, Bağlar İlçesinin de düşük ekonomik düzey olduğu ile paralellik taşımaktadır.

f. Katılımcıların Kardeş Sayısı

Görüşme yapılan şiddet mağduru kadınların kardeş sayılarından yola çıkılarak çocukluk döneminde içinde yaşadıkları aile ve hane halkı yapısı hakkında bir takım bulgulara ulaşılması hedeflenmiştir. Katılımcıların kardeş sayıları Tablo-15'te görülmektedir.

Tablo-15: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Kardeş Sayısının Dağılımı

Kardeş Sayısı	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
1-2	1	0.04	1	0.04	0	0.00	2	0.03
3-4	7	0.28	5	0.20	1	0.04	13	0.17
5-6	12	0.48	8	0.32	5	0.20	25	0.33
7-8	5	0.20	6	0.24	10	0.40	21	0.28
9-10	0	0.00	3	0.12	7	0.28	10	0.13
11-12	0	0.00	2	0.08	0	0.00	2	0.03
13-14	0	0.00	0	0.00	2	0.08	2	0.03
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Kardeş sayıları incelendiğinde örneklem genelinde katılımcıların yaklaşık yarısının (%46), 5-8 kardeş oldukları ortaya çıkmıştır. Tüm ilçelerde 5-6 kardeşe sahip katılımcıların en fazla olduğu görülmektedir. Bunun yanında katılımcılardan Kayapınar İlçesinde yaşayanların en fazla 8 kardeş, Yenişehir İlçesinde yaşayanların en fazla 11, Bağlar İlçesinde yaşayanların ise en fazla 13 kardeş oldukları bulunmuştur. Ortalama kardeş sayısı, örneklem genelinde 6 (6,41); Kayapınar İlçesinde 5 (5,24), Yenişehir İlçesinde 6 ve Bağlar İlçesinde 8 olarak bulunmuştur. Gelir durumu en yüksek ilçe olan Kayapınar'da katılımcıların geçmiş yaşantılarında yetiştikleri ortamda kardeş sayıları az iken, gelir durumu en düşük ilçe olan Bağlar'da kardeş sayılarının daha fazla olduğunu tespit edilmiştir.

Görüşme yapılan aile içi şiddet mağduru kadınların kardeş sayılarının yanında ailede kaçınıcı çocuk oldukları sorulmuştur. Bu sorunun maksadı çocuk sayısının fazla olduğu aile yapısı içinde kardeşler arasında ailenin

ekonomik imkânlardan faydalanma konusundaki farklılıkları tespit etmeye çalışmaktır. Bu soruya verilen cevapların dağılımı Tablo-16'da görülmektedir.

Tablo-16: Katılımcıların Kaçınıcı Çocuk Olduklarının Dağılımı

Kaçınıcı Çocuk Olduğu	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
En büyük	4	0.16	4	0.16	2	0.08	10	0.13
Ortanca en büyük arası	3	0.12	5	0.20	6	0.36	14	0.19
Ortanca	4	0.16	9	0.36	3	0.12	16	0.21
Ortanca en küçük arası	12	0.48	4	0.16	14	0.56	30	0.40
En küçük	2	0.08	3	0.12	0	0.00	5	0.07
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Örneklem genelinde katılımcıların kardeşleri içerisinde %40 oranında ortanca ile en küçük arası konumda oldukları tespit edilmiştir. Kayapınar ve Bağlar İlçesinde en çok ortanca ile en küçük kardeş arasındaki katılımcı ile görüşülmesine rağmen, Yenişehir İlçesinde ise kardeşlerine göre en fazla ortanca konumda olan katılımcılarla görüşme yapılmıştır.

Kişinin çocukluğundan içinde büyüdüğü ailenin yapısı kişiliğin şekillenmesine doğrudan etki ettiği daha önceki bölümlerde ifade edilmiştir. Tek bir başına aile yapısının incelenmesinde bir faktör olmamakla birlikte, erkek sayısının daha çok olduğu bir ailede büyüyen kadınların da ataerkil zihniyet etkisi altında sosyalleşmiş olabileceğini söylemek mümkündür. Katılımcıların kardeş sayıları arasında kız-erkek kardeş dağılımı Tablo-17'de gösterilmiştir.

Tablo-17: Katılımcıların Kız Kardeş Sayısı İle Erkek Kardeş Sayısı Oranının Dağılımı

Kız-Erkek Kardeş Sayısı Dağılımı	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kız kardeş sayısı erkek kardeş sayısından fazla	15	0.60	14	0.56	12	0.48	41	0.55
Kız kardeş sayısı erkek kardeş sayısına eşit	5	0.20	2	0.08	3	0.12	10	0.13
Erkek kardeş sayısı kız kardeş sayısından fazla	5	0.20	9	0.36	10	0.40	24	0.32
TOPLAM	25	100	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Katılımcıların kız kardeş sayısı ile erkek kardeş sayılarının oranlarına baktığımızda örneklem genelinde ve tüm ilçeler bazında kız kardeş sayısının fazla olduğu ve görülmektedir. Kız kardeş sayısı erkek kardeş sayısından fazla olan katılımcıların oranı Kayapınar İlçesinde %60, Yenişehir İlçesinde %56 ve Bağlar İlçesinde ise %48 olarak bulunmuştur. Erkek kardeş sayısı kız kardeş sayısında fazla olan katılımcılar ise %40 oranında en fazla Bağlar İlçesinde, %36 oranında Yenişehir İlçesinde ve %20 oranında en az Kayapınar İlçesinde olduğu tespit edilmiştir.

Bu bulgular ışığında şiddet mağduru olan katılımcıların genel olarak kendi ailelerinde erkek sayısının kız sayısından daha az olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik düzeyi en düşük olan Bağlar İlçesinde erkek kardeşi kız kardeşinden fazla olanların sayısı, ekonomik düzeyi en yüksek olan Kayapınar İlçesindeki erkek kardeşi kız kardeşinden fazla olanların sayısı ile karşılaştırıldığında iki katı olduğu görülmektedir. Bu noktada elde edilen bulgular ışığında ilçeler arasında bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik düzey düştükçe erkek kardeşi kız kardeşinden fazla olanların sayısı artmıştır. Bir önceki kuşak için, ekonomik düzeyi düşük olan Bağlar İlçesinde erkek çocuk (katılımcıların kardeşi) sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

g. Katılımcıların Çocuk Sayısı

Evli ve çocuk sahibi olan katılımcıların çocuk sayılarının ilçelere göre dağılımı Tablo-18’de görülmektedir.

Tablo-18: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Sahip Oldukları Çocuk Sayılarının Dağılımı

Çocuk Sayısı	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Çocuk sahibi olmayan	1	0.04	1	0.04	1	0.04	3	0.05
1-2	9	0.36	10	0.40	2	0.08	21	0.31
3-4	8	0.32	9	0.36	11	0.44	28	0.42
5-6	2	0.08	0	0.00	6	0.24	8	0.12
7-8	0	0.00	3	0.12	3	0.12	6	0.08
9-10	0	0.00	1	0.04	0	0.00	1	0.02
Toplam	20	0.80	24	0.96	23	0.92	67	0.89
Hiç Evlenmemiş	5	0.20	1	0.04	2	0.08	8	0.11
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Araştırma örneklemindeki evli ve çocuk sahibi olan katılımcıların sahip oldukları çocuk sayılarına göre dağılımına baktığımızda en fazla çocuk sayısının Kayapınar ve Yenişehir ilçelerinde 1-2, Bağlar İlçesinde ise 3-4 çocukta yoğunlaştığı görülmektedir. Örneklem genelinde 5 ve daha fazla çocuğu olan kadınların oranının %20 olduğu ortaya çıkmıştır. Örneklemdeki şiddet mağduru olan her beş kadından birinin 5 veya daha fazla çocuk sahibi olduğu tespit edilmiştir. En fazla çocuk sayıları açısından karşılaştırıldığında Kayapınar İlçesinde en fazla 6, Yenişehir İlçesinde en fazla 9 ve Bağlar İlçesinde ise en fazla 7 çocuk olduğu tespit edilmiştir. Ortalama çocuk sayısı örneklem genelinde 3 (3,05), Kayapınar İlçesinde 2 (2,20); Yenişehir İlçesinde 3 (3,24) ve Bağlar İlçesinde 4(3,72) olarak bulunmuştur.

Şiddet mağduru kadınların geçmişte yaşadıkları ailelerinde kardeş sayılarına ait bulgulardan daha önce bahsedilmiştir. Bu tespitlere ilave olarak katılımcıların kendi çocukları arasındaki cinsiyet oranlarının ortaya çıkartılması ve karşılaştırmalı olarak incelenmesi hedeflenmiştir. Katılımcıların kız çocuk sayısı ile erkek çocuk sayısı arasındaki oran dağılımı ise Tablo-19'da gösterilmiştir.

Tablo-19: Katılımcıların Kız Çocuk Sayısı ile Erkek Çocuk Sayısı Oranının Dağılımı

Kız-Erkek Çocuk Sayısı Dağılımı	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kız çocuk sayısı erkek çocuk sayısından fazla	9	0.45	6	0.25	11	0.49	26	0.39
Kız çocuk sayısı erkek çocuk sayısına eşit	6	0.30	9	0.375	4	0.17	19	0.28
Erkek çocuk sayısı kız çocuk sayısından fazla	5	0.25	9	0.375	8	0.34	22	0.33
TOPLAM	20	1.00	24	1.00	23	1.00	67	1.00

Şiddet mağduru kadınların kız çocuk sayıları ile erkek çocuklarının oranlarına bakıldığında örneklem genelinde kız çocuk sayısının erkek çocuk sayısından fazla olduğu tespit edilmiştir. Kayapınar İlçesinde %45 oranında, Bağlar İlçesinde %49 oranında kız çocuk sayısının erkek çocuk sayısından fazla olduğu görülmektedir. Yenişehir İlçesinde ise bu oranın diğer ilçelere göre en düşük olduğu bulunmuştur. Elde edilen bu bulgular ekonomik düzeyleri bakımından ilçeler bazında değerlendirildiğinde, katılımcıların kardeşlerinin cinsiyetlerindeki oranın çocuklarının cinsiyetlerindeki oran ile örtüşmediği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bir önceki kuşaktaki ailenin çocukları ile şimdiki kuşak ailenin çocuklarının cinsiyetleri konusunda değişime uğradığını söylemek mümkündür.

ğ. Katılımcıların Hane Halkı Sayısı

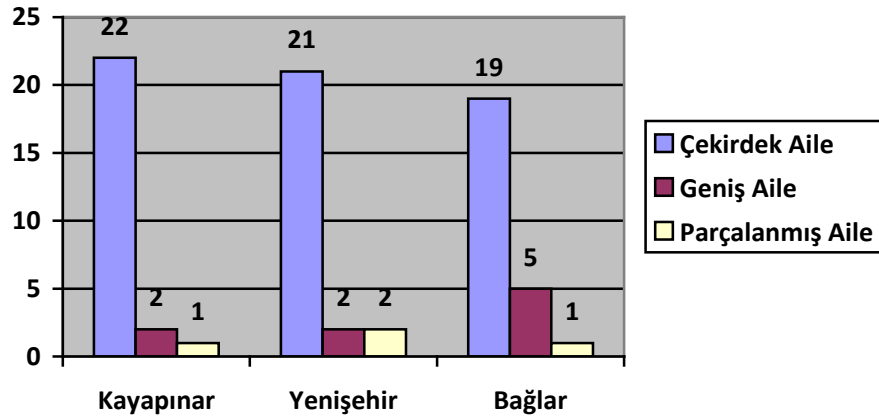
Hanede yaşayan kişi miktarı sosyo-ekonomik duruma da etki eden bir unsur olabilmektedir. Bu nedenle yapılan görüşmelerde katılımcıların hane halkı sayılarının tespitine yönelik soru sorulmuştur. Elde edilen cevaplar Tablo-20’de görülmektedir.

Tablo-20: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Hane Halkı Sayısının Dağılımı

Hane Halkı Sayısı	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
1-2	1	0.04	3	0.12	1	0.04	5	0.06
3-4	10	0.40	10	0.40	2	0.08	22	0.29
5-6	12	0.48	8	0.32	14	0,56	34	0.45
7-8	1	0.04	2	0.08	5	0.20	8	0.12
9+	1	0.04	2	0.08	3	0.12	6	0.08
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Araştırma örneklemindeki görüşme yapılan katılımcıların hane halkı büyüklüğü incelendiğinde Kayapınar ve Bağlar ilçelerinde 5-6 kişilik, Yenişehir İlçesinde ise 3-4 kişilik haneler en çok orandadır. 9 ve üzeri sayıda bireyden oluşan haneler en çok %12 oranında Bağlar İlçesinde bulunmakla birlikte, bu oran Kayapınar İlçesinin 3 katıdır. Örneklemin geneli göz önüne alındığında ortalama hane halkı büyüklüğü 5,06 olarak bulunmuştur. Ortalama hane halkı büyüklüğü açısından ilçelere bakıldığında ise Kayapınar İlçesinde 4,92; Yenişehir İlçesinde 4,48 ve Bağlar İlçesinde ise 5,8 olarak bulunmuştur.

Bu noktada hane halkı sayısı yanında aile türünün de değerlendirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. Araştırma örneklemindeki aile türlerinin dağılımı Şekil-7’deki grafikte görülmektedir.

Şekil-7: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Aile Türü Sayılarının Dağılımı

Örneklem genelinde en çok çekirdek aile tipinden katılımcılarla görüşme yapılmıştır. Çekirdek aile tipinin en çok %88 oranında Kayapınar İlçesinde, geniş aile tipinin ise en çok %20 oranında Bağlar ilçesinde olduğu ortaya çıkmıştır.

h. Katılımcıların Eşlerinin Meslek Durumları

Katılımcıların eşlerinin mesleklerine bakıldığında üç ilçede de en fazla serbest meslek sahibi oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların eşlerinin meslek durumlarının ilçelere göre dağılımı Tablo-21’de görülmektedir.

Tablo-21: Evli Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Eşlerinin Meslek Durumunun Dağılımı

Meslekler	Kayapınar		Yenışehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
İssiz	1	0.05	1	0.04	3	0.13	5	0.09
Serbest	13	0.65	14	0.58	14	0.61	41	0.56
Memur	3	0.15	3	0.125	3	0.13	9	0.14
Emekli	1	0.05	2	0.82	0	0.00	3	0.06
Çiftçi	0	0.00	1	0.04	1	0.04	2	0.04
İşçi	2	0.10	3	0.17	2	0.08	7	0.11
TOPLAM	20	1.00	24	1.00	23	1.00	67	1.00

2. KYAİŞ'İN YAYGINLIĞINA AİT BULGULAR

Bu bölümde genel olarak kadına yönelik aile içi şiddet araştırmalarının hepsinde ortak paydayı teşkil eden sorulardan yola çıkılarak Diyarbakır örnekleminde şiddetin yaygınlığına ait elde edilen bulgular gözler önüne serilmiştir. Bu bölümde öncelikle kadınların “aile içi şiddet” kavramından ne anladıkları sorusuna verilen cevaplar içerik analizine tabi tutularak, bu tanıma yüklenen anlamlar ortaya çıkartılmıştır. Sayısal içerik analizi sonucu ortaya çıkan kod listesi tablo haline dönüştürülerek ilçeler arasında karşılaştırılma yapılabilecek hale getirilmiştir. Ayrıca bu bölümde kadınların maruz kaldıkları şiddetin failleri, faillerin alkol veya madde kullanım durumu, son 1 yıllık ve son 1 aylık dönemde maruz kalınan fiziksel/psikolojik/ekonomik/cinsel şiddet durumu, şiddet görme süresi, şiddet görme sıklığı, hamilelikte şiddete maruz kalma durumu, katılımcılara göre şiddete maruz kalma nedenleri, genel sağlık durumları ve ruhsal sağlık açısından kendine ya da çevresine zarar verme düşüncesinin niteliği konusunda elde edilen bulgular ortaya konulmuştur.

a. Katılımcıların AİŞ Kavramından Anladıklarının İçerik Analizi

Araştırma kapsamında görüşülen katılımcıların “aile içi şiddet” kavramlarından ne anladıkları sorusuna verdikleri cevaplar, her bir katılımcı için ayrı ayrı bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Daha sonra her bir katılımcı için oluşturulan dokümanlar ilçelere göre gruplandırılmak suretiyle nitel veri analizi programı olan *OpenCode* ortamına ithal edilmiştir. *OpenCode* nitel veri analiz programı ile kodlandırılan cevapların içerikleri sayısal olarak analiz edilmiştir. Kodlama işleminde veri birimi olarak kelimeler göz önüne alınmıştır. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplara, aile içi şiddetin uygulama kategorileri dikkate alınarak kodlar atanmıştır.

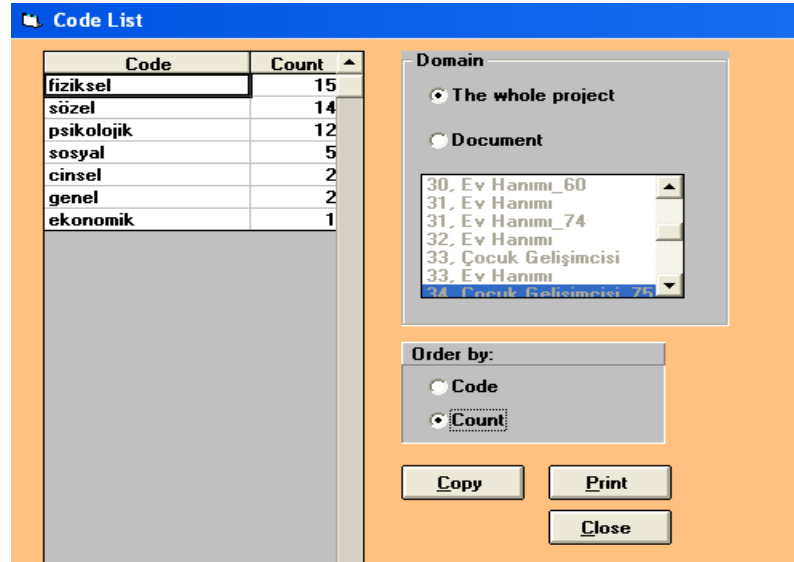
Görüşme esnasında yapılan gözlemlerden kadınların “aile içi şiddet” kavramından ne anladıkları ile maruz kaldıkları şiddetin türü arasında bir bağlantı olduğu tespit edilmiştir. Her kadın “aile içi şiddet” kavramını kendisine göre tanımlarken görüşmenin müteakip aşamalarındaki sorularda

yaşadığı şiddetin türü ve niteliği hakkında da ipuçları vermektedir. İlçeler göre elde edilen sonuçlar Tablo-22’de gösterilmiştir.

Tablo- 22: Katılımcıların Aile İçi Şiddet Kavramından Anladıklarının Dağılımı

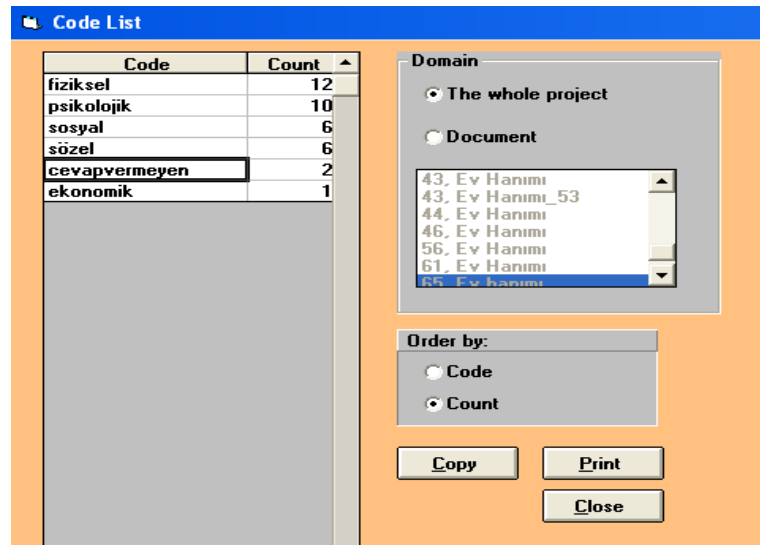
Aile İçi Şiddet Kavramından anlaşılan	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Fiziksel	15	0.60	12	0.48	17	0.68	44	0.59
Cinsel	2	0.08	0	0.00	1	0.04	2	0.10
Psikolojik	12	0.48	10	0.40	4	0.16	26	0.35
Ekonomik	1	0.04	1	0.04	1	0.04	3	0.04
Sözel	14	0.56	6	0.24	7	0.28	27	0.36
Sosyal	5	0.20	6	0.24	3	0.12	14	0.19
Genelleme/ Cevapsız	2	0.08	2	0.08	3	0.12	7	0.09
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Örneklem genelinde kadınlar için “aile içi şiddet” denilince en fazla %59 oranında fiziksel şiddetin biçimlerinin akla geldiği tespit edilmiştir. Bunun dışında kadınların üçte birinin sözel veya psikolojik şiddet biçimlerini anladıkları ortaya çıkmıştır. En az tanımlanan şiddet türü ise %4 oranda ekonomik şiddet biçimleridir. İlçelere göre bakıldığında ilk üç sırada tanımlanan şiddet türü Kayapınar’da ve Bağlar’da fiziksel, sözel ve psikolojik şiddet olduğu görülmektedir. Yenişehir’de ise ilk iki sırayı fiziksel, psikolojik şiddet alırken, üçüncü sırada sözel ve sosyal şiddetin aynı oranda olduğu bulunmuştur. Katılımcıların verdikleri cevapların ilçelere göre analizlerini içeren program ekran görüntüleri; yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar İlçesi için Şekil-8’de, orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir İlçesi için Şekil-9’da ve düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesi için Şekil-10’da görülmektedir.

Şekil-8: Kayapınar İlçesindeki Katılımcıların AİŞ Kavramına Yaptıkları Yüklemeler

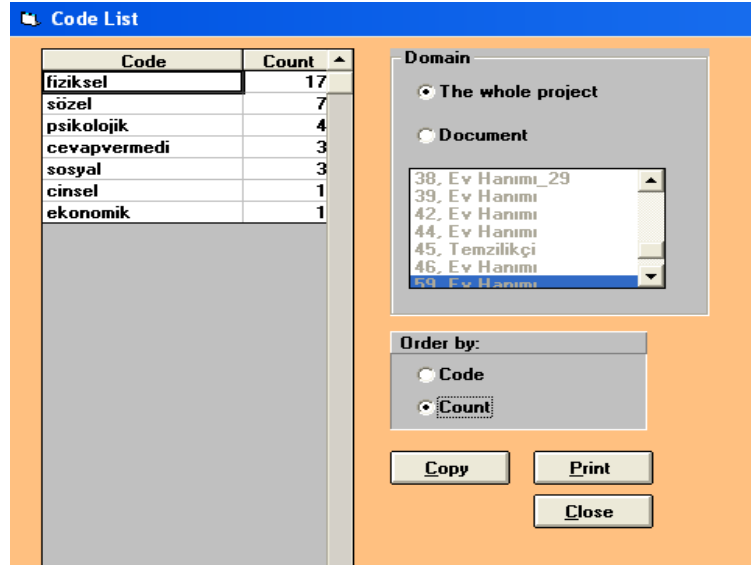
Yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar İlçesindeki şiddet mağduru kadınların “aile içi şiddet” kavramına yaptıkları yüklemeler kodlandırıldığında, sırasıyla en fazla fiziksel, sözel, psikolojik, sosyal, cinsel ve en az ekonomik şiddet biçimindeki şiddet türlerinin algılandığı tespit edilmiştir. 2 katılımcı ise soruya genel cevaplar vermişlerdir (Şekil-8).

Şekil-9: Yenişehir İlçesindeki Katılımcıların AİŞ Kavramına Yaptıkları Yüklemeler

Orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir İlçesindeki şiddet mağduru kadınların “aile içi şiddet” kavramına yaptıkları yüklemeler kodlandırıldığında, sırasıyla en fazla fiziksel, psikolojik, sosyal, sözel ve

ekonomik şiddet türlerinin algılandığı tespit edilmiştir. 2 katılımcı ise bu soruya cevap vermemişlerdir (Şekil-9).

Code	Count
fiziksel	17
sözel	7
psikolojik	4
cevapvermedi	3
sosyal	3
cinsel	1
ekonomik	1

Şekil-10: Bağlar İlçesindeki Katılımcıların AİŞ Kavramına Yaptıkları Yüklemler

Düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesindeki şiddet mağduru kadınların “aile içi şiddet” kavramına yaptıkları yüklemeler kodlandırıldığında, sırasıyla en fazla fiziksel, sözel, psikolojik, sosyal, cinsel ve ekonomik şiddet türlerinin algılandığı tespit edilmiştir. 3 katılımcı ise bu soruya cevap vermemiştir (Şekil-10).

Şekil-8, 9 ve 10 *OpenCode* programı içerisine ithal edilen verilerin kod listesini göstermektedir. Görüşme esnasında “aile içi şiddet” kavramından ne anladıkları sorusuna verilen açık uçlu cevaplar kadına yönelik aile içi şiddetin biçimlerinin sınıflandırmalarından hangisine dâhil olduğu belirlenmiştir. Her bir ilçe için ayrı olarak hazırlanan dosyalar kendi içinde sayısal içerik analizine tabi tutulmuştur. Daha sonra ilçe bazında en çok tanımlanan şiddet uygulama biçimi; fiziksel, sözel, cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik olmak üzere tasnif edilerek sayıları belirlenmiştir. Kod listelerinin büyükten küçüğe doğru sıralanması sonucunda ilçe bazında hangi şiddet uygulama biçiminin daha ağırlıklı olduğu ortaya çıkmıştır. Ortak olarak bütün ilçelerde “aile içi şiddet” denilince en fazla akla gelen fiziksel şiddet olmuştur. En az akla gelen ise ekonomik şiddet olarak belirlenmiştir.

b. Katılımcıların Maruz Kaldığı Şiddetin Failleri

Katılımcıların gördüğü şiddetin faillerinin belirlenebilmesi için iki adet soru sorulmuştur. Sorulardan birinde hayatında ilk defa ona kim/kimlerin şiddet uyguladığı, diğerinde ise hayatı boyunca kim/kimlerden şiddet gördüğü sorulmuştur. Bu sorulara alınan cevaplar Tablo-23 ve Tablo-24'de gösterilmiştir.

Tablo- 23: Katılımcıların Hayatta İlk Defa Gördüğü Şiddetin Faillerinin Dağılımı

İlk Defa Şiddeti Kimden Gördüğü	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Babamdan	13	0.52	6	0.24	16	0.64	35	0.47
Annemden	1	0.04	4	0.16	3	0.12	8	0.11
Eşimden	10	0.40	11	0.44	5	0.20	26	0.35
Kayınvalidemden	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
Kayınpederimden	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
Çocuklarımdan	0	0.00	1	0.04	0	0.00	1	0.01
Kardeşlerimden	0	0.00	2	0.08	1	0.04	3	0.04
Diğer	1	0.04	1	0.04	0	0.00	2	0.02
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Hayatında ilk defa kim/kimlerden şiddet gördükleri sorusuna birden fazla cevap verilebilmesi suretiyle katılımcılara sorulan sorunun cevaplarına bakıldığında, örneklem genelinde kadınların yaklaşık yarıya yakınının şiddeti hayatında ilk defa babasından gördükleri ortaya çıkmıştır. Örneklem genelinde ilk defa babasından şiddet gören kadınların oranı %47 olarak bulunmuştur. Bu sonuç şiddetin kadınların hayatına küçük yaşlardan itibaren girdiğini ve ailede özellikle babası tarafından terbiye etme gibi gözükten amaçlarla girdiğini göstermektedir. Bu noktada diğer önemli bir husus ise ailesinde şiddet görmeyip de ilk defa şiddeti evliliğinde eşinden gören kadınların oranıdır. Buna göre örneklem genelinde en az 3 kadından biri şiddet ile ilk defa evliliğinde tanışmaktadır (%35).

Düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde yaşayan kadınların yaklaşık olarak üçte ikisinin hayatında şiddet ile babasının evinde tanıştığı ortaya çıkmıştır (%64). Kayapınar ve Bağlar ilçelerinde hayatında ilk defa babasından şiddet gören kadınların oranı yarıdan fazla iken, orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir İlçesinde ilk defa babasından şiddet gören kadınların oranı %24 olarak bulunmuştur. Buna karşılık hayatında ilk defa şiddeti eşinden gören kadınların oranı diğer ilçelere oranla en fazla Yenişehir İlçesinde bulunmuştur (%44). Bu oran yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar İlçesindeki orana yakın olmakla birlikte, düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesindeki oranın iki katından fazladır. Katılımcılara yöneltilen hayatlarında ilk defa şiddeti kim/kimlerden gördüğü sorusuna baba veya eş dışında örneklem genelinde en çok annelerinden gördükleri tespit edilmiştir. Yenişehir İlçesinde ise ortaya çıkan durum biraz daha farklılık arz etmektedir. Bu ilçedeki kadınların yaklaşık dörtte birinin hayatında ilk defa baba, eş veya anne dışındaki yakınlarından gördükleri ortaya çıkmıştır. Şiddetin faillerinin tespit edilmesine yönelik sorulan bir diğer soru ise hayatları boyunca kim/kimlerden şiddet gördükleridir. Bu soruya verilen cevapların dağılımı Tablo-24'te görülmektedir.

Tablo- 24: Katılımcıların Hayatı Boyunca Gördüğü Şiddetin Faillerinin Dağılımı

Hayatı Boyunca Kimlerden Şiddet Gördüğü	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Babamdan	13	0.52	7	0.28	13	0.52	33	0.44
Annemden	3	0.12	7	0.28	5	0.20	15	0.20
Eşimden	20	0.80	22	0.88	20	0.80	62	0.83
Kayınvalidemden	3	0.12	6	0.24	3	0.15	12	0.16
Kayınpederimden	0	0.00	0	0.00	1	0.04	1	0.01
Çocuklarımdan	0	0.00	3	0.12	0	0.00	3	0.04
Kardeş/Kardeşlerimden	1	0.04	3	0.12	2	0.08	6	0.08
Diğer	1	0.04	5	0.20	1	0.04	7	0.09
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Araştırma örneklemini geneline bakıldığında katılımcıların hayatları boyunca şiddet gördükleri kişilere yönelik sorulan ve birden fazla cevap verebildiklerin sorudan alınan cevaplara göre kadınların hayatları boyunca aile içinde en fazla %83 oranında eşlerinden şiddet gördükleri tespit edilmiştir. İkinci sırada %44 oranında babalarından ve üçüncü sırada %20 oranında annelerinden şiddet gördükleri tespit edilmiştir.

İlçelere göre bakıldığında eşlerden kaynaklanan şiddete maruz kalma konusunda bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenışehir İlçesinde babasından şiddet görenlerin oranı daha önce de belirtildiği gibi diğer ilçelere göre daha az olduğu; annesinden şiddet görenlerin oranı ise diğer ilçelere göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında kayınvalidesinden şiddet gören kadınların oranı da en fazla Yenışehir İlçesinde %24 olarak bulunmuştur.

c. Faillerin Alkol ve Maddeyi Kötüye Kullanım Durumu

Bu araştırmada da görüşme yapılan şiddet mağduru kadınlara şiddet uygulayanların maddeyi kötüye kullanıp kullanmadığı sorusuna verilen cevapların araştırma alanındaki ilçelere göre dağılımı Tablo-25’de gösterilmektedir.

Tablo-25: Faillerin Alkol veya Maddeyi Kötüye Kullanma Durumları

Şiddet Uygulayanların Kullandığı Maddeler	Kayapınar		Yenışehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Alkollü içecek	9	0.36	8	0.32	4	0.16	21	0.28
Uyuşturucu madde	0	0.00	0	0.00	2	0.08	2	0.03
Kullanmayan	16	0.64	17	0.68	19	0.76	52	0.69
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Örneklem genelinde katılımcıların %69 oranında alkol veya uyuşturucu madde kullanmadıkları ortaya çıkmıştır. Alkol kullanma oranı %28, uyuşturucu madde kullanım oranı ise %3 olarak tespit edilmiştir.

Kayapınar ve Yenişehir ilçelerinde alkol kullanım oranı örneklem ortalamasının üzerindedir.

Yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar İlçesinde alkol kullanım oranı %36 olarak bulunmuştur ve diğer ilçelere göre en fazla alkol kullanan faillerin bu ilçede olduğu görülmektedir. Yenişehir İlçesinde ise şiddetin faillerin üçte birinin alkol kullandığı belirlenmiştir (%32). Düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde diğer ilçelerden farklı olarak alkol veya madde kullanmayanların oranı %76 ile en yüksek oranda bulunmakla birlikte, katılımcılardan elde edilen bilgiler ışığında faillerin %3 oranında uyuşturucu madde kullandığı belirlenmiştir. Diğer ilçelerde şiddet uygulayan failin uyuşturucu kullandığına dair herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

ç. Katılımcıların Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu

Katılımcılara son 1 yıl ve son 1 aylık dönemde aile içinde fiziksel şiddet kapsamında tekmeleme, tokatlama, dövme, vurma gibi bir davranışa maruz kalıp kalmadıkları sorulmuş ve alınan cevapların ilçelere göre dağılımları Tablo-26 ve Tablo-27’de gösterilmiştir.

Tablo-26: Katılımcıların Son 1 Yıl İçinde Fiziksel Şiddet Görme Durumunun Dağılımı

Son 1 Yılda Fiziksel Şiddet Görme Durumu	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır	5	0.20	7	0.28	4	0.16	16	0.21
Evet	20	0.80	18	0.72	21	0.84	59	0.79
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Örneklem genelinde son 1 yılda kadınların %79 oranında fiziksel şiddete maruz kalmış oldukları tespit edilmiştir. Son 1 yılda fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranı en fazla oranda ekonomik düzeyi düşük ilçeyi temsil eden Bağlar İlçesinde %84 olarak bulunmuştur.

Tablo-27: Katılımcıların Son 1 Ay İçinde Fiziksel Şiddet Görme Durumunun Dağılımı

Son 1 Ayda Fiziksel Şiddet Görme Durumu	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır	22	0.88	20	0.80	10	0.40	52	0.69
Evet	3	0.12	5	0.20	15	0.60	23	0.31
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Son 1 aydaki fiziksel şiddet oranlarına bakıldığında ise fiziksel şiddet oranlarının örneklem genelinde kadınların %31 oranında şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Bağlar İlçesinde maruz kalınan şiddetin oranı Yenişehir İlçesinin 3 katı, Kayapınar İlçesinin ise 5 katı olduğu bulunmuştur. Son 1 yıllık dönem ile son 1 aylık dönemde fiziksel şiddet karşılaştırıldığında, katılımcılar tarafından maruz kalındığı bildirilen fiziksel şiddetin Kayapınar İlçesinde %68, Yenişehir İlçesinde %52 oranında düşerken, düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde %24 oranında düştüğü ortaya çıkmıştır.

Şiddet mağduru kadınlarla mülakat esnasında maruz kaldıkları fiziksel şiddetin kendilerine nasıl uygulandığı ile ilgili soru sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar Tablo-28’da görülmektedir.

Tablo-28: Katılımcıların Maruz Kaldığı Fiziksel Şiddetin Biçiminin Dağılımı

Maruz Kalınan Fiziksel Şiddetin Biçimi	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Tekme /yumrukla vurmak	9	0.36	13	0.52	21	0.84	43	0.57
Tokat atmak	15	0.60	19	0.76	19	0.76	53	0.71
Saçların çekilmesi	10	0.40	11	0.44	17	0.68	38	0.51
Bir şey atmak/fırlatmak	12	0.48	5	0.20	10	0.40	27	0.36
Kesici/delici aletle saldırı	0	0.00	1	0.04	0	0.00	1	0.01
Cevap vermeyen	1	0.04	0	0.00	0	0.00	1	0.01
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Örnekleme genelinde fiziksel şiddetin en çok tokat atmak, tekme ya da yumrukla vurmak ve saçların çekilmesi biçiminde görüldüğü ortaya çıkmıştır. Fiziksel şiddetin biçimi ilçeler arasında farklılaşabildiği tespit edilmiştir. En çok maruz kalınan üç fiziksel şiddet uygulama biçiminin ekonomik düzeyi düşük olan Bağlar İlçesinde fazla iken, ekonomik düzey yükseldikçe azaldığı tespit edilmiştir. Bir şey atmak/fırlatmak biçimindeki fiziksel şiddet uygulama biçimi ise ekonomik düzeyi düşük olan Bağlar İlçesinde daha fazla çıkmakla birlikte, ekonomik düzeyden bağımsız olarak Kayapınar İlçesinde Yenişehir İlçesine oranla daha fazla olduğu bulunmuştur. Kesici/delici aletle saldırı şeklinde fiziksel şiddet biçimine ise Kayapınar ve Bağlar ilçelerinde rastlanılmamakla birlikte sadece Yenişehir İlçesinde bir katılımcı tarafından bu durumdan söz edilmiştir. Kayapınar İlçesinde yaşayan katılımcılardan bir tanesi ise bu soruyu yanıtlamamıştır.

d. Katılımcıların Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu

Görüşme yapılan katılımcılara son 1 yıl içinde ve son 1 ay içinde olmak üzere aile içinde hakaret, aşağılama veya küçük düşürücü söze maruz kalıp kalmadıkları sorulmuştur. Verilen cevapların ilçelere göre dağılımı Tablo-29 ve Tablo-30'da görülmektedir.

Tablo-29: Katılımcıların Son 1 Yıl İçinde Psikolojik Şiddet Görme Durumunun Dağılımı

Son 1 Yılda Psikolojik Şiddet Görme Durumu	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır	2	0.08	5	0.20	3	0.12	10	0.13
Evet	23	0.92	20	0.80	22	0.88	65	0.87
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Örnekleme genelinde katılımcıların %87'sinin son 1 yılda psikolojik şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. İlçeler karşılaştırıldığında psikolojik şiddet en yüksek oranda ekonomik düzeyi yüksek olan Kayapınar İlçesinde %92, orta ekonomik düzeydeki Yenişehir İlçesinde %80 ve ekonomik düzeyi düşük olan Bağlar İlçesinde ise %88 oranında olduğu görülmektedir.

Tablo-30: Katılımcıların Son 1 Ay İçinde Psikolojik Şiddet Görme Durumun Dağılımı

Son 1 Ayda Psikolojik Şiddet Görme Durumu	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır	10	0.40	8	0.32	10	0.40	28	0.37
Evet	15	0.60	17	0.68	15	0.60	47	0.63
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Son 1 ayda maruz kalınan psikolojik şiddet oranı örneklem genelinde %63 olarak bulunmuştur. İlçelere göre son 1 aydaki psikolojik şiddet oranlarının ise ekonomik düzeyi yüksek olan Kayapınar ve ekonomik düzeyi düşük olan Bağlar ilçelerinde aynı oranda (%60) olduğu, orta ekonomik düzeydeki Yenişehir İlçesinde ise %68 oranında olduğu görülmektedir.

Son 1 yıldaki psikolojik şiddet oranları ile son 1 aydaki psikolojik şiddet oranları karşılaştırıldığında ise maruz kalınan psikolojik şiddetin Kayapınar İlçesinde %32, Yenişehir İlçesinde %12 ve Bağlar İlçesinde %28 oranında düştüğü ortaya çıkmıştır.

e. Katılımcıların Ekonomik Şiddete Maruz Kalma Durumu

Ekonomik şiddet çok farklı biçimlerde meydana gelebilmektedir. Görüşülen katılımcılara ekonomik şiddet kapsamında çalışmanın engellenmesi ve maddi sıkıntıya neden olan davranışlara maruz kalıp kalmadıkları sorulmuştur. Alınan cevapların ilçelere göre dağılımı Tablo-31 ve Tablo-32'da görülmektedir.

Tablo-31: Katılımcıların Son 1 Yıl İçinde Ekonomik Şiddet Görme Durumunun Dağılımı

Son 1 Yılda Ekonomik Şiddet Görme Durumu	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır	17	0.68	16	0.64	13	0.52	46	0.61
Evet	8	0.32	9	0.36	12	0.48	29	0.39
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Araştırma kapsamında görüşülen kadınlarının son 1 yılda ekonomik şiddete maruz kalma oranı örneklem genelinde %39 olarak bulunmuştur. İlçeler arasında karşılaştırma yapıldığında ekonomik düzeyi yüksek olan Kayapınar İlçesinde %32'lik oranla en az, orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir İlçesinde %36 ve ekonomik düzeyi düşük olan Bağlar İlçesinde %48'lik oranla en fazla olduğu bulunmuştur.

Tablo-32: Katılımcıların Son 1 Ay İçinde Ekonomik Şiddet Görme Durumunun Dağılımı

Son 1 Ayda Ekonomik Şiddet Görme Durumu	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır	22	0.88	17	0.68	19	0.76	58	0.77
Evet	3	0.12	8	0.32	6	0.24	17	0.23
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Son 1 ayda maruz kalınan ekonomik şiddet oranı ise örneklem genelinde %23'e düşerken; son 1 yıldaki oranların ilçelerin ekonomik düzeyi ile ters orantılı olduğu şeklinde elde edilen bulgu, son 1 ay göz önüne alındığında bu durumun geçerli olmadığı ortaya çıkmıştır.

f. Katılımcıların Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu

Araştırma kapsamında yapılan yüz yüze görüşmelerde katılımcı ile sağlıklı bir iletişim kurulmaya ve güveni kazanılmaya başlandıktan sonra cinsel şiddete uğrayıp uğramadığı sorulmaya çalışılmıştır. Veri kontrolü için yapılan ön test çalışmasında ve asıl alan çalışmasında yapılan derinliğine mülakatlarda kadınların genel olarak cinsel şiddetten bahsetmek istemediği ve bu konuya pek değinmediğini, daha çok diğer şiddet türlerinden bahsetmek istedikleri görülmüştür. Bu durum çalışmada karanlık bir nokta oluşturmakla birlikte, genel olarak yapılan tüm çalışmalarda cinsel şiddeti ortaya çıkarmanın güçlükleri belirtilmiştir. Kadınlar boşanmış olsalar bile ve görüşmecinin cinsiyet kadın olsa bile, özellikle cinsel şiddeti anlatmakta zorlandıkları gözlenmiştir (Bulut, 2008: 114). Bu durum kadınların boşanmış olmalarına ve şiddet uygulayan ile hukuksal bağlantılarının kalmamasına

rağmen cinsel şiddeti mahremiyet kalıplarından çıkıp anlatamamalarından kaynaklanmaktadır. Bu araştırmada araştırmacının cinsiyetinin erkek olması, şiddet mağduru kadınların maruz kaldıkları cinsel şiddeti net olarak anlatmalarının önündeki en büyük engel olmuştur. Dolayısıyla cinsel şiddetin tespiti ile ilgili net bir veri elde edildiğini söylemek mümkün değildir. Çalışmada elde edilen verilerden cinsel şiddet görme durumu ile ilgili bulgular Tablo-33 ve Tablo-34’de gösterilmiştir.

Tablo-33: Katılımcıların Son 1 Yıl İçinde Cinsel Şiddet Görme Durumunun Dağılımı

Son 1 Yılda Cinsel Şiddet Görme Durumu	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır	15	0.60	14	0.56	10	0.40	39	0.52
Evet	2	0.08	2	0.08	3	0.12	7	0.09
Cevap Vermeyen	8	0.32	9	0.36	12	0.48	29	0.38
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Örneklem genelinde son 1 yılda cinsel şiddet görme oranı %9 olarak bulunmuştur. Yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar İlçesinde ve orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir İlçesinde %8 ve düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde ise %12 olarak bulunmuştur. Son 1 yıllık dönemde yaşayan cinsel şiddet ile ilgili sorunun cevaplanmama oranı Kayapınar İlçesinde %32, Yenişehir İlçesinde %36 ve Bağlar İlçesinde ise %48’tür.

Tablo-34: Katılımcıların Son 1 Ayda Cinsel Şiddet Görme Durumunun Dağılımı

Son 1 Ayda Cinsel Şiddet Görme Durumu	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır	16	0.64	16	0.64	13	0.52	45	0.60
Evet	1	0.04	0	0.00	0	0.00	1	0.01
Cevap Vermeyen	8	0.32	9	0.36	12	0.48	29	0.39
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Araştırma örneklemini genelinde katılımcıların %60'ı son 1 aylık dönemde cinsel şiddete uğramadığı belirlenmiştir. Son 1 ayda maruz kalınan cinsel şiddet oranı ise örneklem genelinde %1'e düştüğü tespit edilmiştir. Son 1 ayda maruz kalınan cinsel şiddet oranını ilçeler açısından karşılaştırıldığında ekonomik düzeyi en yüksek olan Kayapınar İlçesinde yaşayan 1 kadın bu durumdan bahsetmiştir. Diğer ilçelerde bu durumdan bahseden katılımcı olmamakla birlikte, bu sorunun cevaplanmama oranı yukarıda bahsedilen son 1 yıllık dönemdeki cinsel şiddet sorusuna verilen cevap ile aynıdır.

Cinsel şiddet ile ilgili sorulan sorunun cevaplama oranının düşük olması daha önce de bahsedilen kültürel olarak öğrenilen mahremiyet kalıplarından çıkılamamasından dolayı olduğu değerlendirilmektedir.

g. Katılımcıların Şiddet Görme Süresi

Katılımcılara görüşme esnasında maruz kaldıkları şiddetin türü belirtilmeden ne kadar süredir şiddete maruz kaldıkları ile ilgili bir soru sorulmuş ve hayatları boyunca mağdur oldukları şiddetin süresi hakkında çeşitli veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen cevapların ilçelere göre dağılımı Tablo-35'te görülmektedir.

Tablo-35: Katılımcıların Şiddet Görme Süresinin Dağılımı

Şiddet Görme Süresi	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
10 yıldan fazla	11	0.44	10	0.40	16	0.64	37	0.49
5-10 yıl arası	3	0.12	3	0.12	5	0.20	11	0.15
2-5 yıl arası	6	0.24	5	0.20	3	0.12	14	0.18
1-2 yıl arası	3	0.12	4	0.16	1	0.04	8	0.11
1 yıldan az	2	0.08	0	0.00	0	0.00	2	0.03
Cevaplamayan	0	0.00	3	0.12	0	0.00	3	0.04
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Örneklem genelinde kadınların yaklaşık yarısı 10 yıldan fazla şiddet gördüklerini beyan etmişlerdir. Şiddet görme süresi açısından ilçelere bakıldığında Bağlar İlçesinde yaşayan kadınların %64 oranında, Yenişehir İlçesinde yaşayan kadınların %40 oranında ve Kayapınar İlçesinde yaşayan kadınların ise %44 oranında “10 yıldan fazla” şiddete maruz kaldıkları görülmektedir.

Üç ilçede de 10 yıldan fazla şiddet mağduru olan evli kadınların özellikleri incelendiğinde; bu katılımcıların 30 yaş ve yukarısında oldukları ve 18 yaşından önce erken yaşta evlilik yapan kadınların çoğunlukta olduğu ortaya çıkmıştır. Bu mağdur profilindeki kadınların sayısı Kayapınar İlçesinde 7, Yenişehir İlçesinde 9 iken Bağlar İlçesinde 14 olarak bulunmuştur. Ekonomik düzeyi düşük olan Bağlar İlçesindeki oran, ekonomik düzeyi yüksek olan Kayapınar İlçesindeki oranın iki katıdır. Hiç evlenmemiş olan katılımcıların yaşadıkları şiddetin süresini hayatları boyunca olduğu şeklinde genelleme yaptıkları, şiddet ile baba evinde tanışan kadınların çoğunluğunun da evlilik öncesi şiddet ile evlilik sonrası şiddeti birleştirdikleri gözlemlenmiştir.

ğ. Katılımcıların Şiddet Görme Sıklığı

Katılımcılara maruz kaldıkları şiddetin süresi ile ilgili soruya ilave olarak ne kadar sıklıkla şiddet mağduru oldukları da sorulmuştur. Soruya verilen cevapların ilçelere göre dağılımı Tablo-36’da görülmektedir.

Tablo-36: Katılımcıların Şiddet Görme Sıklığının Dağılımı

Şiddet Görme Sıklığı	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Her gün	6	0.24	3	0.12	3	0.12	12	0.16
Haftada bir	5	0.20	8	0.32	11	0.44	24	0.32
Ayda bir	9	0.36	12	0.48	10	0.40	31	0.41
Yılda bir	5	0.20	0	0.00	0	0.00	5	0.07
Cevaplamayan	0	0.00	2	0.08	1	0.04	3	0.04
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Şiddet görme sıklığı açısından örneklem genelinde katılımcıların en fazla oranda (%41) ayda bir şiddet mağduru olduklarını beyan etmişlerdir. Ekonomik düzeyi yüksek olan Kayapınar İlçesinde her gün şiddet gördüğünü beyan edenlerin oranı, diğer iki ilçenin iki katı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum incelendiğinde Kayapınar İlçesinde her gün şiddete maruz kaldığını beyan edenlerin psikolojik şiddet nedeniyle her gün mağdur olduklarını söyledikleri, Yenişehir İlçesinde ise her gün şiddete uğradığını belirtenlerden bir kadının fiziksel şiddete uğradığı, Bağlar İlçesinde ise 2 kadının fiziksel şiddete uğradığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla ekonomik düzeyi en yüksek olan Kayapınar'da her gün maruz kalınan şiddet türü olarak psikolojik şiddet ön plana çıkarken, ekonomik düzeyi düşük olan Bağlar İlçesinde ise her gün maruz kalınan şiddet türü olarak fiziksel şiddetin daha çok olduğu ortaya çıkmıştır.

h. Katılımcıların Hamilelikte Şiddete Maruz Kalma Durumu

Şiddetin yaygınlığı konusunda incelenmesi gereken bir diğer konu olan hamilelik döneminde kadınların şiddete maruz kalıp kalmadıkları konusunda “evli/evlilik tecrübesi olan” ve “çocuk sahibi olan” katılımcılardan elde edilen cevapların ilçelere göre dağılımı Tablo-37’de görülmektedir.

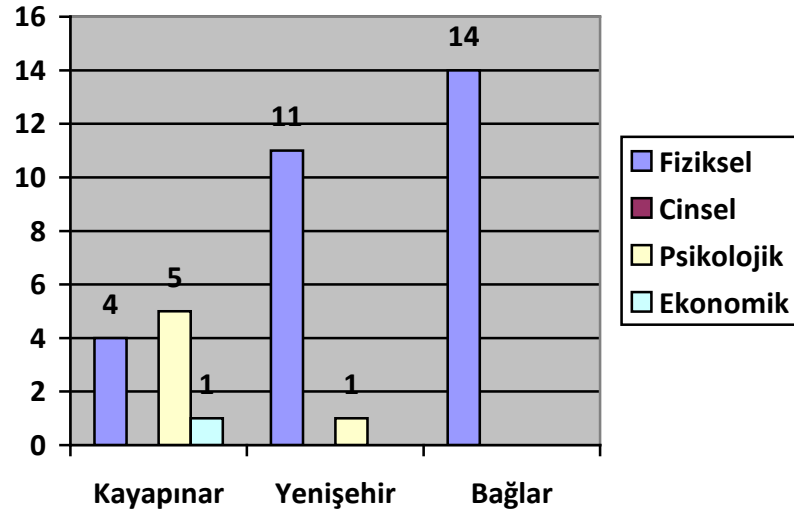
Tablo-37: Katılımcıların Hamilelikte Şiddete Maruz Kalma Durumunun Dağılımı

Hamileyken Şiddet Görme Durumu	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır	10	0.53	11	0.48	8	0.36	29	0.45
Evet	9	0.47	12	0.52	14	0.64	35	0.55
TOPLAM	19	1.00	23	1.00	22	1.00	64	1.00

Araştırma örneklemini genelinde “evli/evlilik tecrübesi olan” ve “çocuk sahibi olan” kadınların yarıdan fazlasının hamilelik döneminde şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. İlçeler göre karşılaştırma yapıldığında hamilelikte şiddet oranı en yüksek olarak %64 oranında düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde, en düşük olarak ise %47 oranında Kayapınar

İlçesinde olduğu tespit edilmiştir. Yenişehir İlçesinde ise hamilelikte şiddet oranı %52 olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda ekonomik düzey arttıkça hamilelikte şiddet mağduru olma riskinin azaldığı ortaya çıkmıştır.

Maruz kalınan şiddetin türünün ne olduğunun tespitine yönelik sorulan sorulardan elde edilen cevapların ilçelere göre dağılımı ise Şekil-11'de görülmektedir.

Şekil-11: Hamileyken Maruz Kalınan Şiddet Türünün Dağılımı

Bağlar İlçesinde hamilelik döneminde şiddet yaşayan 14 kadının tamamının fiziksel şiddet gördüğü, başka bir şiddet biçimine maruz kalmadıkları tespit edilmiştir. Yenişehir İlçesinde hamileliğinde şiddet gören 12 kadından 11'i fiziksel, 1 tanesi de psikolojik şiddet gördüğünü beyan etmiştir. Kayapınar İlçesinde hamileyken şiddet gören 10 kadından yarısının psikolojik şiddet gördüğü, 4 tanesinin fiziksel şiddet gördüğü ve 1 tanesi de hamileliğinde eşi tarafından terk edilip ev ihtiyaçlarını karşılayamadığını söyleyerek ekonomik şiddete uğradığını anlatmıştır. Düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde yaşayan katılımcıların hamilelik döneminde sadece fiziksel şiddet yaşadıkları ortaya çıkarken, ekonomik düzey arttıkça fiziksel şiddetin yanında psikolojik şiddetin de yer aldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla ekonomik düzey arttıkça hamilelikte maruz kalınan fiziksel şiddetin azaldığı, psikolojik şiddetin ise arttığını tespit edilmiştir.

İ. Katılımcılara Göre Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Nedenleri

Katılımcılarla şiddet mağdurluğu konusunda yapılan görüşmeler esnasında onlara göre şiddete niçin maruz kaldıkları sorulmuştur. Elde edilen cevapların ilçelere göre dağılımı Tablo-38’de görülmektedir.

Tablo-38: Katılımcılara Göre Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Nedenlerinin Dağılımı

Şiddete Maruz Kalma Nedenleri	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Çocuklara bakmakta ihmalkâr davranmak/çocuklarını dövmek	0	0.00	3	0.12	4	0.16	7	0.09
Yemek konusunda (yemeği yakmak vs.) /ev işlerini yetiştirememek	1	0.04	0	0.00	5	0.20	6	0.08
Söylenenlere karşılık vermek/tartışmak	7	0.28	9	0.36	18	0.72	34	0.45
Başka bir erkekle konuşmak/kıskançlık	5	0.20	1	0.04	2	0.08	8	0.11
Parayı israf etmek	1	0.04	0	0.00	2	0.08	3	0.04
Failin alkol kullanımı yüzünden	0	0.00	2	0.08	2	0.08	4	0.05
Failin sinirli/asabi yapısı yüzünden	4	0.16	7	0.28	8	0.32	19	0.27
Kocanın başka bir kadınla birlikteliği	2	0.08	2	0.08	3	0.12	7	0.09
Akrabalar tarafından kocanın kışkırtılması	3	0.12	3	0.12	1	0.04	7	0.09
Ekonomik sıkıntı/işsizlik	0	0.00	1	0.04	8	0.32	9	0.12
Giyim-kuşam yüzünden	1	0.04	0	0.00	0	0.00	1	0.01
Okula gitmek istemek	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
Çalışmak istemek	2	0.08	1	0.04	0	0.00	3	0.04
Zorla akraba evliliğine itiraz	1	0.04	1	0.04	0	0.00	1	0.01
Failin ailesinden şiddeti öğrenmesi	2	0.08	2	0.08	3	0.12	5	0.07
Erkek çocuğum olmadığı için	1	0.04	0	0.00	0	0.00	1	0.01
Üvey çocuk yüzünden	0	0.00	0	0.00	1	0.04	1	0.01
Cevap vermeyen	0	0.00	0	0.00	1	0.04	1	0.01
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Katılımcılara “size göre yaşadığınız şiddetin nedeni nedir?” şeklinde sorulan soruya verilen cevapların genellikle fiziksel ve psikolojik şiddetin sebepleri konusunda olduğu saptanmıştır. Cinsel şiddetin nedenlerine yönelik bir bulguya rastlanamamıştır. Örneklem genelinde şiddet maruz kalma nedeni olarak ilk üç sırada en fazla %45 oranında söylenenlere karşılık vermek, %27 oranında failin asabi yapısı yüzünden ve %12 oranında ise ekonomik sıkıntı/işsizlik nedeniyle şeklinde cevap verilmiştir.

“Söylenenlere karşılık vermek” şeklinde ortaya çıkan neden ekonomik düzeyi yüksek olan Kayapınar İlçesinde %28, orta ekonomik düzeydeki Yenişehir İlçesinde %36 ve ekonomik düzeyi düşük olan Bağlar İlçesinde ise %72 oranında bulunmuştur. “Söylenenlere karşılık vermek” şeklinde beyan edilen nedenin Bağlar İlçesindeki oranı, Yenişehir İlçesinin katı, Kayapınar İlçesindeki oranın ise 2,5 katıdır.

“Failin asabi yapısı” şeklinde belirtilen neden ise ekonomik düzeyi yüksek olan Kayapınar İlçesinde %16, orta ekonomik düzeydeki Yenişehir İlçesinde %26 ve Bağlar İlçesinde ise %32 oranında bulunmuştur. Bağlar İlçesindeki oran Kayapınar İlçesindeki oranın iki katıdır.

“Ekonomik sıkıntı/işsizlik” şeklinde belirtilen nedenin ise düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde %32 oranla en çok dile getirildiği görülmekle birlikte yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar İlçesinde bu nedenden bahseden herhangi bir katılımcı bulunmamaktadır.

Yüksek ekonomik düzeydeki Kayapınar İlçesinde örneklem genelinden farklı olarak ilk üç neden arasında, ikinci sırayı %20 oranında “başka bir erkekle konuşmak/kıskançlık” ; üçüncü sırayı ise %16 oranında “failin asabi yapısı” yer aldığı tespit edilmiştir.

i. Katılımcılara Göre Genel Sağlık Durumları

Bu araştırmada şiddet mağduru kadınların sağlık durumları kendilerine sorulmak suretiyle, kendilerini fiziksel sağlık açısından nasıl hissettikleri ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Görüşme yapılan katılımcılara “sağlık durumunuz size göre nasıl?” şeklinde sorulan soruya şiddet mağduru

kadınların verdikleri cevapların ilçelere göre dağılımı Tablo-39’da görülmektedir.

Tablo-39: Katılımcılara Göre Genel Sağlık Durumlarının Dağılımı

Sağlık Durumları	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Çok iyi	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
İyi	2	0.08	3	0.12	0	0.00	5	0.06
Orta	16	0.64	9	0.36	7	0.28	32	0.43
Kötü	6	0.24	12	0.48	14	0.56	32	0.43
Çok Kötü	1	0.04	1	0.04	4	0.16	6	0.08
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Örneklem genelinde kadınların genel sağlıklarını “orta” ve “kötü” olduğunu beyan edenler %43 oranda eşit olarak belirlenmiştir. Hiçbir katılımcı sağlık durumunu “çok iyi” olduğunu beyan etmemiştir. Sağlık durumunun “çok kötü” olanların oranı en fazla Bağlar İlçesinde %16 oranında tespit edilmiştir. Ayrıca Bağlar İlçesinde sağlık durumunu “iyi” olarak nitelendiren katılımcıya da rastlanmamıştır.

Yüksek ekonomik düzeydeki Kayapınar İlçesinde sağlık durumu “orta” olanlar çoğunlukta iken, orta düzeydeki Yenişehir ve düşük düzeydeki Bağlar ilçelerinde ise “kötü” olanlar çoğunluğu teşkil etmektedir.

j. Katılımcıların Kendine/Çevresine Zarar Verme Düşüncesi

Bu araştırmada katılımcılara doğrudan doğruya intihar düşüncesi veya intihara teşebbüs sorusu sorulmamış, şiddete maruz kaldıklarında tepkisel olarak kendilerine veya çevrelerine zarar verme düşünceleri olup olmadığı sorulmuştur. Sorulara verilen cevaplar sonucunda ortaya çıkan zarar verme düşüncesinin niteliği Tablo-40’da gösterilmiştir.

Tablo-40: Katılımcıların Kendine/Çevresine Zarar Verme Düşüncesi ve Niteliğinin Dağılımı

Kendine veya Çevresine Zarar Verme Düşüncesi ve Niteliği	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
EVET	18	0.72	13	0.52	13	0.52	44	0.59
İntihara teşebbüs etmiş	0	0.00	1	0.08	1	0.08	2	0.05
Çocuklarını dövmüş	4	0.22	5	0.36	6	0.46	15	0.34
Eşyalara zarar vermiş	3	0.16	3	0.24	0	0.00	6	0.14
Eşine zarar verme düşüncesi	2	0.11	1	0.08	0	0.00	3	0.07
Kendini asmak isteme	0	0.00	0	0.00	1	0.08	1	0.02
Herhangi bir şekilde kendini	6	0.33	3	0.24	4	0.30	13	0.29
Kaçma düşüncesi	2	0.11	0	0.00	1	0.08	3	0.07
HAYIR	7	0.28	12	0.48	12	0.48	31	0.41
Cevap Vermeyen	1	0.05	0	0.00	0	0.00	1	0.02
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Örneklem genelinde kadınlarda %59'unun şiddet maruz kaldıklarında kendine veya çevresine zarar verme düşüncesi oluştuğu belirlenmiştir. Bu oran Kayapınar İlçesinde %72 oranında iken, Yenişehir ve Bağlar ilçelerinin her ikisinde de %52 oranında bulunmuştur.

Örneklem genelinde katılımcıların üçte birinin şiddet maruz kaldıklarında en çok çocuklarına fiziksel şiddet uyguladıkları tespit edilmiştir. Bu oran yüksek ekonomik düzeydeki Kayapınar İlçesinde %22, orta ekonomik düzeydeki Yenişehir İlçesinde %36 ve düşük ekonomik düzeydeki Bağlar İlçesinde %46 olarak bulunmuştur. Bağlar İlçesindeki oran Yenişehir İlçesindeki oranın 1,5 katı ve Kayapınar İlçesindeki oranın iki katından fazla olduğu belirlenmiştir.

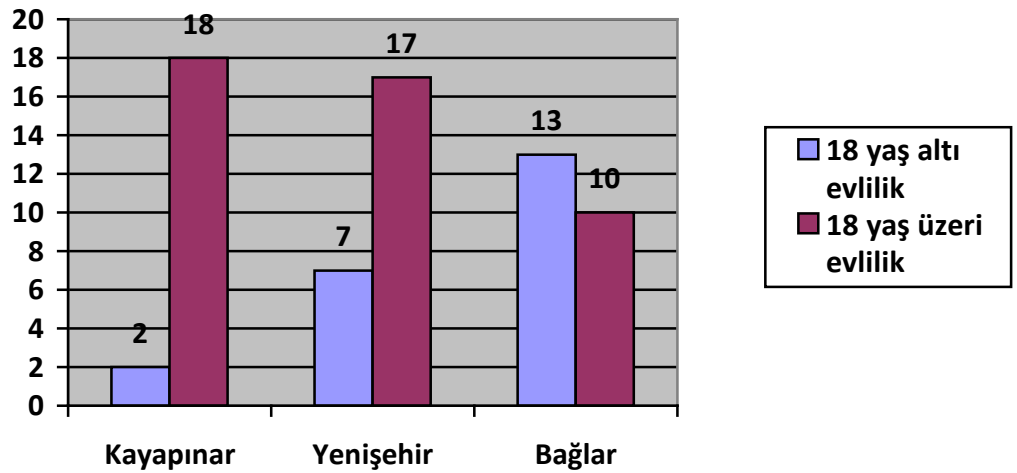
3. KATILIMCILARIN SOSYO-KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ

Bu araştırmada aile içi şiddet mağduru kadınların sosyo-kültürel özellikleri olarak ilk evlenme yaşı, evlenme biçimleri, akraba evliliği, başlık parası ile evlilik, nikâh türü, aile içi ilişkilerdeki kültürel örüntüler, çocuklukta aile içi şiddeti öğrenme ve kendi çocuklarına şiddet uygulama durumu, ailedeki kararlara katılım, suç işleme eğilimi, aile bireylerinin baskısı, ölüm tehdidi, sosyal destek durumu ve resmî kurumlara başvurma davranışı gibi özelliklere ait veriler elde edilmiştir. Bu veriler tablolar haline getirilmek suretiyle ilçeler arasında karşılaştırma yapılabilmesi sağlanmıştır.

a. Katılımcıların İlk Evlenme Yaşı

Araştırma kapsamında görüşülen farklı ekonomik düzeylerdeki ilçelerde yaşayan şiddet mağduru kadınların evliliklerinin özellikleri ile ilgili çeşitli sorular sorulmuştur. Bunlardan birincisi ilk evlenme yaşı olmuştur. Bu araştırmadaki 75 kişilik örneklem içerisinde evlilik tecrübesi olan halen evli, boşanmış/ayrı yaşayan veya eşi vefat eden kadınların toplam sayısı 67'dir. Örneklem genelinde katılımcıların evlenme yaşlarına bakıldığında üç kadından birinin erken yaşta evlendiği/evlendirildiği tespit edilmiştir. (%33)

18 yaşından önce evlilik yapan kadınların ilçeler arasındaki dağılımına baktığımızda ortaya çıkan bulgular Şekil-12'de gösterilmektedir.

Şekil-12: Katılımcıların Erken Yaşta Evlilik Durumlarının Dağılımı

Araştırma örnekleminde tespit edilen en küçük evlilik yaşı 13, en büyük evlenme yaşı ise 33'tür. Örneklemin evlilik yaşı ortalaması 19 yaş (19,03) olarak tespit edilmiştir. Evlilik yaşı ortalaması Kayapınar İlçesinde 21 yaş (20,85) ,Yenişehir İlçesinde 19 yaş (19,08) ve Bağlar İlçesinde 17 yaş (17,17) olarak bulunmuştur. Görüşme yapılan katılımcıların ilk evlenme yaşlarının ilçelere göre ayrıntılı dağılımı Tablo-41'de görülmektedir.

Tablo-41: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Evlenme Yaşlarının Dağılımı

Evlenme Yaşı	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
13	0	0.00	2	0.08	0	0.00	2	0.03
14	0	0.00	0	0.00	1	0.045	1	0.01
15	0	0.00	1	0.04	5	0.22	6	0.09
16	1	0.05	2	0.08	2	0.09	5	0.07
17	1	0.05	2	0.08	5	0.22	8	0.13
18	4	0.20	2	0.08	7	0.30	13	0.19
19	2	0.10	5	0.21	2	0.09	9	0.14
20	3	0.15	2	0.08	0	0.00	5	0.07
21	1	0.05	1	0.04	0	0.00	2	0.03
22	4	0.20	5	0.21	0	0.00	9	0.14
23	2	0.10	0	0.00	0	0.00	2	0.03
24	0	0.00	1	0.04	0	0.00	1	0.01
25	0	0.00	1	0.04	1	0.045	2	0.03
25 ve üzeri	2	0.10	0	0.00	0	0.00	2	0.03
TOPLAM	20	1.00	24	1.00	23	1.00	67	1.00

Araştırmada örneklemin genelindeki şiddet mağduru kadınların %33'ünün 18 yaş ve altında evlilik yaptığı görülmektedir. Erken yaşta evlilik oranı; yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar İlçesinde %10, orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir İlçesinde %30 ve düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde ise %56,5 olarak bulunmuştur.

Bu konuda yapılabilecek bir başka değerlendirme de, erken yaşta evlilik yapan katılımcıların yaşlarına göre kategorize edilip kuşaklar arasında bir farklılaşma olup olmadığının incelenmesi suretiyle yapılabilir. Bu incelemeye ait bilgiler Tablo-42’de görülmektedir.

Tablo-42: Erken Yaşta Evlilik Yapan Katılımcıların Yaşlarının İlçelere Göre Dağılımı

Yaş	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
40 yaş ve üzeri	1	0.50	4	0.57	6	0.46	11	0.50
40 yaş ve altı	1	0.50	3	0.43	7	0.54	11	0.50
TOPLAM	2	1.00	7	1.00	13	1.00	22	1.00

Erken yaşta evlilik yapmış olan katılımcıların yaşlarına göre bir değerlendirme yapıldığında “40 yaş ve üzeri” kadınlardan Kayapınar İlçesinde yaşayanların %50’si, Yenişehir İlçesinde yaşayanların %57’sinin ve Bağlar İlçesinde yaşayanların ise %46’sının 18 yaşından önce evlilik yaptığı tespit edilmiştir.

Örnekleme genelinde ise yaşı 40 ve üzerinde olup erken evlilik yapan kadınların sayısı ile yaşı 40 ve altı olan erken evlilik yapan kadınların sayısı eşittir. Bu durum bir önceki nesilde erken evliliklerin oranının azalmadığını göstermekle birlikte, kuşaklar arasında farklılaşmamasına rağmen ekonomik düzey düştükçe erken evliliklerin arttığının da bir başka göstergesidir.

b. Katılımcıların Evlenme Biçimi

Katılımcıların evlenme biçimlerinin belirlenmesi şiddet mağdurluğu konusunda incelenmesi gereken bir diğer sosyo-kültürel özelliktir. Katılımcıların evlilikleri hakkında sorulan bir diğer soru ise evlenme biçimleridir. Evlenme biçimi evli/evlilik tecrübesi yaşamış olan katılımcılara “eşinizle nasıl evlendiniz?” şeklinde sorulmuştur. Alınan cevapların ilçelere göre dağılımı Tablo-43’de görülmektedir.

Tablo-43: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Evlenme Biçimlerinin Dağılımı

Evlenme Biçimi	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Tanışarak	7	0.35	9	0.375	3	0.13	19	0.28
Görücü Usulü	10	0.50	11	0.46	16	0.70	37	0.55
Arkadaş Aracılığıyla	1	0.05	0	0.00	0	0.00	1	0.02
Kaçarak	0	0.00	1	0.04	0	0.00	1	0.02
Berdel Usulü	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
Diğer	2	0.10	3	0.125	4	0.17	9	0.13
TOPLAM	20	1.00	24	1.00	23	1.00	67	1.00

Araştırma örnekleminde en çok %55 oranında görücü usulü ile evlenme biçiminin olduğu ortaya çıkmıştır. İkinci sırada ise %28 oranında tanışarak evlilik olduğu görülmektedir.

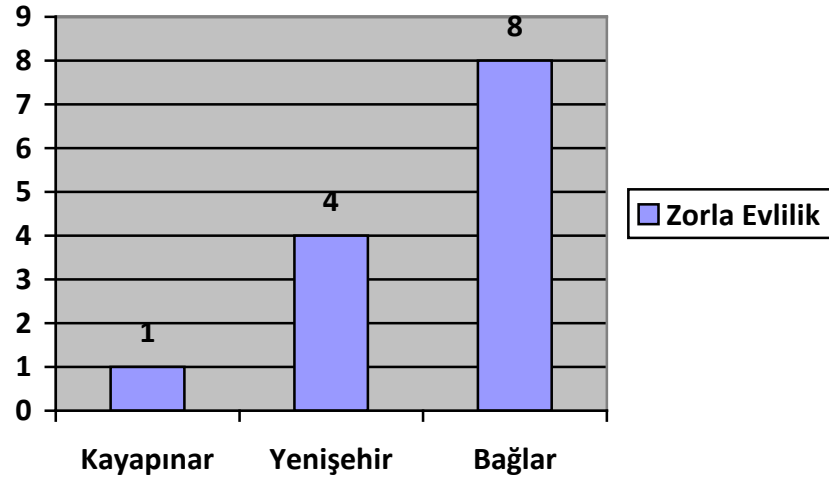
Görücü usulü evlilik ekonomik düzeyi yüksek olan Kayapınar İlçesinde yarıya yarıya (%50) iken, orta ekonomik düzeydeki Yenişehir İlçesinde %46 ve düşük ekonomik düzeydeki Bağlar İlçesinde ise %70 olarak bulunmuştur. Bu durumda Bağlar İlçesinde yaşayan şiddet mağduru kadınların üçte ikisinden fazlasının görücü usulü ile evlendiklerini söylemek mümkündür.

Tanışarak evlenme biçimine bakıldığında ise hem yüksek ekonomik düzeydeki Kayapınar İlçesinde, hem de orta ekonomik düzeydeki Yenişehir İlçesinde yaşayan şiddet mağduru kadınların üçte ikisinden fazlasının tanışarak evlendiği halde; düşük ekonomik düzeydeki Bağlar İlçesinde yaşayan şiddet mağduru kadınların %13'ünün tanışarak evlendiği ortaya çıkmıştır.

Araştırma kapsamında görüşülen şiddet mağduru kadınlardan hiçbirinde berdel usulü evliliğe rastlanılmamıştır. Bunun yanında verilen cevaplardan “diğer” olarak nitelendirilenlerin tamamının akraba evliliği olduğu belirlenmiştir. Fakat akraba evliliği ile ilgili ayrıca başka bir soru daha

sorulduğunda bu oranın daha net hale geldiği görülmüştür. Akraba evliliği ile ilgili elde edilen veriler müteakip sayfalarda sunulmuştur.

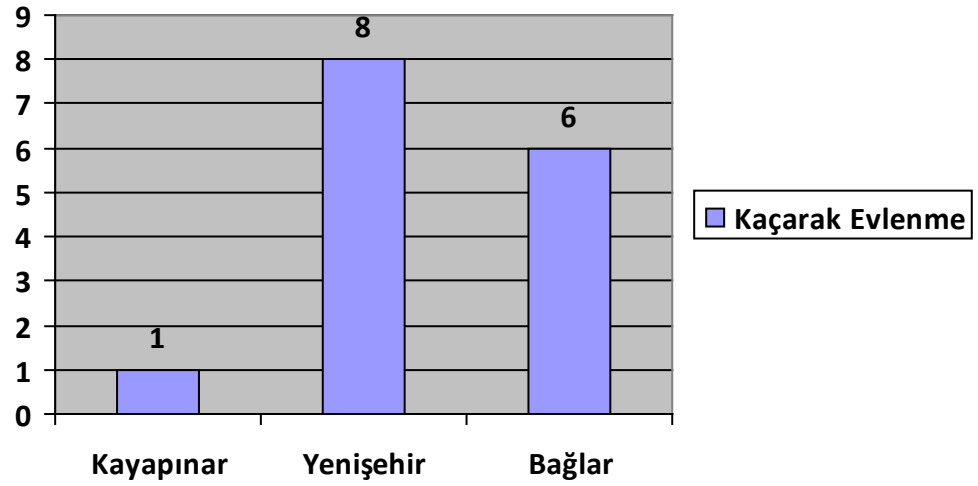
Araştırma kapsamında görüşme yapılan katılımcılara zorla evlilik ile ilgili doğrudan bir soru sorulmamıştır. Bu durum alınan cevapların netleşmesini engellemekle birlikte, bireysel hayat hikâyelerinden elde edilen bilgiler ışığında kendi isteği dışında zorla evlendirildiğini beyan eden kadınların ilçelere göre dağılımı Şekil-13'deki grafikte gösterilmiştir.

Şekil-13: Katılımcıların Zorla Evlilik Yapma Durumlarının Dağılımı

Örneklem genelinde bireysel hayat hikâyelerinin içerik analizinde toplam 13 şiddet mağduru kadının (%17,3) istemediği halde zorla evlendirildiği tespit edilmiştir. Bu kadınlardan 1 tanesi yüksek ekonomik düzeydeki Kayapınar İlçesinde, 4 tanesi orta ekonomik düzeydeki Yenişehir İlçesinde ve 8 tanesi ise düşük ekonomik düzeydeki Bağlar İlçesinde yaşamaktadır.

Katılımcılara sorulan bir diğer soru ise kız kaçırmak suretiyle evlilik biçiminin yaygınlığına yöneliktir. “Yörenizde evlenmek için kız kaçırma âdeti yaygın mıdır?” şeklinde sorulan soruda medeni haline bakılmaksızın tüm katılımcıların cevapları değerlendirilmiştir. Bu soruya katılımcıların 15 tanesi “evet”, 60 tanesi de “hayır” cevabını vermiştir. Kız kaçırma âdetinin yaygınlığına yönelik ilçelere ait sayılar Şekil-14’de görülmektedir.

Şekil-14: Katılımcıların Yaşadıkları İlçelere göre Kız Kaçırma Davranışının Yaygınlığı

Kız kaçırma âdetinin olduğu ile ilgili elde edilen bilgilere bakıldığında ekonomik düzey açısından ayırt edici bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Görüşmelerden elde edilen bir başka bulgu akraba olmayan kişiler arasında kaçmak suretiyle planlanan evliliğin töre ve namus bahanesiyle işlenen cinayetlere dönüşebileceğidir.

c. Katılımcıların Akraba Evliliği Durumu

Görüşme yapılan katılımcılara eşiyle aralarında kan bağı olup olmadığı sorulmuştur. Daha önce “eşinizle nasıl evlendiniz?” sorusuna “diğer” cevabı veren katılımcıların akraba evliliğini kastetmelerine rağmen soru yeniden sorulduğunda gerçek verilere ulaşılmıştır. Elde edilen cevapların dağılımı Tablo-44’de gösterilmiştir.

Tablo-44: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Akraba Evliliği Durumunun Dağılımı

Akraba Evliliği Durumu	Kayapınar		Yenisehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kan Bağı Yok	17	0.85	19	0.79	17	0.74	53	0.79
Kan Bağı Var	3	0.15	5	0.21	6	0.26	14	0.21
TOPLAM	20	1.00	24	1.00	23	1.00	67	1.00

Bu araştırmadaki örneklemin tamamı göz önüne alındığında akraba evliliği oranının %21 olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durumda şiddet mağduru her beş kadından bir tanesinin eşiyle arasında kan bağı olduğunu söylemek mümkündür. %79'luk bir oran ise eşiyle arasında kan bağı yoktur.

İlçelere göre incelendiğinde en fazla akraba evliliğinin %26 oranında düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde, ikinci olarak %21 oranında orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir İlçesinde ve en az olarak ise %15 oranında yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar İlçesinde olduğu görülmektedir.

Bağlar İlçesinde yaşayan şiddet mağduru her 4 kadından 1'inin akrabasıyla evli olduğu belirlenmiştir. Yenişehir İlçesindeki oran örneklem geneliyle aynıdır, yani Yenişehir İlçesinde yaşayan şiddet mağduru her 5 kadından 1'inin akrabasıyla evli olduğu tespit edilmiştir.

ç. Katılımcıların Başlık Parası ile Evlilik Durumu

Araştırma kapsamında görüşülen evli/evlilik tecrübesi olan katılımcılara başlık parası evlenip evlenmedikleri hakkında soru sorulmuştur. Bu soruya verilen cevapların ilçelere göre dağılımı Tablo-45'te görülmektedir.

Tablo-45: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Başlık Parası İle Evlenme Durumunun Dağılımı

Başlık Parası ile Evlilik Durumu	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Evet	9	0.45	9	0.375	15	0.65	33	0.49
Hayır	11	0.55	15	0.625	8	0.35	34	0.51
TOPLAM	20	1.00	24	1.00	23	1.00	67	1.00

Araştırma kapsamında “evlenirken sizin için başlık parası ödendi mi?” şeklinde sorulan soruya örneklem genelinde evli/evlilik tecrübesi olan katılımcıların yarıya yakını (%49) “evet” cevabını vermiştir.

İlçeler göre başlık parası uygulaması karşılaştırıldığında başlık parası uygulaması düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde %65 oranda en fazla olduğu tespit edilmiştir. Yani Bağlar İlçesinde yaşayan şiddet mağduru her üç kadından ikisinin başlık parası verilmek suretiyle evlendirildiğini söylemek mümkündür. Başlık parası uygulamasının diğer ilçelerdeki oranlarına bakıldığında, yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar İlçesinde %45, orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir İlçesinde ise %37,5 olarak bulunmuştur.

Yapılan yüz yüze görüşmelerde başlık parası olgusunun kan bağı olan akraba evliliklerinde olmadığı yönünde bir bilgiye ulaşılmıştır. Bu bilginin geçerliliğini test etmek amacıyla akraba evliliği yapan kadınların başlık parası ile evlilik yapıp yapmadıkları incelenmiştir. Yenişehir İlçesindeki akraba evliliği yapmış olan 5 şiddet mağduru kadından 1 tanesi ve Bağlar İlçesindeki akraba evliliği yapmış olan 6 şiddet mağduru kadından yine 1 tanesinin başlık parasıyla evlendirildiği belirlenmiştir. Örneklem genelinde akraba evliliği yapanlardan geriye kalan 12 şiddet mağduru kadının evliliklerinde başlık parası yoktur. Dolayısıyla elde edilen bilginin çoğunlukla geçerli olduğu ortaya çıkmıştır.

d. Katılımcıların Nikâh Türü

Yüz yüze görüşme yapılan katılımcıların evliliklerinin özelliklerine yönelik olarak nikâh türleri sorulmuştur ve bu sorudan elde edilen cevapların ilçelere göre dağılımı Tablo-46'de görülmektedir.

Tablo-46: Evli Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Nikâh Türlerinin Dağılımı

Nikâh Türü	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Sadece resmî nikâh	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
Sadece dinî nikâh	1	0.05	1	0.04	2	0.09	4	0.06
Her ikisi birlikte	19	0.95	23	0.96	21	0.91	63	0.94
TOPLAM	20	1.00	24	1.00	23	1.00	67	1.00

Katılımcıların nikâh türlerine bakıldığında örneklem genelinde %94 oranında genellikle hem resmî, hem de dini nikâh yapıldığı görülmektedir. Sadece resmî nikâh sahibi olup, dinî nikâhı olmayan bir katılımcıya rastlanmamıştır. Fakat örneklem genelinde tek başına dinî nikâhı olup, resmî nikâhı olmayan 4 şiddet mağduru kadına rastlanmıştır. Sadece dinî nikâhı olan kadınların çoğunluğu (2 tanesi) düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde olmakla birlikte yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar ve orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir ilçelerinde de 1 şiddet mağduru kadının sadece dinî nikâhı olduğu belirlenmiştir.

Genellikle resmî nikâh ile birlikte yapılan dinî nikâhın tek başına yapılması durumu çoğunlukla küçük yaşta evlendirilenlerin veya birden fazla kadınla evlenenlerin başvurduğu yasa dışı bir yol olarak ortaya çıkmaktadır. Araştırma örnekleminde görüşme yapılan katılımcılardan sadece dinî nikâhı olduğunu beyan edenlerden düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde yaşayan 2 şiddet mağduru kadın, başka bir kadının üzerine ikinci eş(kuma) olarak getirildiklerini ve bu nedenle sadece dinî nikâhları olduğunu söylemişlerdir. Bunlardan 32 yaşındaki ev hanımı kadın, kumalık durumun devam ettiğini medeni durumunu “evli” olarak cevaplamak suretiyle; 59 yaşındaki ev hanımı kadın ise kumalık durumunun bittiğini medeni durumunu “boşanmış” olarak cevaplamak suretiyle beyan etmiştir.

Nikâh türü konusunda yapılan görüşmelerden elde edilen bir diğer bulgu da dinî nikâhın resmî nikâha göre daha öncelikli olarak yapıldığıdır. Bu konuda görüşme forumundan ayırt edici bir soru sorulmamış olmakla birlikte, görüşülen kadınlar resmî nikâhın özellikle erkek çocuk doğurduktan sonra veya 18 yaşını doldurduktan sonra-bazen 3 yıl bazen de 10 yıl sonra yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

e. Katılımcıların Aile İçi İlişkilerindeki Kültürel Örüntüler

Türkiye’de evlilikte bireylerin anlaşması kadar ebeveynlerin de anlaşmasının bir bakıma gerekli olduğu inancının yaygın olduğu bir kültürün içinde yaşanılmaktadır. Bu düşünce örüntüsü bireyler ile eşlerinin ailesi arasındaki ilişkileri de önemli hale getirmektedir.

Herhangi bir anlaşmazlık olması durumu şiddete zemin hazırlayan bir ortama yaratmakla birlikte aile içi şiddet ve boşanma gibi sosyal problemlere de yol açabilmektedir. Bu nedenle görüşme esnasında katılımcıların aile ilişkilerine ait örüntülerin ortaya çıkartılabilmesi için üç ana başlık altında sorular sorulmuştur:

- Eşleri ile kendi ailelerinin arasındaki ilişkiler(Tablo-47),
- Kendileri ile eşlerinin ailelerinin arasındaki ilişkiler(Tablo-48),
- Eşleri ile çocukları arasındaki ilişkiler(Tablo-49).

Aile içindeki ilişkilerin yapısı ortaya çıkartılmaya çalışılırken genel olarak bireylerin birbirleriyle anlaşma durumunu tespit etmeye yönelik sorular sorulmuştur. Bunun yanında eş ile çocuklar arasındaki ilişkilerde erkeğin çocuklarıyla ilgilenip ilgilenmediği de sorulmuştur.

Tablo-47: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Eşleri ile Kendi Ailelerinin Arasındaki İlişkilerin Durumunun Dağılımı

Durum	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
İyi anlaşılıyorlar	8	0.40	12	0.50	13	0.58	33	0.50
Eşim ailemi pek sevmez	9	0.45	11	0.46	5	0.22	25	0.38
Ailem eşimi pek sevmez	1	0.05	1	0.04	1	0.04	3	0.04
Hiç görüşmezler	2	0.10	0	0.00	4	0.16	6	0.08
TOPLAM	20	1.00	24	1.00	23	1.00	67	1.00

Örneklem genelinde şiddet mağduru kadınların eşleri ile kendi ailelerinin yarısının iyi anlaştığı ortaya çıkmıştır. Verilen cevaplara göre; %38 oranında erkeğin kadının ailesini sevmediği, %8 oranında erkeğin kadının ailesiyle hiç görüşmediği ve %4 oranında ise kadının ailesinin erkeği pek sevmediği belirlenmiştir.

Tablo-48: Katılımcılar ile Eşinin Ailesi Arasındaki İlişkilerin Durumun Yaşadıkları İlçeye Göre Dağılımı

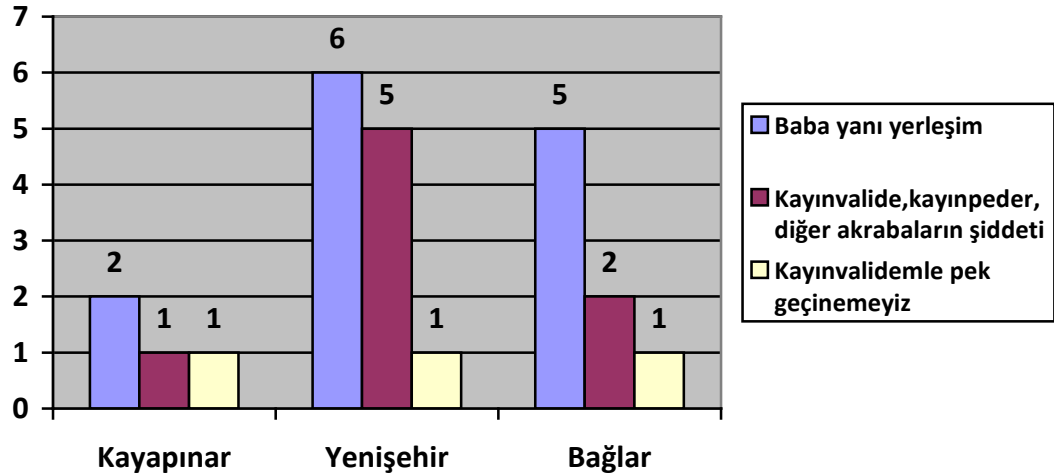
Durum	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
İyi anlaşıyoruz	12	0.60	18	0.75	16	0.70	46	0.69
Kayınvalidemle pek geçinemeyiz	6	0.30	2	0.08	6	0.26	14	0.21
Kayınpederimle pek geçinemeyiz	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
Hiç görüşmeyiz	1	0.05	0	0.00	1	0.04	2	0.03
Diğer	1	0.05	4	0.17	0	0.00	5	0.07
TOPLAM	20	1.00	24	1.00	23	1.00	67	1.00

Örnekleme genelinde şiddet mağduru kadınların %69'unun eşlerinin ailesiyle iyi anlaştıkları, %21'inin ise kayınvalidesiyle pek geçinemedikleri, %3'ünün ise eşlerinin aileleriyle hiç görüşmedikleri ortaya çıkmıştır.

Eşlerinin ailesiyle iyi geçindiklerini beyan eden şiddet mağduru kadınların sayısı en fazla %75 oranında orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir İlçesinde bulunmuştur. Kayınvalidesiyle pek geçinemediğini beyan eden kadınların sayısı en fazla %30 oranında yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar İlçesinde bulunmuştur. İkinci sırada ise %26 oran ile düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesi bulunmuştur. Orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir İlçesinde kayınvalidesiyle pek geçinemediğini beyan edenlerin sayısı %8 oran ile diğer ilçelere göre en az olarak bulunmuştur.

Şiddet mağduru kadınlar için bir diğer risk faktörü eşin ailesi ile birlikte yaşamasıdır. Özellikle babayarı yerleşim (patrilokal) tarzı yaşamda gelin-kaynana çekişmesi olarak nitelendirilen bir ilişki örüntüsü bulunmaktadır. Fakat kadının babayarı yerleşim durumunda sadece kayınvalidesinden fiziksel veya psikolojik şiddet gördüğünü söylemek durumu net olarak yansıtmayabilir. Bunun tam tersi olarak kayın validesinden şiddet gören kadınların çoğunlukla baba yanı yerleşim durumunda kayınvalidesinden şiddet gördüğünü de söylemek mümkün değildir.

Bu nedenle bireysel hayat hikâyelerinde evliliklerinde babayı yerleşim yapan kadınların kayınvalide, kayınpeder veya diğer akrabalarından şiddet görme durumunun incelenmesi gerekmektedir. Görüşmelerde kapalı uçlu soru olan “eşinizin ailesi ile sizin ilişkileriniz nasıldır?” sorusuna “kayınvalidemle pek geçinemeyiz” diyen kadınların oranı ile açık uçlu olan bireysel hayat hikâyesine verilen cevapların içerik analizinde ortaya çıkan kayınvalidesinden şiddet gören kadınların sayısı arasında bir farklılık bulunmaktadır. İlçelere göre babayı yerleşim yapan ve kayınvalidesinden veya diğer akrabalarından şiddet gördüğünü ifade etmesine rağmen soruya “kayın validemle pek geçinemeyiz” şeklinde cevap veren kadınların sayısının karşılaştırılması Şekil-15’teki grafikte görülmektedir.

Şekil-15: Baba Yanı Yerleşim Yapan Katılımcıların Akrabalarından Kaynaklanan Şiddete Maruz Kalma Durumu

Bu grafiğe temel olan bireysel hayat hikâyeleri içerik analizindeki taramanın sonuçları Open Code programındaki ekran görüntüleri Şekil-16, 17 ve 18’de görülmektedir.

Search

Domain

☒ The whole project

☐ Documents

18. Öğrenci

20. Satış Görevlisi

21. Satış Görevlisi

26. Ev Hanımı

akrabaevliliği

babayanıyerleşim

başkabirkadınınvar

eğitimhakkınınenge

erkenyaştavevlik

evliliğičıkışyoluolar

evliliknedeniylegöç

görücuusuluevlik

kayınvalideşiddeti

Code And Or

Not ()

Results

Print Copy

Clear Close

Search criteria: Search Clear

babayanıyerleşim

Project KPINAR

Search criteria: babayanıyerleşim

Document name: 27. Ev Hanımı

Line	Text	Codes
5	Kayınvalidemlerle kaldım.	babayanıyerleşim

Document name: 33. Çocuk Gelişimcisi

Line	Text	Codes
13	Kayınvalidemler zaten aynı apartmandayız.	babayanıyerleşim

Şekil-16: Kayapınar İlçesinde Yaşayan Katılımcılardan Evliliklerinde Baba Yanı Yerleşim Yapanlar

Search

Domain

☒ The whole project

☐ Documents

40. Lokanta İşletmecisi

42. Ev Hanımı

43. Ev Hanımı

43. Ev Hanımı_53

akrabaevliliği

babayanıyerleşim

başkabirkadınınvar

başlıkparası

boşanmayiengelleyle

çoksayıdaçocuk

dogalafetnedeniyle

ebeveynyöneliksic

eğitimhakkınınenge

Code And Or

Not ()

Results

Print Copy

Clear Close

Search criteria: Search Clear

babayanıyerleşim

Project YSEHIR

Search criteria: babayanıyerleşim

Document name: 56. Ev Hanımı

Line	Text	Codes
2	4 yıl kayınvalidemle yaşadıktan sonra ayrı eve çıktık	babayanıyerleşim

Document name: 43. Ev Hanımı

Line	Text	Codes
2	15 yıl köyde eşinin ailesinin yanında yaşadım.	babayanıyerleşim

Document name: 28. Ev Hanımı

Line	Text	Codes
8	3,5 yıl kayınvalidemle oturdum.	babayanıyerleşim

Document name: 29. Ev Hanımı_52

Line	Text	Codes
7	1,5 yıl kayınbiraderimin evinde kaldık.	babayanıyerleşim

Document name: 43. Ev Hanımı_53

Line	Text	Codes
4	Evlenince 7 yıl daha köyde kaldım.	babayanıyerleşim

Document name: 34. Ev Hanımı

Line	Text	Codes
4	İlk 3 yıl kayınbabamlarda kaldık.	babayanıyerleşim

Şekil-17: Yenişehir İlçesinde Yaşayan Katılımcılardan Evliliklerinde Baba Yanı Yerleşim Yapanlar

Kayapınar İlçesinde yaşayan şiddet mağduru kadınlardan biri süre belirtmemiş, diğerinin de babayarı yerleşim durumu devam etmektedir (Şekil-17). Yenişehir İlçesinde yaşayan şiddet mağduru kadınlardan baba yanı yerleşim yapanların evlilikleri içerisinde 1,5 yıl ile 15 yıl arasında değişen sürelerde eşinin ailesiyle birlikte yaşadığı ortaya çıkmıştır (Şekil-18).

The screenshot shows a search window titled 'Search'. It has a 'Domain' section with 'The whole project' and 'Documents' options. Below 'Documents' is a list of document names: 22. Ev Hanımı, 23. Kasiyer, 23. Satış Görevlisi, 25. Çaycı. To the right is a list of search criteria: aileninistemediğiev, akrabaevliliği, babayarıyerleşim, başkabirkadınınvar, başlıkparası, boyanmatehditinem, çocukilebirlikteşidd, çoksayıdaçocuksal, doğumöncesikizçoc. Below this is a 'Search criteria:' field with 'babayarıyerleşim' entered. There are 'Search' and 'Clear' buttons. To the right are buttons for 'Code', 'And', 'Or', 'Not', '(', and ')'. Below these are 'Results', 'Print', 'Copy', 'Clear', and 'Close' buttons. The main area shows a table of results for 'Project BAGLAR'.

Line	Text	Codes
3	12 yıl kayıinvalidem ve kayımpederimle yaşadım.	babayarıyerleşim
6	10 yıl kayıinvalidemle yaşadım.	babayarıyerleşim
6	Kayımpederim bize bakıyor.	babayarıyerleşim
6	15 yıl kayıinvalidemle beraber yaşadık.	babayarıyerleşim
4	Bir süre kayıinvalidemlerle oturdum.	babayarıyerleşim

Şekil-18: Bağlar İlçesinde Yaşayan Katılımcılardan Evliliklerinde Baba Yanı Yerleşim Yapanlar

Bağlar İlçesinde yaşayan şiddet mağduru kadınlardan baba yanı yerleşim yapmış olanların evlilikleri içerisinde 10-15 yıl arasında değişen sürelerde eşinin ailesiyle birlikte yaşadıkları belirlenmiştir.

Aile içinde önem arz eden diğer ilişki boyutu ise şiddet mağduru kadının eşi ile çocukları arasındaki ilişkilerdir. Bu nedenle katılımcılara genel olarak eşleri ile çocukları arasındaki ilişkinin nasıl olduğuna yönelik olarak çeşitli sorular sorulmuştur. Bu sorulardan elde edilen cevapların ilçelere göre dağılımı Tablo-49'da görülmektedir.

Tablo-49: Çocuk Sahibi Olan Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Eşleri İle Çocuklarının Arasındaki İlişkilerin Durumunun Dağılımı

Durum	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Eşim çocuklarımla çok yakın ilgilenir	8	0.42	9	0.40	3	0.14	20	0.31
Eşim çocuklarıma karşı katıdır	4	0.21	1	0.04	3	0.14	8	0.12
Eşim çocuklarımla pek ilgilenmez	7	0.37	11	0.48	15	0.68	33	0.52
Eşim çocuklarımı sık sık döver	0	0.00	2	0.08	1	0.04	3	0.05
TOPLAM	19	1.00	23	1.00	22	1.00	64	1.00

Araştırma kapsamında görüşülen katılımcıların genelinde şiddet mağduru kadınların eşlerinin yarıdan fazlasının (%52) çocuklarıyla pek ilgilenmedikleri, yaklaşık üçte birinin (%31) eşlerinin ise çocuklarıyla çok yakından ilgilendiği tespit edilmiştir.

Düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde yaşayan şiddet mağduru kadınların eşlerinin çocuklarıyla yakından ilgilenme oranı; yüksek düzeyi temsil eden Kayapınar ve orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir ilçelerinde yaşayan şiddet mağduru kadınların eşlerinin çocuklarıyla yakından ilgilenme oranlarına göre oldukça düşük çıkmıştır. Bunun bir başka göstergesi de çocuklarıyla pek ilgilenmeyen eşlerin yine en fazla %68 oranında Bağlar İlçesinde çıkmasıdır.

Bu sorudaki seçeneklerden biri de şiddet mağduru kadınların çocuklarının eşleri tarafından fiziksel şiddet görüp görmediğinin tespit edilmesine yöneliktir. Yüksek ekonomik düzeyi temsil edene Kayapınar İlçesinde eşinin çocuklarına sık sık fiziksel şiddet uyguladığını belirten bir katılımcıya rastlanmazken; en fazla orta ekonomik düzeyi temsil edene Yenişehir İlçesinde %8, ikinci olarak ise düşük ekonomik düzeyi temsil edene Bağlar İlçesinde %4 oranında tespit edilmiştir.

f. Katılımcıların Çocuklukta Aile İçi Şiddeti Öğrenme Durumu

Aile içinde şiddete tanık olan çocuklar ile görüşmek ve onların yaşadıkları şiddeti ifade etmelerini istemek başlı başına ayrı bir çalışma konusu olabilecek niteliktedir. Bu nedenle görüşme yapılan şiddet mağduru kadınlara çocukluk dönemlerinde yaşadıklarını anlatmaları istenerek hem geçmişte yetiştikleri aile ortamı hakkında bilgiler elde edilmiş, hem de mağdur olarak kültürel anlamda öğrendikleri şiddetin bir değerlendirilmesi yapılması hedeflenmiştir. Çocuklukta şiddete tanık olunması veya maruz kalınması sosyalizasyon sürecinde bireyin şiddeti kültürel ortamda öğrenmesine neden olduğu noktasından yola çıkılarak katılımcılara, çocukluklarında aile içinde şiddet maruz kalan bireylerin kimler olduğu şeklinde birden fazla cevap verebildikleri bir soru sorulmuştur. Bu soruya verilen cevapların dağılımı Tablo-50’de görülmektedir.

Tablo-50: Katılımcıların Çocukluğunda Ailesindeki Şiddet Mağduru Bireylerin Dağılımı

Şiddet Mağduru	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Babam	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
Annem	12	0.48	4	0.16	11	0.44	27	0.36
Kardeşlerim	14	0.46	11	0.44	19	0.76	44	0.59
Ben	15	0.60	12	0.48	18	0.72	45	0.60
Büyükbabam	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
Büyükannem	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
Diğer	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
HAYIR	7	0.28	14	0.56	5	0.20	26	0.35
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Örneklem genelinde görüşülen şiddet mağduru kadınların üçte birinden fazlasının (%35) çocukluğunda aile içinde şiddete maruz kalan herhangi bir kişinin olmadığını beyan etmiştir. Bunun dışında geriye kalan %65’lik kısmının herhangi bir şekilde çocukluğunda ailesindeki birinci derece

yakınlarının şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. Örneklem genelinde şiddet mağduru kadınların beşte üçü kendisinin ve kardeşlerinin çocuklukta şiddete maruz kaldığı bulunmuştur.

Örneklem genelinde katılımcıların üçte birinden fazlası(%36) çocukluğunda annesinin de şiddet mağduru olduğuna tanık olmuştur. Çocukluğunda annesinin de şiddete maruz kaldığını beyan edenlerin oranı yüksek ekonomik düzeydeki Kayapınar İlçesinde %48, düşük ekonomik düzeydeki Bağlar İlçesinde %44 ve orta ekonomik düzeydeki Yenişehir İlçesinde ise en düşük olarak %16 oranında tespit edilmiştir. Bu konuda gözlemlerden elde edilen bir diğer bulgu ise çocuklukta yaşanan şiddetin normal olarak algılanmasıdır.

g. Şiddetin Kuşaklar Arasında Aktarılması

Görüşme esnasında katılımcıların çocuklarının şiddet mağduru olup olmadıkları sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlardan elde edilen bulgular Tablo-51'de gösterilmiştir.

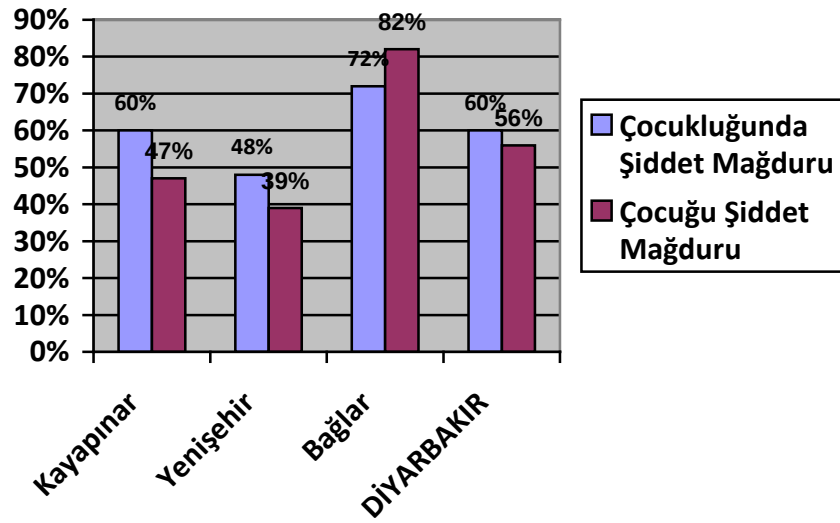
Tablo-51: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Çocuklarının Şiddete Maruz Kalma Durumlarının Dağılımı

Çocukların Şiddete Maruz Kalma Durumları	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır	10	0.53	14	0.61	4	0.18	28	0.43
Evet	9	0.47	9	0.39	18	0.82	36	0.56
TOPLAM	19	1.00	23	1.00	22	1.00	64	1.00

Örneklem genelinde şiddet mağduru kadınların %56'sı çocuklarının herhangi bir şekilde şiddete maruz kaldığını belirtmişlerdir. Bunun dışında kalan %43 oranında ise çocuklarına şiddet uygulanmadığını beyan etmişlerdir. İlçelere göre karşılaştırma yapıldığında çocuğuna şiddet uygulayanların oranı yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar İlçesinde %47, orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir İlçesinde %39 ve düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde %82 olarak en yüksek düzeyde bulunmuştur. Bu durumda Bağlar İlçesinde yaşayan şiddet mağduru

her beş kadından dördünün çocuğuna şiddet uyguladıkları ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda şiddet mağduru kadınların çocukluklarında maruz kaldıkları şiddet ile çocuklarının şiddete maruz kalma durumlarının da incelenmesi önem arz etmektedir. Şekil-19'da çocukluğunda şiddete maruz kalan katılımcıların oranı ile çocuklarının şiddet mağduru olma oranlarının karşılaştırılması görülmektedir.

Şekil-19: Katılımcıların Çocukluğunda Şiddet Mağduru Olması ile Çocuklarının Şiddete Maruz Kalmasının Karşılaştırılması

Örneklem genelinde her 5 kadından 3'ü çocukluğunda şiddet mağdurdur ve yarıdan fazlasının çocuğu şiddete maruz kalmaktadır. Yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar İlçesindeki her 5 şiddet mağduru kadından 3'ü çocukluğunda şiddet mağduru iken, şiddet mağduru kadınların yaklaşık yarıya yakınının çocuğu şiddete maruz kalmaktadır. Orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir İlçesinde şiddet mağduru kadınların yaklaşık yarıya yakını çocukluğunda şiddet mağduru iken, şiddet mağduru her üç kadından en az birinin çocuğu da şiddete maruz kalmaktadır. Düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde ise her 4 kadından yaklaşık 3'ü çocukluğunda şiddet mağduru iken, şiddet mağduru her 5 kadından en az 4'ünün çocuğunun da şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir.

ğ. Katılımcıların Ailede Kararlara Katılım Durumu

Aile içinde alınan kararları doğrudan ataerkillik boyutunun ölçülmesi için bize bir veri sağlayacağı değerlendirildiğinden katılımcılara ailede kim/kimler kararları aldığı sorulmuştur. Bu soruya yönelik elde edilen bulgular Tablo-52’de görülmektedir.

Tablo-52: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Ailede Önemli Kararların Kimlerin Aldığının Dağılımı

Kararları Kimin Aldığı	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kadının anne veya babası	5	0.20	1	0.04	2	0.08	8	0.11
Erkeğin anne ve babası	2	0.08	2	0.08	5	0.20	9	0.12
Katılımcı ve Eşi Birlikte	4	0.16	10	0.40	2	0.08	16	0.21
Katılımcının Eşi	13	0.52	10	0.40	16	0.64	39	0.52
Katılımcının Kendisi	1	0.04	2	0.08	0	0.00	3	0.04
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Katılımcıların aile içinde kararların kimin tarafından alındığının belirlenebilmesi maksadıyla sorulan soruya evli, evlilik tecrübesine sahip ve bekâr kadınların verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir. Çalışmada daha önceden evlilik tecrübesine sahip olan dul ve boşanmış kadınların cevaplarında kararları şuanda kendilerinin aldıkları ortaya çıkması şuan için bir bulgu niteliği taşımamaktadır. Bekâr kadınların “ailede kararları babam alır” şeklinde verilen cevapları ailede babanın sözünün geçtiği varsayılarak kararları kadının babasının aldığı şeklinde değerlendirilmiştir.

Örneklem genelindeki katılımcıların yarıdan fazlasının(%52) ailesinde kararları erkeğin yani eşlerinin verdiği ortaya çıkmıştır. Her beş kadından birinin(%21) ise ailede kararları eşleriyle birlikte aldıklarını belirtmişlerdir. İlçeler göre karşılaştırma yapıldığında düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde yaşayan şiddet mağduru her beş kadından en az üçünün(%64) ailesinde kararları eşlerinin verdikleri ortaya çıkmıştır. Bu oran orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir İlçesinde %40 ve yüksek

ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar İlçesinde ise %13 olarak bulunmuştur. Bağlar İlçesinde tespit edilen oran Kayapınar İlçesinde belirlenen oranın yaklaşık olarak beş katıdır.

h. Katılımcıların Sosyal Destek Durumu

Katılımcıların sosyal destek durumu kapsamında ailelerinden ne kadar destek gördükleri yardım isteme davranışlarını doğrudan etkileyen bir faktördür. Bu nedenle şiddet mağduru kadınların sosyal destek durumu incelenirken önce yardım almalarını engelleyen kişilerin varlığı, daha sonra da aile bireylerinden korkup korkmadıkları ele alınarak incelenmiştir. Bunun dışında katılımcılara yönelik herhangi bir ölüm tehdidinin varlığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Katılımcıların sosyal desteklerinin durumu kültürel ortamları hakkında çeşitli ipuçları verebileceği düşüncesinde yola çıkılarak etrafından yardım almasını engelleyecek kişilerin bulunup bulunmadığı sorulmuştur. Bu soruya verilen cevapların ilçelere göre dağılımı Tablo-53'de görülmektedir.

Tablo-53: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Şiddet Konusunda Çeşitli Kurumlardan Yardım Almasını Engelleyecek Kişi ya da Kişilerin Varlığının Dağılımı

Şiddet Konusunda Yardım Almalarını Engelleyecek Kişilerin Varlığı	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır	7	0.28	6	0.24	5	0.20	18	0.24
Evet	18	0.72	18	0.72	20	0.80	56	0.75
Cevap vermeyen	0	0.00	1	0.04	0	0.00	1	0.01
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Örneklem genelinde şiddet mağduru her dört kadından üçünün(%75) çeşitli kurumlardan yardım almasını engelleyecek kişilerin olduğu belirlenmiştir. Bu oran, yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar ve orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir ilçelerinin her ikisinde de %72 oranda bulunurken, düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde %80 olarak bulunmuştur. Yani Bağlar İlçesinde yaşayan şiddet mağduru her

beş kadından dördü şiddet konusunda yardım almayı engelleyen bir aile yapısında olduğunu beyan etmiştir.

Yüz yüze görüşme yapılan şiddet mağduru kadınların sosyal desteklerinin olması aile içi şiddet konusunda yardım almalarını veya yardım istemelerini etkileyen en önemli kültürel faktör olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda katılımcılara sorulan diğer bir soru olan eş veya aile üyelerinden korkup korkmadıklarına verilen cevapların dağılımı Tablo-54’de gösterilmiştir.

Tablo-54: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Eşlerinden veya Diğer Aile Üyelerinden Korkup Korkmadıklarının Dağılımı

Eş veya Aile Üyelerinden Korkma Durumu	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır	6	0.24	9	0.36	2	0.08	17	0.23
Evet	19	0.76	15	0.60	23	0.92	57	0.76
Cevap Vermeyen	0	0.00	1	0.04	0	0.00	1	0.01
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Örneklem genelinde her dört şiddet mağduru kadından en az üçünün (%76) eşlerinden veya aile üyelerinden korktuklarını bildirmişlerdir. Bu oran en fazla düşük ekonomik düzeydeki Bağlar İlçesinde %92 olarak tespit edilirken, orta ekonomik düzeydeki Yenişehir İlçesinde %60 ve yüksek ekonomik düzeydeki Kayapınar İlçesinde %76 olarak tespit edilmiştir. Bu şekilde bir korkularının olmadığını beyan eden şiddet mağduru kadınlar ise en fazla %36 oranda orta ekonomik düzeydeki Yenişehir İlçesinde belirlenmiştir.

Katılımcıların sosyal destek mekanizması içinde kendine yönelen herhangi bir tehdit unsuru olup olmadığının tespit edilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle görüşme yapılan katılımcılara ölüm tehdidine maruz kalma durumuna yönelik soru sorulmuştur. Elde edilen cevapların ilçelere göre dağılımı Tablo-55’de görülmektedir.

Tablo-55: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Ölüm Tehdidine Maruz Kalıp Kalmadıklarının Dağılımı

Şiddet Uygulayanlar Tarafından Ölümle Tehdit Edilme Durumu	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır	20	0.80	19	0.76	15	0.60	54	0.72
Evet	5	0.20	6	0.24	10	0.40	21	0.28
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Örneklem genelinde şiddet mağduru her dört kadından en az biri (%28) verdikleri cevaplarında doğrudan veya dolaylı olarak ölüm tehdidine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Geriye kalan %72'lük orandaki çoğunluğunun ise bu şekilde bir tehdit altında olmadığını bildirmiştir. Ortaya çıkan durumu ekonomik düzeyden bağımsız olarak, kadın cinayetine dönüşme ihtimaline yönelik durum olarak değerlendirildiğinde konunun önemi artmaktadır.

Ölüm tehdidine maruz kalma oranı yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar İlçesinde %20, orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir İlçesinde %24 ve düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde ise %40 olarak belirlenmiştir. Bulgulara göre en düşük oran Kayapınar İlçesindedir ve en yüksek oran Bağlar İlçesindedir.

1. Katılımcıların Ailelerinde Suç İşleme Eğilimi

Aile içi şiddet kendi başına bir suç olmakla birlikte ortamdaki diğer suçlarla kültürel bağlantısının olup olmadığının da araştırılması maksadıyla katılımcılara aile fertlerinden suç işleyen bireylerin olup olmadığına yönelik sorular sorulmuştur. Verilen cevaplar kapsamında şiddet mağduru kadınların birinci ve ikinci derece akrabalarında suç işleme eğilimi ortaya çıkartılmıştır. Katılımcılardan bu konuda elde edilen cevaplar Tablo-56'da gösterilmektedir.

Tablo-56: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Ailede Suç İşleyen (Sabıkalı Bulunan) Kişilerin Varlığının Dağılımı

Sabıkalı Kişinin Olup Olmadığı	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Yok	21	0.84	21	0.84	14	0.56	56	0.75
Var	4	0.16	4	0.16	11	0.44	19	0.25
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Örnekleme genelinde birinci ve ikinci derece akrabalarında suç işleme oranını %25 olarak tespit edilmiştir. Şiddet mağduru olan her dört kadından birinin ailesinde (birinci veya ikinci derece akrabalarının içinde) sabıkalı bireylerin bulunduğu belirlenmiştir. Bağlar İlçesindeki oran her ikisinde de %16 olarak tespit edilen yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar ve orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir ilçelerinin yaklaşık üç katına yakındır. Araştırma kapsamında suç ile ilgili veriler resmî bir kaynaktan doğrulanmamakla birlikte katılımcıların beyanları doğrultusunda tespit edilmeye çalışılmıştır. Sabıkalı bireylerin dışında bu kişilerin hangi suçtan dolayı sabıkalı oldukları da katılımcılara sorulmuştur. Elde edilen cevaplara göre şiddet mağduru kadınların ailelerinde(birinci veya ikinci derece akrabalarının içinde) sabıkalı kişilerin işledikleri suçların ilçelere göre dağılımı ise Tablo-57’de görülmektedir.

Tablo-57: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Ailesindeki Sabıkalı Kişilerin İşledikleri Suçların Dağılımı

Suç Türleri	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Adam öldürmek	0	0.00	1	0.25	0	0.00	1	0.06
Uyuşturucu madde kullanmak/taşımak	1	0.25	2	0.50	2	0.18	5	0.26
Adam yaralamak	2	0.50	1	0.25	2	0.18	5	0.26
Kaçakçılık	0	0.00	0	0.00	1	0.09	1	0.06
İzinsiz gösteri yapmak	1	0.25	0	0.00	4	0.36	5	0.26
Cevap vermeyen	0	0.00	0	0.00	2	0.18	2	0.10
TOPLAM	4	1.00	4	1.00	11	1.00	19	1.00

Örneklem genelinde şiddet mağduru kadınların çevresinde toplam 19 sabıkalı aile bireyi ya da akrabaları olduğu belirlenmiştir. Bu kişilerin suçların türlerine bakıldığında ise örneklem genelinde en fazla uyuşturucu madde kullanmak/taşımak, adam yaralamak ve izinsiz gösteri yapmak şeklindeki suçların ön plana çıktığı görülmektedir. En fazla suç oranının olduğu düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde %36 oranında izinsiz gösteri yapmak en fazla oranda tespit edilmiştir. Orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir İlçesinde %50 oranında uyuşturucu madde taşımak/kullanmak suçları ön plana çıkarken, yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar İlçesinde ise %50 oranda adam yaramak suçu en fazla suç türü olarak belirlenmiştir. Görüşme esnasında katılımcılara sorulan bir diğer soru ise evlerinde ateşli silahların olup olmadığıdır. Bu soruya verilen cevapların ilçelere göre dağılımı Tablo-58’de görülmektedir.

Tablo-58: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Evlerinde Ateşli Silahların Varlığının Dağılımı

Evde Ateşli Silahların Varlığı	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır	21	0.84	22	0.88	16	0.64	59	0.79
Evet	4	0.16	3	0.12	9	0.36	16	0.21
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Örneklem genelinde şiddet mağduru her beş kadından en az birinin evinde ateşli silah bulunduğu belirlenmiştir. Bu oran en fazla %36 olarak düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde bulunmuştur. Evde ateşli silah bulunma oranı, orta ekonomik düzeydeki Yenişehir İlçesinde %12 ve yüksek ekonomik düzeydeki Kayapınar İlçesinde ise %16 oranında tespit edilmiştir.

i. Katılımcıların Kurumlara Başvurma Durumu

Görüşme esnasında katılımcılara şiddete uğrama durumunda herhangi bir kuruma başvurma durumları sorulmuştur. Kurumlardan yardım isteme davranışının da kültürel ortam ile bağlantısı olduğundan dolayı bu

sorunun cevapları da sosyo-kültürel faktör olarak ele alınmıştır. Elde edilen cevapların ilçelere göre dağılımı Tablo-59’da görülmektedir.

Tablo-59: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Şiddete Maruz Kaldıklarında Herhangi Bir Kuruma Başvuru Durumlarının Dağılımı

Şiddete Maruz Kaldıklarında Kuruma Başvurma Durumu	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Hayır	22	0.88	22	0.88	16	0.64	60	0.80
Evet	3	0.12	3	0.12	9	0.36	15	0.20
TOPLAM	25	1.00	25	1.00	25	1.00	75	1.00

Örneklemin genelinde şiddet mağduru her beş kadından birinin(%20) şiddete maruz kaldıktan sonra bir kuruma başvurduğu tespit edilmiştir. Kurumlara başvuru oranı Kayapınar ve Yenişehir ilçesinde aynı olmak üzere %12 oranda tespit edilirken, Bağlar İlçesinde %36 olarak belirlenmiştir. Bağlar İlçesindeki kurumlara başvuru oranı diğer ilçelerin oranının üç katıdır. Şiddet mağduru kadınlardan kurumlara başvuranların hangi kuruma başvurduklarının ilçelere göre dağılımı Tablo-60’da görülmektedir.

Tablo-60: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Şiddete Maruz Kalma Durumunda Başvurdukları Kurumların Dağılımı

Başvurulan Kurum	Kayapınar		Yenişehir		Bağlar		TOPLAM	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
İl/İlçe Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	0	0.00	0	0.00	1	0.11	1	0.06
SHÇEK Alo 183 Hattı	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
Sağlık Kuruluşu (Sağlık Ocağı, Hastane vs.)	0	0.00	1	0.33	2	0.22	3	0.20
Polis/Jandarma merkezi	2	0.67	1	0.33	1	0.11	4	0.28
Cumhuriyet Savcılığı	0	0.00	1	0.33	0	0.00	1	0.06
Belediye/Baro Kadın Danışma Merkezi	1	0.33	0	0.00	2	0.22	3	0.20
Kadın Sivil Toplum Kuruluşu	0	0.00	0	0.00	3	0.33	3	0.20
TOPLAM	3	1.00	3	1.00	9	1.00	15	1.00

Örnekleme genelinde en fazla başvurulmuş kurumlar olarak polis/jandarma merkezi, sağlık kuruluşları, belediye/baro kadın danışma merkezleri ve kadın sivil toplum kuruluşlarının ön plana çıktığı belirlenmiştir.

4. BİREYSEL HAYAT HİKÂYELERİNİN BETİMSSEL ANALİZİ

Bu bölümde görüşme yapılan katılımcıların anlattıkları bireysel hayat hikâyelerinden çarpıcı olan bazılarının betimsel olarak analizi yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen gözlem sonuçları da katılımcılardan alıntı yapılan bireysel hayat hikâyeleri ile ilişkilendirilerek anlatılmaya çalışılmıştır.

a. Tanımlanan Şiddet ile Yaşanan Şiddet Arasındaki Paralellik

Her kadın “aile içi şiddet” kavramından ne anladığını kendince tanımlarken aslında yaşadığı şiddetin türlerini anlatan ipuçlarını vermektedir. İfadeler ile yaşamış olunan şiddetin türü hakkında bir bağlantı ortaya çıkmaktadır. Örneğin görüşme formunda sadece psikolojik şiddet ile ilgili sorulara “evet” cevabını veren bir katılımcının “aile içi şiddet” kavramından ne anlıyorsunuz? sorusuna verdiği cevap şu şekilde olmuştur:

“Hiç konuşturulmamak şiddettir. Kararları alamıyorsan şiddettir. Bağırarak, toplum içinde bağırarak şiddettir. İlla dayak olması gerekmez. Herkesin içinde bağırarak şiddettir.”

(37 yaşında, okur-yazar, fakat ilkokul mezunu olmayan, ev hanımı, Bağlar)

Aile içi şiddet kavramını “ailede eşin ve kayıinvalidenin dövmesi, dayak” şeklinde tanımlayan katılımcı tanıma yüklediği anlam ile yaşadıkları arasındaki paralelliği bireysel hayat hikâyesinde şu şekilde anlatmıştır:

“1954 yılında Çınar'da doğdum. 17 yaşında evlendim. 4 yıl kayıinvalidemle yaşadıkten sonra ayrı eve çıktık. 2 oğlum evli. Özellikle gençken çok dayak yedim. Eşim sinirliydi. Ben görevlerimi yerine getiriyordum ama sinirlenince gözü bir şey görmüyor. Annesi de kendi de dövdü hep. Yaş biraz ilerleyince azaldı dayak.”

(56 yaşında, evli, okur-yazar olmayan, 4 çocuk sahibi ev hanımı, Yenışehir)

b. En Genç Yaştaki Kadının Yaşadığı Şiddet

Örneklem yelpazesinin yaş olarak en uç noktadaki katılımcıların anlatımlarından yaşanan şiddetin yaşa göre değişik biçimleri olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin, 18 yaşındaki en genç katılımcı babasından fiziksel ve sosyal şiddet gördüğünü şu sözlerle ifade etmiştir:

“Giyim kuşam meselesi yüzünden babamdan dayak yedim, tekme filan attı. Ben kot giymek istiyorum, babam kızıyor. Kot, pantolon falan giyersem dövüyor. Müzik dinleyince kızıyor. Arkadaşıma gitmek istiyorum mesela izin veriyor önce, sonra eve dönünce vuruyor ne geziyorsun diye. Anneme diyorum ama annem de çekinir babamdan. Nefret ediyorum zaten babamdan. Önceki aldığımı kesmişti ama yine aldım giydim. İşte kot var yine üstümde. Üniversiteye gitmek istiyorum, başka şehire.”

(18 yaşında, bekâr, lise mezunu, açık öğretim öğrencisi, Kayapınar)

c. En Yaşlı Kadının Yaşadığı Şiddet

3 erkek ve 4 kız çocuk sahibi, 65 yaşındaki en yaşlı katılımcı ise 50 yaşındayken kocasının vefat ettiğini ve 10 yıldan fazla bir zamandır küçük oğlundan şiddet gördüğünü ve savcılığa başvurduğu halde herhangi bir işlem yapılmadığını şu sözlerle anlatmıştır:

“17 yaşımda evlendim. Eşimle çok iyi geçindik, hiç üzmedi beni. 15 sene önce vefat etti. Çocuklarımın hepsi evli. Küçük oğlumdan yana çok dertliyim. Çok sinirlidir. Oğlumu çok nazladım, her isteği de oldu. Çok sinirlidir, asabi bir yapısı var. Küfür ediyor, bağırıyor, itekliyor, sarsıyor. Bir kere savcılığa gittim, oğlumu şikâyet etmek için. Savcı da o senin oğlundur, düzelir, evine git dedi. Ben de eve döndüm. Tedavi olması lazım ama bunu desem kızar. Hollanda'ya yeni gitti. Şuan rahatım iyi.”

(65 yaşında, eşi vefat etmiş, ev hanımı, Yenişehir)

ç. Hiç Evlenmemiş Kadının Yaşadığı Şiddet

Hiç evlenmemiş şiddet mağduru katılımcılardan biri ile yapılan görüşmede yaşadıklarının içinde fiziksel şiddet ile birlikte ekonomik şiddet olduğunu bir katılımcı şu sözlerle ifade etmiştir:

“Babam çok anlayışsız biri, her şeyimi kısıtlar. Eve para getireyim yeter. Amcamın oğlu var, sürekli beni ona vereceğini söyleyip duruyor. Benim görüştüğüm başka bir kişi var. Bu nedenlerden dolayı kavgaya çıkıyor.”

(26 yaşında, bekâr, lise mezunu, kuaför çırağı, Yenişehir)

d. Boşanmış Kadının Geçmişte Yaşadığı Şiddet

Boşanmış ya da eşinden ayrı yaşayan kadınlar geçmişte gördüğü şiddeti daha ayrıntılı ve rahat anlatabildiği gözlemlenmiştir. Örneğin şiddet nedeniyle eşinden boşandığını belirten bir katılımcı yaşadıklarını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Diyarbakır'da doğdum. Özgürlüğüme düşkün olduğumdan 33 yaşında evlendim. Yaklaşık 13 yıldır kendi işimi yapıyorum. 6 yıl önce boşandım, boşanma sebebi şiddettir. Çok gereksiz kıskançlıkları vardı, hastalık derecesinde. Akrabalarımın, yeğenimden bile kıskanırdı. Şu an mutluyum. Şiddet gördükçe ailemin bana yardım edeceğini düşünüp aileme açıldım, ailem sahip çıktı ve böylece boşandım.”

(41 yaşında, ilkokul mezunu, bir çocuk sahibi, konfeksiyoncu, Kayapınar)

e. Tek Başına Yaşayan Kadının Geçmişte Yaşadığı Şiddet

Şiddetin faili olan eşi vefat etmiş kadın geçmişte yaşadığı şiddeti anlatırken mağduru olduğu şiddetin hala kalıntılarının devam ettiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“49'da doğdum. İlkokula gittim. Okumaya hevesim yoktu, okumadım. 19 yaşında evlendim. Tek çocuk yaptım. Başka olmadı. Eşim 6 yıl önce vefat etti. Çok şiddet gördüm. Kendi yapısı öyleydi. Dolduruşa geliyordu. Millet konuşurdu, bana patlardı. Şu an dulum, güvendeyim.”

(62 yaşında, ilkokul mezunu, bir çocuk sahibi, ev hanımı, Yenişehir)

f. Baba Yanı Yerleşim Yapan Kadının Yaşadığı Şiddet

Kadının kocasından ayrı kaldığı bir durumda baba yanı yerleşim (patrilokal) ortamında kayınvalide, kayınbirader v.b. gibi aile üyelerinden de şiddet gördüğünü ve sosyal yardım almasının engellendiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“1967’de doğdum. 18 yaşına kadar köydeydim. Eşim amcamın oğlu. Evlenince 7 yıl daha köyde kaldım. Sonra Diyarbakır’a geldik. Eşim hapse girdi. Yardım istemiştım, 3 abisi beni dövdü. Köye döndüm. Sonra eşim çıkınca tekrar Diyarbakır’a geldik. Ben eşime çalış diyorum, o bana vuruyor. Kontrol yöntemleri bilmiyordum. Çok çocuk yaptık. Şimdiki aklım olsa o kocayı boşardım ya da iki çocuk yapardım. Eşimin böbreğinin teki hasta. Şimdi bir şey diyemez bana.”

(42 yaşında, okur-yazar olmayan, 8 çocuk sahibi, ev hanımı, Yenişehir)

g. Ekonomik Düzeyi Farklı Kadınların Yaşadığı Şiddet

Araştırmanın ekonomik durum temelinde yapılmış olmasından dolayı yüksek ekonomik düzeydeki Kayapınar İlçesindeki en düşük gelirli ve düşük ekonomik düzeydeki Bağlar İlçesindeki en yüksek gelirli şiddet mağduru katılımcıların yaşadıkları aile içi şiddetin betimlenmesi önem arz etmektedir. Ekonomik düzeyi yüksek olan Kayapınar İlçesindeki en düşük gelire sahip ailedeki şiddet mağduru kadın eşinden gördüğü psikolojik ve sosyal şiddeti şu şekilde ifade etmiştir:

“1975’te Bismil’de doğdum. İlkokulu okuduktan sonra Diyarbakır’a geldik. Babam Diyarbakır’da dükkân açtı. Liseyi burada okudum. Lise bitince bir kozmetik dükkânında kasiyerlik yaptım. O sıra babam vefat etti. Derme çatma bir evde yaşıyorduk. Sonra uzaktan tanıdık eşim. Konuştuk, evlenmeye karar verdik. Evlenmeden önce eşim bana âşıktı. Evlendikten 1 hafta sonra farklılaşmaya başladı. Şimdi de birbirimize karşı çok kötüyüz. İlk kızım doğdu 1 ay yanıma gelmedi. Beğeniyordu, evlendikten sonra sevmemeye başladı. Beni kilolu buluyor.”

(36 yaşında, evli, lise mezunu, ev hanımı, Kayapınar)

Ekonomik düzeyi düşük olan Bağlar İlçesindeki en yüksek gelire sahip ailedeki şiddet mağduru kadın evlendikten sonra baba yanı yerleşim yapması durumunda kayınvalidesinden şiddet gördüğünü şu sözlerle anlatmıştır:

“Hazro’da doğdum. Küçük yaşta Diyarbakır’a hasta akrabalarımın yanına geldim. 17 yaşında eşimle tanıştırdılar ve evlendik. 10 yıl kayınvalidemle yaşadım. Kayınvalidem pek sevmez beni ve çok zulm etti. Sonra kendi evimizi kurduk, evlere temizliğe gidiyorum.”

(45 yaşında, evli, ilkokul mezunu, temizlikçi, Bağlar)

Ekonomik sıkıntı ve kocasının işsiz olması gibi faktörlerle birlikte şiddeti yaşayan kadın hayatta yaşadığı zorluklar yüzündeki ifadeden ve bakışlarından okunabildiği gözlemlenmiştir. Uzun süreli şiddete maruz kalan mağdurların bulundukları yaştan daha fazla bir görünüme sahip oldukları gözlemlenmektedir.

“Bismilliyim. Evlenince Diyarbakır'a geldim. Halamın oğluyla severek evlendik. Kocam çalışıyordu. İşten çıkardılar. Uzun bir zamandır işsiz. Kira veremeyince kaynanamlara taşındık. Kayınpederim bize bakıyor. Çocuklar çok, eve sığmak zor oluyor. Ev küçük. Kocam da çok sinirli. Parasızlık yüzünden oluyor. İş yok, para yok beni dövüyor. Kocamın işi olsa düzelir.”

(38 yaşında, evli, okur-yazar, fakat ilkokul mezunu olmayan, ev hanımı, Bağlar)

ğ. Eğitim Düzeyi Farklı Kadınların Yaşadığı Şiddet

Eğitim düzeyi farklı şiddet mağduru kadınlar incelenirken örneklem genelinde eğitim düzeyi en yüksek ve en düşük şiddet mağdurlarının arasından çarpıcı olan örneklerin ele alınması amaçlanmıştır. Bunun dışında ekonomik düzeyi en yüksek olan Kayapınar İlçesindeki eğitim düzeyi en düşük şiddet mağduru kadın ile ekonomik düzeyi en düşük olan Bağlar İlçesindeki eğitim düzeyi en yüksek kadının yaşadığını şiddetin de karşılaştırılması yapılmıştır.

Eğitim düzeyi en yüksek şiddet mağduru kadınlardan hiç evlenmemiş ve evli olan kadınların yaşadıkları şiddet farklılık göstermektedir. Örneğin, eğitim düzeyi en yüksek hiç evlenmemiş kadın babasından gördüğü sosyal şiddeti şiddeti şu sözlerle anlatmıştır:

“26 yaşındayım. İlk, orta ve liseyi Diyarbakır'da okudum. Üniversite sınavında babam şehir dışına göndermediği için Diyarbakır'ı tercih etmek zorunda kaldım. Farklı bir şehirde İzmir'de filan okumayı isterdim mesela. Babamın dengesiz bir insan olması, karşı tarafı anlamaması, Çocuk yetiştirme konusunda gereksiz, çok fazla katı kurallarının olması nedeniyle şiddet görüyorum. Okul bitince bir muhasebecinin yanında geçici olarak çalıştım. Şimdi çalışmıyorum. Devlet işi istiyorum. Atanmayı bekliyorum.”

(26 yaşında, bekâr, üniversite işletme bölümü mezunu, Kayapınar)

Evli olan katılımcıların içinde eğitim durumu en yüksek olan(yüksekokul-önlisans) kadın ise evliliğinde yaşadıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

“1977 Diyarbakır doğumluyum. Liseyi kız meslekte çocuk gelişim bölümünde okudum. Liseden sonra ara verdim. Eşimle tanıştık. Arkadaş ortamında. Evlenmeye karar verdik bir süre sonra. Ben üniversite sınavına girdim. Açık öğretimden çocuk gelişimini bitirdim. Şu an çalışmıyorum. Eşimin kendine ait muayenehanesi var. Mutlu bir ailemiz yok maalesef. Eşim diyorum ama lafın gelişi... Eşimin yanında çalışan kızla ilişkisi var. Ben kendim anladım, sorunca da inkâr etmedi. Boşanmaya da yanaşmıyor. Çocukları düşünüyor. Oturup konuşmaya çalışsak da ben yediremiyorum. Kavga çıkıyor. Bu konu çok derin aslında. Şimdi ben boşanalım isterim ama eşim çocuklara çok düşkün. Böyle yaşamaya mahkûm edilmişim yani. O tercihini yaptı bence aileyi yıktı. Bu saatten sonra da hiçbir şey yapmam.”

(34 yaşında, evli, 2 yıllık çocuk gelişimciliği mezunu, Kayapınar)

Evli olan katılımcıların içinde eğitim durumu en düşük olan(okur-yazar değil) kadınlardan biri ise maruz kaldığı fiziksel şiddetin eşinin sinirli yapısı ile bağlantılı olduğunu ve ekonomik olarak ailenin durumu iyi gittiğinde artık şiddetin bittiğini şu şekilde açıklamıştır:

“14 yaşında evlendim. Eşimle akrabayız. 12 yıl kayınvalidem ve kayınpederimle yaşadım. O yıllar eşim çalışmaya İstanbul'a gidiyordu. İstanbul'dan dönüş yapınca kendi evimize çıktık. Köydeki işler çok fazlaydı. Hem bahçe, hem ev işleri yetişmiyordu. Eşim de tarla işleri yüzünden az uyuyordu. Bu nedenle sinirlenip şiddet uyguluyordu. Daha sonra Diyarbakır'a geldik. Artık şiddet görmüyorum. Eşim şuan minibüs işletiyor. Toplam 7 çocuğum var. 1 kızım evli, en küçük çocuğum 3 yaşında.”

(35 yaşında, evli, 7 çocuk sahibi, ev hanımı, Bağlar)

Eğitim düzeyi ile birlikte ekonomik düzey düşünüldüğünde yaşanan şiddetin boyutlarında farklılaşma olabileceği düşünülmüştür. Yüksek ekonomik düzeyi yüksek ilçeyi temsil eden Kayapınar İlçesinde yaşayan eğitim durumu en düşük kadın ile ekonomik düzeyi düşük ilçeyi temsil eden Bağlar İlçesinde yaşayan eğitim durumu en yüksek kadının yaşadıklarının karşılaştırılmıştır. Kayapınar İlçesindeki şiddet mağdurlarının arasında eğitim durumu en düşük olan (ilkokul mezunu) bir katılımcı yaşadığı şiddeti şu şekilde anlatmıştır:

“1975 Lice doğumluyum. 17 yaşında dayımın oğluyla evlendirdiler. Diyarbakır’a geldik. 4 çocuğum var. Erkek çilesi çekilir iş değil. Şimdiki kafam olsa okurdum, koca moca da istemezdim. Lazım değil. Son yıllarda şiddet başladı. Önceden kızar dağıtırdı. Artık az da olsa yani sürekli olmasa da, kızınca saldırıyor bana. Nedenleri aslında bir şey de yok. Bir kere niye bunu pişirdin diye tepsiyi fırlattı üstüme. Her an tetikteyim sinirlenecek diye.”

(35 yaşında, evli, ilkokul mezunu, 4 çocuk sahibi, ev hanımı, Kayapınar)

Ekonomik düzeyi düşük olan Bağlar İlçesindeki eğitim durumu en yüksek olan (lise mezunu) bir katılımcı ise geçmişte okula gittiği için şiddet gördüğünü şu ifadelerle belirtmiştir:

“Bir mağazada çalışıyorum. Maddi sorunlar nedeniyle üniversite okuyamadım. Liseyi de okudum ama babam çok dövdü beni, fakat inat ettim. Okul bitince sürekli çalıştım. Akşamları da el işi yapıp mağazalara satıyoruz.”

(23 yaşında, bekâr, lise mezunu, satış görevlisi, Bağlar)

Görüşmeler esnasından yapılan gözlemlerde, eğitim düzeyi düşük olan kadın yaşadığı şiddeti daha kolay anlatabildiği belirlenmiştir. Fakat eğitim düzeyi düşük olan katılımcılarla yapılan görüşmelerde, katılımcının anlama biçimindeki iletişim sorunları nedeniyle görüşme daha uzun sürmüştür.

h. Eğitim Hakkı Engellenen Kadının Yaşadığı Şiddet

Kız çocuk olduğu için okula gönderilmek istenmeyen kadın yaşadığı şiddeti şu sözlerle ifade etmiştir:

“Kız çocuk olduğumdan dolayı okula gönderilmedim. Lise-2'deyken okuldan aldılar, okula gitmek isteyince babam ve abim dövdü. Fikrimden vazgeçince dayak da bitti.”

(20 yaşında, hiç evlenmemiş, satış görevlisi, Kayapınar)

Eğitim hakkı her hangi bir sebeple elinden alınmış ya da eğitim imkânlarına kavuşamayan kadınların bu durumun içlerinde bir yara açtığını ve en büyük pişmanlıklarının okuyamamak olduğunu dile getirdikleri gözlemlenmiştir. Eğitim hakkı engellendiği için ilkokuldan sonra okula devam edemeyen şiddet mağduru kadın kendi çocuklarını mutlaka okutmak istediklerini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Kız çocuk olduğum için ilkokuldan sonra okutmadılar. Pişmanım, okulda durumum da iyiydi. Çocuklarımı okutcam ne olursa olsun. Şimdiki aklım olsa ne yapar eder okurum.”

(37 yaşında, okur-yazar, fakat ilkokul mezunu olmayan, 5 çocuk sahibi, ev hanımı, Bağlar)

ı. Resmî Nikâhı Olmayan Kadının Yaşadığı Şiddet

Ailesi tarafından istemediği halde evlendirilen, resmî nikâhı olmayan kadınların hayatındaki erkek tarafından kolayca bırakılıp başka bir kadın için terk edilmeleri durumunda kadının ekonomik anlamda çalışma ve kendi ayakları üzerinde durma zorunluluğuna yönelttiğini resmî nikahsız eşi tarafından devam eden şiddet mağdurluğunu bir kadın şöyle anlatmıştır:

“Çınar’da doğdum. Küçükken Diyarbakır’a gelip yerleştik. Babam işe girmişti. 18 yaşında babamlar beni buna verdi. Resmî nikâhımız olmadı. Sonraları başka kadınlar oldu. Kaldıramayınca çok dayak yedim. Sonra umursamayınca o da pek eve gelmemeye başladı. 10 yıla yakın güzellik merkezinde çalışıyorum. Arada gelir düzgün git, düzgün gel diye uyarır gider. Onun kendi hayatı var, ama benim yok. Oturduğum ev de onun. Kiraya çıkmak istedim. Tehdit etti. Beni düşündüğünden değil aslında. Çocuklardan dolayı diyor.”

(43 aşında, ilköğretim mezunu, resmî nikâhsız, üç çocuk sahibi, kuaför, Kayapınar)

ı. Zorla Evlendirilen Kadının Yaşadığı Şiddet

Kendi isteği dışında 15 yaşındayken zorla evlendirilen ve baba yanı yerleşim yapan 46 yaşındaki bir kadın, eşinden ve hane halkının diğer üyelerinden gördüğü şiddeti ve kendi ailesinden bulamadığı sosyal desteği şu şekilde ifade etmiştir:

“15 yaşında zorla evlendirildim. Eve geldim, baktım babam beni vermiş. Evlenince Diyarbakır’a geldim. Kaynanamla birlikte 10 yıl yaşadım. O yıllar çok kötüydü. Kaynanam yemek yüzünden çok döverdi. Ben de küçüktüm. Akşama da kocam gelir o da vururdu. 10 yıl sonra resmî nikâh yaptık. Sonra ayrı evimiz oldu.3 çocuğum var evli, ama ben onları zorla vermedim, onlara da sorarak evlendirdim.”

(46 yaşında, okur-yazar, fakat ilkokul mezunu olmayan, 7 çocuk sahibi, ev hanımı, Bağlar)

j. Kuma Olarak Getirilen Kadının Yaşadığı Şiddet

Kuma olarak getirilen kadınların anlatımlarından çoğunlukla ailelerinin isteği ile zorla bu duruma düştükleri ve bu süreçte daha büyük zorluklar çektikleri öğrenilmiştir. Örneğin kumalık statüsü bittiğini belirten kadın geçmişte yaşadığı şiddeti şu sözlerle ifade etmiştir:

“Nişanlanmıştım. Nişanım başka kadınla ilişki yaşayınca ayrıldık. Annem de o aileye inat kendi köyünden birine vericem dedi. Eşim evliyken beni görüp âşık olmuş. Annem de verdi. Bana kalsa kuma olarak gitmezdim. Eşimin karısı eşimi doldurunca beni babama gönderdiler. Çocukları bir süre vermediler. Çocuklarım da çok dayak yemişler. İki oğlum özürü, kızım da yeni evlendi. Evlenme çağı gelince çocuklarımı sokağa attılar. Ancak o zaman kavuşabildik. Kapıcılık yaptım, pamuğa gittim, çapaya gittim. Geçindim. Eşim dövdüğünden beri, sırtımda problem var. Ameliyat olmam gerekiyormuş.”

(59 yaşında, sadece dinî nikâh ile evlenmiş ev hanımı, Bağlar)

Kumalık durumu halen devam eden kadın ise babasının evinden beri devam eden şiddeti, halen içinde bulunduğu durumu ve çaresizliğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Hazro'da doğdum. Annem ölünce babam tekrar evlendi. Çok çektik o kadından. Eşimin ilk eşinden çocuğu olmayınca Hazro'da kız bakmışlar, beni bulmuşlar. Ben istemiyordum ama babamın evi de kötüydü. Başlık verdi aldı, geldim buraya. Her şeye kızar. Geç gelir eve çoğu zaman. Dışarıdan sinirli gelir. Bana, ablama (*diğer eş*), anneye herkese bağırır. Geleceği zaman yatarız. Uyudu sansın diye. O vakit ses etmez. İşsizdir, ondan olabilir. Kaçmayı düşündüm, ama daha kötü olur diye yapmadım.”

(32 yaşında, sadece dinî nikâh ile evlenmiş ev hanımı, Bağlar)

Görüşme sırasında 59 yaşındaki kadın kumalık durumunun bittiğini beyan etmiştir. Medeni durumu sorulduğunda resmî olarak nikâhı olmamasına rağmen kendini “boşanmış” olarak nitelendirmesi de bu görüşmedeki bir başka çarpıcı bulgudur.

Kumalık durumunda doğan çocukların statüsü ile ilgili de çarpık bir durumun söz konusu olduğu ortaya çıkmıştır. Örneğin 3 çocuğu olduğunu söyleyen 59 yaşındaki kuma olarak yaşamış kişiye çocuklarının kimliklerinin

olup olmadığı sorulduğunda anne adı olarak resmî nikâhlı eşinin adının kimliklerde yazılı olduğu öğrenilmiştir. Bu görüşmeden elde edilen bir başka bulgu da bölgede bazen kız çocuklarına kimlik çıkartılmadığıdır. Bu tamamen kadının varlığını yok sayan bir durumdur. Bunun yanında başlık parası ile evlendirme veya kuma olarak ailesi tarafından verilmenin de yolunu açan bir döngü oluşturmaktadır.

k. Erken Yaşta Evlilik Yapan Kadının Yaşadığı Şiddet

Kadınların bir kısmı dayağı gençliğinde çok yediğini son dönemde dayak yemediğini belirtmiştir. Fakat erken yaşta evlendiğini, evliliğin kendisine büyük bir yük getirdiğini ve uyum sorunu yaşadığını beyan eden katılımcı olmamıştır. Erken yaşta evliliğin yanında çok çocuk sahibi olma, hamilelikte şiddet görme, kayınvalidenin fiziksel ve psikolojik şiddetine uğrama, ekonomik bağımlılık gibi birden çok faktörlerin iç içe geçtiği de anlatımlarda görülmektedir.

“1964 yılında Hazro'da doğdum. 13 yaşında evlendim. 21 yıldır Diyarbakır merkezinde yaşıyoruz. 7 çocuğum var. Gençken dayak yedim. Hamileyken de nerdeyse her hafta kaynanam döverdi. Kaynanam eşimi dolduruşa getiriyordu. Çocuklar yaramazlık yapınca yine dayak yiyordum. Eğer kendim çalışsaydım, para kazansaydım güvende olurdu.”

(46 yaşında, evli, okur-yazar olmayan, ev hanımı, Yenişehir)

Bu örnekte mağdur kadın bir işte çalışıp, gelir elde etmesi durumunda şiddete maruz kalmayacağını ve kendi ayakları üzerinde durabileceğini açıkça ifade etmiştir.

I. Akrafa Evliliği Yapan Kadının Yaşadığı Şiddet

Eşiyle arasından kan bağı olmasına rağmen zorla ve erken yaşta evlendirilen kadın önce dinî nikâh yapıldığını ve ikinci çocuğu doğduktan sonra kendisine resmî nikâh yapıldığını şu şekilde anlatmıştır:

“3 çocuğum var. 7, 5 ve 2 yaşlarında. 4 aydır çaycılık yapıyorum. Çocuklarım da çalıştığım yerdeki kreşe geliyor. Eşimle akrabayız. Teyzemin oğluyla istemeyerek evlendim. 17 yaşında evlendim. Ailem ısrar etti verdiler. Dinî nikâh yapıldıktan 3 yıl sonra resmî nikâh yaptık.”

(25 yaşında, evli, ilkokul mezunu, çaycı, Bağlar)

m. Hamilelikte Şiddet Yaşayan Kadın

Hamileyken akrabalarından mazur kaldığı şiddet yüzünden erken doğum yapan kadın, yaşadığı şiddeti ve başvurduğu kurumda yapılanları şu şekilde ifade etmiştir:

“1981 yılında İstanbul'da doğdum. İstemeyerek 13 yaşında evlendim. Karşı çıkamadım. Eşimle hala-dayı çocuklarıyız. Evlendiğimizde eşim 25 yaşındaydı. Evlenince Diyarbakıra geldim. 1,5 yıl kayınbiraderimin evinde kaldık. Sonra ayrı eve çıktık. 5 yıl sonra resmî nikâh yaptık. Eltim ve kaynım çok dövdüler. Ağaça vurdular. Bu yüzden erken doğum yaptım. Kaynım dövdünce önce hastaneye gittim, rapor istedim. Onlar da karakola git, şikâyetçi ol, sonra gel dediler. Karakola gittim, nerde dövdüyse oradaki karakola git dediler. Köyde dövmüştü, ben de vazgeçtim artık.”

(29 yaşında, evli, okur-yazar olmayan, dört çocuk sahibi ev hanımı, Yenişehir)

n. Erkek Çocuk Doğurmadığı İçin Şiddet Gören Kadın

Kocasının ilk eşi vefat edince kendisiyle evlendiğini belirten kadın, erkek çocuk sahibi olamadığı için eşinden şiddet gördüğü şu sözlerle ifade etmiştir:

“Bismilliyim. İlkokuldan sonra okutmadılar. Eşim de Bismilli. İlk eşi vefat edince tekrar evlenmeye kız bakmışlar. Beni buldular. Evlendik. 4 kızım var. Erkek çocuk doğurmadığım için şiddet görüyorum. Tek neden bu. Bunu nasıl engelleyeyim. Oğlan doğurmaya ihtiyacım var. Ama sağlığım da iyi değil.”

(37 yaşında, evli, ilkokul mezunu, ev hanımı, Kayapınar)

o. Şiddetin Aile Ortamında Öğrenilmesi

Kocasının aile ilişkilerinde geçmişten beri sözel şiddet olduğunu ve kocasının da kendisine sözel şiddet uyguladığını göstermesi açısından önemli bir örnek aşağıda görülmektedir:

“1985 yılında Diyarbakır'da doğdum. Liseden sonra okumadım. Çok pişmanım. Eşimle arkadaş aracılığı ile tanıştık. Flört ettik, evlendik. Eşim flört ederken değer verirdi. Evlendik küfretmeye başladı. Zaten dayak çok yok ama küfreder. Mesela yemek soğuk küfreder bana. Tuhaf bir aile. Ben gelin geldim, şaşırdım. Babası annesine küfür eder, annesi babasına. Böyle bir ailede yetişmiş. O yüzden eşimin bu haline şaşırmıyorum. Çalışmak

istiyordum. O yüzden dayak da yedim. 2 oğlum var. Başka çocuk yapmayı düşünmüyorum. Boşanma olmaz, boşansam zaten başıma bela olurlar.”

(25 yaşında, lise mezunu, iki erkek çocuk sahibi, ev hanımı, Yenişehir)

Öğrenilmiş şiddetin kuşaktan kuşağa nasıl aktarıldığına ve sosyalizasyon sürecinde çocuğun şiddeti nasıl öğrendiğine ilişkin bir örnek aşağıda görülmektedir:

“Liseye gidemedim. Babam izin vermedi. Ben çok istiyordum. Eşim teyze oğludur evlendirdiler. 20 yaşındaydım. Evliliğin ilk yıllarında çok şiddet gördüm. Neden yok aslında. Öyle görmüşler, öyle öğretilmiş onu yapıyor. İkinci çocuğum küçükken dövdü babası. Sonra bir şey isteyip yapmayınca çocuk tekme atmaya başladı bana. Kadına vurulur, bunu biliyorlar. Şimdi anlıyorum ki o da istemeden evlendi. Aileye karşı gelinemedi işte. Ben çocuklarıma öyle değilim ama. Ne isterlerse odur. ”

(44 yaşında, evli, ilköğretim mezunu, ev hanımı, Kayapınar)

ö. Şiddetin Kabullenilmesi

Erken yaşta evlenip baba yanı yerleşim yapan kayın pederinden ve eşinden şiddet gören kadın içinde bulunduğu “öğrenilmiş çaresizlik” durumunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Küçük yaşta evlendik. Bir süre kayınvalidemlerle oturdum. O sıra kayınpederimden de dayak yedim. 4 çocuğum var. Hepsini okutacaktım. Ama tek benimle olmuyor işte. Bizim buralarda koca vurur. Benim babam da aynıydı, dedem de aynıydı. Böyledir yani. Nedeni bilmem. Sinirlenmesin diye uğraştım. Ama benim dışımda sinirlendiyse yapacak bir şey yok.”

(34 yaşında, okur-yazar, fakat ilkokul mezunu olmayan, ev hanımı, Bağlar)

Erken yaşta ve zorla evlendirilen kadın çocukları nedeniyle içinden çıkamadığı şiddet döngüsünü ve kabullenme davranışını “kaderim buymuş” şeklinde ifade etmektedir:

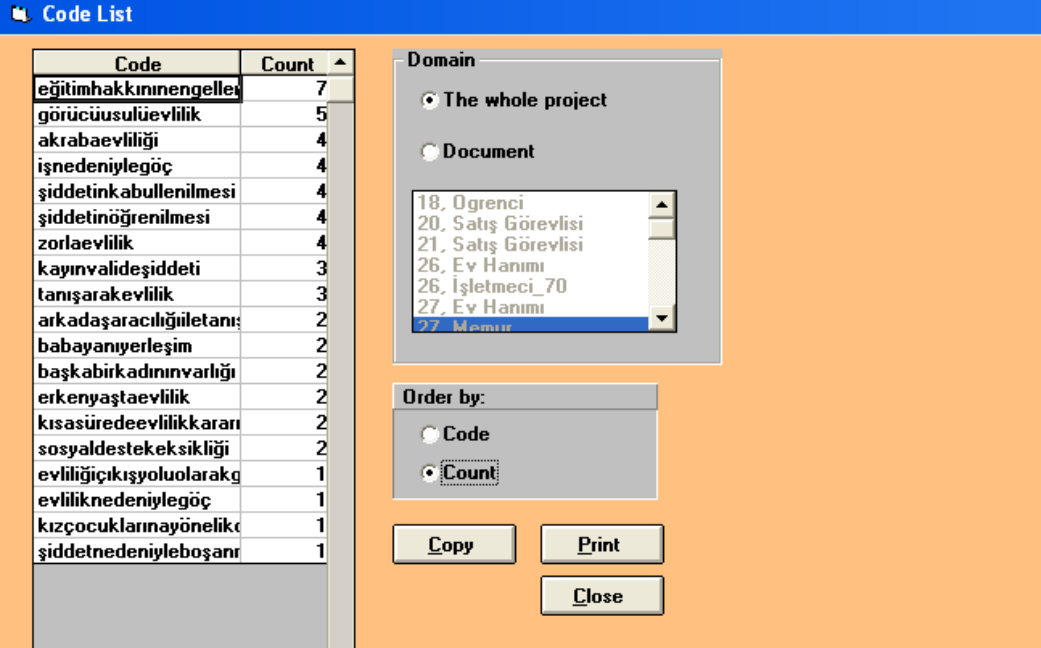
“15 yaşında evlendirdiler. Eşimin ilk eşi ölmüş, çocukları falan yoktu. Annemler bana sormadan verdik dediler. 4 çocuğum var. Kocam önceleri iyiydi, sonra kıskançlık başladı. Bu durum normal değil, herkesten kıskanıyordu. Çocuklar olmasa basıp gitcem, ama bu yaştan sonra ne yapalım. Kaderim buymuş. Annemler bunu bana yaptı. Ben kızlarımı asla 15 yaşında evlendirmem.”

(34 yaşında ilkokul mezunu, ev hanımı, Bağlar)

5. BİREYSEL HAYAT HİKÂYELERİNİN İÇERİK ANALİZİ

Görüşmede sorulan açık uçlu sorulardan bir diğeri olan “bireysel hayat hikâyenizi anlatır mısınız?” sorusuna verilen cevaplar, kategorilere ayrılarak sayısal içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu bölümde yapılan içerik analizinde veri birimi olarak cümleler esas alınmıştır. Bu noktadan hareketle ortaya çıkan sosyo-kültürel faktörlerin ilçeler arasında farklılaşıp farklılaşmadığı ve ilçeler içinde öncelik sıraları (ağırlıkları) daha somut hale getirilerek incelenmiştir.

OpenCode nitel veri analiz programı kullanılarak Kayapınar İlçesinde yaşayan şiddet mağduru kadınların bireysel hayat hikâyelerinin içerik analizi Şekil-20’de, Yenişehir İlçesinde yaşayan şiddet mağduru kadınların bireysel hayat hikâyelerinin içerik analizi Şekil-21’de ve Bağlar İlçesinde yaşayan şiddet mağduru kadınların bireysel hayat hikâyelerinin içerik analizi Şekil-22’de görülmektedir.

Code	Count
eğitim hakkının engellenmesi	7
görüçü usulü evlilik	5
akrabaevliliği	4
işnedeniyle göç	4
şiddetinkabullenilmesi	4
şiddetin öğrenilmesi	4
zorla evlilik	4
kayınvalide şiddeti	3
tanişarakevlilik	3
arkadaşaracılığı ile tanısı	2
babayanı yerleşim	2
başkabir kadının varlığı	2
erken yaşıta evlilik	2
kıyasırede evlilik kararı	2
sosyaldeste keksikliği	2
evliliği çıkış yolu olarak göç	1
evliliknedeniyle göç	1
kız çocukların aynayonelik	1
şiddetnedeniyle boşanma	1

Domain

☒ The whole project

☐ Document

18, Öğrenci
20, Satış Görevlisi
21, Satış Görevlisi
26, Ev Hanımı
26, İşletmeci_70
27, Ev Hanımı
27, Memur

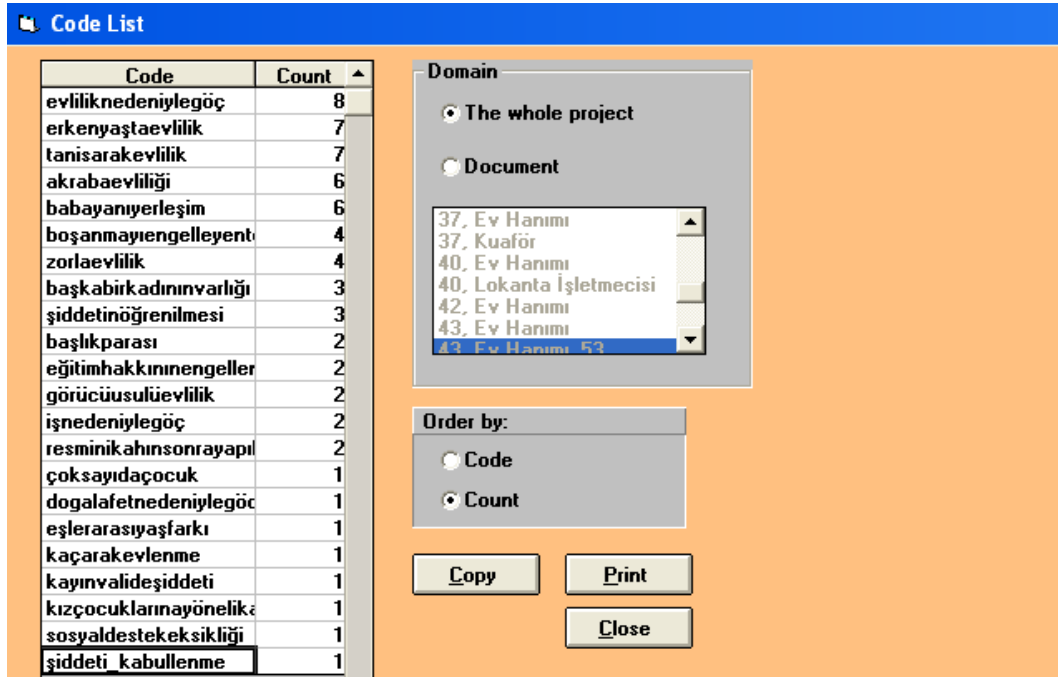
Order by:

☐ Code

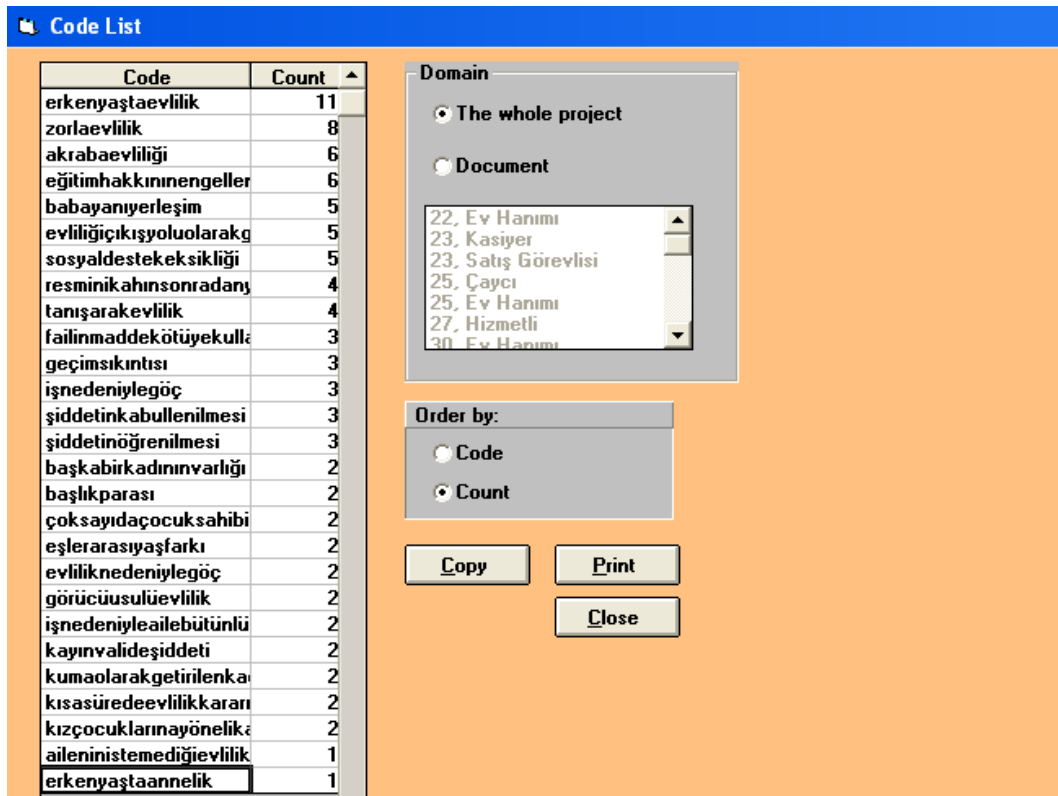
☒ Count

Copy Print Close

Şekil-20: Kayapınar İlçesinde Yaşayan Şiddet Mağduru Kadınların Hayat Hikâyelerinin İçerik Analizi

Şekil-21: Yenişehir İlçesinde Yaşayan Şiddet Mağduru Kadınların Hayat Hikâyelerinin İçerik Analizi

Şekil- 22: Bağlar İlçesinde Yaşayan Katılımcıların Bireysel Hayat Hikâyelerinin İçerik Analizi

Araştırma örneklemindeki ilçelerde yaşayan katılımcıların bireysel hayat hikâyelerinin sayısal içerik analizi sonucunda anlatımlarında en çok

geçen sosyo-kültürel faktörlerin ilçelere göre dağılımı Tablo-61’de gösterilmiştir. Düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde belirlenen 26 adet sosyo-kültürel faktör içerisinde ağırlıklı olarak en fazla ön plana çıkan ilk üç faktör olarak sırasıyla “erken yaşta evlilik”, “zorla evlendirilme” ve “akraba evliliği” olmuştur. Orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir İlçesinde ise belirlenen toplam 22 sosyo-kültürel faktör içerisinde en fazla ön plana çıkan ilk üç faktör sırasıyla “evlilik nedeniyle göç”, “erken yaşta evlilik” ve “tanışarak evlilik” olmuştur. Yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar İlçesinde ise belirlenen toplam 19 sosyo-kültürel faktör içerisinde ağırlıklı olarak ön plana çıkan ilk üç faktör sırasıyla “eğitim hakkının engellenmesi”, “görücü usulü ile evlilik” ve “akraba evliliği” olmuştur.

Tablo-61: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Bireysel Hayat Hikâyelerinin İçerik Analizinde Ortaya Çıkan Sosyo-kültürel Faktörlerin Dağılımı

Sıra Nu.	Kayapınar (Yüksek Refah)	Sayı	Yenişehir (Orta Refah Düzeyi)	Sayı	Bağlar (Düşük Refah)	Sayı
1	Eğitim Hakkının Engellenmesi	7	Evlilik Nedeniyle Göç	8	Erken Yaşta Evlilik	11
2	Görücü Usulü Evlilik	5	Erken Yaşta Evlilik	7	Zorla Evlendirilme	8
3	Akraba Evliliği	4	Tanışarak Evlilik	7	Akraba Evliliği	6
4	İş Nedeniyle Göç	4	Akraba Evliliği	6	Eğitim Hakkının Engellenmesi	6
5	Şiddetin Kabullenilmesi	4	Evlilik Sonrasında Baba Yanı Yerleşim	6	Evlilik Sonrasında Baba Yanı Yerleşim	5
6	Şiddetin Aile Ortamında	4	Zorla Evlendirilme	4	Evliliği Çıkış Yolu Olarak Görme	5
7	Zorla Evlendirilme	4	Boşanmayı Engelleyen Toplumsal Baskı	4	Sosyal Destek Eksikliği	5
8	Kayınvalide Şiddeti	3	Başka Bir Kadının Varlığı	3	Resmî Nikâhın Sonradan Yapılması	4
9	Tanışarak Evlilik	3	Şiddetin Aile Ortamında	3	Tanışarak Evlilik	4
10	Arkadaş Aracılığı ile Tanışma	2	Başlık Parası ile Evlilik	2	Geçim Sıkıntısı	3
11	Evlilik Sonrasında Baba Yanı Yerleşim	2	Eğitim Hakkının Engellenmesi	2	İş Nedeniyle Göç	3
12	Başka Bir Kadının Varlığı	2	Görücü Usulü Evlilik	2	Şiddetin Kabullenilmesi	3
13	Erken Yaşta Evlilik	2	İş Nedeniyle Göç	2	Şiddetin Aile Ortamında	3
14	Kısa Sürede Evlilik Kararı	2	Resmî Nikâhın Sonradan Yapılması	2	Başka Bir Kadının Varlığı	2
15	Sosyal Destek Eksikliği	2	Çok Sayıda Çocuk Sahibi Olma	1	Başlık Parası	2
16	Evliliği çıkış yolu olarak görme	1	Doğal Afet Nedeniyle Göç	1	Çok Sayıda Çocuk Sahibi Olma	2

Tablo-61: Katılımcıların Yaşadıkları İlçeye Göre Bireysel Hayat Hikâyelerinin İçerik Analizinde Ortaya Çıkan Sosyo-kültürel Faktörlerin Dağılımı (devamı)

Sıra Nu.	Kayıpların (Yüksek Refah)	Sayı	Yenişehir (Orta Refah Düzeyi)	Sayı	Bağlar (Düşük Refah Düzeyi)	Sayı
17	Evlilik Nedeniyle Göç	1	Eşler arası yaş farkı	1	Eşler arası yaş farkı	2
18	Kız Çocuklarına Yönelik Ayrımcılık	1	Kaçarak Evlenme	1	Evlilik Nedeniyle Göç	2
19	Şiddet Nedeniyle Boşanma	1	Kayınvalide Şiddeti	1	Görücü Usulü Evlilik	2
20			Kız Çocuklarına Yönelik Ayrımcılık	1	Aile Bütünlüğünün Sağlanamaması	2
21			Sosyal Destek Eksikliği	1	Kayınvalide Şiddeti	2
22			Şiddeti Kabullenme	1	Kuma Olarak Getirilen Kadın	2
23					Kısa Sürede Evlilik Kararı	2
24					Kız Çocuklarına Yönelik Ayrımcılık	2
25					Ailenin İstemediği Evlilik	1
26					Erken Yaşta Annelik	1

Örneklemin tamamı göz önüne alınarak bir sıralama yapıldığında Diyarbakır genelinde öne çıkan sosyo-kültürel faktörler Tablo-62’de gösterilmektedir.

Tablo-62: Araştırma Örnekleminde Sosyo-Kültürel Faktörlerin Önem Derecesi

SOSYO-KÜLTÜREL FAKTÖRLER	TOPLAM SAYI
Erken yaşta evlilik	20
Akraba evliliği	16
Zorla evlendirilme	16
Eğitim hakkının engellenmesi	15
Tanışarak evlilik	14
Evlilik sonrasında baba yanı yerleşim	13
Evlilik nedeniyle göç	11
Şiddetin aile ortamında öğrenilmesi	10
Görücü usulü evlilik	9
İş nedeniyle göç	9
Şiddetin kabullenilmesi	8
Sosyal destek eksikliği	8
Başka bir kadının varlığı	7

Tablo-62: Araştırma Örnekleminde Sosyo-Kültürel Faktörlerin Önem Derecesi (devamı)

SOSYO-KÜLTÜREL FAKTÖRLER	TOPLAM SAYI
Kayınvalide şiddeti	6
Evliliği çıkış yolu olarak görme	6
Resmî nikâhın sonradan yapılması	6
Kız çocuklarına yönelik ayrımcılık	4
Başlık parası ile evlilik	4
Çok sayıda çocuk sahibi olma	3
Eşler arasında yaş farkı	3

Tespit edilen bu faktörlerin de dışında da başka faktörlerin de olabileceği her zaman göz önünde bulundurulmakla birlikte, Diyarbakır genelinde şiddet mağduru kadınların bireysel hayat hikâyelerinde sosyo-kültürel faktörlerden “erken yaşta evlilik”, “akraba evliliği”, “zorla evlendirilme”, “eğitim hakkının engellenmesi” gibi faktörlerin ön plana çıktığı tespit edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. SONUÇLAR

Aile içi şiddet mağdurluğu kapsamında Diyarbakır ili merkezindeki ekonomik düzeyi farklı olan üç ilçede yaşayan kadınların sosyo-kültürel özelliklerini incelemeyi amaçlamış olan bu araştırmada, belirlenen hedefler doğrultusunda veri toplamak için hazırlanmış olan yapılandırılmış mülakat formu ve gözlemlerden elde edilen bulgularının değerlendirilmesi ile bir takım sonuçlara ulaşılmıştır.

Çalışmanın ana amacı olan katılımcıların sosyo-kültürel özelliklerinin tespitinden önce, buna temel olan sosyo-demografik özellikleri ortaya çıkartılmıştır. Bu bağlamda, sosyo-demografik değişkenlerin de sosyo-kültürel faktörlere temel hazırladığı değerlendirilmektedir. Yapılan alan araştırmalarında aile içi şiddete mağdur olan kadınların yaşları ile ilgili çeşitli bulgulara ulaşılmıştır. Örneğin, ABD’de mağduriyet açısından en çok 20-24 yaş arası, en az ise 15 yaş altı olduğu (Gelles, 1998: 185); ülkemizde ise fiziksel şiddet konusunda her yaştaki kadınlar içinde en çok 30 yaş altı kadınlar, kız çocukları, adölesan kızlar ve HIV (+) kadınların risk grubu içinde olduğu (Subaşı ve Akın, 2003: 2); cinsel şiddete maruz kalanların ise en sık 16-19 yaşları, daha sonra ise 20-24 yaşları arası olduğu (Günay, 2008: 34) saptanmıştır.

Diyarbakır örnekleminde yapılan bir araştırmada kadınların namus bahanesiyle işlenen cinayetlerin kurbanı olma ihtimalinin 45-50 yaşlarından sonra bittiğini ve bu durumun kadınlar için fizyolojik bir durum olan menopozun başlaması nedeniyle “kadınlığın bitmesinden” dolayı olduğu değerlendirilmiştir (KAMER [web], 2010). Bu araştırmanın örnekleminde en fazla 25-39 yaşları arasındaki şiddet mağduru kadınlarla görüşülmüştür. Katılımcılar tarafından yaşlandıkça şiddetin azaldığının beyan edilmesi nedeniyle orta yaştaki kadınların daha fazla şiddete maruz kalma riski altında oldukları sonucuna ulaşmak mümkündür.

Eğitim düzeyi açısından konuya bakıldığında, hanedeki genel eğitim düzeyinin aile içi şiddet ile ilişkisi olduğu konusunda net bir sonuca ulaşılamamıştır (AAK, 1995: 199). Bireysel anlamda düşünüldüğünde ise kadının eğitim düzeyi ne olursa olsun aile içi şiddete maruz kalabildiği genel olarak belirtilse de, okur-yazar olmayan kadınların aile içi şiddete daha fazla maruz kaldıkları (Efe ve Ayaz, 2010: 23); eğitim düzeyleri arttıkça da fiziksel şiddete ilişkin tutumlarının olumsuzlaştığı (Sakallı ve Ulu, 2003: 59) iddia edilmektedir. Ülke çapında yapılan en son araştırmada Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan şiddet mağduru kadınların %55,5'inin eğitilmiş olmadığı, yani ilköğretimi bitirmediği tespit edilmiştir (KSGM, 2009: 41). Bu araştırmanın örneklemini teşkil eden Diyarbakır'daki şiddet mağduru kadınların %29'unun ilköğretimi bitirmediği belirlenmiştir (Tablo-12). Kentsel alanda yapılan bu araştırmada her 10 şiddet mağduru kadından 3 tanesinin eğitiminin olmadığı belirlenmiştir. Düşük ekonomik düzeyi temsil eden ilçede bu oran %48'e yükselmektedir. Kırsal alandaki şiddet mağdurlarının eğitim durumunun gerçek orana etki edeceği değerlendirilmektedir.

Gözlemlerde Diyarbakır'da kadınların eğitim düzeyi düşük olsa bile kullandıkları ifadelerden aile içi şiddet konusunda bilgi seviyelerinin belli bir düzeyde olduğu ve yaşadığı şiddeti daha kolay anlatabildiği tespit edilmiştir. Bu durumun nedeninin eğitim düzeyi yüksek kadının maruz kaldığı şiddeti itibar kaybetmek gibi sebeplerden dolayı bunu dile getirmekten çekinmesi olabileceği söylenebilir.

Medeni durum da kadının yaşadığı şiddete etki eden bir başka sosyo-demografik özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Evli/evlilik tecrübesi olan toplam 67 kadının tamamının ilk evliliklerinin olması başka bir ifadeyle ikinci evlilik yapan bir şiddet mağduru kadına rastlanılmamış olması; kadınların kocalarının ikinci evlilikleri yapabilmeleri kültürel yapıda kadınların ilk evliliklerinin ne olursa olsun sürdürmeleri yönünde kendilerine verilen rollerin keskinleşmesi yüzünde kaynaklandığı sonucuna ulaşmak mümkündür.

Dünya çapındaki eş istismarı konusundaki literatürde evlilikte yüksek seviyedeki anlaşmazlıklar ve düşük sosyo-ekonomik statünün de risk

belirleyicileri olduğu iddia edilmiştir (Gelles, 1998: 195; Ventura ve Miller, 2007: 639). Her fakir ailede şiddetin yüksek oranda olduğunu söylemek yersiz olmakla birlikte, anketler ve resmî raporlarda, cinsel istismar suçları hariç diğer bütün aile içi şiddet olaylarının yoksulluk sınırının altında yaşayanlarda, yoksulluk sınırının üzerinde yaşayanlara oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Gelles, 1998: 192). Şiddet mağduru kadınların her ekonomik düzeyde görülebildiği belirtilse de ekonomik durumu kötü olan ailelerde şiddetin görülme oranının arttığı belirtilmiştir (Efe ve Ayaz, 2010: 23; Uğurlu ve Ulu, 2003: 62).

Ülkemizdeki ilk geniş kapsamlı aile içi şiddet araştırmasında da eşler arasında yaşanan gerginliklerin en başta gelen nedenin maddi güçlükten kaynaklanan bunalımlar olduğu ve ailenin aylık net geliri ile aile içi şiddet arasında kuvvetli bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (AAK, 1995: 134-199). Güler ve diğerleri (2005) tarafından yapılan çalışmada, aile içi şiddeti artıran en önemli neden olarak kadınların %58,8'i ekonomik yetersizliği belirtmişlerdir. Bu konudaki bir diğer bulgu da kadınların ekonomik gücü arttıkça maruz kaldıkları şiddetin azalmasıdır (AAK, 1995: 194). Erkeğin gelirinin eşine göre fazla olması da, erkeğin evdeki ekonomik iktidarını fiziksel şiddetle pekiştirmesine yol açtığı da değerlendirilmiştir (Maybek, 2009: 237).

Kadının ekonomik faaliyette bulunması ekonomik şiddeti büyük bir oranla ortadan kaldırmakla birlikte, tek başına şiddet mağduru olmayı engelleyememektedir. Bu çalışmada kadınların kendi başında kazandıkları gelir miktarı sorulmamış ve aylık olarak haneye giren gelir üzerinden bilgi toplanılmıştır. Örneklem genelinde %5 oranında düzenli bir geliri olmayan ailedeki şiddet mağduru kadınla görüşülmüştür. Düşük ekonomik düzeydeki Bağlar İlçesindeki şiddet mağduru kadınların %68'inin 500-1000 TL arasında hane gelirleri olduğu tespit edilmiştir. Yüksek ekonomik düzeydeki Kayapınar İlçesinde ise katılımcıların %28'inin 2000 TL ve yukarısında hane gelirleri olduğu belirlenmiştir (Tablo-14).

Kardeş sayısı bir önceki kuşakta çocuk sayısını ifade etmesi açısından önemlidir. Katılımcıların kardeş sayıları ve çocuk sayıları arasındaki bağlantı da aile ortamında hane halkı sayısının kuşaktan kuşağa

değişimini ve gelirin kişi başına düşen miktarını etkileyen bir sosyo-demografik özelliktir. Araştırma kapsamında görüşülen katılımcıların en fazla %33 oranda 5-6 kardeşe sahip iken, çocuk sayılarının en fazla %42 oranda 3-4 çocuk olduğu belirlenmiştir (Tablo-15; Tablo-18). Bu bulgular ışığında ailelerin çocuk sayısının düştüğü sonucu ortaya çıkmaktadır.

Erkek çocuk sahibi olmanın kız çocuk sahibi olmaya göre daha değerli görüldüğü ve daha çok itibar kazandıracağına düşünüldüğü bir anlayışın ülkemiz genelinde halen devam ettiği belirtilmektedir (ASAGEM, 2010). Bu durum başlı başına kadına yönelik doğum öncesi cinsiyet ayrımcılığı olmakla birlikte anne adayları kadınlar için ataerkil yapı yüzünden bir psikolojik şiddet uygulamasına dönüşmektedir. Tıbbi gerçeklere göre ise bebeğin cinsiyetini erkek belirlemektedir. Buna rağmen kadının erkek çocuk doğurması yönünde kültürel bir şartlanmanın kısmen de olsa halen devam ettiği yapılan görüşmelerde görülmüştür.

Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması sonuçlarına göre, erkek çocuk sahibi olmanın daha çok itibar kazandıracağı anlayışı Güneydoğu Anadolu Bölgesinde %38 oranı ile Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinden sonra ikinci sıradadır (ASAGEM, 2010: 81). Bu noktada üzerinde önemle durulması gereken bir husus bir önceki kuşakta ve şimdiki kuşakta kız çocuklarının sayısı erkek çocukların sayısından daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Kültürel değerlerde erkek çocuk sahibi olmaya önem verilmesine rağmen, kız çocukların sayısı erkek çocuklarından fazla olan ailelerin oranı yüksektir. Bu durum bölgedeki kadın üzerinde yapılan alan çalışmalarının önemini arttırmakla birlikte kadın mağdurlar tarafından şiddetin öğrenilmesinin de bir etkileyicisi olduğunu söylemek mümkündür. Kadınların yetiştikleri ortamda kız çocuk ve şuan anne rolü içinde kültürel olarak şiddetin yöneldiği hedef kitle haline geldiği belirtilebilir. Failin şiddeti öğrenmesi kadar mağdurun da şiddete maruz kalmayı kültürel olarak öğrendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların sahip oldukları çocuk sayısı bir sosyo-demografik özellik olmakla birlikte, çok sayıda çocuk sahibi olmak sosyo-kültürel bir nitelik taşıyabilmektedir. Çok sayıda çocuk sahibi olma, ülkemizde kadının hayatını ağırlaştıran nedenlerden biri olduğu belirtilmektedir (KSGM, 2006:

9). Öyle ki çocuk sayısının fazla olmasına neden olan faktörlerden biri de erkek çocuk sahibi olmak için yapılan doğumlardır. Aslında bu durum kız çocuklarına yönelik doğum öncesinde ve doğum sonrasında yapılan bir ayrımcılık ile de yakından bağlantılıdır.

Araştırma kapsamında görüşülen katılımcılardan her beş şiddet mağduru kadından en az birinin 5 veya daha fazla çocuk sahibi olduğu belirlenmiştir (Tablo-18). Çocuk sayısı yüksek ve orta ekonomik düzeydeki ilçelere göre düşük ekonomik düzeydeki ilçede daha fazla olarak tespit edilmiştir. Ekonomik imkânların kısıtlı olmasının çocuk sayısına etki etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Hanede yaşayan kişi sayısı da içinde bulunulan ortamı etkilemektedir. Yapılan çalışmalarda Türkiye'deki hane halkı büyüklüğü ortalama olarak 4,1 (TNSA, 2003) ; 3,95 (TÜİK, 2006) ve 3,9 (TNSA, 2008) olarak bulunmuştur. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ise ortalama hane halkı büyüklüğü 5,74 olarak bulunmuştur (TÜİK, 2006). Aile içi şiddet konusunda ülke çapında yapılan en son araştırmada Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Türkiye'deki hane halklarının %7'sini içerdiği ve ortalama hane halkı büyüklüğü açısından ülke ortalamasına göre daha yüksek olması nedeniyle nüfusun %11'ini barındırdığı ortaya çıkmıştır (KSGM, 2009: 42).

Bu araştırmada örneklem genelinde ortalama hane halkı büyüklüğü 5,06 olarak bulunmuştur. Düşük ekonomik düzeydeki ilçede bu ortalama 5,80 ile örneklem genelinden daha fazla olarak tespit edilmiştir. Hane halkı sayısı sosyo-demografik bir değişken olmakla birlikte sosyo-ekonomik bir değişken olarak da ele alınabilir. Çünkü evde yaşayan kişi sayısı gelirin bölüşülmesine etki etmektedir. Bu durum ise ailelerin kız çocuklarını bir an önce evlendirip evdeki gelirin kişi başına düşen payını arttırmak istemelerine yol açtığı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla erken yaşta evlilik veya zorla evlilik durumuna yol açtığını söylemek mümkündür. Fakat sadece ailenin geliri nedeniyle erken yaşta evlilik veya zorla evlilik yapıldığını söylemek hatalı olur.

Araştırma bulgularına göre aile içi şiddete neden olan faktörler çok karmaşık bir yapı arz etmektedir. Araştırmanın başlangıcında belirlenen araştırma sorularına göre ortaya çıkan sonuçlar iki grupta ele alınıp değerlendirilmiştir:

a. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Yaygınlığına Ait Sonuçlar

Diyarbakır'da aile içi şiddet mağduru kadınların yaşadıkları şiddetin yaygınlığı açısından ekonomik düzeyi farklı ilçeler arasında ayırt edici özellikler konusunda elde edilen bulguların değerlendirilmesiyle şu sonuçlara ulaşılmıştır:

• AİŞ Kavramından Anlaşılanların İçerik Analizi

Diyarbakır'da daha önce yapılan bir araştırmada kadınların şiddet tanımlamasının %49,3 oranında fiziksel (dayak), %37,3 oranında psikolojik şiddet bağlamında biçimlendiği tespit edilmiştir (Akçer, 2006: 63). Bu araştırmada açık uçlu olarak sorulan bu soruya verilen cevaplar içerik analizine tabi tutulması sonucu "aile içi şiddet" kavramına yapılan yüklemelerin en fazla %59 oranında fiziksel şiddet tanımı kapsamında olduğu belirlenmiştir. Bunun dışında %36 oranında sözel şiddet ve %35 oranında psikolojik şiddet tanımlarına yüklemeler yapılmıştır (Tablo-22). Bu noktada düşük ve yüksek ekonomik düzeydeki ilçeler arasında bir farklılaşma tespit edilememiştir. İlk üç sırada tanımlanan şiddet türü tüm ilçelerde paralellik göstermektedir. Bunun yanında ekonomik düzey arttıkça psikolojik şiddete yapılan yüklemeler artmaktadır. Sonuç olarak, şiddet mağdurlarının yaşadıklarından yola çıkarak ortak bir kavramsal çerçeve oluşturdıklarını söylemek mümkündür.

Bunun dışında gözlemler vasıtasıyla tespit edilen ve sonrasında yapılan betimsel analiz ile de geçerli olduğu anlaşılan bir durum, kadınların "aile içi şiddet" kavramına yüklemeler yaparken, yaşadıkları şiddetin ipuçları hakkında bilgi vermeleridir. Yukarıda bahsedilen bu üç şiddet biçiminin oranlarının yüksek olması, bu bulgu ile bağlantı kurulup yorumlandığında üç şiddet türünün birlikte yaşanma ihtimalinin de fazla olduğu sonucuna

ulaşılmaktadır. Bu noktada fiziksel şiddetin öncesinde sözel ve psikolojik şiddetin kullanılması ön plana çıkmaktadır.

- **Şiddetin Failleri**

Katılımcıların yarıya yakını (%47) şiddeti hayatında ilk kez babasından gördüğü; her üç şiddet mağduru kadından en az birinin ise (%35) şiddet ile evliliğinde tanıştığı ortaya çıkmıştır (Tablo-23). Bu bulgular şiddetin kadının neredeyse hayatının tamamına yayılmış olduğunu göstermektedir. Orta ekonomik düzeyi temsil eden ilçede şiddetin failleri değişkenlik göstermektedir. Bunun nedeni orta ekonomik düzeyi temsil eden ilçenin daha karmaşık ve değişken yapısından kaynaklanmaktadır. Ekonomik düzey düştükçe hayatında ilk defa babasından şiddet görenlerin oranı artmasına rağmen, hayatında ilk defa eşinden şiddet görenlerin oranı azalmaktadır. Bu durumda ekonomik düzey, bireyin küçük yaşlardan itibaren şiddete maruz kalmasını ve dolayısıyla şiddetin öğrenilmesini doğrudan etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

- **Alkol veya Maddeyi Kötüye Kullanım**

Aile içi şiddet ile madde kullanımı arasında bir ilişki olup olmadığı en çok araştırılan konulardan biri olmuştur. Alkol kullanımı ile kadına yönelik aile içi şiddet arasındaki ilişki net bir şekilde açıklanamasa da alkolün şiddeti tetiklediği değerlendirilmiştir. Bazı çalışmalarda alkol kullanımının şiddet eğilimini arttırdığı yönünde herhangi bir bulguya rastlanılmamış, hatta alkol almayan erkeklerin eşlerine daha fazla şiddet uyguladıkları da ortaya çıkmıştır (Maybek, 2009: 241). Diyarbakır'da daha önce yapılan hizmet tabanlı bir araştırmada şiddet mağduru kadınlara şiddet uygulayan faillerin %46,7'sinin alkol kullandığı tespit edilmiş ve maruz kalınan şiddetin bahanesinin alkol olduğu vurgulanmış, fakat arada anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Akçer, 2006: 73).

Bu araştırmada şiddet mağduru kadınlardan elde edilen bilgiler ışığında, şiddet uygulayanların alkollü içecek kullanma oranının ekonomik düzey arttıkça arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Uyuşturucu kullanımında ekonomik düzey ile anlamlı bir ilişki tespit edilememesine rağmen,

uyuşturucu kullanan faillerin sadece düşük ekonomik düzeydeki ilçede oldukları belirlenmiştir. Örneklem genelinde ve tüm ilçelerde alkol veya maddeyi kötüye kullanmayanların oranı oldukça yüksektir. Bu bulgular ışığında şiddet uygulayanların alkol veya madde kullanımları ile kadının maruz kaldığı şiddet arasında bir ilişki tespit edilememiştir. Yani alkol kullananların eşlerini daha çok dövdükleri şeklinde bir genelleme yapılamamaktadır.

- **Fiziksel Şiddet**

Ülke çapında en son yapılan araştırmada Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki kadınların %48'i yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Bu oran %39 olan Türkiye ortalamasının üzerindedir (KSGM, 2009: 47). Diyarbakır'da daha önce yapılan hizmet tabanlı bir araştırmada ise zaman göz önüne alınmaksızın şiddet mağduru kadınların %62'sinin fiziksel şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir (Akçer, 2006: 63). Daha önceki çalışmada oranın yüksek bulunmasının nedeninin çalışmanın örnekleminde kadın sığınma evindeki mağdurların olmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Bu araştırmada son 1 yıllık dönemde şiddete maruz kalan kadınların oranı %79; son 1 aylık dönemde şiddete maruz kalan kadınların oranı ise %31 olarak tespit edilmiştir (Tablo-26; Tablo-27). Bu bulgular ışığında fiziksel şiddetin zaman faktörleri göz önüne alınarak ölçüldüğünde yarı yarıya düştüğü belirlenmiştir. Son 1 ayda maruz kalınan şiddet oranlarına göre ekonomik düzey düştükçe fiziksel şiddet oranı artmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Son 1 yılda yaşanan fiziksel şiddet ile ilgili benzer sonuca ulaşmak mümkün değildir.

Fiziksel şiddetin biçimine bakıldığında en fazla maruz kalınan üç biçimin tokat atmak, tekme/yumrukla vurmak ve saçların çekilmesi suretiyle uygulanan şiddet olduğu belirlenmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün fiziksel şiddetin dereceleri ile ilgili yaptığı sınıflandırmaya göre tokat atmak, bir şey atmak "orta derecede şiddet"; genel olarak bunların dışında kalan tekme/yumrukla vurmak, saçların çekilmesi gibi eylemler ise "ağır derecede

şiddet” olarak tanımlanmaktadır (KSGM, 2009: 49). Bulgular ışığında Diyarbakır ilinde fiziksel şiddetin doğrudan hedefi haline gelen kadının yaşadığı şiddetin genellikle ağır boyutlarda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ekonomik düzey arttıkça tekme ya da yumrukla vurmak ve saçların çekilmesi şeklinde uygulanan ağır derecedeki fiziksel şiddetin azaldığı ve bunun yerine bir şey atmak fırlatmak şeklinde uygulanan orta derece şiddete yönelik bir davranış değişikliği ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

- **Psikolojik Şiddet**

Ülke çapında yapılan en son araştırmaya göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde kadınların maruz kaldığı duygusal şiddet biçimleri olarak, %45 oranında “hakaret, küfür”, %27 oranında “aşağılama, küçük düşürülme”, %23 oranında “kokutma, tehdit”, %5,6 oranında “kadına ve çevresine zarar verme tehdidi” olduğu belirtilmiştir (KSGM, 2009: 215). Bu araştırmada psikolojik şiddet genel bir soru olarak, “hakaret, aşağılama veya küçük düşürme” şeklindeki uygulama biçimleriyle ölçülmeye çalışılmıştır. “Hakaret ve küfür” şeklinde ortaya çıkan şiddetin sözel şiddet olduğu (Owen ve Owen, 2008: 16), “başkalarının yanında küçük düşürmek” şeklinde ortaya çıkan şiddetin ise sosyal şiddet olduğu (Köse ve Beşer, 2007: 117) yönünde tasnifler yapılmıştır. Bu bağlamda bu araştırmada psikolojik(duygusal) şiddet biçimi kapsamında sözel ve sosyal şiddet türlerine de yer verilmiştir. Ancak bunları doğrudan ayırt edici bir soru sorulmamıştır.

Bu doğrultuda elde edilen veriler değerlendirildiğinde örneklem genelinde son 1 yılda %87, son 1 ayda ise %63 oranında psikolojik şiddete maruz kalma oranları tespit edilmiştir (Tablo-29; Tablo-30). İlçeler arasında bir farklılaşma olup olmadığı incelendiğinde, son 1 yılda ve son 1 ayda maruz kalınan psikolojik şiddetin ekonomik düzeyden bağımsız olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda ekonomik düzeyi fark etmeksizin kadınların psikolojik şiddete maruz kalma oranlarının birbirine yakın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- **Ekonomik Şiddet**

Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İç Şiddet Araştırması kapsamında yapılan alan araştırmasında Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yaşayan kadınların maruz kaldığı ekonomik şiddet biçimlerinin %20 oranında “işten çıkmaya neden olmak veya çalışmaya engel olmak”; %10,6 “ev ihtiyaçları için para vermemek” ve %4,2 oranında “gelirini elinden alma” olduğu tespit edilmiştir (KSGM, 2009: 216).

Bu araştırmada katılımcılara “çalışmanın engellenmesi” ve “maddi sıkıntıya sokacak davranışlar” bağlamında ekonomik şiddete maruz kalma oranları bir bütün halinde sorulmuştur. Bulgulara göre ekonomik şiddete maruz kalan kadınların oranı son 1 yılda %39 ve son 1 ayda ise %23 olarak bulunmuştur. Son 1 yılda maruz kalınan ekonomik şiddetin yaşanılan ilçenin ekonomik düzeyi düştükçe arttığı belirlenmiştir. Fakat son 1 aylık dönem için aynı sonuca ulaşmak mümkün değildir.

Gözlemlerden elde edilen bulgular ışığında ekonomik düzeye göre maruz kalınan ekonomik şiddetin de değiştiği göze çarpmıştır. Örneğin düşük ekonomik düzeydeki ilçede eşlerinin eve para getirmemeleri ve onları maddi sıkıntıya sokmaları vurgulanırken, yüksek ekonomik düzeydeki ilçede daha çok çalışmasının engellendiği biçiminde ortaya çıkan ekonomik şiddetin ön planda olduğu belirlenmiştir. Ekonomik şiddetin uygulama biçimlerinin de ekonomik düzeyi farklı olan ilçeler arasında farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Örneklem genelinde evlenmemiş olan 8 şiddet mağdurunun da çalıştığı ve bunlardan 5 tanesinin de son 1 yılda maaşının babası veya abisi tarafından elinden alınmak suretiyle ekonomik şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. Bu bulgu sonucunda aile bireyleri tarafından en çok ekonomik şiddete maruz kalan kadınların genç yaştaki, evlenmemiş, çalışan kadınlar olduğunu söylemek mümkündür.

- **Cinsel Şiddet**

Ülke genelinde yapılan araştırmalarda cinsel şiddete maruz kalma oranı %3,4 ile %15,3 arasında bulunmuştur (AAK, 1995; Altınay ve Arat,

2008; KSGM, 2009). 2008 yılında ülke çapında yapılan “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet” isimli araştırmada üç davranış biçiminde ölçülen cinsel şiddet, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde zorla cinsel ilişkiye girme %12, kadının istemediği halde korktuğu için cinsel ilişkiye girmesi %15 ve kadının cinsel olarak aşağılayıcı ya da küçük düşürücü eyleme zorlaması %4 oranlarında ve Türkiye ortalamalarının üzerinde çıkmıştır (KSGM, 2009: 50). Bu araştırmada cinsel şiddet sadece zorla birlikte olma boyutunda araştırılmış; son 1 yılda %9 ve son 1 ayda ise %1 oranında tespit edilmiştir (Tablo-33; Tablo-34). Fakat cevap vermeyen katılımcıların oranı örneklem genelinde %38 oranda çok fazladır. Bu yüksek oranın nedeni katılımcıların mahremiyet kalıplarından kaynaklanmaktadır.

Cinsel şiddet mağdur kadınlar tarafından ifade edilmesi en zor olan bir şiddet türü olmasının yanında, bu konuda araştırmacının cinsiyeti de kültürel değerlerden dolayı bu verinin elde edilmesini zorlaştıran bir engel olmuştur. Görüşmeler esnasında bilgi elde edilmesi en zor olan bu şiddet türü hakkında gerçek değerlerin daha yüksek olabileceği düşünülmektedir. Elde edilen bulgular ışığında cinsel şiddetin son 1 yılda ekonomik düzey arttıkça düştüğü söylene bile, son 1 ay için elde edilen veriler bunu doğrulamamaktadır. Sonuç olarak, cinsel şiddetin yaygınlığı ile ekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

• Şiddet Görme Süresi

1995 yılında yapılan “Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları” isimli araştırma sonuçlarına göre Türkiye genelinde kadınların %25,23’ünün 6-10 yıldır süregelen bir şiddete maruz kaldığını; %73,3 oranında ise 6 yıl ve daha fazla şiddete maruz kaldığını göstermiştir (AAK, 1995: 140). Bu araştırmada görüşülen kadınların yaklaşık yarısı (%49), 10 yıldan fazla şiddete maruz kaldığını beyan etmiştir. Bu durumda şiddetin failleri bölümünde ulaşılan sonucu da destekleyecek şekilde, şiddetin kadınların hayatı boyunca yayılmış bir süreklilik arz ettiği sonucuna ulaşmak mümkündür.

Süre açısından ekonomik düzeyi farklı ilçeler arasında bir farklılaşma olmadığını söylemek mümkündür. Fakat ilçeler arasında yapılan

karşılaştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında 10 yıldan fazla şiddet maruz kalan kadın profilinde; 30 yaş ve yukarısında, erken yaşta evlilik yapmış kadınların çoğunlukta olduğu ve ekonomik düzey arttıkça bu profildeki sayının düştüğü belirlenmiştir. Bu noktada sosyo-demografik bir faktör olan “yaş” faktörü ile sosyo-kültürel bir faktör olan “ilk evlilik yaşı” faktörünün birlikte düşünüldüğünde şiddet görme süresini arttırdığını söylemek mümkündür. Bu değerlendirme, şiddet görme süresinde sanılanın aksine, katılımcıların cevap verirken çocukluğundan beri maruz kaldıkları şiddeti de cevaba dâhil ettikleri yönündeki düşüncenin geçersiz olduğunu ortaya çıkarmıştır. Sonuç olarak, şiddetin süreklilik arz ettiği ortamda incelenmesi gerekenin katılımcıların evliliklerine ait özellikleri olduğunu söylemek mümkündür.

- **Şiddetin Sıklığı**

“Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları” isimli araştırma sonuçlarına göre, Türkiye genelinde şiddet sıklığı olarak %42,7 oranında “arada sırada” olarak tespit edilmiştir (AAK, 1995: 141). Bu çalışmada daha net sıklık ifadelerinden yola çıkılarak, örneklem genelinde %41 oranda “ayda bir” şiddete maruz kalındığı ortaya çıkmıştır. Sıklık açısından ekonomik düzeyler arasında bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

- **Hamilelikte Şiddet**

Geçmiş yıllarda ülke çapında yapılan çalışmalarda hamilelikte şiddet %41 (AAK, 1995: 143) ve hamilelikte fiziksel şiddet %9,7 (KSGM, 2009: 76) oranlarında tespit edilmiştir. Yapılan en son çalışmada Güneydoğu Anadolu Bölgesi için hamilelikte fiziksel şiddet %13 oranında ülke ortalamasının üzerinde tespit edilmiştir (KSGM, 2009: 76). Bu çalışmada örneklem genelinde hamilelikte şiddete maruz kalma oranı %55 oranında tespit edilmiştir. Bu oranın yüksek olmasının nedeni soruda şiddetin türü ile ilgili bir ayrım olmamasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla bu orana fiziksel şiddet dışındaki diğer şiddet türleri de dâhildir. Bu çalışmada elde edilen bulgular ışığında, ekonomik düzey arttıkça hamilelikte şiddet mağduru olma riskinin azaldığı, ayrıca ekonomik düzey arttıkça hamilelikte

maruz kalınan fiziksel şiddetin azaldığı, psikolojik şiddetin ise arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

- **Şiddetin Nedenleri**

1995 yılında yapılan Aile Araştırma Kurumu araştırmasına göre en yoğun olarak maddi güçlükler (%28,2), kocanın aşırı sinirli olması (%23,4) ve kocanın akrabalarının kışkırtması (%18,9) nedenleri bulunmuştur (AAK, 1995: 143). Ankara ili Yenimahalle İlçesi örnekleminde yapılan bir araştırma sonucunda fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmada en çok neden olarak “erkeğin kadını kıskanması” olduğu belirtilmiştir (Maybek, 2009: 239). 2008 yılındaki Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet araştırmasında ise evde çıkan şiddet olaylarının ilk sebebi olarak en çok %32 oranında erkeğin ailesiyle yaşanan sorunlar; %22 oranında ise ekonomik sıkıntılar/zorluklar bulunmuştur. Güneydoğu Anadolu Bölgesi için de ilk üç sıradaki nedenlerin erkeğin ailesi ile yaşanan sorunlar (%32,2); ekonomik sıkıntı/zorluklar (%19,5) ve kadının cinsel ilişkiyi reddetmesi, erkeğin sözünü dinlememesi, erkeği kıskanması, ev işlerini aksatması ve kadının kendini suçlaması gibi kadınla ilgili nedenler (%19,3) olduğu ortaya çıkmıştır (KSGM, 2009: 83-84).

Bu araştırmada şiddet maruz kalma nedeni olarak en fazla %45 oranında “söylenenlere karşılık vermek”, sonra %27 oranında “failin asabi yapısı” yüzünden şeklinde cevap verilmiştir. Bu cevap aslında toplumsal cinsiyet rollerinin kişiler tarafından sosyalizasyon sürecinde nasıl öğrenildiğinin de ipuçlarını vermektedir. Toplumsal cinsiyet normlarına göre erkeğin saldırgan ve asabi yapısı normal olduğu öğretilmekle birlikte, kadına da erkeğe karşı gelmemek ve susmak kültürel olarak kodlanmaktadır. Bu nedenle şiddetin nedeni olarak katılımcıların ilk aklına gelen nedenler olarak cinsiyet kalıplarına ait davranışların ön plana çıktığı görülmektedir. Bulguların ilçeler arasındaki karşılaştırılması sonucunda şiddetin nedeni olarak gösterilen bu oranlarının ekonomik düzey düştükçe artmasından dolayı cinsiyet rollerinin düşük ekonomik düzeyde daha da keskinleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

- **Kendine veya Çevresine Zarar Verme Düşüncesi**

“Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet” araştırmasına göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde şiddet mağduru kadınların fiziksel ve cinsel şiddet durumunda hayatına son verme düşüncesi %38; bu düşüncesi intihara teşebbüs aşamasına dönüştürüp hayatına son vermeyi deneyen şiddet mağduru kadınların oranı ise %15 olarak tespit edilmiştir (KSGM, 2009: 80). Diyarbakır’da geçmişte yapılan hizmet tabanlı bir çalışmada ise şiddet mağduru kadınların %56’sının intihar düşüncesi taşıdığı; bu düşüncesi taşıyan kadınların ise %23,8’inin en az bir kez intihar teşebbüsünde bulundukları tespit edilmiştir (Akçer, 2006: 77).

Bu araştırmada katılımcılara intihar ile ilgili doğrudan bir soru sorulmamakla birlikte, görüşülen şiddet mağduru kadınların %59’unun şiddete maruz kaldıklarında kendine veya çevresine zarar verme düşüncesi taşıdıkları; bunların da %5’inin intihara teşebbüs ettiği belirlenmiştir. Bulgular ışığında şiddete maruz kalan kadının ruhsal dengelerinin alt üst olduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanında ekonomik düzey düştükçe şiddetin hedefi olan kadınların, çocuğa yönelen şiddetin kaynağı haline dönüştüklerini sonucuna ulaşılmıştır (Tablo-40). Şiddete maruz kalma durumunda kadının verdiği bu tepkisel davranış, çocuğun şiddetin hedefinde olma riskini arttıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

b. Sosyo-Kültürel Faktörlere Ait Sonuçlar

Aile içi şiddete maruz kalan kadınların ekonomik düzeyi farklı ilçeler arasında geleneksel anlayış ve ataerkil yapıya zemin hazırlayan sosyo-kültürel özellikler ve şiddeti destekleyen kültürel değerler konusunda elde edilen bulguların değerlendirilmesiyle şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- **Erken Yaşta Evlilik**

Erken yaşta evlilik, kadının aile içi şiddete maruz kalmasına neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmanın genelinde ve yapılan içerik analizi sonuçlarına göre en çok erken yaşta evlilik faktörünün ön plana çıktığı görülmektedir. Bu durum kız çocuklarına verilen değer ile ilgilidir. Ülkemiz

genelinde en son yapılan “Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması” sonuçlarına göre %11,6 oranındaki evliliklerin 12-17 yaş arasında yani 18 yaş altında yapıldığı ortaya çıkmıştır (ASAGEM, 2010: 51).

Ülkemizde yapılan başka araştırmalarda da evlenme yaşı ile ilgili çeşitli tespitler mevcuttur. 1972 yılında kadınlar için ilk evlenme yaşı ortalama 17; 1981 yılı itibariyle 17,7 olduğu tespit edilmiştir (Timur,1972 ve DPT, 1989’dan aktaran Çayboylu, 2002: 13). 2006 yılında yapılan Aile Yapısı Araştırması’na göre, kadınların ilk evlenme yaşı en yüksek %58,7 oranında 18-24 yaş aralığında olduğunu ortaya koymuştur. Yine bu araştırmanın sonuçlarına göre, bu çalışmanın yapıldığı alanı da kapsayan Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde ilk evlilik yaşının % 58,6’lık oranla 18-24 yaş arasında olduğu görülmesinin yanında, yapılan evliliklerin %26,4 oranında 18 yaş altında olduğu ortaya çıkmıştır (TÜİK, 2006). Bu bulgular Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yapılan dört evlilikten birinin çocuk yaşta yapılan evlilikler olduğunu göstermektedir.

TNSA-2008 sonuçlarına göre ise Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki 25-49 yaş arasındaki kadınların evlenme yaşlarının ortalaması 19,5 olarak bulunmuştur (HÜNEE, 2009). Fakat bu oran erken yaşta evlilik yapanları kapsamamaktadır. Bu araştırmaya göre çok genç yaşta evlenen kadınların oranında belirgin bir düşüş olmuştur; örneğin 15 yaşına kadar evlenen kadın oranı araştırmanın örneklemi olan en yaşlı kuşakta %8 iken, 25-29 yaş grubundaki kadınlarda %2’ye düşmektedir (HÜNEE, 2009). Bu bulgu bize genç yaşta evliliklerin önlenmesi ile ilgili yapılan bir takım çalışmaların olumlu sonuçlar verdiğini ve kadınların farkındalık düzeyinin her geçen gün arttığını göstermektedir.

En son yapılan “Türkiye’de Aile Değerleri” araştırmasına göre de ideal evlenme yaşını 18 yaşından önce olması gerektiğini düşünenlerin oranı da %2 olarak bulunmuştur (ASAGEM, 2010: 53). Fakat 2006 yılında yapılan Aile Yapısı Araştırması sonuçlarına göre, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde kadın için uygun evlenme yaşının 15-19 yaş arasında olması gerektiği %29,5 oranında kabul görmektedir (ASAGEM, 2010: 26). Bu durum ülkemizde ilk

evlenme yaşı ile ilgili değerlerin bölgesel olarak farklılaştığını bize göstermektedir.

Daha önce Diyarbakır'da yapılan hizmet tabanlı bir araştırmada şiddet mağduru kadınların %60'ının 18 yaşını bitirmeden evlendiği tespit edilmiştir (Akçer, 2006: 55). Toplum tabanlı olarak yapılan bu araştırmada ise her üç şiddet mağduru kadından birinin (%33) erken yaşta evlilik yaptığı ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada elde edilen bulgular ışığında ilk evlenme yaşının önemli bir sosyo-kültürel faktör olarak erken yaşta evliliklere zemin hazırladığı tespit edilmiştir (Tablo-41). Ayrıca ekonomik düzey düştükçe şiddet mağduru kadınların erken yaşta evlilik oranının arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Şekil-12). Bunun yanında araştırma alanı olan Diyarbakır'da erken yaşta evliliklerin oranının kuşaklar arasında azalmadığını söylemek mümkündür (Tablo-42). Bunun nedeni olarak ailelerin sadece hane halkı sayısının azalmasıyla evde kişi başına düşen gelirin artması maksadıyla değil, bunun yanında namus kaygısıyla da kızlarını erken yaşta ve çoğu zaman zorla evlendirme yoluna gittiklerini söylemek mümkündür.

• Evlenme Biçimi

Ülke çapında yapılan araştırmalarda toplumsal yapımızda görücü usul evlilik oranları %62,22 (AAK, 1995: 82); %64,2 (TÜİK, 2006: 6); %50,6 (Altınay ve Arat, 2008: 65); %49 (ASAGEM, 2010: 52) olarak tespit edilmiştir. Bu oran Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde %74,8 oranında tespit edilmiştir (ASAGEM, 2010: 34). Geçmişte Diyarbakır'da yapılan hizmet tabanlı araştırmalarda görücü usulü evlenme %32 (Erkan ve Bozgöz, 2004: 235) ve %40 (Akçer, 2006: 56) oranlarında olduğu tespit edilmiştir. Toplum tabanlı yapılan bu araştırmada görüşülen katılımcıların %55'inin görücü usulü evlendikleri ve görücü usul evliliğin en fazla düşük ekonomik düzeydeki ilçede olduğu, tanışarak evliliğin ise orta ve yüksek ekonomik düzeydeki ilçelerde belirgin olarak arttığı belirlenmiştir. Bu araştırmanın bulgularına göre, ekonomik düzey düştükçe görücü usul ile yapılan evliliklerin arttığı; tanışarak yapılan evliliklerin ise azaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Tablo-43).

Kaçarak evlenme ile ekonomik düzey arasında ise bir ilişki tespit edilememiştir. Örneklem genelinde kaçarak evliliğin az seviyede olmasının nedeni ise bu şekilde yapılan evliliğin kültürel değerlerden dolayı, “namus adına işlenen cinayetler” haline dönüşebilme riski taşımasından olduğu değerlendirilmektedir. Bu biçimde tasarlanan evlilik, erkeğe yönelik şiddete dönüşebildiği gibi kaçırılan kadının, kültürel değerlerden dolayı artık evlenilebilecek nitelikte bir eş olmaktan çıkarılmasıyla da sonuçlanmaktadır.

Evlilik biçimine yönelik üzerinde durulması gereken konulardan birisi de kadınların kendi isteği dışında evlendirilip evlendirilmedikleridir. “Zorla evlendirme” kadına yönelik bir şiddet türü olarak belirtilmektedir. Bu durum Türkiye’nin devlet olarak taraf olduğu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’nde saygın bir yere sahip olan, kadının kendi eşini seçme hakkını ihlal etmektedir. Üstelik bu türden bir evliliğin sonuçları ağır olabileceği, evlenmeyi reddetmenin ölüm anlamına gelebileceği vurgulanmıştır. Kadınların şiddete boyun eğmek zorunda kalabilecekleri ve şiddet uygulayan eşlerinden kaçıp ailelerine sığınanların birçoğunun ise zorla geri döndürüldükleri belirtilmiştir (AMNESTY [web], 2010). KAMER verilerine göre, Diyarbakır ve çevresinde şiddet mağduru kadınların %6,5’i evliliğe zorlanmıştır (KAMER [web], 2010). Bu araştırmada ise örneklem genelinde kadınların %17’sinin zorla evlilik yaptığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında ekonomik düzey düştükçe, şiddet mağduru kadınların zorla evlilik yapma oranının arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Şekil-13).

- **Akraba Evliliği**

2006 yılı Aile Yapısı Araştırması sonuçlarına göre Türkiye genelinde 18 yaş ve üzeri evlenenlerde %20,9 olarak bulunan akraba evliliği oranı, en yüksek olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde %40,4 oranında tespit edilmiştir (TÜİK, 2006). Bu oran ülke genelindeki ortalamanın yaklaşık iki katıdır. KAMER verilerine göre ise Diyarbakır ve çevresindeki şiddet mağduru kadınların %78,1’i akraba evliliği yapmıştır (KAMER [web], 2010). Diyarbakır’da daha önce yapılan hizmet tabanlı bir araştırmada ise şiddet

mağduru kadınlarda akraba evliliği oranı % 29,1 olarak bulunmuştur (Akçer, 2006: 58).

Bu araştırmada şiddet mağduru her beş kadından birinin (%21) eşiyle arasında kan bağı olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında ekonomik düzey düştükçe şiddet mağduru kadınların akraba evliliği yapma oranlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Tablo-44).

Ortaya çıkan bu sonuca diğer bir açıdan bakıldığında ise akraba evliliği olan kişiler arasında yapılan evliliklerde de erkeğin kadına karşı şiddet kullanabilmesi ve kadının şiddet mağduru olması; aile içinde meydana gelen şiddetin sosyal kontrolü ve engellenmesi üzerinde akrabalık bağlarının etkisinin zayıf olduğunu, tam tersine akrabalık bağlarının şiddetin ortaya çıkarılmasını engelleyici bir mekanizma haline dönüştüğünü göstermektedir.

• Başlık Parası

Ülkemizde başlık parası uygulamasının kültürel aktarımdaki yerinin kuşaklar değiştikçe her geçen gün azaldığı görülmektedir. Örneğin, 2006 yılı Aile Yapısı Araştırması sonuçlarına göre, 65 ve daha yukarı yaştaki bireylerde evlilik için başlık parası verenlerin oranı %28,7 iken 24-35 yaş grubunda bu oran %7,9'a, 18-24 yaş grubunda ise %10,2'ye düşmektedir. (TÜİK, 2006). Diyarbakır örnekleminde geçmiş dönemde yapılan bir araştırmada 151 aile içi şiddet mağduru evli/boşanmış/dul kadından 109 tanesinin evliliğinde başlık parası olduğu ortaya çıkartılmış ve başlık parası uygulamasının %72 oranında olduğu tespit edilmiştir (Erkan, 2003).

Bu araştırmada başlık parası ile evlilik yapan katılımcıların oranı %49 olarak tespit edilmiştir (Tablo-45). Araştırma kapsamında düşük ekonomik düzeydeki şiddet mağduru her üç kadından ikisinin başlık parası ile evlendirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte araştırma bulgularına göre ekonomik düzey arttıkça başlık parası uygulamasının olarak azaldığını da açıkça söylemek mümkün değildir. Başlık parası uygulamasının çoğunlukla aralarında akrabalık bağı olmayan kişiler arasında uygulandığı, istisna olan iki katılımcının ise orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir ve düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde olduğu göz önüne

alınırsa; başlık parası uygulamasının sosyo-kültürel yapı içinde ekonomik bir faaliyet gibi görülmesi nedeniyle çok nadir de olsa bazen akrabalar arasında da ortaya çıkabildiği sonucuna varmak mümkündür.

Görüşülen bir katılımcı araştırmanın yapıldığı dönem itibariyle başlık parası uygulamasının atalarının yaşadığı köylerinde var olduğunu ve ortalama 5,000 TL civarında para ödendiğini, kızın fiziksel özelliğine göre 7,500 TL'ye kadar çıkabildiğini belirtmiştir. Hatta köylerinde bir kıza 10,000 TL istediklerini duyduklarında etraftaki insanların bu miktarı fazla bulduğunu; bunun da nedeninin büyükbaş hayvan ile aynı fiyatın istenmesi olduğunu söylemiştir. Başlık parası üzerinden verilen para miktarı ile bir hayvanın fiyatının karşılaştırılabilmesi bile kadının kültürel öneminden ziyade ona verilen önem ve değerin özellikle kırsal alanda daha az olduğunun bir göstergesidir.

- **Nikâh Türü**

Evlenme töreni kültürel bir olgu olduğu kadar, kişiler arasında evliliği resmî hale getiren nikâhın yapılması da kültürel bir unsurdur. 2006 yılında gerçekleştirilen Aile Yapısı Araştırması sonuçlarına göre, ülkemiz genelinde bireylerin yapmış oldukları evliliklerin %85,9'unda hem resmî hem de dinî nikâh kıyılmış olduğu ortaya çıkmıştır (TÜİK, 2006). Bu durum ülkemizin çeşitli bölgelerindeki alt kültürlerde farklılık gösterebilmektedir. Kadına yönelik şiddet konusunda ülke örnekleminde yapılan çalışmalarda ise nikâh türleri Tablo-63'de görülmektedir.

Tablo-63: KYAİŞ Araştırmalarında Nikâh Türü Oranlarının Dağılımı

Nikâh Türü	(AAK, 1995)	(Altınay ve Arat, 2008)
Hem dinî, hem de resmî nikâh	81.32	82.4
Sadece resmî nikâh	15.30	15.10
Sadece dinî nikâh	3.16	2.20
Nikâhsız birliktelik	0.22	0.30

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde evli bireylerin; %74,8 oranında hem resmî hem dinî nikâh, %16,1 oranında sadece dinî nikâh, %8,3 oranında sadece resmî nikâh ve %0,9 oranında nikâhsız birliktelik suretiyle yaşadıkları tespit edilmiştir (ASAGEM, 2010: 37). KAMER'in verilerine göre Diyarbakır ve çevresinde, şiddet mağduru kadınların %10,4'ü hem resmî hem de dinî nikâhlı; %32,2'si resmî nikâhlı; %7,1'i sadece dinî nikâhlı ve %0,2'sinin ise nikâhsız birlikte yaşadıkları belirlenmiştir (KAMER [web], 2010).

Bu araştırmada katılımcıların beyanlarına göre, örneklem genelinde %94 oranında hem resmî hem de dinî nikâhın birlikte olduğu; %6 oranında ise sadece dinî nikâh yapmış şiddet mağdurları ile görüşülmüş; sadece resmî nikâh yapmış herhangi bir katılımcıya rastlanılmamıştır. Elde edilen bulgular ilçelere göre karşılaştırılıp değerlendirildiğinde, nikâh türünün ekonomik düzey ile doğrudan bir bağlantısının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan görüşmelerden dinî nikâhın resmî nikâha göre daha öncelikli olarak yapıldığı belirlenmiştir. Bu konuda görüşme formundan ayırt edici bir soru sorulmamış olmakla birlikte, görüşülen kadınlar resmî nikâhın özellikle erkek çocuk doğurduktan sonra (bazen üç yıl bazen de on yıl sonra) yapıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bunun sonuç olarak kadının medeni kanun çerçevesinde sahip olduğu evlilikteki haklarının engellenmesi anlamına gelmekle birlikte, erkek çocuk doğuramadığı takdirde eşi tarafından dinî nikâh yapılmak suretiyle kendisinin üzerine başka bir kadın (kuma) getirilmesinin de yolunu açmaktadır. Bu süreçte kadın eşi veya ailesinden kaynaklanan her türlü şiddetin hedefi durumunda kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu noktada ortaya çıkan bir diğer çarpık durum kadının kuma olması halinde doğan çocuklarının statüsü ile ilgilidir. Böyle bir durumda kız çocuklarına kimlik çıkartılmaması onların varlığını yok sayan bir durumu ortaya çıkarmakta ve başlık parası uygulaması ile kızın adeta bir eşya gibi satılmasına yol açabilmektedir. Resmî nikâh ile evlenmiş bir kadının çocuklarına genel olarak kimlik çıkartılıyor olsa da, kuma olarak getirilmiş bir kadının çocuğu olarak dünyaya gelen bir bireyin cinsiyeti kimlik çıkarılıp çıkarılmamasını etkilemektedir. Bununla birlikte resmî işlem olarak çıkartılan kimlikte anne ismi olarak kuma olan annesinin ismi yerine, resmî nikâhlı eşin

ismi yazılabilmektedir. Bu durum içinden çıkılmaz daha büyük sorunlara yol açmaktadır. Sosyalleşme sürecinde bu tür bir duruma maruz kalan bireylerin ailelerine olan bağlarının da doğrudan etkilendiği değerlendirilmektedir.

- **Aile İçi İlişkilerdeki Kültürel Örüntüler**

Ekonomik düzey düştükçe şiddet mağduru katılımcıların eşleri ile kendi ailelerinin arasındaki ilişkide “iyi anlaşılır” şeklinde verilen cevabın oranının artması, ekonomik düzey düştükçe sık dokulu aile yapısının artması şeklinde yorumlanabilir. Fakat şiddet mağduru kadın ile eşinin ailesi arasındaki ilişkiye bakıldığında aynı paralelliğin olmaması, kadının eşinden sonra özellikle kayınvalidesi ile pek geçinememesine yol açmaktadır. Bu geçimsizlik ile ekonomik düzey arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çocuk sahibi olan katılımcılardan elde edilen verilere göre üç ilçede de eşlerden kocanın çocuklarına karşı katı, ilgisiz ve şiddet uygulayan bir yapısı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durumun temelinde kültürel olarak çocuklara bakmanın kadının sorumluluğunda olduğuna inanılması yatmaktadır. Bu araştırma kapsamında elde edilen bulgular ışığında ekonomik düzey düştükçe aile içinde erkeğin çocuklarıyla ilgilenmeme oranının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- **Şiddetin Kültürel Olarak Öğrenilmesi**

Aile içi şiddete uğramada en önemli faktörlerden birisi sosyalleşme sürecinde aile içi şiddete tanık olmaktır. Bu noktada araştırmalarda tanık perspektifinin de fail ve mağdur perspektifi ile birlikte değerlendirilmesinin gerektiğini söylemekte fayda vardır. Ülkemizde yapılan “Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet” isimli araştırmada çocukluklarında aileleri tarafından dövülme oranı arttıkça şiddet ölçeğinden yüksek puanlar aldıklarının belirlenmesi çocuklukta maruz kalınan şiddetin öğrenildiğinin göstergelerinden birisidir (AAK, 1997: 117). Aile içinde şiddet araştırmalarında genel olarak failin bu davranışını çocukluğunda model almak suretiyle öğrendiği ve yetişkinliğinde uygulamaya yöneldiği

vurgulanmaktadır. Fakat mağdurun da bu davranışa tanık olarak öğrendiğinin üzerinde fazla durulmamaktadır. Bu araştırmada şiddet mağduru her beş kadından üçünün (%60) çocukluğunda aile içinde şiddete maruz kalan bireyler olması ve üçte birinden fazlasının (%36) annesinin yaşadığı şiddete tanıklık etmesi (Tablo-50), şiddetin kültürel olarak öğrenilmesini ve mağdur davranışı açısından etkilerini ortaya koymaktadır. Fakat araştırma kapsamında ilçelerdeki bu oranın birbirine yakın değerlerde çıkması nedeniyle ekonomik düzey ile çocukluğunda şiddete tanık olma ya da mağdur olma arasında bir bağlantı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

• Şiddetin Kuşaklar Arasında Aktarılması

Aile içi şiddetin kuşaktan kuşağa iletilmesi yapılan çalışmaların odağında olan bir konu olmuştur. Bireyin çocukluk döneminde şiddet uygulamayı öğrendiği ve büyüdüğünde şiddeti çocuklarına aktardığı belirtilmektedir. Bu maksatla katılımcıların çocuklukta yaşadığı şiddet ile çocuklarının maruz kaldığı şiddetin ortaya konulması için yapılan görüşmelerde çeşitli sorular sorulmuştur.

“Türkiye’de Aile Değerleri” araştırmasına göre, aileler eğitimde dayanın etkili bir yol olmadığı konusunda birleşmekte olsalar da, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde çocuğun eğitiminde gerekirse dayak kullanılabilir şeklindeki görüşe katılım oranı %27,9 ile ülke çapında en yüksek oran olarak tespit edilmiştir (ASAGEM, 2010: 83). Bu durum çocuğun dayak ile terbiye edilebileceğine yönelik kültürel değerlerin Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde ön plana çıktığını göstermektedir. Diyarbakır’da daha önce yapılan hizmet tabanlı bir araştırmada kadınların %82,7’sinin çocuklarıyla birlikte fiziksel şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir (Akçer, 2006: 66). Bu bulgu çocukların yüksek oranda annesiyle birlikte şiddete maruz kaldıklarını göstermesi açısından önemlidir. 2006 yılı Aile Yapısı Araştırması çocukların mağdur olduğu ev içindeki şiddet kapsamında annelerin babalara oranda daha fazla sıklıkla çocuklarını dövdüklerini ortaya çıkarmıştır (TÜİK, 2006: 13).

Araştırma kapsamında çocukluğunda şiddet mağduru olan katılımcıların oranı örneklem genelinde %60 olarak bulunmuştur. Çocuğu şiddet mağduru olan katılımcıların oranı ise %56 olarak tespit edilmiştir. Şiddetin aktarılması ile ilgili bir oranlama yapmak gerekirse, örneklem genelinde çocukluğunda şiddet yaşayan kadınların %93'ünün şiddeti çocuğuna da aktardığını söylemek mümkündür. Bu oran yüksek ekonomik düzeyi temsil eden Kayapınar İlçesinde %78,3; orta ekonomik düzeyi temsil eden Yenişehir İlçesinde %81,25 ve düşük ekonomik düzeyi temsil eden Bağlar İlçesinde ise %93 olarak belirlenmiştir. Sonuç olarak, ekonomik düzey düştükçe şiddetin kuşaklar arasında aktarılma oranı artmaktadır.

- **Ailede Kararlara Katılım**

“Türkiye’de Aile Değerleri” araştırmasının bulgularına göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde ailenin reisinin erkek olduğu ifadesine katılım oranı %80,3 olarak belirlenmiştir (ASAGEM, 2010: 116). Bu oran erkeğin aile içindeki kararlarda etkisinin büyüklüğünü de göstermektedir. Ataerkil yapı üzerinde kısmi de olsa bilgi sahibi olabilmek için katılımcılara ailedeki kararları kimin aldığı ve kararlara katılıp katılamadıkları sorulmuştur. Bulgulara göre ailede kararı veren (%52) oranında erkektir, fakat bunda ailelerin de etkisi önemli derecededir. Bu durumun ailede yaşayan bireylerin cinsiyetlerinin dağılımıyla değişkenlik göstermediği değerlendirilmiştir. Erkeklerin fazla olduğu ortamda büyüyen kadın sayısı genele göre azdır (Tablo-17). Ayrıca katılımcıların genel olarak kız çocuk sayısının erkek çocuk sayısından daha fazladır (Tablo-19). Her ne kadar doğum öncesinden itibaren kız çocuklarına yapılan ayrımcılık erkek çocuk isteme yönünde olsa da, kız çocukların sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Bunların hiç biri aile içinde erkeğin otoriter konumunu değiştirememekte ve ataerkil yapı devam etmektedir. Sonuç olarak, ailedeki kararlara katılım açısından ekonomik düzeyi farklı olan ilçeler arasında farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

- **Sosyal Destek Durumu**

Bulgular ışığında, ekonomik düzeyden bağımsız olarak şiddet mağduru kadının çevresinde yardım almayı engelleyen kişilerin varlığı ve

eş/aile üyelerinden korkma durumu yüksek orandadır. Bu konularda ilçeler arasında bir farklılık tespit edilememiştir. Fakat ekonomik düzey düştükçe katılımcıların daha fazla ölüm tehdidine maruz kaldıkları da düşünüldüğünde sosyal destek mekanizmalarının yokluğu ya da eksikliği kendini düşük ekonomik düzeyde daha fazla hissettirmektedir. Bu durumun aile içi şiddetin her an kadın cinayetlerine dönüşebilme riskini de göstermektedir. Son dönemde ülkemizde giderek artan kadın cinayetleri (femisit) neredeyse her gün bir kadının eşi veya birlikte olduğu kişi tarafından öldürülmesi şeklinde çeşitli medya haber kaynaklarına yansımaktadır.

Bu araştırmada şiddet mağduru kadınların %28'inin ölüm tehdidine maruz kaldıkları şeklinde elde edilen bulgu sonucunda, şiddet mağduru kadınlar arasında hiç de azımsanmayacak oranda her an ölümle burun buruna bir yaşam sürenlerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- **Ailede Suç İşleme Eğilimi**

Genel olarak kriminoloji literatüründe düşük ekonomik düzeyde suç oranlarının da arttığı belirtilmektedir. Bu araştırmada elde edilen bulgular ışığında da, düşük ekonomik düzeyde şiddet mağduru kadınların etrafında suç işleyen/suçla karışmış bireylerin varlığının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun ekonomik ve bireysel yönleri olmasının yanı sıra suç ve kültür arasındaki bağı da ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, kasten yaralama suçunun ön plana çıkması kültürel olarak şiddetin kabul görülebildiği bir ortam hakkında ipuçları vermektedir. Bu durumdaki bir kültürel ortamda şiddet bir yabancıya karşı kullanılabildiği gibi aile içinde kadına da yönelebilen bir potansiyel taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

- **Kurumlara Başvuru Davranışı**

Kadınların şiddet görme durumunda resmî kurumlara başvuru oranı yardım alabilmeleri açısından önemlidir. Fakat bazı kültürel etkenler nedeniyle kadınların başvurmaktan çekindikleri daha önce yapılan çalışmalarda tespit edilmiştir. 2008 yılında yapılan Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet araştırması sonuçlarına göre, fiziksel veya cinsel şiddet yaşamış kadınların büyük bir çoğunluğunun (%91,8) resmî kurumlardan

hiçbirine başvurmadıkları ortaya çıkmıştır. Aynı araştırmada Güneydoğu bölgesinde bir kurum ya da kuruluşa başvuran kadınların oranı %5; yakın çevresine anlatanların oranı ise %45 olarak bulunmuştur (KSGM, 2009: 90). Türkiye genelinde refah düzeyi dikkate alındığında yüksek refah düzeyindeki kadınların %12, orta refah düzeyindeki kadınların %8, düşük refah düzeyindeki kadınların ise %7 oranında resmî kurumlara başvurduğu ortaya çıkmıştır (KSGM, 2009: 91). Türkiye genelinde kadınların en yaygın olarak; %4,5 oranında polise veya jandarmaya, %4 oranında savcılık veya avukata ve %3,7 oranında hastane ya da sağlık kuruluşuna başvurdıkları tespit edilmiştir (KSGM, 2009: 90). Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ise şiddet mağduru kadınların %2,7 oranında polise, %1,8 oranında hastane veya sağlık kuruluşuna, %1,6 oranında savcılık veya avukata başvurdıkları belirlenmiştir (KSGM, 2009: 226).

Bu araştırmada ise en fazla sağlık kurumlarına ve belediye/baro kadın danışma merkezleri ve kadın sivil toplum kuruluşlarına başvurulduğu bulunmuştur. Ayrıca bu araştırmada şiddet mağduru her beş kadından birinin bir kuruma başvurduğu tespit edilmiştir. Araştırma örnekleminde en fazla kurumlara başvuru oranı düşük ekonomik düzeydeki ilçede bulunması, kadın sivil toplum kuruluşlarının da çalışmalarının büyük oranda etkili olduğunu göstermektedir. Genel olarak, kadınların şiddet durumunda kurumlara başvuru konusunda farkındalık arttığını ve sosyo-kültürel faktörler nedeniyle engellenen sosyal destek arama davranışı kalıplarının da değişmeye başladığı sonucuna ulaşılmıştır.

c. İçerik Analizi Sonuçları

Yapılan içerik analizi sonuçları sosyo-kültürel faktörlerin ekonomik düzeyi farklı olan ilçelerdeki ağırlığını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Her katılımcının bireysel hayat hikâyesinde anlattıkları ve kendisinden bahsederken ifadelerinde sosyo-kültürel özellikleri hakkında verdiği ipuçları farklılık arz etmektedir. Bu durum katılımcıların öznelliğini yansıtmaktadır. Bununla birlikte bireysel hayat hikâyelerinde en çok öne çıkan sosyo-kültürel faktörler erken yaşta evlilik, akraba evliliği, zorla evlendirilme ve eğitim hakkının engellenmesi olmuştur. Bu durumda Diyarbakır'da şiddet mağduru

kadının genel sosyo-kültürel profili açısından okula gönderilmeyerek eğitim hakkı engellenen; erken yaşta, akrabasıyla ve kendi isteği dışında zorla evlendirilen kadınlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tespit edilen bu faktörlerin önem derecesi araştırma alanındaki sosyo-kültürel yapının dinamiklerine işaret etmektedir. Ekonomik düzeyi farklı olan ilçelerde farklılaşmakla birlikte düşük ekonomik düzeydeki sosyo-kültürel faktörler ile örneklem genelinde en çok belirlenen sosyal faktörlerin paralellik taşıdığını söylemek mümkündür.

2. ÖNERİLER

Aile içi şiddetin önlenmesi konusunda bugüne kadar çeşitli çalışmalar yapıldığı inkâr edilemez bir gerçektir; fakat bu yapılan çalışmaların yeterli olup olmadığı tartışmaya açık bir konudur. Yapılan çalışmaların uluslararası alanda Türkiye'nin durumunu daha iyi hale getirilmesi hedefinin yanında asıl önemli olan aile içi şiddet üzerindeki kültürel etkinin olumlu yöne çevrilebilmesidir. En başta bireysel olarak düşünülmesi gereken husus hiç kimsenin nedeni ne olursa olsun acı çekmeyi hak etmediğidir. Ülkemizin önümüzdeki dönemde aile içi şiddeti önleyebilmesi için alınan önlemleri geliştirmesi gereklidir. Yapılan çalışmalarda hukukî yönden kadını koruyan adımların atılmasının da temelinde kültürel faktörlerin tespit edilerek kuşaklar üzerindeki zihinsel dönüşümün sağlanabilmesi yatmaktadır. Yasalarda bir takım yaptırımlar olsa bile, bugün ülkemizde boşanmak isteyen eşini öldüren erkeklerin namus bahanesine sığındıkları medyadaki haberlerde görülmektedir. Bu nedenle geniş çapta yapılacak sosyo-kültürel alan araştırmalarından elde edilecek bulguların önemi çok büyüktür.

Erkeğin gerektiğinde eşini dövebileceği şeklindeki yanlış düşüncenin azaltılması için, kadınlar ve erkekler için belirlenen sosyal rollerin veya bu konudaki kalıp yargıların değişmesi gerektiği belirtilmiştir (Uğurlu ve Ulu, 2003: 64). Bu durumun sosyo-kültürel tabandaki bir zihinsel dönüşüm ile gerçekleşmesi mümkün olabilir. Bunun için kültürel kodlarımızın çözülüp, aile içi şiddeti engelleyecek bilince ulaşılması hedeflenmelidir. Aile içinde yaşanan sorunların şiddete dönüşüp resmî kurumlara intikal etmeden önce, aile danışma merkezlerinde uzman kişiler tarafından çözüme

kavuşturabilecek bir anlayışın ortaya çıkartılması gerekmektedir. Bu nedenle ulusal düzeydeki politika eylem planları makro düzeyde kalmamalıdır.

Diyarbakır'da aile içi şiddet mağduru kadınlar konulu bu araştırmanın sonuçları, ekonomik düzeyi ve eğitim düzeyi yüksek olup yaşadığı şiddeti itibar kaybetmemek için söyleyemeyen kadınlarla iletişim için daha uzman kişilere ihtiyaç olduğunu ortaya çıkartmıştır. Bunun yanında, bu araştırma kentsel alandaki kadınların da resmî kurumlar tarafından bilgilendirilip haklarının öğretilmesinin önemini göstermektedir. Bunun dışında kırsal alandaki kadının mutlaka ulaşılması ve temas sağlanması önem arz etmektedir. Devam etmekte olan sivil toplum örgütlerinin çalışmaları resmî kurumların çalışmalarına destek olacak hale getirilmelidir. Resmî kurumların etkinliğinin artırılması için ise Kadının Statüsü Bölge Müdürlüğü şeklinde taşra teşkilatı kurulmak suretiyle bu çalışmaların çapı genişletilmelidir. Bu maksatla mobil ekiplerin kurulması da bir başka yöntem olarak düşünülebilir. Teşkil edilecek mobil eğitim ekipleri ile kadınların yoğun olarak bulunduğu mekânlarda (park, sağlık ocağı, hastane, alış-veriş merkezi v.b.) yerlerde kadınlar ile temas kurulmasının çalışmaları olumlu yönde etkileyebileceği değerlendirilmektedir. Mobil ekiplerin kadrosu, her biri alanında uzman olan antropolog, sosyolog, sosyal hizmetler uzmanı, halk sağlığı uzmanı, emniyet görevlisi gibi konuyla ilgili resmî kurum temsilcilerinden oluşturulması yapılacak çalışmalarının etkinliğini arttıracak değerlendirilmektedir.

Ayrıca şiddetin hedefi olan kadınların bilgilendirilmesi kadar şiddetin faili olan erkeklerin de bilgilendirilmesi de önem arz etmektedir. Bu nedenle şiddetin kaynağına yönelik yapılacak çalışmalar sorunu kontrol etmeye odaklanacaktır. Aynı şekilde teşkilatlandırılacak mobil eğitim ekipleri ile, erkeklerin yoğun olarak bulunduğu ortamlarda (kıraathane, maç vb.) etkili temaslar kurularak kadına şiddet uygulamanın yanlış bir davranış olduğu ve hukuki sonuçlarının neler olabileceği çeşitli örnek olaylarla anlatılarak erkeklerin de bilgilendirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Bunun dışında resmî kurumlar arasındaki koordinasyon önemlidir. Aile içi şiddet olaylarının sadece meydana geldikten sonra gerekli işlemin yapılması ve gerekli kademelere iletilmesi yerine daha önleyici bir anlayış

geliştirilmelidir. Örneğin, doğumun yapıldığı sağlık kuruluşunda kız çocuklarının kimliklerinin derhal çıkartılması için bir düzenleme yapılabilir. Eğitime yapılan yatırımların karşılığını almak için çok uzun dönemli çalışmalara ihtiyaç olduğu noktasından hareketle, kız çocuklarının okula gönderilmesini sağlamak için yapılmakta olan kampanyalara devam edilmeli ve kadınların okur-yazar oranı arttırılmalıdır.

Çocuklara küçük yaştan itibaren normların etkisi altında kalmamaları için ülkemiz genelinde eşitlikçi cinsiyet eğitimi üzerinde önemle durulması da sosyalizasyon sürecinde kültürel dönüşümü sağlayabilecek bir faktördür. Bu nedenle okulların Ulusal Eylem Planı (KSGM, 2009: 27) ile birlikte ders müfredatlarına eklenen kadınların ve erkeklerin eşitliği konularının takip edilmesi Diyarbakır için önem arz etmektedir.

3. GELECEK ÇALIŞMALARA ÖNERİLER

Bu çalışmada sosyo-ekonomik düzey ile aile içi şiddete maruz kalmanın sosyo-kültürel faktörler ışığında araştırılması hedeflenmiştir. Sosyo-kültürel bakış açısından bakıldığında kadrosu daha geniş ekipler ile daha uzun döneme yayılmış çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bunun yanında sosyo-demografik, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel faktörlerin bütüncül olarak ele alındığı araştırmalar resmin daha da netleştirilmesini sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Bu türden yapılacak araştırmalarda akrabalık ve komşuluk ilişkilerinin değerler bağlamında ele alınıp incelenmesi, ailede ev içi roller ve sorumlulukların tespit edilmesinin de unutulmaması gerekir. Bunun yanında sosyo-kültürel faktörler tespit edilmeye çalışılırken, tanışma ile evlenme arasında geçen süre, evliliğin isteyerek mi yoksa zorla mı yapıldığı, evlilikte kadın ve erkek arasındaki yaş farkının etkisi, resmî nikâh ile dinî nikâh arasında geçen süre ve bunun nedeni, katılımcıların çocuklarının kimliklerinin olup olmadığı ve erkek çocuk sahibi olamamanın şiddet ile ilişkisinin netleştirilmesinin konuyu daha geniş kapsamlı olarak ele alınması için gerekli olduğu değerlendirilmektedir. Bunun yanında şiddet mağduru kadınların hukuksal haklarını ne derecede bildiği de bu araştırmalara dâhil edilebilir.

Aile içi şiddetin failleri ve mağdurları üzerinde yapılabilecek uzun süreli araştırmalar kapsamında, deneklerin doğumdan itibaren takip edilmesi suretiyle yapılan alan çalışmaları henüz Türkiye’de yapılmamıştır. Bu şekilde kurgulanan bir araştırma şiddetin kültürel olarak öğrenilmesi ve kuşaklar arasındaki aktarımını daha açık bir şekilde koyacaktır. Ayrıca kişilik gelişiminin her evresinde şiddetin yaşanması ile ilgili uzun dönem çalışmalarının önemli sonuçlar ortaya çıkarabileceği değerlendirilmektedir.

Göç olgusunun aile içi şiddetin kültürel kökenlerini nasıl etkilediği konusunda da çeşitli araştırmalar yapılabilir. Bulunduğu kültürden başka bir kültüre göç eden veya yerleşen gruplardaki aile içi şiddet olaylarının sıklığını ve frekansını azaltan kültürel etmenler incelenebilir. Aynı kültürden olup da ülke içinde göç eden ve göç etmeyen kadınların kültürel özellikleri incelenebilir. Örneğin, resmî kurumlardan veya sığınma evlerinden yardım isteme davranışı, erkeklerin şiddetin adli boyuta taşınmasından sakınmalarının analizinin yapılabileceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

AAK, **Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları**, Ankara, 1995.

AAK, **Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet**, Ankara, 1998.

AKÇER, Zeynep. **Aile İçi Şiddete Maruz Kalan Kadınlar: Diyarbakır Örneği**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Diyarbakır, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.

AKTAŞ, Aliye MAVİLİ. **Aile İçi Şiddet ve Önleme Yolları**, Ankara, Somgür Yayıncılık, 1997.

ALTINAY, Ayşe Gül ve Yeşim ARAT. **Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet** (2’nci Baskı), İstanbul, Punto Baskı Çözümleri, 2008.

ALTUNIŞIK, Remzi, Recai COŞKUN, Serkan BAYRAKTAROĞLU ve Engin YILDIRIM. **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri** (5’inci Baskı), İstanbul, Sakarya Yayıncılık, 2007.

ALYANAK, İlknur, Satı ATAKUL, Hanife ALİEFENDİOĞLU, Gözde BAÇ, Fatma COŞKUN, İrem ÇAĞLAR, Filiz KARDAM ve Nalan ÖZDEMİR. **Güneydoğu’da Kadın, Sorunlar, Kuruluşlar, İşbirliği ve İletişim**, Ankara, Uçan Süpürge Yayınları, 2002.

AMNESTY Resmî İnternet Sitesi, “Kadına Yönelik Şiddete Son”, 2010, <<http://www.amnesty.org.tr/ai/kadinayoneliksiddeteson>>, 21.10.2010.

Anadolu Ajansı Resmî İnternet Sitesi, “Böyle Bir Günü Anmamız Utanç Verici”, 2010, <<http://www.aa.com.tr/tr/boyle-bir-gunu-anmamiz-utanc-verici-3.html>>, 25.10.2010.

Ankara Ticaret Odası (ATO) Resmî İnternet Sitesi, “Suç Terörünün Bilançosu Raporu”, 2007, <<http://www.atonet.org.tr/yeni/index.php1078>>, 21.10. 2010.

ARENDT, Hannah. **Şiddet Üzerine** (4’üncü Baskı), (Çev. Bülent PEKER), İstanbul, İletişim Yayınları, 2009.

ARIN, Canan. “Kadına Yönelik Şiddet”, **Cogito: Şiddet**, Yapı Kredi Yayınları, 6-7, Kış-Bahar 1996, 305-312.

ARMUTÇU, Emel. **Aile İçi Şiddete Son Konferansı 2007: Medya ve Aile İçi Şiddet**, İstanbul, Doğan Egmont Yayıncılık, 2008.

ASAGEM, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, Ankara, Manas Medya Yayıncılık, 2010.

ATASOY, Ferihan. **Yeminli Bakire, Kaderinde Erkek Olmak Varmış**, İstanbul, Başlık Yayın Grubu, 2010.

AIHM Resmî İnternet Sitesi, “Nahide Opuz Davası Hakkındaki Kararı”, 09.06.2009, <<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=851046&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649>>, 07.11.2010.

BAĞLI, Mazhar. **Töre ve/veya Namus Adına Cinayet İşleyen Suçlu ve Zanlıların Sahip Oldukları Toplumsal Değer Yapıları, Aile İlişkileri ve Kişilik Özellikleri ile Bunların Sosyo-ekonomik Analizine İlişkin Bir Araştırma**, Diyarbakır, TÜBİTAK Projeleri, Proje No: 106K360, 2008.

BALAMAN, A. Rıza. **Sosyal Antropolojik Yaklaşımla Evlilik ve Akrabalık Türleri**, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002.

BALCIOĞLU, İbrahim. **Şiddet ve Toplum**, İstanbul, Bilge Yayıncılık, 2001.

BARAN, Aylin GÖRGÜN, Velittin KALINKARA, Neriman ARAL, Galip AKIN, Gülen BARAN ve Yasemin ÖZKAN. **Yaşlı ve Aile İlişkileri Araştırması: Ankara Örneği**, Ankara, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2005.

BATI, Uğur. “Kelebek Etkisi: Televizyonun Aile İçi Şiddet Oluşumundaki Etkisini Sorgulamak”, **Kadın Çalışmaları Dergisi**, 2, 4, 2007, 14-19.

BATTAL, Ahmet. **Boşanma Sebepleri Bilimsel Araştırma Projesi Uygulama Sonuçları Nihai Rapor**, İstanbul, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2008.

BEKTAŞ, Rahşan BALAMİR ve Ayça GELGEÇ BAKACAK. “Modernitenin Sosyal Kontrol Söyleminin Değişen Görünümleri”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 26, 1, 2009, 33-48.

BENEDICT, Ruth. **Kültür Örüntüleri**, (Çev. Mustafa TOPAL), Ankara, Öteki Yayınevi, 1998.

BMOP Resmî İnternet Sitesi, “Kadın Erkek Eşitliği Şartı”, 2010, <<http://www.bmkadinhaklari.org>>, 20.11.2010.

BIRX, H. James. **Encyclopedia of Anthropology**, London, Sage Pub.Co., 2006.

BİNGÖLÇE, Filiz. **Dil Dayakları: Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Ortak Dili**, Ankara, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu Türkiye Yayınları, 2006.

BURMAN, Sondra ve Patricia DUFFY-FEINS. “Children Witnessing Parental Violence”, Nicky Ali JACKSON (Ed.), **Encyclopedia Of Domestic Violence**, New York, Routledge Taylor and Francis Group, 2007, 156-160.

BULUT, Meryem. "Kadınlarda Boşanma ve Kültür İlişkisi", **Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi**, 19, 2, 2008, 111-118.

CONNELL, Robert W. **Toplumsal Cinsiyet ve İktidar**, (Çev. Cem SOYDEMİR), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1998.

COPET-ROUGIER, Elisabeth, "Le Mal Court: Başsız Bir Toplumda Görünen ve Görünmeyen Şiddet-Kamerun'daki Mkakolar", David RICHES (Ed.), **Antropolojik Açıdan Şiddet**, (Çev. Dilek HATTATOĞLU), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1986, 69-92.

CRESSWELL, John W., **Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Traditions**, New York, Thousand Oaks Sage Publications, , 1998.

ÇAYBOYLU, İrfan. **2001 Yılı Aile Raporu**, Ankara, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2002.

ÇÖL, Serap Ö. "İşyerinde Psikolojik Şiddet: Hastane Çalışanları Üzerinde Bir Araştırma", **Çalışma ve Toplum Dergisi**, 4, 2008, 107-134.

DEMİRKAN, Semra YURTKURAN, Aysel GÜNİNDİ ERSÖZ, Emre ERTEKİN, Özden SEZGİN, Ahu Meryem TURGUT ve Nuray ŞEHİTOĞLU. **Boşanma Nedenleri Araştırması**, Ankara, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2009.

Diyarbakır Jandarma Bölge Komutanlığı Bilgi Edinme Müracaatı Sonucu, 25.12.2010.

Diyarbakır Valiliği Sosyal Hizmetler Müdürlüğü Bilgi Edinme Müracaatı Sonucu, 20.01.2011.

DOĞAN, İsmail. **Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar** (8'inci Baskı), Ankara, Pegem Akademi Yayınları, 2008.

DUTTON, Donald . **Abusive Personality: Violence and Control in Intimate Relationships** (2'nci Baskı), New York, The Guilford Press, 2007.

DUTTON, Donald ve Tonia NICHOLLS. "The Gender Paradigm in Domestic Violence Research and Theory: Part 1- The Conflict of Theory and Data", **Aggression and Violent Behavior**, 2005, 10, 680-714.

EFE, Şengül YAMAN ve Sultan AYAZ. "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Kadınların Aile İçi Şiddete Bakışı", **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 11, 2010, 23-29.

ELLSBERG, Mary ve Lori HEISE, "Bearing Witness: Ethics in Domestic Violence Research", **The Lancet**, Washington, 2002, 359: 1599-1604.

ELLSBERG, Mary ve Lori HEISE, **Researching Violence Against Women: A Practical Guide for Researchers and Activists**, Washington DC, United States: World Health Organization, 2005.

EMBER, Carol R., Melvin EMBER ve Peter R. PEREGRINE. **Anthropology** (11'inci Baskı), New Jersey, Pearson Prentice Hall, 2005.

Emniyet Genel Müdürlüğü AKKM Daire Başkanlığının 25 Mart 2011 tarihli ve Sayı: B.05.1.EGM.0.35.49983(91241) 222-394/67755 sayılı "Bilgi Talebi" konulu yazısı, 2011.

ERKAN, Rüstem. "A Small Trail Out Of Patriarchy: A Proggressive NGO and Abused Women In South-eastern Turkey", **Women's Health and Urban Life**, 2, 2003, 61-76.

ERKAN, Rüstem ve Faruk BOZGÖZ, "Kadına Yönelik Şiddetin Sosyo-Ekonomik, Dinsel ve Kültürel Boyutları: Diyarbakır Örneği", **EKEV Akademi Dergisi**, 8, 18, 2004.

FERNANDEZ, Madeline. "Cultural Beliefs and Domestic Violence", **Annals New York Academy of Sciences**, New York, 1087, 2006, 250-260.

GELLES, Richard. "Family Violence", **The Handbook of Crime and Punishment**, Michael TONRY (Ed.), New York, Oxford University Press, 1998.

GÜLER, Nuran, Hatice TEL ve Fatma ÖZKAN TUNCAY. "Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı", **Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**, 27, 2, 2005, 51-56.

GÜNAY, Cahide. **Şiddetin Bahanesi Olmaz**, İstanbul, Tepe Yayınları, 2008.

GÜNDOĞAN, Kadir. **Töre Cinayetlerinin Faillerinin Sosyo-kültürel Açidan İncelenmesi**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **TNSA-2003 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Raporu**, 2003, <<http://hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2003>>, 12.12.2010.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, **TNSA-2008 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Raporu**, 2008, <<http://hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2008>>, 12.12.2010.

HANCI, Hamit. "İşyerinde Psikolojik Şiddet/ Mobbing Sempozyumu Kapanış Bildirgesi", **Adli Bilimler Dergisi**, Eylül 2010, 21-25.

HANSER, Robert D. "Feminist Theory", Nicky Ali JACKSON(Ed.), **Encyclopedia Of Domestic Violence**, Routledge Taylor and Francis Group, New York, 2007, 321-327.

HATTERY, Angela J. **Intimate Partner Violence**, New York, Rowman and Littlefield Publications, 2009.

HAVILAND, William, Herald E.L. PRINS, Dana WALRATH ve Bunny MCBRIDE. **Kültürel Antropoloji**, (Çev. İnan Deniz ERGUVAN SARIOĞLU), İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2008.

HOFSTEDE, Geert. **Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviours, Institutions and Organizations Across Nations** (2'nci Baskı), California, Sage Publications, 2001.

HOFSTEDE, Geert. Kişisel İnternet Sitesi, 2010, <<http://www.geert-hofstede.com>>, 20.11.2010.

HOLTZMAN, Jon. "Transformation in Domestic Violence and Conflict Resolution within a Midwestern U.S. Nuer Refugee Community", Michael ANDERSON (Ed.), **Cultural Shaping Of Violence**, Indiana, Purdue University Press, 2004, 58-64.

İÇLİ, Tülin. "Aile İçi Şiddet: Ankara-İstanbul ve İzmir Örneği", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 1994, 11, 1, 7-20.

İÇLİ, Tülin. **Kriminoloji** (7'nci Baskı), Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2007.

İLBARS, Zafer. "Kültür Değişmelerine Genel Bir Bakış", **Antropoloji Dergisi**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Bilimleri Araştırma Enstitüsü Yayınları, 12, Ankara 1981, 55 – 58.

İLBARS, Zafer. "Kişiliğin Oluşmasındaki Kültürel Etmenler", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, 31, 1-2, Ankara, 1987, 201-211.

İLBARS, Zafer. "Aile ve Gelenek, Türk Ailesinin Geleneksel Yapısı", **Türk Aile Ansiklopedisi (2'nci Cilt)**, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1991.

İLBARS, Zafer. "Suç Antropolojisi: Kadın ve Suç", **Antropoloji Dergisi**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 2008, 1-13.

JICA İnternet Sitesi, "Turkey: Country Gender Profile Final Report", 2006, <<http://www.jica.go.jp>>, 20.10.2010.

KAMER Vakfı İnternet Sitesi, "**İstatistikler**", 2010, <<http://www.kamer.org.tr/istatistikler>>, 25.10.2010.

KAMER Vakfı, **İstersek Biter: Kamer Namus Adına İşlenen Cinayetler 2006 Raporu**, Diyarbakır, Berdan Matbaacılık, 2006.

KIZMAZ, Zahir. “Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Elazığ, 16, 2, 2006, 247-267.

KOCABAŞOĞLU, Neşe. “Sosyo-Kültürel Açından Şiddet”, İbrahim BALCIOĞLU (Ed.), **Biyolojik, Sosyolojik, Psikolojik Açından Şiddet**, İstanbul, 2000, 27-31.

KOCACIK, Faruk. Şiddet Olgusu Üzerine, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2,1, 2001, 1-7.

KÖKNEL, Özcan. **Bireysel ve Toplumsal Şiddet** (2’nci Baskı), İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, 2000.

KÖSE, Aslı ve Ayşe BEŞER. “Kadının Değiştirilebilir Yazgısı: Şiddet”, **Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, 10, 4, 2007, 114-121.

KSGM, **Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu**, Ankara, Can Ofset Matbaa, 2006.

KSGM, **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, Ankara, 2009.

MALİK, Neena M. ve Kristin M. LINDAHL. “Aggression and Dominance: The Roles of Power and Culture in Domestic Violence”, **Clinical Psychology: Science and Practice**, 5,4, Winter 1998, 409-423.

MANIS, Jerome G. **Serious Social Problems**, Massachusetts, Allyn and Bacon Inc., 1984.

MARINESCU, Valentina. “Kadına ve Çocuğa Uygulanan Şiddetin Medyaya Yansıması: Romanya’daki Merkezi Gazeteler”, **Kadın Çalışmaları Dergisi**, 2, 4, İstanbul, 2007, 21-31.

MARSHALL, Gül ALDIKAÇTI ve Allen FURR. “Factors That Affect Women’s Attitudes Toward Domestic Violence In Turkey”, **Violence and Victims**, 25, 2, 2010, 265-277.

MAYBEK, Semahat D., **Kadına Yönelik Şiddete Ataerkil ve Kültürel Feminist Kuramlar Açısından Yaklaşım: Ankara İli Yenimahalle İlçesi Örneği**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

NURİN, Nihat. **Aile ve Kültür**, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1994.

NURUAN, Mustafa, Tacettin GÜNEŞ, Rahime BEDER ŞEN, Sadık GÜNEŞ, Ahmet Rasim KALAYCI ve Mehmet KAPLAN. **Almanya’da Yaşayan**

Türklerin Aile Yapısı ve Sorunları Araştırması, T.C.Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2007.

OWEN, Fidan K. ve Dean W. OWEN. **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, Ankara, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, 2008.

ÖZMEN, Suna K., “Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 2004, 37(2), 27-39.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Resmi İnternet Sitesi, “TV İzleme Eğilimleri Araştırması, 2010, <http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=9d22a09a-9537-4b17-ae05-6f645dc14387>, 26.12.2010.

RICHES, David. **Antropolojik Açidan Şiddet**, (Çev. Dilek HATTATOĞLU), İstanbul, Ayrıntı Yayınevi, 1986.

RUBENSER, Lorie. “Worldwide Sociolegal Precedents Supporting Domestic Violence from Ancient to Modern Times”, Nicky Ali Jackson (Ed.), **Encyclopedia Of Domestic Violence**, New York, Routledge Taylor and Francis Group, , 2007, 733-737.

SAVRUN, Mert. “Şiddetin Nörobiyolojisi”, İbrahim BALCIOĞLU (Ed.), **Biyolojik, Sosyolojik, Psikolojik Açidan Şiddet**, İstanbul, 2000, 1-11.

SEZEN, Lütfi. “Türkiye’de Evlenme Biçimleri”, **Ankara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Ankara, 27, 2005, 185-195.

SİLAH, Mehmet. **Sosyal Psikoloji** (2’nci Baskı), Seçkin Yayınları, Ankara, 2005.

SMARTT, Ursula ve Helmut KURY, “Domestic Violence: Comparative Analysis of German and U.K. Research Findings”, **Social Science Quaterly**, 88, 5, 2007, 1263-1280.

SMITH, Cameron M. ve Evan T. DAVIES, **Anthropology**, New Jersey, Wiley Publishing Inc., 2008.

SMITH, Felicity A. ve Tannis M. LAIDLAW. “Aggressive Acts and Assaults in Intimate Relationships: Towards an Understanding of Literature”, **Behavioral Sciences and The Law**, 17, 1999, 285-304.

SOREL, Georges. **Şiddet Üzerine Düşünceler** (Çev. Anahid HAZARYAN), Ankara, Epos Yayınları, 2002.

STRAUS, Murray A., “Conflict Tactic Scales”, Nicky Ali JACKSON (Ed.), **Encyclopedia Of Domestic Violence**, Routledge Taylor and Francis Group, New York, 2007, 190-196.

SUBAŞI, Nüket ve Ayşe AKIN. **Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları**, Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 2003.

SULLIVAN, Anne ve Kristen KUEHNLE. "Cycle of Violence", Nicky Ali JACKSON (Ed.), **Encyclopedia Of Domestic Violence**, Routledge Taylor and Francis Group, New York, 2007, 224-227.

ŞEN, Selma ve Ümran SEVİL. "Gazetelerde Aile İçi Şiddet", **Kadın Çalışmaları Dergisi**, 2, 4, 2007, 6-13.

ŞENTÜRK, Murat, Halil EKŞİ, Alev ERKİLET, Mustafa OTRAR, Alparslan DURMUŞ, Lütfi SUNAR, Aynur ERDOĞAN, Cemal KILINÇ, Nurhayat KIZILKAN ve Yusuf Ziya GÖKÇEK. **Medya Profesyonellerinin ve Medyanın Aile Algısı**, Ankara, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2010.

TBMM Resmî İnternet Sitesi, "T.C. Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü'nün 26.10.2009 tarihli ve SAYI: B.03.0.KGM.0.00.00.05/2049/4958 sayılı Yazılı Soru Önergesi Cevap Metni", <http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/yazili_soru_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=74888>, 18.01.2011.

T.C. Adalet Bakanlığı Müsteşarlık Bilgi Edinme Bürosu 07.01.2011 tarihli ve 255 Sıra Numaralı Bilgi Edinme Başvurusu Sonucu, 2011.

TDK Resmî İnternet Sitesi. "Şiddet", <<http://tdkterim.gov.tr/bts/>>, 17.10.2010.

TÜİK Resmî İnternet Sitesi,<<http://tuik.gov.tr>>, 20.08.2010.

TÜİK, **Aile Yapısı Araştırması 2006**, Ankara, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, 2006.

TÜİK, **Bölgesel Göstergeler, TRC2 Şanlıurfa- Diyarbakır**, Ankara, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, 2009.

UĞURLU, Nuray SAKALLI ve Sinan ULU, "Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar: Çelişkili Duygulu Cinsiyetçilik, Yaş, Eğitim ve Gelir Düzeyinin Etkileri", **Türk Psikoloji Yazıları**, 6, 11-12, 2003, 53-65.

ULUSAL, Dilek. **Yazılı Basında Şiddet ve Şiddet İçerikli Haber Sunumunda Kadının Konumlandırılması**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

Umea Üniversitesi Resmî İnternet Sitesi, "Epidemiology Research", 2010, <<http://www.phmed.umu.se/english/divisions/epidemiology/research/open-code/>>, 22.10.2010

ÜNER, Sarp. **Toplumsal Cinsiyet Eşitliği**, Ankara, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, 2008.

ÜNLÜ, Sezen, Bayram NAZLI, Canan ULUYAĞCI ve Sevil BAYÇU UZOĞLU. "Kadına Yönelik Şiddet: TV Dizilerinde Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Bir Araştırma", **Selçuk İletişim**, 5, 4, 2009.

ÜNSAL, Artun. "Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi", **Cogito: Şiddet**, Yapı Kredi Yayınları, 6-7, Kış-Bahar 1996, 29-36.

VAHİP, Işıl ve Özge DOĞANAVŞARGİL. "Aile İçi Şiddet ve Kadın Hastalarımız", **Türk Psikiyatri Dergisi**, 2006, 17, 2, 107-114.

VATANDAŞ, Celalettin. **Aile ve Şiddet Türkiye’de Eşler Arası Şiddet**, Baskı Uyum Ajans, Ankara, 2003.

VENTURA, Holy ve Mitchell MILLER. "Social Class and Domestic Violence", Nicky Ali JACKSON (Ed.), **Encyclopedia Of Domestic Violence**, Routledge Taylor and Francis Group, New York, 2007, 639-640.

WEITEN, Wayne ve Margaret A. LLOYD. **Psychology Applied to Modern Life** (8’inci Baskı), Canada, Thomson Wadworth Pub., 2006.

World Health Organization (WHO) Resmî İnternet Sitesi, **Putting Women First: Ethical Safety Recommendations for Research on Domestic Violence Against Women**, Geneva, Department of Gender and Women’s Health, 1999, <<http://www.who.int/gender/violence/womenfirsteng.pdf>>, 10.10.2010.

World Value Survey (WVS) Resmî İnternet Sitesi, "Findings", 2010, <http://www.worldvaluessurvey.org/index_funding>, 29.11.2010.

YALIN, Ayşe, Nursen ORAL, Nurdan GÜLEÇ, Sevsen CEBECİ, İmran KEZER, Şennur KIŞLAK, Filiz GÜNER ÖZDUYGU, Tijen ŞENGİZER ve Banu YILMAZ. **Şiddete Maruz Kalan ve Şiddet Uygulayanlarla İletişim ve Görüşme**, Ankara, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, 2008.

YAŞAN, Aziz, Ramazan DANIŞ, Lut TAMAM, Şehmus ÖZMEN ve Mustafa ÖZKAN. "Socio-Cultural Featres and Sex Profile of the Individuals with Serious Suicide Attempts in Southeastern Turkey: A One-Year Survey", **Suicide and Life- Threatening Behaviour**, 38, 4, 2008, 467-480.

YAVUZ, Ruhi. "Kültür ve Şiddet", İbrahim BALCIOĞLU (Ed.), **Biyolojik, Sosyolojik, Psikolojik Açidan Şiddet**, İstanbul, 2000, 103-107.

YICK, Alice. "Asian Americans and Domestic Violence: Cultural Dimensions", Nicky Ali Jackson (Ed.), **Encyclopedia Of Domestic Violence**, Routledge Taylor and Francis Group, New York, 2007, 29-37.

YİRMİBEŞOĞLU, Vildan. **Toprağa Düşen Sevdalar**, İstanbul, Hürriyet Yayınları, 2007.

EKLER

- EK-A** : Katılımcı Kod Listesi
- EK-B** : Görüşme Formu Örneği
- EK-C** : Gözlem Kayıt Kontrol Listesi Örneği
- EK-Ç** : Aile İçi Şiddet Araştırmaları İçin Etik ve Güvenlik İlkeleri

KATILIMCI KOD LİSTESİ

Katılımcı Nu.	Yaşadığı İlçe	İlçenin Ekonomik Düzeyi	Yaş	Meslek
1	Yenişehir	orta	28	Konfeksiyoncu
2	Yenişehir	orta	36	Temizlikçi
3	Yenişehir	orta	56	Ev Hanımı
4	Yenişehir	orta	43	Ev Hanımı
5	Yenişehir	orta	46	Ev Hanımı
6	Yenişehir	orta	40	Lokanta İşlt.
7	Yenişehir	orta	27	Ev Hanımı
8	Yenişehir	orta	65	Ev Hanımı
9	Yenişehir	orta	42	Ev Hanımı
10	Yenişehir	orta	29	Ev Hanımı
11	Kayapınar	yüksek	41	Konfeksiyoncu
12	Kayapınar	yüksek	27	Memur
13	Kayapınar	yüksek	18	Öğrenci
14	Kayapınar	yüksek	20	Satış Görevlisi
15	Bağlar	düşük	35	Ev Hanımı
16	Bağlar	düşük	45	Temizlikçi
17	Bağlar	düşük	29	Hizmetli
18	Bağlar	düşük	38	Ev Hanımı
19	Bağlar	düşük	23	Satış Görevlisi
20	Bağlar	düşük	59	Ev Hanımı
21	Bağlar	düşük	39	Ev Hanımı
22	Bağlar	düşük	34	Ev Hanımı
23	Bağlar	düşük	36	Ev Hanımı
24	Bağlar	düşük	22	Ev Hanımı
25	Bağlar	düşük	23	Kasiyer

Katılımcı Nu.	Yaşadığı İlçe	İlçenin Ekonomik Düzeyi	Yaş	Meslek
26	Yenişehir	orta	20	Kuaför
27	Yenişehir	orta	31	Sekreter
28	Yenişehir	orta	29	Ev Hanımı
29	Bağlar	düşük	38	Ev Hanımı
30	Bağlar	düşük	30	Ev Hanımı
31	Bağlar	düşük	25	Çaycı
32	Bağlar	düşük	46	Ev Hanımı
33	Bağlar	düşük	42	Ev Hanımı
34	Bağlar	düşük	34	Ev Hanımı
35	Yenişehir	orta	35	Temizlikçi
36	Bağlar	düşük	32	Ev Hanımı
37	Yenişehir	orta	25	Ev Hanımı
38	Bağlar	düşük	37	Ev Hanımı
39	Yenişehir	orta	37	Kuaför
40	Yenişehir	orta	44	Ev Hanımı
41	Kayapınar	yüksek	30	Ev Hanımı
42	Bağlar	düşük	44	Ev Hanımı
43	Bağlar	düşük	31	Çaycı
44	Bağlar	düşük	35	Ev Hanımı
45	Yenişehir	orta	40	Ev Hanımı
46	Kayapınar	yüksek	26	Ev Hanımı
47	Bağlar	düşük	34	Ev Hanımı
48	Bağlar	düşük	25	Ev Hanımı
49	Yenişehir	orta	28	Ev Hanımı
50	Yenişehir	orta	61	Ev Hanımı

Katılımcı Nu.	Yaşadığı ilçe	İlçenin Ekonomik Durumu	Yaş	Meslek
51	Bağlar	düşük	59	Ev Hanımı
52	Yenişehir	orta	29	Ev Hanımı
53	Yenişehir	orta	43	Ev Hanımı
54	Yenişehir	orta	26	Muhasebeci
55	Kayapınar	yüksek	33	Ev Hanımı
56	Yenişehir	orta	37	Ev Hanımı
57	Yenişehir	orta	34	Ev Hanımı
58	Kayapınar	yüksek	35	Ev Hanımı
59	Kayapınar	yüksek	21	Satış Gör.
60	Kayapınar	yüksek	30	Ev Hanımı
61	Kayapınar	yüksek	37	Ev Hanımı
62	Kayapınar	yüksek	27	Ev Hanımı
63	Kayapınar	yüksek	43	Kuaför
64	Kayapınar	yüksek	33	Çoc.Gel.Uzm.
65	Kayapınar	yüksek	35	Ev Hanımı
66	Kayapınar	yüksek	31	Ev Hanımı
67	Kayapınar	yüksek	32	Ev Hanımı
68	Kayapınar	yüksek	37	Ev Hanımı
69	Kayapınar	yüksek	43	Ev Hanımı
70	Kayapınar	yüksek	26	İşletmeci
71	Kayapınar	yüksek	46	Ev Hanımı
72	Kayapınar	yüksek	36	Ev Hanımı
73	Kayapınar	yüksek	46	Ev Hanımı
74	Kayapınar	yüksek	31	Ev Hanımı
75	Bağlar	düşük	59	Ev Hanımı

AİLE İÇİ ŞİDDET MAĞDURLUĞU MÜLAKAT FORMU**SORULAR**

1. Görüşme Tarihi :
2. Doğum yeri ve tarihiniz? :
3. Yaşadığınız yer? (il/ilçe/mahalle-köy) :
4. Eğitim durumunuz nedir?

☐	Üniversite (4 yıllık), (Lisansüstü ise belirtiniz)
☐	Yüksekokul - Önlisans(2 yıllık)
☐	Lise Meslek Lisesi ☐ Normal Lise ☐
☐	İlköğretim (ortaokul veya dengi meslek okulu)
☐	İlkokul(ilk 5 sınıf)
☐	Okur-yazar, fakat ilkokul mezunu değil
☐	Okur-yazar değil
5. Mesleğiniz nedir? :
6. Eşinizin eğitim durumu nedir?

☐	Üniversite (4 yıllık), (Lisansüstü ise belirtiniz)
☐	Yüksekokul - Önlisans(2 yıllık)
☐	Lise Meslek Lisesi ☐ Normal Lise ☐
☐	İlköğretim (ortaokul veya dengi meslek okulu)
☐	İlkokul(ilk 5 sınıf)
☐	Okur-yazar, fakat ilkokul mezunu değil
☐	Okur-yazar değil
7. Eşinizin mesleği nedir? :
8. Aylık eve giren toplam gelirin ne kadar? :
9. Siz dahil kaç kardeşsiniz? :Erkek,Kız; Toplam.....
10. Ailenizin kaçınıcı çocuğusunuz? :
11. Ailenizin öz mü, üvey mi çocuğusunuz? Öz ☐ Üvey ☐
12. Medeni Durumunuz?

☐	Bekâr
☐	Evli, kaç yaşında evlendiniz? Kaçınıcı evliliğiniz?.....
13. Eşinizin kaçınıcı evliliği? :
14. Kaç çocuğunuz var? :Erkek,Kız; Toplam.....

15. Ailenizde/evinizde kimler yaşıyor ?(Evinizi kimler ile paylaşıyorsunuz?)(sıralayınız)

16. Eşinizle aranızdaki nikâh türü nedir?

☐

Sadece resmi nikâh

☐

Sadece dini nikâh(imam nikâhı)

☐

Her ikisi de (hem resmi hem de dini nikâh)

☐

Diğer(açıklayınız)

17. Eşinizle nasıl evlendiniz?

☐

Tanışarak,(evlenmeye birlikte karar verdik)

☐

Görücü usulü

☐

Arkadaş aracılığıyla

☐

Kaçarak evlendik

☐

İnternette tanıştık ve evlenmeye karar verdik

☐

Diğer.....

18. Eşinizle aranızda akrabalık(kan) bağı var mı?

☐

Hayır

☐

Evet

19. Yörenizde evlenmek için kız kaçırma âdeti yaygın mıdır?

☐

Hayır

☐

Evet

20. Evlenirken sizin için başlık parası ödendi mi?

☐

Hayır

☐

Evet

21. Eşinizle sizin ailenizin ilişkileri nasıldır?

☐

İyi anlaşılır

☐

Eşimin ailemi pek sevmediğini düşünüyorum

☐

Ailemin eşimi pek sevmediğini düşünüyorum

☐

Hiç görüşmezler

☐

Diğer.....

22. Eşinizin ailesiyle sizin ilişkileriniz nasıldır?

- ☐ İyi anlaşıyoruz
- ☐ Kayın validemle pek iyi geçinemeyiz
- ☐ Kayın pederimle pek iyi geçinemeyiz
- ☐ Hiç görüşmeyiz
- ☐ Diğer.....

23. Eşiniz ile çocuklarınızın arası nasıldır?

- ☐ Eşim çocuklarımla çok yakın ilgilenir
- ☐ Eşim çocuklarıma karşı katıdır.
- ☐ Eşim çocuklarımla pek ilgilenmez
- ☐ Eşim çocuklarımı sık sık döver
- ☐ Diğer.....

24. Ailenizde önemli kararları kim alır?

- ☐ Benim anne ve babam
- ☐ Eşimin anne ve babası
- ☐ Ben ve eşim
- ☐ Eşim
- ☐ Ben
- ☐ Diğer.....

25. Ailenizde suç işleyen/sabıkası olan var mı?

- ☐ Hayır
- ☐ Evet, kim? Hangi suç nedeniyle ceza aldı?.....

26. “Aile İçi Şiddet” kavramından ne anlıyorsunuz? Sizce şiddet nedir ve neleri kapsamaktadır?

27. Siz çocukken ailenizde şiddete maruz kalan birey var mı?

☐

Hayır

☐

Evet, çocukluğunuzda ailenizin hangi bireyleri/kim şiddete maruz kaldı?

(Birden fazla işaretleme yapılabilir)

☐

Babam

☐

Kardeşlerim

☐

Annem

☐

Ben

☐

Büyükbabam

☐

Büyükannem

☐

Diğer,.....

28. Hayatınızda ilk defa şiddeti kimden gördünüz?

☐

Babamdan

☐

Annemden

☐

Eşimden

☐

Kayınvalidemden

☐

Kayınpederimden

☐

Çocuklarımdan

☐

Kardeşim/Kardeşlerimden

☐

Diğer,.....

29. Size kim/kimler şiddet uyguladı?

☐

Eşim

☐

Babam

☐

Annem

☐

Çocuğum/Çocuklarım

☐

Akrabalarım

☐

Kayınvalidem

☐

Kayınpederim

☐

Komşum/Komşularım

☐ Diğer,.....

30. Ne kadar zamandır şiddet görüyorsunuz?

- ☐ 10 yıldan fazla
- ☐ 5-10 (dahil) yıl arası
- ☐ 2-5 (dahil) yıl arası
- ☐ 1-2 (dahil) yıl arası
- ☐ 1 yıldan az

31. Ne kadar sıklıkla şiddete maruz kalıyorsunuz?

- ☐ Her gün
- ☐ Haftada bir
- ☐ Ayda bir
- ☐ Yılda bir
- ☐ Diğer,.....

32. Son 1 yıl içinde aileniz içinde hakaret, aşağılama veya küçük düşürücü söze maruz kaldınız mı?

- ☐ Hayır
- ☐ Evet, son 1 ay içinde maruz kaldınız mı? E ☐ H ☐

33. Son 1 yıl içinde aileniz içinde tekmeleme, tokatlama, dövme, vurma gibi bir davranışa maruz kaldınız mı?

- ☐ Hayır
- ☐ Evet, son 1 ay içinde maruz kaldınız mı? E ☐ H ☐

34. Son 1 yıl içinde eşiniz ya da ailenizin diğer üyeleri çalışmanızı engelledi veya sizi maddi sıkıntıya sokacak davranışlarda bulundu mu?

- ☐ Hayır
- ☐ Evet, son 1 ay içinde bulundu mu? E ☐ H ☐

(Bu sorunun mahremiyet açısından güvenilirlik sağlanmayı müteakip sorulması çok önemlidir)

35. Son 1 yıl içinde istemediğiniz halde eşinizle zorla birlikte oldunuz mu?

- ☐ Hayır
- ☐ Evet, son 1 ay içinde oldu mu? E ☐ H ☐

36. Hamile iken hiç şiddete maruz kaldınız mı?

☐

Hayır

☐

Evet, ne tür bir şiddete maruz kaldınız?

37. 1 aydan yakın bir zamanda kadar herhangi bir şekilde şiddete maruz kaldınız mı?

☐

Hayır

☐

Evet, ne tür bir şiddete maruz kaldınız?

38. Eşinizden veya diğer aile üyelerinizden korkuyor musunuz?

☐

Hayır

☐

Evet

39. Şiddete maruz kalınca herhangi bir kuruma başvurduğunuz mu?

☐

Hayır

☐

Evet, hangi kuruma başvurduğunuz?

☐

İl / İlçe Sosyal Hizmetler Müdürlüğü

☐

Alo 183

☐

Sağlık Kuruluşu(Sağlık Ocağı, Hastane vs.)

☐

Polis/Jandarma merkezi

☐

Cumhuriyet Savcılığı

☐

Belediye / Baro Kadın Danışma Merkezi

☐

Kadın Sivil Toplum Kuruluşu

40. Başvurduğunuz kurumda size yapılan yardım hakkında kısaca bilgi verebilir misiniz?

41. Hangi sebepten dolayı şiddete maruz kaldınız?

- ☐ Çocuklara bakmakta ihmalkâr davrandığınız için
- ☐ Yemek konusunda(yemeği yakmak vs.)
- ☐ Söylenenlere karşılık verdiğiniz için
- ☐ Başka bir erkek ile konuştuğunuz için
- ☐ Parayı israf ettiğiniz için
- ☐ Diğer, (açıklayınız).....

42. Size şiddet uygulayan kişi alkol veya uyuşturucu madde kullanıyor mu?

- ☐ a. Hayır
- ☐ Evet, en son şiddete maruz kaldığınızda ne kullandığını gözlemlediniz?.....

43. Size şiddet uygulayan kişi çalışıyor mu?

- ☐ Hayır
- ☐ Evet, mesleği nedir?.....

44. Fiziksel şiddetin hangi çeşidine maruz kaldınız?

- ☐ Tekme ya da yumrukla vurmak
- ☐ Tokat atmak
- ☐ Bir şey atmak, fırlatmak
- ☐ Kesici veya delici aletle saldırı
- ☐ Saçların çekilmesi
- ☐ Diğer(açıklayınız).....

45. Şiddet gösteren kişi sizi ölümle tehdit etti mi?

- ☐ Hayır
- ☐ Evet

46. Evde ateşli silah(tüfek, tabanca vs.) var mı?

- ☐ Hayır
- ☐ Evet

47. Sizce maruz kaldığınız şiddetin nedeni nedir?(anlatınız)

48. Çocuğunuz da şiddete maruz kalıyor mu?

☐

Hayır

☐

Evet,

49. Çocuğunuzun vücudundaki en çok hangi bölgesi fiziksel şiddete maruz kalıyor? Kız ve erkek çocuklar için ayrı ayrı değerlendiriniz

50. Sağlık durumunuz size göre nasıl, kendinizi değerlendiriniz.

☐

Çok iyi

☐

İyi

☐

Orta

☐

Kötü

☐

Çok Kötü

51. Şiddete maruz kaldığınızda kendinize veya çevrenizdekiler zarar vermeyi düşündünüz mü?

☐

Hayır

☐

Evet, ne tür bir zarar verme davranışı aklınıza geldi?

52. Ailenizde sizden başka şiddete maruz kalan kimse var mı?

☐

Hayır

☐

Evet, ailenizde kimler şiddet mağduru?

53. Çeşitli kurumlardan bu konuda yardım almanızı engelleyecek kişi ya da kişiler var

☐

?

Hayır

☐

Evet, kim ?.....

54. Size başka kim yardımcı olabilir? Nasıl?

55. Şiddeti engellemek için hangi yollara başvurdunuz? Bunlar işe yaradı mı?

56. Şuanda güvende olmak için neye ihtiyacınız var?

57. Bireysel hayat hikâyenizi anlatmak ister misiniz?

TEŞEKKÜR EDERİM

AİLE İÇİ ŞİDDET MAĞDURLUĞU GÖZLEM KAYIT KONTROL LİSTESİ

Gözleme Konu Olan Özellikler	KATILIMCILAR				
	1. Katılımcı Tarih: Yer:	2.Katılımcı Tarih: Yer:	3.Katılımcı Tarih: Yer:	4.Katılımcı Tarih: Yer:	5.Katılımcı Tarih: Yer:
Katılımcının dış görünümü (giysi, takı v.b.)					
Katılımcının konuya ilgisi					
Görüşme yerinin durumu					
Katılımcının iletişim becerisi					

DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ AİLE İÇİ ŞİDDET ARAŞTIRMALARI İÇİN ETİK VE GÜVENLİK ÖNERİLERİ

1. Cevaplayıcıların ve araştırma ekibinin güvenliği en önemli yaşamsal konudur ve bütün proje kararlarında bu husus daima akılda tutulmalıdır.
2. Yaygınlığın tespit edilmesine yönelik yapılan çalışmalar yöntem olarak bir tabana oturmalı ve istismarın olduğundan daha az bildirilmesinin nasıl asgariye indirilebileceği geçerli araştırma tecrübesi üzerine inşa edilmelidir.
3. Gizliliğin korunması kadınların güvenliği ve verilerin kalitesinin sağlanması için temeldir.
4. Tüm araştırma ekibi dikkatlice seçilmeli ve uzmanlaşma eğitimi almalı ve sürekli olarak desteklenmelidir.
5. Çalışma deseni katılımcıların araştırmadan kaynaklanan muhtemel her türlü sıkıntılarını azaltmayı hedef alacak şekilde çeşitli eylemleri içermelidir.
6. Alan çalışmacıları kadınların mevcut destekleme kaynakları hakkında yardım istenilmesi durumuna yönelik olarak eğitilmelidir.
7. Araştırmacıların ve bağışçıların uygun olarak yorumlanmış bulgularını sağlamak için yardım etmek ve politikaların geliştirilmesi ile kalkınmaya aracılık etmek konusunda etik bir zorunlulukları vardır.
8. Şiddet ile ilgili sorular diğer amaçlar için tasarlandığında sadece etik ve yöntemsel gereksinimleri karşılandığında araştırma deseni bünyesine dâhil edilmelidir.

